

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARINA HALKIN
BAKIŞI: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve DEMİR

TEMMUZ – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYESİLİK UYGULAMALARINA HALKIN
BAKIŞI: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve DEMİR

TEMMUZ – 2021

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMALARINA HALKIN
BAKIŞI: TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve DEMİR

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emre CENGİZ

TEMMUZ – 2021

GÜMÜŞHANE

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği” isimli bu çalışmanın tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

08 / 07 / 2021

.....

Merve DEMİR

ÖNSÖZ

Bu çalışmada; çeşitleri, nedenleri ve sonuçlarıyla toplumun her alanında var olan sosyal sorunlara çözüm üretme amacı taşıyan sosyal devlet ve sosyal politikalar, bu çabanın yerele yansımaları olarak görülen sosyal belediyeçilik anlayışı ele alınmıştır. Ardından Trabzon Büyükşehir Belediyesi çerçevesinde halkın sosyal belediyeçiliğe bakış açısı analiz edilmiştir.

Böyle bir çalışmanın hazırlanması sırasında beni yönlendiren ve çalışmamın her aşamasında yanımda olan değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Canan ÇAKIR'a, lisans ve lisansüstü eğitimin boyunca ilgi ve desteğini esirgemeyen danışmanın Dr. Öğr. Üyesi Emre CENGİZ'e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreç içerisinde beni yalnız bırakmayan ve her zaman yanımda olan sınıf arkadaşım ve canım ablam Münevver DEMİR'e teşekkür ederim. Ayrıca her zaman verdiği güven ile beni rahatlatan kıymetli annem Zeliha DEMİR'e, hayatım boyunca gurur duyduğum canım babam Nurhan DEMİR'e, çalışmam boyunca yanımda olan kardeşlerim Ali Hamza DEMİR ve Yunus Emre DEMİR'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GÜMÜŞHANE– 2021

Merve DEMİR

ÖZET

DEMİR, Merve. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, 2021, (XVII+178)

Gerek dünya düzeninde gerekse Türkiye’de hemen hemen her alanda etkisini hissettiren küreselleşme olgusu ve kapitalizmin yaşadığı krizlere paralel olarak gelişen neo-liberal düşüncenin etkisiyle yönetim anlayışında büyük bir değişim ve dönüşüm yaşanmıştır. 1980’lerden itibaren yaşanan değişim ve dönüşüm sürecinde sosyal politikaların uygulanmasında merkezi yönetimlerin yanında yerel yönetimlerde görev ve sorumluluk üstlenmiştir. Bu ise literatürde sosyal belediyecilik şeklinde yerini almıştır. Sosyal belediyecilik, sınırları içerisinde ikamet eden halkın sosyal sorunları ile ilgilenen, ekonomik, sosyal, kültürel nitelikteki taleplerine yönelik faaliyetlerde bulunan bir anlayışı ifade etmektedir. Bu anlayış Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren özellikle bazı Büyükşehir belediyelerinde görülmeye başlamış, 2000’li yıllarda yerel yönetim alanında yapılan reformlarla tüm belediyelerin faaliyet alanına girmiştir. Yürütülen bu çalışmada sosyal belediyecilik anlayışı Trabzon Büyükşehir Belediyesi özelinde inceleme konusu yapılarak, belediyenin sosyal belediyecilik anlayışı kapsamındaki uygulamaları ele alınıp halkın bu uygulamalara ilişkin bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Sosyal Politika, Sosyal Belediyecilik, Trabzon Büyükşehir Belediyesi, Yerel Yönetimler

ABSTRACT

DEMİR, Merve. Public Opinion on Social Municipal Practices in Turkey: Trabzon Metropolitan Municipality Example, Master Thesis, 2021, (XVII+178)

There has been a great change and transformation in the understanding of management due to neo-liberal thinking that has developed in parallel with the crises experienced by the phenomenon of globalization and capitalism both in the world and in Turkey making an impact in almost every area. In the process of change and transformation from the 1980s onwards, it has undertaken tasks and responsibilities in local governments as well as central governments in the implementation of social policies. This conception has taken its place in the literature in the form of social municipality, refers to an understanding that deals with the social problems of the people residing within its borders and engages in activities towards their economic, social and cultural demands. This understanding has started to be seen in Turkey since the 1990s, especially in some metropolitan municipalities. In the 2000s, with the reforms made in the field of local government it entered the field of activity of all municipalities. In this study, the social municipality concept was examined in the Trabzon Metropolitan Municipality, and the activities of the municipality within the scope of the social municipality concept were handled and the perspective of the people regarding these activities was tried to be determined.

Keywords: Social State, Social Policy, Social Municipality, Trabzon Metropolitan Municipality, Local Administrations

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK

İÇ KAPAK

KABUL VE ONAY	III
BİLDİRİM	IV
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XV
KISALTMALAR LİSTESİ	XVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.SOSYAL DEVLET VE SOSYAL POLİTİKA	8-43
1.1. Sosyal Devlet	8
1.1.1. Sosyal Devlet Tanımı.....	8
1.1.2. Sosyal Devletin Özellikleri	10
1.1.3. Sosyal Devletin Amaçları	11
1.1.3.1. Gelir Dağılımında Adalet ve Yoksullukla Mücadele	12
1.1.3.2. Fırsat Eşitliği	13
1.1.3.3. Sosyal Güvenlik.....	13
1.1.3.4. Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele	14
1.1.3.5. Sosyal Denge, Dayanışma ve Barışı Sağlamak	15

1.1.3.6. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Sağlanması	16
1.1.4. Sosyal Devletin Araçları	16
1.1.4.1. Ekonomi Politikası.....	16
1.1.4.2. Sosyal Politika	19
1.1.5. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi	20
1.2. Sosyal Politika.....	23
1.2.1. Sosyal Politika Tanımı	24
1.2.2. Sosyal Politikanın Kapsamı	25
1.2.3. Sosyal Politikanın Amaç ve Araçları.....	27
1.2.3.1. Sosyal Politikanın Amaçları.....	28
1.2.3.2. Sosyal Politikanın Araçları.....	29
1.2.4. Türkiye’de Sosyal Politika.....	31
1.2.4.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadar Sosyal Politika.....	31
1.2.4.2. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Politika	36
1.2.4.2.1. 1920-1945 Arası Dönem	36
1.2.4.2.2. 1945-1960 Arası Dönem	39
1.2.4.2.3. 1960-1980 Arası Dönem	40
1.2.4.2.4. 1980-2000 Arası Dönem	41
1.2.4.2.5. 2000 Sonrası Dönem.....	42

İKİNCİ BÖLÜM

2.SOSYAL BELEDİYESİLİK.....	44-76
2.1. Sosyal Belediyecilik Tanımı	44
2.2. Sosyal Belediyeciliğin Önemi ve İşlevleri.....	46
2.3. Sosyal Belediyeciliğe Etki Eden Parametreler	48
2.4. Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi	53
2.5. Türkiye’de Sosyal Belediyecilik	55
2.5.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadar Sosyal Belediyecilik	55
2.5.2. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyecilik.....	57
2.5.2.1. 1923-1945 Arası Dönem	58
2.5.2.2. 1945-1990 Arası Dönem	58

2.5.2.3. 1990 Sonrası Dönem.....	60
2.5.3. Sosyal Belediyeciliğin Hukuksal Çerçevesi.....	61
2.5.3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik	62
2.5.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik	64
2.5.3.3. 6360 Sayılı Kanunda Sosyal Belediyecilik	66
2.5.4. Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	67
2.5.5. Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Karşılaşılan Temel Sorunlar	70
2.5.5.1. Bilinç Eksikliği ve Sosyal Belediyeciliğe Negatif Yaklaşımlar	70
2.5.5.2. Hedef-Amaç Yokluğu	71
2.5.5.3. Kaynak Eksikliği	72
2.5.5.4. Partizanlık, Kayırmacılık ve Denetim Yetersizliği.....	73
2.5.5.5. Çok Başlılık, Koordinasyon Eksikliği ve Kaynak İsrafı.....	74
2.5.5.6. Katılım ve Yönetişim Yetersizliği	75
2.5.5.7. Bütüncüllük Eksikliği	76

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYESİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI 77-103

3.1. Trabzon’un İlinin Genel Durumu.....	77
3.1.1. Coğrafi Konumu	77
3.1.2. Tarihi Geçmişi.....	78
3.1.3. Sosyo-Kültürel, Ekonomik Yapısı ve Nüfusu	78
3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına İlişkin Birimler.....	80
3.2.1. Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nin Kurumsal Tarihi.....	80
3.2.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nin Sosyal Belediyeciliğe İlişkin Teşkilat Yapısı	80
3.2.2.1. Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	82
3.2.2.2. Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı	84
3.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları	86
3.3.1. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardımları	86

3.3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetleri.....	91
3.3.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültürel Hizmetleri	98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYESİCİLİK UYGULAMALARINA HALKIN BAKIŞI 104-152

4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	104
4.2. Araştırmanın Bulguları ve Bulgulara İlişkin Yorumlar.....	105
4.2.1. Güvenilirlik Analizleri	105
4.2.2. Katılımcıların Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular	106
4.2.3. İlgililik, Duyulma, Yararlanma ve Faydalılık Düzeylerine İlişkin Bulgular	112
4.2.3.1. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumuna İlişkin Bulgular	112
4.2.3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Duyulma Durumuna İlişkin Bulgular.....	114
4.2.3.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinden Yararlanma Durumuna İlişkin Bulgular.....	117
4.2.3.4. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Faydalılık Durumuna İlişkin Bulgular	120
4.2.4.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerine İlişkin Bulgular.....	124
4.2.5.Diğer Bulguların Değerlendirilmesi	128
4.2.5.1. Aylık Gelir İle Faaliyetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması	128
4.2.5.2. Sosyal Güvence İle Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması	139
4.2.5.3. Açık Uçlu Sorunun Değerlendirilmesi.....	150
4.2.5.4. Hipotezlerin Değerlendirilmesi	151

SONUÇ.....	153
-------------------	------------

KAYNAKÇA.....	161
----------------------	------------

EKLER

EK 1.Anket Formu 171

EK 2. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Proje Onay Formu..... 174

ÖZGEÇMİŞ 178

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Trabzon İl Nüfusunun İlçelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı	79
Tablo 2. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına İlişkin Yıllık Bütçesi	85
Tablo 3. Güvenilirlik Analizi	105
Tablo 4. Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Yönelik Alt Bölümlere İlişkin Güvenilirlik Analizi.....	106
Tablo 5. Cinsiyet.....	106
Tablo 6. Medeni Durum.....	107
Tablo 7. Yaş Dağılımları.....	107
Tablo 8. Eğitim Durumu	108
Tablo 9. Meslek Durumu	108
Tablo 10. Aylık Gelir Durumu	109
Tablo 11. Sosyal Güvence.....	109
Tablo 12. Sosyal Yardım ve Hizmete İhtiyaç Duyulduğunda Başvurulan veya Başvurulacak Kurum ve Kuruluşlar	110
Tablo 13. Sosyal Belediyecilik Denilince Akla İlk Gelen Düşünce.....	111
Tablo 14. Sosyal Yardımların Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumu	112
Tablo 15. Sosyal Hizmetlerin Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumu	113
Tablo 16. Kültürel Hizmetlerin Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumu.....	114
Tablo 17. Sosyal Yardımların Duyulma Durumu	115
Tablo 18. Sosyal Hizmetlerin Duyulma Durumu	116
Tablo 19. Kültürel Hizmetlerin Duyulma Durumu	117
Tablo 20. Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumu	118
Tablo 21. Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumu	119
Tablo 22. Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumu	120
Tablo 23. Sosyal Yardımların Faydalılık Durumu	121
Tablo 24. Sosyal Hizmetlerin Faydalılık Durumu.....	122
Tablo 25. Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu	123

Tablo 26. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinden Haberdar Olma Durumu.....	124
Tablo 27. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Neden Yapıldığı Düşüncesi.....	125
Tablo 28. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerine Yönelik Rahatsızlık Durumu	125
Tablo 29. Rahatsız Olunan Hususlar	126
Tablo 30. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Adalet Durumu	127
Tablo 31. Trabzon'un Büyükşehir Belediyesi Olması Sonrası Faaliyetlerindeki Değişiklik Durumu.....	128
Tablo 32. Aylık Gelir İle Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	129
Tablo 33. Aylık Gelir İle Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	133
Tablo 34. Aylık Gelir İle Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	137
Tablo 35. Sosyal Güvence İle Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	140
Tablo 36. Sosyal Güvence İle Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	144
Tablo 37. Sosyal Güvence İle Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması.....	148
Tablo 38. Kurulan Hipotezler ve Doğrulanma Durumları	152

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması	81
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜRKÇE		İNGİLİZCE	
a.g.e.	Adı geçen eser	ILO	International Labour Organization
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi	IMF	International Monetary Fund
BM	Birleşmiş Milletler	OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
Bk.	Bakınız	UNICEF	United Nations International Children's Emergency Fund
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi		
Çev.	Çeviren		
DB	Dünya Bankası		
AB	Avrupa Birliği		
ABD	Amerika Birleşik Devletleri		
Ed.	Editör		
GSYİH	Gayri Safı Yurt İçi Hasıla		
iç.	İçinde		
İş-Kur	Türkiye İş Kurumu		
KHK	Kanun Hükmünde Kararname		
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü		
km	Kilometre		
km²	Kilometre kare		
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı		
LYS	Lisans Yerleştirme Sınavı		
RG	Resmi Gazete		
s.	Sayfa		
STK	Sivil Toplum Kuruluşu		

TAPV	Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı		
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu		
TYEEP	Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı		
vb.	Ve benzeri		
YADES	Yaşlı Destek Programı		
YDS	Yabancı Dilbilgisi Seviye Tespit Sınavı		
YEPP	Yerel Eşitlik Eylem Planı		

GİRİŞ

Sosyal sorunlar ve bu sorunlara çözüm arayışı tarihsel süreç içerisinde hep olmuş ve olmaya da devam etmiştir. Bu sorunlara yönelik başlarda hayırseverlik duygusu çerçevesinde hareket ederek aile, akraba, arkadaş çevresi gibi sivil kesim ve dini kurumlar gibi değişik mekanizmalar üzerinden çözüm üretmeye çalışan insanoğlu, dünya tarihi ve düzenini kısa bir sürede değiştirmeyi başaran sanayi devriminin getirdiği sorunlar karşısında yetersiz kalmıştır.¹

Sanayi devrimi, başta ekonomik olmak üzere sosyal, siyasal ve toplumsal bütün yapıları etkileyen ve değiştiren bir devrimdir. Kırdan kente yoğun bir göç dalgasını başlatarak kır ve kent arasındaki ilişkiyi öncekilerle kıyaslanmayacak kadar altüst etmiş, ona eşlik eden liberal ekonomi anlayışının da etkisiyle çalışma ilişkilerinde işçiler açısından sorunları beraberinde getirmiştir. Bu süreç içerisinde büyük bir sosyal şiddet ile karşı karşıya kalan insanlar, sorunlara yönelik birlikçi anlayışını terk etmeye başlamıştır. Sorunlara çözüm ise müdahaleci devlet anlayışını yani sosyal devleti doğurmuştur. Bu nedenle insanların sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen ve onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamaya çalışan modern sosyal devletin sanayi devrimi sonrası ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır.

İşçi sınıfını merkeze alarak faaliyette bulunmaya başlayan sosyal devlet, zamanla kapsamını genişleterek tüm vatandaşları ve sınıfları kapsayan, sorunlarına çözüm üretmeye çalışan bir devlet haline gelmiştir. Bu bağlamda sosyal devlet, gelir dağılımında adaletin sağlanması, birçok insanın temel sorunlarından biri olan yoksulluğun ortadan kaldırılması, topluma yönelik sosyal denge, dayanışma ve barışın sağlanması, bunun yanında ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması gibi amaçları bünyesinde barındırarak toplum refahını arttırmaya çalışmaktadır. Sosyal devlet, sözü edilen bu amaçlara ulaşabilmek için çeşitli araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bu araçların başında ise sosyal politikalar gelmektedir.

¹ Halis Yunus Ersöz, **Sosyal Politikada Yerelleşme**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2011, s. 55-56.

Sosyal politikalar, bireylerin sorunlarını çözmeye çalışan ve insan haklarını bir bütün içinde ele alarak, toplumu bir arada tutan veya bütünleştiren sosyal devletin en önemli politika araçlarından biri konumundadır. Sosyal politikalar bir devlet politikası olmanın ötesinde hayırseverlik olarak ortaya çıkmıştır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta bu politikaların modern sosyal politika özelliği göstermemesidir. Sosyal politikaların etkin ve verimli politikalar haline gelmesinde sanayi devrimi ve onun beraberinde getirdiği yıkım etkilidir. Bu nedenle modern sosyal politikaların sosyal devlet anlayışına paralel olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Sosyal politikaların uygulanmasında merkezi yönetimlerin dışında katkıda bulunan kurumlardan biri de kamu yönetim sisteminin bir parçası olan yerel yönetimlerdir. Yerele yakın olma gibi büyük bir avantajı elinde barındıran yerel yönetimler, tarihte sosyal sorunlara yönelik birtakım sosyal politikalar geliştirmiştir. Ancak sosyal alanda asıl etkinlikleri 1980 sonrası dönemde başlamıştır. 1980 sonrası benimsenen neo-liberal politikalar, küreselleşme, yönetim anlayışındaki yeni yaklaşımlar, Avrupa Birliği süreci ve uluslararası belgeler ve yerelliği güçlendiren olaylar ve oluşumların etkisiyle devlet, müdahaleci özelliğini kaybetmiştir. Bu bağlamda devletin sosyal alanda tek başına üstlenmiş olduğu sosyal politikadaki fonksiyonlarını yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, özel teşebbüsler kanalıyla yerine getirmesi anlayışı benimsenmiştir. Yerel yönetimlerin sosyal politika alanındaki faaliyetleri ifade etmek için kullanılan yerel sosyal politikalar, Türkiye’de “sosyal belediyecilik” olarak literatürde yerini almıştır.

Türkiye’de Osmanlı Devleti’nden itibaren varlık gösteren yerel sosyal politikalar, bu dönemde daha çok kadı, vakıf ve loncalar gibi klasik kurumlar tarafından yapılmış, Tanzimat dönemi ile de belediyelere geçmiştir. Cumhuriyet sonrası şekillenen yerel sosyal politikaların asıl gelişimi 1970’li yıllarda ortaya çıkan toplumcu belediyecilik anlayışı ile olmuştur. Sosyal demokrat yöneticileri sayesinde ortaya çıkan, üreten ve kaynak yaratan niteliğe sahip toplumcu belediyecilik anlayışı, 1970’li yılların sonunda giderek etkisini yitirmiş, 1980 askeri darbesi ile de bu anlayıştan tamamen uzaklaşmıştır. 1980’lerin sonundan itibaren benimsenen neo-liberal politikalar ve Avrupa Birliği’ne uyum süreci etkisiyle yerel sosyal politikalar için yeni bir dönem başlamıştır.

1990'lı yıllarda ortaya çıkan ve 2000'li yıllarda yerel yönetim kanunlarında yapılan değişikliklerle birlikte gelişme gösteren yerel sosyal politikalar, yerel yönetimlere bir dönüşüm yaşatmıştır. Bu bağlamda yerel yönetimler asli görevleri olan kentsel hizmetlerin yanı sıra sosyal, kültürel, ekonomik açıdan her türlü gereksinimlere yanıt verebilecek ölçüde sosyal ve kültürel hizmetlere yönelmişlerdir.

Araştırmanın Amacı: Bu çalışmada, değişen kamu yönetimi paradigması etkisinde, belediyelerin sunmuş olduğu sosyal hizmet ve yardım uygulamalarının Trabzon Büyükşehir Belediyesi düzeyinde araştırılmıştır.

Bu araştırmanın amacı; Türkiye'deki sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal belediyeçilik uygulamalarının incelenerek, ankete katılan bireyler tarafından değerlendirilmesini sağlamak ve aynı zamanda sosyal belediyeçilik uygulamalarına ilişkin duyulma yararlanma ve faydalılık durumu gibi değerlerin sonuçlarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi: Türkiye'de son yıllarda sosyal adaletin, sosyal refahın sağlanabilmesi için sosyal belediyeçilik faaliyetlerine daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Bu nedenle faaliyetlere ilişkin halkın görüşleri önemli bir yere sahiptir.

Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumu, Ulusal Tez İzleme Merkezi Veri Tabanına kayıtlı sosyal belediyeçilik anlayışı ve halkın görüşlerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında yüksek lisans ve doktora düzeyinde birçok teze rastlanılmıştır. Bunun yanında bilimsel hakemli dergilerde yayınlanmış makale, bildiri, kamu kurumları tarafından hazırlanan raporlar, çeşitli dernek ve meslek örgütlerinin yayınladığı dergilerde yayınlanan makaleler bulunmaktadır. Ancak çalışmalara ilişkin yapılan anketlerde genellikle belediyelerin faaliyetleri ayrı ayrı ele alınmamış, faaliyetlere ilişkin genel sorulara yer verilmiştir. Çalışmalar içerisinde doktora tezi olarak Azime Arısoy'un², yüksek lisans tezi olarak da Bilgehan Mermer³ ve Refika Yıldız Çakır'ın⁴ çalışmalarında örnek alınan belediyelerin sosyal belediyeçilik uygulamaları ayrı ayrı ele alınarak, uygulamalara ilişkin bir takım sorular sorulmuştur. Bu çalışmada da Trabzon

² Azime Arısoy, "Sosyal Politika Uygulamalarına Yönelik Halkın Algı ve Tutumlarının Araştırılması: Burdur İli Kent Merkezi Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2018, Isparta.

³ Bilgehan Mermer, "Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları: Denizli Büyükşehir Belediyesi Üzerinde Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, Isparta.

⁴ Refika Yıldız Çakır, "Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Anlayışı: Nazilli Belediyesi Örneği", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, Aydın.

Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları faaliyet raporlarından elde edilen bilgiler ve belediye ile yapılan görüşmeler sonucu ortaya konularak, uygulamalara ilişkin bir takım sorulara yer verilmiş, böylelikle her bir faaliyete ilişkin bilgi edinilmesi sağlanmıştır. Ayrıca literatürde sosyal belediyecilik konusu dahilinde yapılan çalışmalarda genellikle faaliyetlerden yararlanan bireylerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu çalışmada ise sadece hizmet alan bireylerin değil seçmen vasfı kazanmış tüm bireylerin görüşleri alınmıştır. Bunun yanında özellikle özelde örnek alınan Trabzon Büyükşehir Belediyesi yapılan araştırmalar sonucu sosyal belediyecilik alanında çalışılmamış bir belediyedir.

Araştırmanın Yöntemi: Yapılan araştırmada öncelikle kavramların tanımlanması için literatür çalışması yapılmıştır. Literatür taraması ardından kavramlar açıklanmıştır. Ardından Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarının değerlendirilmesi için 2014-2020 yılları arası faaliyet raporları, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Halkın bu uygulamalara ilişkin bakış açısının ölçülmesi içinde anket çalışması yapılmıştır.

Bu çerçevede çalışmanın birinci bölümünde, sosyal devlet ve sosyal politika kavramları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. İlk olarak sosyal devletin kavramsal çerçevesi ortaya konularak tanımlanmaya çalışılmış, özellikleri belirtilmiştir. Ardından sosyal devletin amaç ve araçları incelenmiş, tarihsel gelişimine yer verilmiştir. Birinci bölümün bir diğer konusu olan sosyal politika başlığı altında ise, aynı şekilde kavramsal çerçevesi ortaya konularak tanımlanmaya çalışılmış, kapsam, amaç ve araçları incelenmiştir. Kavramın daha iyi anlaşılması açısından Türkiye'deki tarihsel gelişimi değerlendirilmiştir. Türkiye'deki sosyal politikaların gelişimi ise Osmanlı Devleti'nden başlatılarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde, sosyal belediyecilik anlayışı tanımlanmış, önemi ve işlevleri belirtilmiş, sosyal belediyeciliğe etki eden parametreler ortaya konulmuştur. Ardından Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı başlığı altında, sosyal belediyeciliğin Türkiye'deki tarihsel gelişimi Osmanlı Devleti'nden başlatılarak anlatılmış, sosyal belediyeciliğin hukuksal çerçevesine ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca Türkiye'de sosyal belediyecilik uygulamaları ve bu uygulamalara ilişkin karşılaşılan temel sorunlar ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırmanın ana konusu olan Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınmıştır. Bunun için ilk önce Trabzon ilinin genel durumu ve sosyal belediyeciliğe ilişkin teşkilat yapısı incelenmiş, ardından Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarına ait faaliyet raporları incelenerek, belediyenin sosyal belediyecilik anlayışı kapsamındaki uygulamaları sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler başlıkları altında ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise, araştırmada örnek olarak ele alınan Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin yürüttüğü sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik yapılan anket çalışmasına ait analizlere yer verilmiştir.

Araştırmada kullanılan anket formundaki soruların bir kısmı literatürde daha önce benzer konularda yapılmış çalışmalardan⁵ esinlenerek, bir kısmı Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Faaliyet Raporları incelenerek, bir kısmı da okumalar sırasında çalışmanın amacına yönelik olarak anket hazırlamaya yönelik bilimsel eserlerin rehberliğinde oluşturulmuştur.

Ankette toplam 16 soru önermesi bulunmaktadır. Bunların 14 tanesi demografik özelliklerin ve etkinliğin ölçümüne yönelik olarak kapalı uçlu, biri açık uçlu ve geri kalan bir soru ise Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinin yer aldığı ve bunlara yönelik soruların olduğu tablo şeklinde hazırlanmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarına halkın bakışının ölçülmesine ilişkin 30.04.2020-31.05.2020 tarihleri arasında 2020 yılı içerisinde Dünya'da ve Türkiye'de görülen Covid-19 salgını nedeniyle kartopu örnekleme tekniği ile "internet anketleri" yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca ankette soruların cevaplanması zorunlu kılınarak, soruların eksik cevaplanma riski ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak anketin güvenilir olup olmadığını öğrenmek için güvenirlik analizi yapılmıştır.⁶ Verilerin analizinde program içerisinden ilk olarak

⁵ Refika Yıldız Çakır, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Nazilli Belediyesi Örneği", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, Aydın.; Bilgehan Mermer, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Denizli Büyükşehir Belediyesi Üzerinde Bir İnceleme", Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, Isparta.

⁶ Güvenirlik analizinin sonuçları Tablo 3'de gösterilmiştir.

frekans (N) ve yüzde (%) analizi ardından bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini göstermek amacıyla Crosstabb analizi yapılmıştır.

Araştırmanın Kısıtları: Araştırmanın önemli bir kısıtı, 2020 yılı içerisinde Dünya’da ve Türkiye’de görülen Covid-19 salgın hastalığı olmuştur. İlk önce 2020 Ocak ayında etik kurula yüz yüze anket çalışması için başvurulmuş ancak; Covid-19 salgın hastalığının ülkede görülmeye başlanmasıyla anket çalışmasına başlanmadan 2020 Nisan ayında internet anketleri yöntemi için tekrardan etik kurula başvurulmuştur.

Çalışmada, anket soruları oldukça basit seviyede hazırlanmış olmasına rağmen, genel olarak örneklem kitlenin bazı soruları yanlış anlaması ve anketi uzun bulması anketin elektronik ortamda aktarımını zorlaştırmıştır. Bu da araştırmanın bir başka önemli kısıtını oluşturmuştur.

Araştırmada bir diğer güçlük, hedef kitlelere anket çalışmasının başında araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmesine rağmen, katılımcıların çoğunluğunun anket çalışmasının belediye tarafından yapıldığını düşünmesi ve zaman zaman cevaplarını buna yönelik vermeleridir.

Hipotezler: Bu çalışmanın sınanan hipotezler Trabzon Büyükşehir Belediyesi özelinde gerçekleşen sosyal belediyecilik uygulamaları ve bu uygulamalara ilişkin bireylerin bakış açısına göre üretilmiştir. Bu çerçevede oluşturulan hipotezler aşağıda sıralanmıştır:

- Katılımcılarının nispeten çoğunun sosyal belediyecilik hakkında bilgileri/fikirleri yoktur.
- Katılımcıların nispeten çoğunluğu Trabzon Büyükşehir Belediyesi’nin daha çok oy almak için sosyal belediyecilik faaliyetleri yürüttüğünü düşünmektedir.
- Katılımcıların nispeten azı Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal belediyecilik faaliyetlerinden rahatsız iken katılımcıların nispeten çoğu bürokratik işlem ve engellerden rahatsız olmaktadır.
- Katılımcıların nispeten çoğunluğu Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal belediyecilik faaliyetlerinin adil olmadığını düşünmez.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal yardım faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.

- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan kültürel hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal yardım faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan kültürel hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL DEVLET VE SOSYAL POLİTİKA

Bu bölümde sosyal devlet ve sosyal politika kavramlarının tanımları, amaçları, araçları ve tarihsel süreci ele alınacaktır.

1.1. Sosyal Devlet

Sosyal devlet kavramı, çağdaş devlet anlayışını dile getiren bir kavramdır. Kavramın ortaya çıkış ve kökeni açısından bölgesel bir farklılık vardır. Kıta Avrupası ülkelerinde “sosyal devlet”, Anglo-Sakson ülkelerinde ise “refah devleti” ya da “sosyal refah devleti” kavramları tercih edilmiştir. Bölge farklılıklarının yanında amaç ve uygulama farklılıkları da söz konusudur. Örneğin refah devletinin daha çok ekonomik içerikli konuları, sosyal devletin ise sosyal içerikli konuları ele aldığı ifade edilmiştir. Bunun yanında refah devleti kavramının yalnızca ekonomik açıdan gelişimini tamamlamış ülkelerde, sosyal devlet kavramının ise az gelişmiş ülkelerde görüldüğü dile getirilmiştir.⁷ Bu iki kavram içerisinde literatürde geniş yer edinen kavram refah devletidir. Ancak Türkiye’de sosyal devlet, sosyal hukuk devleti tabiri yaygın olarak kullanıldığından, tez içerisinde bütünlük sağlama amacı için “sosyal devlet” kavramı kullanılacaktır.

1.1.1. Sosyal Devlet Tanımı

Devlet, belli bir toprak parçası üzerinde kurulmuş ve bu toprak parçası üzerinde bir ulusa sahip olan egemen, bağımsız tüzel bir varlıktır. Devletin temel görevi, adaleti sağlamak ve ulusal sınırları korumaktır. Ancak tarih boyunca yaşanan savaş, afet, devrim, kriz gibi olayların ardından ortaya çıkan olumsuz tablo dünyanın seyrini

⁷ Server Tanilli, *Devlet ve Demokrasi: Anayasa Hukukuna Giriş*, 4. Baskı, İstanbul: Say Yayınları, 1985, s. 158-159.

değiştirmiş, dünyanın seyri değişikçe de devletlerin rol ve fonksiyonları değişmiştir. Bu değişimin adı ise “sosyal devlet” olmuştur.⁸

Sosyal devlet, toplumdaki herkesin sosyal durumlarıyla ilgilenen ve onlara asgari bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlayan, bu doğrultuda politikalar üreten bir devlettir.⁹ Seyyar’a göre sosyal devlet, toplumdaki refah düzeyleri açısından mevcut farklılıkları gidermek amacıyla özellikle belli bir gelirin altındaki gruplarının sosyo-ekonomik durumlarını değişik politikalar aracılığıyla iyileştirmeyi hedefleyen, onlara asgari bir yaşam sağlamayı vazife bilen devlettir.¹⁰ Koray’a göre sosyal devlet ise gelirin yeniden dağılımında adil ve eşitlikçiliği benimseyen devlettir.¹¹ Daha geniş ve kapsamlı bir tanıma göre sosyal devlet, ekonomik ve sosyal hayatı yönlendiren, ulusal gelirin adil bölüşümünü sağlayarak sosyal adaleti gerçekleştiren ve güvence altına alan, emek ve sermaye arasında toplumsal bir denge kuran, bunları gerçekleştirirken de kişilere saygı duyan ve onları klasik özgürlüklerinden mahrum bırakmayan devlettir.¹²

Sosyal devleti liberal devlet ile ilişkilendiren Tanör’e göre sosyal devlet, liberal devletin hem ekonomik temellerini hem de siyasi yapısını bazı düzeltmelerle tamamlamaktan başka bir anlam ifade etmemektedir. Burada sosyal devlet liberal devletin dönüşmüş bir şekli olarak tanımlanmıştır.¹³ Bir başka tanımlama ise Serter tarafından yapılmıştır. Klasik devlet anlayışının değiştiği ve geliştiğini ifade eden çağdaş devlet kavramını merkeze alarak sosyal devleti tanımlama uğraşına giden Serter’e göre sosyal devlet, halkına yönelik insan şeref ve haysiyetine yaraşır maddi, manevi, medeni ve kültürel ihtiyaçları içeren asgari refah şartlarını sağlamayı hedefleyen ve bu doğrultuda tedbirler alan, çağdaş bir devlettir.¹⁴ Bu tanıma yakın bir tanımda bulunan Gümüş’e göre sosyal devlet, bireylere insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam sunmayı amaçlayan, bu doğrultuda milli gelirin adil dağıtılmasını sağlayarak sosyal adaleti temin eden ve bireylere kişisel ve siyasal hakların yanında sosyal ve

⁸ Serdar Yay, ‘Tarihsel Süreçte Türkiye’de Sosyal Devlet’, **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum**, Cilt. 3, Sayı. 9, 2014, s.148.

⁹ Ayşenur Çeribaş, “Sosyal Devlet Bağlamında Yüksek Öğrenim Kredi ve Burs İmkânlarının Eğitimde Fırsat Eşitliğini Sağlamadaki Rolü: Bursa İli Araştırması”, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: 2020, s. 3.

¹⁰ Ali Seyyar, **Sosyal Politika Bilimine Giriş**, 1. Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2011, s. 163-164.

¹¹ Meryem Koray, **Sosyal Politika**, 5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 2018, s. 91.

¹² Sedat Ayyıldız, **Yeni Dünya Düzeni ve Sosyal Devlet**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2014, s. 38.

¹³ Bülent Tanör, **Anayasa Hukukunda Sosyal Haklar**, 1. Baskı, İstanbul: May Yayınları, 1978, s. 107.

¹⁴ Nur Serter, **Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1994, s. 32-33.

ekonomik haklarında tanınmasını öngören bir anlayıştır.¹⁵ Sosyal devletin müdahaleci özelliğine vurgu yapan Yay'a göre sosyal devlet ise, sosyal refahı sağlamak amacıyla sosyal ve ekonomik hayata müdahalede bulunan, yoksulluklara, gelir dağılımı adaletsizliklerine ve toplumların refah seviyelerinin azalmalarına karşı önemli rol ve fonksiyon üstlenen devlettir.¹⁶

Görüldüğü üzere sosyal devlet tanımlamalarında ana nokta devletin ekonomiye müdahalesi ve dezavantajlı grupların korunması için yapılan kurumsal hizmetlerdir. Bütün bu tanımlardan yola çıkarak sosyal devleti en geniş anlamda şu şekilde tanımlayabiliriz. Sosyal devlet; sosyal eşitlik prensibinden yola çıkılarak, devletin nakdi yardımlarının yanında dezavantajlı grupları gözeterek ve sosyal ihtiyaçlık derecesi belirlenerek sağlık, eğitim, konut hizmetleri sunmak ve tam istihdamı sağlamaya yönelik önlemler almak suretiyle vatandaşlara belirli bir gelir, gelecek güvencesi sağlayan, bu doğrultuda birtakım haklar tanıyan ve hakların yasalarca güvence altına alınmasını sağlayan devlettir.¹⁷

1.1.2. Sosyal Devletin Özellikleri

Ekonomik dengesizleri asgariye indirmeyi ve halkın refahını arttırmayı amaçlayan sosyal devlet anlayışının tam anlaşılabilmesi için temel özelliklerinin ortaya konması gerekmektedir. Çünkü sosyal devlet bu özellikler doğrultusunda çeşitli düzenlemeler ve uygulamalarla kötü ekonomik ve sosyal koşullar altında bulunan bireyleri korumayı amaçlamaktadır.¹⁸

Sosyal devletin temel özelliklerini birkaç ana başlık altında sıralamak mümkündür.¹⁹

- Sosyal devlet, müdahaleci bir devlet anlayışıdır. Ortaya çıkan sorunların düzeltilmesine yönelik müdahalede bulunur.

¹⁵ Ali Tarık Gümüş, “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 18, Sayı. 2, 2010, s. 122.

¹⁶ Yay, Tarihsel Süreçte ..., s. 148.

¹⁷ Bilgehan Mermer, “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Denizli Büyükşehir Belediyesi Üzerinde Bir İnceleme”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: 2016, s. 6

¹⁸ Zafer Durdu, “Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı. 22, 2009, s. 43.

¹⁹ TÜSİAD, **Optimal Devlet**, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, 1995, s. 73-74., İlker Hasan Duman, **Sosyal Devlet**, İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1997, s. 23.

- Sosyal devlet, düzenleyici bir devlet anlayışıdır. Piyasa ekonomisinde ortaya çıkan sorunlara yönelik düzenleyici bir takım kararlar alarak tüm vatandaşlara asgari bir yaşam sunar.
- Sosyal devlet yeniden dağıtıcı bir devlet anlayışıdır. Piyasadaki gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlikleri bazı araçlar ya da teknikler yardımıyla gidermeye çalışır.
- Sosyal devlet girişimci bir devlet anlayışıdır. Sosyal devlet sadece kamusal mal ve hizmetlerin değil, özel mal ve hizmetlerin üretimini de üstlenen bir devlettir. Bu nedenle sosyal yardımda bulunur ve sosyal hizmetleri üstlenir.
- Sosyal devlet, bireylere hak ve özgürlükler sağlama konusunda aktif bir rol üstlenir. Özellikle ekonomik ve sosyal hakların sağlanmasında pozitif bir konumda yer alarak, kişileri sosyal ve ekonomik baskılardan kurtarıp özgürleştirmeye çalışır.
- Sosyal devlet, telafi ve tazmin edici bir devlet anlayışıdır. Mesleki riskler (iş kazaları, meslek hastalıkları vb.), fizyolojik riskler (hastalık, analık, sakatlık, yaşlılık, ölüm vb.) ve sosyo-ekonomik risklere (işsizlik, evlenme, çocuk sahibi olma vb.) karşı sosyal güvenlik politikası kullanarak bireylerin korunmasını sağlar.
- Sosyal devlet, sosyal hayatın dinamik ve sağlıklı olmasını sağlar, bireylerin kendini geliştirmesine yardımcı olur.
- Sosyal devletin büyüklüğü toplam refah harcamalarının GSYİH'ye ve toplam kamu harcamalarına olan oran ile hesaplanır.

1.1.3. Sosyal Devletin Amaçları

Sosyal devletin asıl amacı insan onurunun korunmasıdır. Bu nedenle sosyal devlet dar anlamda, insan onuruna yaraşır asgari yaşam standartlarının sağlanmasını amaçlamaktadır.²⁰ Konuya geniş bir anlam ile yaklaşanlara göre sosyal devletin amacı ise, toplumda ayırım yapmadan tüm insanların ve toplumun yaşam koşullarını iyileştirmek ve refahını, gelir dağılımını, sosyal adaleti, sosyal güvenliği teminat altına

²⁰ Nihat Bulut, “Sosyal Devletin Düşünsel Temelleri ve Çağdaş Sosyal Devlet Anlayışı”, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/N.Bulut-2.pdf>, Erişim Tarihi: 10.04.2021. s. 333.

almaktır.²¹ Bu çalışmada sosyal devletin amaçları aşağıdaki başlıklarda geniş anlamıyla ele alınmıştır.

1.1.3.1. Gelir Dağılımında Adalet ve Yoksullukla Mücadele

Tüm dünya için en önde gelen hedeflerden biri adalettir.²² Bütün insanların eşit bir şekilde yaratıldığı, bu nedenle sosyal hayatta eşit oldukları ve herkesin insan haysiyetine yakışır ölçüde yaşama hakkı olduğunu ileri süren adalet kavramı,²³ son zamanlarda özellikle sosyal kavramı ile ilişkilendirilerek sosyal devlet alanında önemli bir yer edinmiştir.

Günümüzde adalet kavramı ile bağdaşan en önemli kavramlardan biri gelir dağılımıdır. Gelir dağılımı, bir ülkede belirli dönemler içerisinde elde edilen gelirin bireyler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasındaki bölüşümünü ifade etmektedir.²⁴ Bu bölüşümün ise mümkün olduğu kadar adaletli bir şekilde yapılması gerekmektedir. Çünkü gelir dağılımında ortaya çıkan adaletsizlikler sınıflararası gelir farklılığını arttırmakta ve yoksulluk olgusunu tüm dünyanın sorunu haline getirmektedir.²⁵ Ancak, gelir dağılımında adaletin kendiliğinden gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu nedenle, sosyal devlet anlayışı çerçevesinde devlet, gelir dağılımında adaleti sağlamak ve yoksullukla mücadele etmek amacıyla gelir dağılımına aktif bir şekilde müdahalede bulunmaktadır.²⁶ Bu müdahale ise genel olarak dikey ve yatay şekilde gerçekleşmektedir. Dikey olarak devlet, farklı gelir guruplarına sahip kişiler arasında mevcut dengesizliği gelir sübvansiyonları, transfer harcamaları, kamu harcamaları ve vergi gibi argümanlar ile gidererek adaleti sağlamaya çalışmaktadır. Yatay olarak ise, aynı gelir gurubunda yer alan bireylere dil, din, ırk, mezhep, meşrep ya da ötekileşme ayrımı yapılmadan eşit uygulamalar yapmaktadır.²⁷

²¹ Kenan Ören, **Sosyal Politika**, 3. Baskı, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2013, s. 9.

²² Sami Güven, **Sosyal Politika'nın Temelleri**, 4. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2009, s. 25.

²³ Ali Seyyar, **Sosyal Siyaset Terimleri**, 1. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları, 2002, s. 11.

²⁴ Ören, a.g.e., s. 119.

²⁵ Can Aktan, Sosyal Devletin Amaçları, <http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/amaclar.htm>, Erişim Tarihi: 24.01.2020.

²⁶ Gülsüm Gürler Hazman, "Türkiye'de Gelir Dağılımında Adalet ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Arasındaki Nedensellik İlişkisi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 16, Sayı. 1, 2011, s. 208.

²⁷ Süleyman Erdal, "Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti Uygulamaları Açısından İsveç Modelinin Değerlendirilmesi", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: 2012, s. 35.

1.1.3.2. Fırsat Eşitliği

Toplum içinde her birey düşme ve yükselme açısından aynı şansa sahip olmalıdır. Bu nedenle bir kısım insan tarafından sahip olunan ırk, renk, cinsiyet, din veya toplumsal köken gibi esaslar çerçevesinde haklar verilmemelidir. Ancak böyle bir ayrımın olmadığı sürekli olarak dile getirilse de her bir insanın hayata farklı noktalardan başladığı ve yaşamı boyunca farklı risklerle karşılaştığı bilinen bir gerçektir. Böyle bir durumun aksine insanlara mümkün olduğunca eşit haklar verilmesini savunan sosyal devlet, fırsat eşitliği ile içinde bulundukları toplumsal koşullar tarafından dezavantajlı kılınmış birey ve gruplara eşit, en azından daha eşit hayat imkânları temin etmek için bu dezavantajları ortadan kaldırmak veya en azından azaltmak yönünde toplumsal bir sorumluluk edinmiştir.²⁸

Bu bağlamda fırsat eşitliği iki ilke üzerinde durmaktadır. Bunlardan birincisi, eşit şans ilkesidir. Buna göre, insanlara hayatta her istediğini elde etme şansı verilmelidir. Bunun içinde fırsatların herkese verilmiş olması ve fırsatları kullanmada eşit muamele hakkının tanınmış olması gerekmektedir. İkinci ilke ise, optimal imkanlar ilkesidir. Bu ilke, toplumda dezavantajlı olanları desteklemek amacıyla, bütün insanların özgür iradelerini kullanmalarını sağlayacak imkânların kanuni bir zemin dâhilinde en iyi noktaya getirilmesini ifade eder.²⁹

1.1.3.3. Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik sistemi birey ve toplumu sosyal hayatta karşı karşıya kalabilecekleri olumsuzluklara karşı koruma sağlamakta, ekonomik açıdan güçlü kılmaktadır. Hayatlarının her döneminde karşılaşılabilecekleri risklere karşı asgari bir gelir seviyesi garanti ederek, geleceğe karşı güven içerisinde olmalarını sağlamaktadır.³⁰

Sosyal güvenlik sisteminin ana fonksiyonu her insanın yaşamında karşılaşılabileceği hastalık, yaşlılık, kaza, doğum, işsizlik gibi risklerin neden olduğu gelir kayıplarının telafi edilmesidir.³¹ Bu doğrultuda sosyal güvenliğin temel amacı, her insana, hayatlarında her türlü olaylar karşısında, aşırı bir muhtaçlık yaşamadan ve hürriyetlerinden fedakârlık ettirmeden insan onuruna yaraşır bir hayat düzeyi sağlamaya

²⁸ Andrew Heywood, **Siyasi İdeolojiler**, Çev: Levent Köker, 10. Baskı, Ankara: BB101 Yayınları, 2016, s. 56-80.

²⁹ Seyyar, **Sosyal Siyaset Terimleri**, s. 177.

³⁰ Ali Çubuk, **Sosyal Politika ve Sosyal Güvenlik**, Ankara: Gazi Üniversitesi, 1983, s. 59.

³¹ Koray, a.g.e., s. 317-318.

yönelik kamusal sosyal düzenleme, sosyal sigorta, sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler alanında önlemler almaktır.

Başlangıçta baskılar nedeniyle gelişmiş batı ülkelerinde görülen sosyal güvenlik sistemleri, önce yasalar daha sonrasında anayasalarda en önemli insanlık haklarından biri olarak uluslararası alanda yerini almıştır.³² Uluslararası alanda önem kazanan sosyal güvenlik sisteminin zamanla kapsamı da genişlemiştir. ILO'nun 102 Sayılı "Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Sözleşmesi"ne göre sosyal güvenlik sistemi dokuz temel alanı kapsamaktadır. Bunlar, hastalık (bu madde ikiye ayrılmaktadır; bakım giderlerinin karşılanması ve çalışılmayan günlerin gelirinin karşılanması), analık, sakatlık, yaşlılık, iş kazası ve meslek hastalığı, ölüm, aile yardımları, işsizliktir.³³ Ancak bu sosyal risklerin o zamanın şartlarında ortaya çıktığı unutulmamalıdır. Günümüzde ortaya çıkan ve giderek yaygınlaşan yaşlanma, madde bağımlılığı, çevre kirliliği, bulaşıcı hastalık gibi yeni sosyal risklerin varlığı ile sosyal güvenliğin kapsamı giderek genişlemiştir.³⁴

1.1.3.4. Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele

Tam istihdam, üretim faktörlerinin tam ve etkin olarak kullanılması şeklinde tanımlanırken; işsizlik bu üretim faktörlerinden biri olan emeğin tam ve etkin kullanılmaması olarak ifade edilmektedir. Daha genel ifade ile istihdam; insanların çalıştırılmaları ve işe kabul edilmeleri, işsizlik ise; çalışma gücüne sahip çalışmak isteyen kişilerin iş aramasına rağmen bulamamasıdır.³⁵

Sosyal devletin temel amaçlarından biri işsizliği ortadan kaldırmaktır. Çünkü işsizlik, bir yandan ülke ekonomisini, milli geliri etkileyerek ekonomide istikrarı bozmakta, diğer yandan ilgili kişileri ve toplumu olumsuz yönde etkilemektedir. Kişinin kendini psikolojik açıdan kötü hissetmesi, geleceğe yönelik kaygılar yaşaması, çevresine karşı olan sorumluluğunu yerine getirememenin getirdiği huzursuzluk, utangaçlık, dışlanma ve yalnızlık işsizliğin getirdiği bireysel sorunların başında gelmektedir. Toplumsal sorunlar ise çeşitli farklı sorunları da tetikleyerek ortaya

³² Süleyman Özdemir, **Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti**, 2. Baskı, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 2007, s. 89.

³³ Koray, a.g.e., s. 322.

³⁴ Mehmet Hanefi Topal, "Refah Devletine Yönelik Tutumlar ve Vergi Adaleti Algısı: Türkiye Üzerine Bir Araştırma", Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon:2011, s. 19.

³⁵ Ferhat Apaydın, "Türkiye'de İşsizliğin Karakteristiklerinin Karşılaştırmalı Analizi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt. 1, Sayı. 30, 2018, s. 161.

çıkılmaktadır. Örneğin sigara, alkol, uyuşturucu gibi zararlı bağımlılıkların ve suç işleme intihar gibi davranış bozukluklarının artması işsizlik olgusuna bağlanmaktadır.³⁶

Etkileri sınır tanımayan ve her toplum için ağır külfetleri olan işsizlik, hem ekonomik gelişme hem de refah uygulamaları açısından oldukça iyi konumda bulunan ülkelerde bile görülmekte, yeterli çözüm üretilememektedir.³⁷ Bu nedenle sosyal devlet, bireylerin kendi geçimlerini temin edebilecekleri bir iş için gerekli koşulları sağlayarak işsizliği önleyip, ülkeyi tam istihdam düzeyine getirmeyi hedeflemektedir.³⁸

1.1.3.5. Sosyal Denge, Dayanışma ve Barışı Sağlamak

Sosyal denge, bir toplumda uyum içinde yaşanılmasını sağlayan toplumsal bütünleşme durumu olarak ifade edilen geniş yelpazeli bir dengedir. Toplumdaki ekonomik ve sosyal dengesizliklerin azaltılmasına yönelmektedir. Bu nedenle hizmetlerin çeşitli bölgelerde yaşayan çeşitli sosyal gruplara dengeli bir biçimde dağıtılmasını hedeflemektedir.³⁹

Sosyal dayanışma, işsizlik, ölüm, doğum, hastalık, yaşlılık gibi durumlar karşısında, aralarında çıkar birliği bulunan kişiler ile topluluklar arasında var olan ilişki, birlik düşüncesi ve birbirlerine karşı duyulan sorumluluk duygusudur. İnsanlar sosyal dayanışma sayesinde birbirini anlamakta ve birlik düşüncesi ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle toplumsal bir bütünlük içerisinde sosyal sorunlara karşı müdahale etmektedir.⁴⁰

Dünya tarihi boyunca toplumlar ırk, statü, beklenti, çıkar, eğitim gibi nedenlerle sürekli bir farklılık içerisinde olmuş, bu farklılıkları da uyuşmazlık ve çatışmaların merkezine koyarak sosyal parçalanmayı ortaya çıkarmıştır. Sosyal parçalanmaya neden olan bu farklılıkların ortadan kaldırılması ancak toplumu oluşturan unsurlar arasındaki ahenkli bir bütünlük ve işlevsel bir birliktelik ile mümkün olmaktadır. Bunu başaracak yegâne olgu ise sosyal devlettir. Sosyal devlet, sosyal dengeyi, sosyal dayanışmayı, sosyal barışı, sosyal adaleti sağlama amacı ile politikalar ortaya koyarak sınıflararası

³⁶ Ören, a.g.e., s. 63., Apaydın, a.g.e., s. 162.

³⁷ Koray, a.g.e., s. 219.

³⁸ Serdar Yay, "Sosyal Refah Devletinde Sosyal Yardımlar: Türkiye’de Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Uygulaması", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: 2014, s. 8-9.

³⁹ Güven, a.g.e., s. 29.

⁴⁰ Alessandra Bosco, "National Social Protection System Under Threat? Observations On The Recent Case Law Of The Court Of Justice", *European Issues*, No. 7, 2000. s. 6.’dan aktaran Erdal, a.g.e., s. 40.

sosyal farklılıkları azaltıp toplumsal yapıyı sağlamlaştırmaya kısacası sosyal bütünleşmeyi gerçekleştirmeye çalışmaktadır.⁴¹

1.1.3.6. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Sağlanması

Ekonomik büyüme, kişi başına düşen milli gelirin ve buna bağlı olarak ekonomik refahın bir önceki döneme göre artması, ekonomik kalkınma ise, ekonomik büyümeyi sağlayan faktörlerin, emek ve sermaye verimliliğinin artması, ekonomide dışa bağımlılığın azalması, sosyal hizmetlerin yaygınlaşması ve gelir dağılımının iyileştirilmesi gibi ekonomik faktörlerin dahil edildiği ekonomik iyileşme sürecidir.⁴²

Sosyal devlet, ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması amacıyla Keynesyen politikalar çerçevesinde sermaye yatırımlarını teşvik eder, tam istihdamın sağlanması için gerekli şartları ve ortamı hazırlamaya çalışır.⁴³ Aynı zamanda büyümenin toplumun tüm kesimlerine sirayet etmesi için eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi alanlara da müdahalede bulunarak ekonomik kalkınmayı sağlamaya çalışmaktadır.⁴⁴

1.1.4. Sosyal Devletin Araçları

Sosyal devlet sözü edilen amaçlara ulaşabilmek için çeşitli araçlara ihtiyaç duymaktadır. Bu araçlar ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal özellikleri ve amaçları doğrultusunda değişmektedir. Ancak sosyal devletin temel özellikleri ve amaçları göz önüne alınarak araçlarını, ekonomi politikası ve sosyal politika şeklinde ikili bir ayrım yaparak incelenmek mümkündür.⁴⁵

1.1.4.1. Ekonomi Politikası

Ekonomi politikası, belli ekonomik amaçlara ulaşmak için karar alınması ve bu kararların uygulanmasıdır. Sosyal devlet, ekonomi politikası araçları ile sosyal adalet ve refahı temin etmekte, ekonomiye sosyal boyut katarak ekonominin işleyişindeki

⁴¹ Mehmet Karaca, “Farklılaşma, Bütünleşme ve Birlikte Yaşama Üzerine”, **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı. 18, 2012, s. 227-229.

⁴² Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri, s. 229-230.

⁴³ Erdal, a.g.e., s. 43.

⁴⁴ Muhammet Kenanoğlu, “Refah Devleti Bağlamında Kamu Harcamalarının Değerlendirilmesi: 1990 Sonrası Türkiye Örneği”, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa: 2016, s. 26.

⁴⁵ Yay, Sosyal Refah Devletinde ..., s. 12.

aksaklıkların giderilmesini sağlamaktadır. Ekonomi politikası araçları ise, kamu gelirleri ve harcamaları, regülasyonlar ve fiyat kontrolleri, para-kredi ve dış ticaret politikası, Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)'nden oluşmaktadır.⁴⁶

Kamu Gelirleri ve Harcamaları: Sosyal devletin amaçlarını gerçekleştirmek için başvurduğu yöntemlerden biri, kamu harcamaları ile sosyal refahın arttırılmasını sağlamaktır. Bu harcamaları ise kamu gelirleri ile finanse etmektedir.

Kamu gelirleri, devletin ve diğer kamu kuruluşların kamu hizmetini gerçekleştirebilmeleri için kanuna dayanarak çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirlerdir. Bu kaynaklar; vergiler, harçlar, resimler, şerefiyeler, parafiskal gelirler, para ve vergi cezaları, borçlanma gelirleri, fonlar vb. şeklinde sıralanmaktadır. Bu kaynaklar içerisinde en önemli gelir kaynağı ise vergilerdir. Devletler kamu gelirleri ile gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, istihdam olanaklarının arttırılması ve sosyal adaletin sağlanması gibi hedefleri gerçekleştirmektedir.⁴⁷

Kamu harcamaları ise, kamusal faaliyetlerin yürütülmesi amacıyla devlet bütçesi ile yapılan harcamalardır. Bu harcamalar, devletin örgüt yapısına uygun olarak, kısmen merkezi devlet, kısmen yerel yönetimler, kısmen de bunların dışında kalan kamu kuruluşlarınca yapılmaktadır.⁴⁸

Toplumsal refahın arttırılmasında en etkili harcama türü sosyal amaçlı yapılan transfer harcamalarıdır.⁴⁹ Bu harcamalar, milli gelirden değişiklik yapmadan, satın alma gücünün bireyler ve sosyal gruplar arasında el değiştirmesini sağlayarak adil gelir dağılımını hedeflemektedir. Emekli, dul, yetim aylıkları, işsizlik sigortaları, asker ailelerine yönelik yardımlar, muhtaç öğrencilere verilen burslar, karşılıksız sunulan sağlık ve eğitim hizmetleri sosyal amaçlı transfer harcamaların en belirgin örneklerindendir.⁵⁰

Regülasyonlar ve Fiyat Kontrolleri: Sosyal devlet, amaçlarını gerçekleştirmek için çeşitli iktisat politikası araçları ile doğrudan ya da dolaylı olarak ekonomiye müdahale etmektedir. Devletin sosyal düzenin sağlanması amacıyla ekonomiye

⁴⁶ Serdar Yay, **Çağdaş İktisadi Düşünceler Perspektifinden Sosyal Refah Devleti**, Ankara: Astana Yayınları, 2020, s. 25.

⁴⁷ Erdal, a.g.e., s. 48-49.

⁴⁸ Osman Pehlivan, **Kamu Maliyesi**, Trabzon: Celepler Matbaacılık, 2016, s. 67-68.

⁴⁹ Yay, Çağdaş İktisadi ..., s.25.

⁵⁰ Pehlivan, a.g.e., s. 76.

müdahalede kullandığı iki araç vardır. Bu araçların birincisi “ekonomik regülasyon” ikincisi ise “ekonomik kontrol” olarak adlandırılmaktadır.⁵¹

Regülasyon, devletin ekonomik etkinliği sağlamak ve piyasa başarısızları nedeniyle ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmek ve toplumsal refahı arttırmak amacıyla ekonomide yapmış olduğu her türlü kontrol ve düzenleyici önlemlerdir. Devlet, ekonomik regülasyon yoluyla piyasaya giriş ve çıkışı belirli kurallara bağlamak, bazı alanlarda fiyat ve miktar kotası koymak gibi uygulamalarda bulunmaktadır. Bunun yanında sosyal regülasyon uygulamalarına da başvurmaktadır. Sosyal regülasyon, kamu sağlığı, güvenliği, refahı ve iyileşmeyi tehdit eden her türlü davranışı sınırlandırarak sosyal refahı artırma amacını birinci planda tutan uygulamalardır.⁵²

Ekonomik kontrol ise sosyal devletin en önemli özelliği olan müdahalecilik, ortaya çıkarmaktadır. Devlet fiyat kontrolleri yoluyla mal ve hizmet piyasalarını kontrol altında tutar. Bu sayede piyasalarda fiili ya da anlaşma yoluyla oluşacak tekelleri kontrol altına alarak piyasanın sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlar.⁵³

Para-Kredi ve Dış Ticaret Politikası: Para ve kredi politikası, ulusal ekonomideki amaçlara ulaşılması amacıyla para ve kredi koşullarının iradi olarak değiştirilmesi biçiminde izlenen politikalardır. Başka bir ifade ile para ve kredi politikası, ekonominin para ve kredi hacmini yönlendiren ve ülke refahını bir takım araçlarla en yükseğe çıkarmayı amaçlayan politikalardır.⁵⁴

Sosyal devlet, para ve kredi politikası aracılığıyla hem ülke ekonomisinin gelişmesini hem de sosyal refahın artırılmasını sağlamaktadır. Çünkü sosyal devlet para ve kredi politikalarıyla fiyat istikrarı ve tam istihdamın sağlanması, faiz oranlarının ve döviz kurunun istikrarlı hale getirilmesi, işsizlikle mücadele edilmesi ve ekonomik büyümenin hızlandırılması gibi amaçları gerçekleştirmektedir.⁵⁵

Dış ticaret politikası ise, dış ticaret dengesinin sağlanması için alınan önlemlerin ve yapılan müdahalelerin tümüdür. Ekonomik istikrarsızlığın en önemli nedenlerinden

⁵¹ Erdal, a.g.e., s. 44-45.

⁵² Sinan Sarısoy, “Düzenleyici Devlet ve Regülasyon Uygulamalarının Etkinliği Üzerine Tartışmalar”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 159, 2010, s. 278-285.

⁵³ Güngör Özcan, “Türkiye’de Kamu Harcamalarını Sosyal Refah Devleti Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: 2009, s. 39.

⁵⁴ Erhan Yazgan, “Para Politikası: Bir Örnek Olarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının Tepki Fonksiyonunun Tahmini”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: 2015, s. 33-34.

⁵⁵ Yay, Çağdaş İktisadi ..., s. 27.

biri olan dış açıkların azaltılmasını amaçlayan, bu doğrultuda müdahalelerde bulunan bir politikadır.⁵⁶

Sosyal devlet, dış ticaret politikası ile tam istihdamın ve ülke refahının sağlanması amacına ulaşmayı hedeflemektedir. Bunun içinde, gümrük tarifelerini arttırma, kota koyma, ithalatı yasaklama, ihracatı teşvik etme ve döviz kuru rejimlerinden yararlanmaktadır.⁵⁷

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT): Sosyal devletin esas amaçlarından biri sosyal faydadır. Kamu yararı, sosyal fayda gibi kavramların, piyasa sistemindeki kusurlarla birleşmesi, devletin ekonomik hayatı düzenlemesine ve üretici olarak piyasaya girmesine neden olmuştur. Ekonomik ve ticari faaliyetlere yoğun olarak katılan devletin ekonomik işletmelerine ise Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT) denilmektedir.⁵⁸

Sosyal devletin amaçlarına ulaşabilmesinde KİT büyük bir öneme sahiptir. Çünkü devlet KİT kurarak; özel girişimleri desteklemek, toplum için gerekli olan ancak özel sektörün girişemeyeceği ya da başaramayacağı işleri yapmak, kaynak kullanımında etkinliği ve verimliliği sağlamak, ekonomik kalkınmayı sağlamak, tekelleri devlet eliyle işletmek gibi ekonomik alanların yanında; gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmak ve istihdamı arttırmak gibi sosyal alanlarda aktif bir müdahale ile olumsuzlukları ortadan kaldırmak gibi amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.⁵⁹

1.1.4.2. Sosyal Politika

Sosyal devlet, yalnızca ekonomi politikaları ile sosyal sorunlara çözüm getirememektedir. Çünkü ekonomik gelişmeyle sosyal gelişmeyi birlikte devam ettirmenin yolu sosyal politikalara önem vermekten geçmektedir.⁶⁰ Sosyal politika, birey ve toplum refahının sağlanması ve sürdürülebilir sağlıklı bir toplum yapısının oluşması için sosyal devletin uyguladığı politikalar bütünüdür. Bu yüzden sosyal devlet, sosyal politika aracı olarak sosyal hizmetler, sosyal sigortalar, sosyal yardım, sosyal

⁵⁶ Erdal, a.g.e., s. 53.

⁵⁷ Yay, Çağdaş İktisadi ..., s. 27.

⁵⁸ Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar**, 5. Baskı, Kocaeli: Umuttepe Kitabevi, 2012, s. 242-243.

⁵⁹ Yay, Çağdaş İktisadi ..., s. 28.

⁶⁰ Ş. Eda Çiçek, **Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği**, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: 2010, s. 2.

teşvik ve sosyal tazmini kullanarak sosyal alana ilişkin amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

Sosyal devletin temel politika araçlarından olan sosyal politika ve sosyal politika araçları, sosyal politika başlığı altında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

1.1.5. Sosyal Devletin Tarihsel Gelişimi

Sosyal devlet sanayi devrimi sonrası kapitalizmin ortaya çıkardığı sorunları hafifletme amacı ile yavaş yavaş gelişmiştir. Her ülkenin sosyal devlet tarihi ve uygulamaları birbirinden yapısal anlamda farklı olmuştur. Bu farklılığın sebeplerinden belki de en önemlisi ülkelerin ekonomik yapı ve anlayışındaki farklılıklardır. Göreceli olarak erken sanayileşen ve nüfusun büyük bir kısmı sanayide çalışan ülkelerdeki sosyal düzenlemeler, geç sanayileşen ve nüfusun büyük bir kısmı tarımla uğraşan ülkelerdeki sosyal düzenlemelerden daha erken tarihte başlamıştır. Farklılığın diğer sebepleri ise her ülkenin kendine has kültür ve toplum yapısından sosyal devletin etkilenmesidir. Bu bağlamda, sosyal devletin tarihsel gelişiminin belli dönemlere ayrılması konusunda bir takım zorluklar ve farklılıklar olmuştur. Ancak, tarihi süreçte ülkelerin yaşadığı benzer yönelimler, dönemselleştirmeye makul ölçüde meşruiyet kazandırmıştır.⁶¹ Bu çerçevede Hugh Heclo konuyu dört döneme ayırmıştır. Bunlar; 1870-1920 başlangıç ve deneyim dönemi, 1920-1950 pekiştirme sağlamlaştırma dönemi, 1950-1975 büyüme ve yayılma dönemi ve 1975 sonrası yeniden yapılanma dönemidir.⁶²

Başlangıç ve deneyim döneminin başı olan 1870'ler, sanayi devrimi sonucu ortaya çıkan işçi-işveren sınıfı arasındaki adaletsizliklerin yoğun bir şekilde yaşandığı dönemdir. Bu dönemde işçi sınıfı ve işçi hareketleri büyümüş, güçlenen ve hak arayan işçi sınıfı ile birlikte toplumsal çözülme ve tikanıklıklar yaşanmıştır. Bu nedenle işçi sınıfı ve yoksullar üzerinde odaklanan sosyal güvenlik gibi politikalar ortaya çıkmıştır.⁶³ Bu politikalar klasik liberal öğretinin hakim olduğu bu dönemde, serbest piyasa sisteminden ve girişimcilikten ödün verilmeden, en az devlet müdahalesi çerçevesinde yürütülmüştür. Burada temel amaç yoksulluğu önlemek ve işçi sınıfından gelebilecek isyancı hareketlerin önüne geçebilmek olduğundan, hedef kitlelere yönelik yardım

⁶¹ İskender Gümüş, "Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci", *Journal of Political Administrative and Local Studies*, Cilt. 1, Sayı. 1, 2018, s. 36-37.

⁶² Abdulkadir Şenkal, *Küreselleşme Sürecinde Sosyal Politika*, 3. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2011, s. 271-272.

⁶³ Koray, a.g.e., s. 87-88.

programları çok sınırlı düzeyde oluşturulmuştur. Sosyal devlet açısından başlangıç sayılan bu dönem içerisinde zamanla gelişme yaşanmıştır.⁶⁴

Sosyal devlet temelinde getirilen uygulamaların pekiştirildiği ve sağlamlaştırıldığı 1920'lerden 1950'lere kadar uzanan ikinci dönem, I. ve II. Dünya Savaşları nedeniyle ekonomik sorunların ağırlaştığı ancak, yine savaşlar nedeniyle toplumsal güçler arasında uzlaşma ve dayanışmanın ön plana çıktığı dönemdir. Birinci dönem içerisinde sınırlı kalan sosyal devlet anlayışı bu dönem içerisinde ortaya çıkan 1929 ekonomik krizden sonra benimsenen devletçi ya da Keynesyen politikalar, 1933 yılında Amerika'da uygulanan ve başarılı olan New Deal Planı ve arkasından 1942 yılında Beveridge Raporu ile getirilen esaslar çerçevesinde pekiştirilerek sağlamlaştırılmıştır. Devletin ekonomi ile sosyal alanlara doğrudan müdahalesini öngören dönemin hakim ekonomi politikası olan keynesyen anlayış, sosyal devlet açısından önemli bir gelişme sağlayarak bir sonraki dönemi sosyal devlet açısından önemli bir dönem haline getirmiştir.⁶⁵

Sosyal devletin büyüme ve yayılma dönemi olan 1950-1975 yılları arasındaki üçüncü dönem, genel kaniye göre sosyal devletin zirvesidir. Bunun temel nedeni özellikle batı toplumlarında sosyal devletin kapsam, etkinlik ve uygulamalarının en üst düzeye çıkmasıdır.⁶⁶

Sosyal devlet anlayışının yoğun bir şekilde yaşandığı üçüncü dönemde devletler ekonomideki aşırı dalgalanmaların, yoksulluk ve işsizliğin artması gibi toplumsal açıdan yaratabileceği olumsuz sonuçları azaltmak ve kontrol edebilmek için para, vergi, harcama, gelir transferleri aracılığıyla etkin rol üstlenmiştir.⁶⁷ Kamu harcamaları içinde eğitim, sağlık ve gelir aktarımı olarak belirlenen sosyal harcamalarda ciddi oranda artmıştır. Bu dönem içerisinde uygulanan politikalar dahilinde yüksek bir istihdam düzeyi sağlanmış, işçilerin ücretleri ve çalışma koşulları iyileştirilmiş, ekonomik gelişmenin yanı sıra sosyal güvenlik gibi alanlarda önemli adımlar atılarak sınıflararası güç dengesi sağlanmıştır.⁶⁸

⁶⁴ Songül Sallan Gül, **Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa**, İstanbul: Etik Yayınları, 2004, s.144-145.

⁶⁵ Aysu Bozkır Serdar, "Sosyal Politika Kavramı", Tokol ve Yusuf Alper (Ed.), **Sosyal Politika**, 8. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık, 2017, s. 34., Şenkal, a.g.e., s. 271.

⁶⁶ İ. Gümüş, a.g.e., s. 37.

⁶⁷ Sallan Gül, a.g.e., s. 148.

⁶⁸ Koray, a.g.e., s.76.

Sosyal devletin altın çağı olarak bahsedilen bu dönemde, uluslararası belgelerde ve anayasalarda ekonomik ve sosyal haklardan bahsedilerek bireylerin refahında olumlu yansımalar meydana getirilmiştir. Türkiye’de sosyal devlet anlayışından 1961 anayasasında bahsedilmiş ve devlet anlayışı açıkça kabul edilmiştir. Anayasanın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti insan haklarına ve başlangıçta belirtilen ilkelere dayalı milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.” ifade ile Türkiye Cumhuriyeti’nin sosyal bir devlet olduğunu net bir şekilde belirtilmiştir.⁶⁹ Bu ilke doğrultusunda devlete önemli görevler yüklenmiş, anayasanın sosyal haklarla ilgili bölümünde, çalışma hakkı, zorla çalıştırma yasağı, dinlenme hakkı, ücrette adaletin sağlanması, sosyal güvenlik, sağlık, konut, öğrenim hakkı ile ilgili düzenlemeler yapılmış, ilk defa sendika, toplu sözleşme ve grev hakkı anayasada güvence altına alınmıştır.⁷⁰

Üçüncü dönem içerisinde büyük bir başarı elde eden sosyal devlet 1975 ve sonrası dördüncü dönemde sorgulanmaya başlamıştır. Her alanda müdahalede bulunan sosyal devletin aşırı büyüme, hantallaşma ve bütçe açıkları ortaya çıkarması, işsizlik, yüksek enflasyon, aşırı borçlanma, ödemeler dengesi açıklıkları gibi iç ve dış dengesizlikleri oluşturan ciddi sorunların giderek artması, sosyal devletin bu dönemde eleştirilmesine ve sorgulanmasına neden olmuştur.⁷¹

Bu eleştirilerin yanında, bu eleştirilerin çıkmasında en çok payı bulunan etkenler 1970’li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizler, sosyal devlet anlayışını aşındırarak tartışmaların ana konusu yapan küreselleşme rüzgârı ve 1980 sonrası benimsenen neo-liberal politikalarıdır. Yeni liberaller sosyal devleti ciddi oranda eleştirmişlerdir. Ancak istedikleri sosyal devletin ortadan kalkması değildir. Karşı çıktıkları durum, bunun sadece devlet merkezli gerçekleşmesidir.⁷² Bu doğrultuda dönem içerisinde devlet “minimal devlet” biçiminde yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Ancak 2000’li yıllardan itibaren OECD ve DB gibi kurumlar öncülüğünde bu kavramdan vazgeçilerek “aktif ve düzenleyici devlet” kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Düzenleyici devletin

⁶⁹ Elçin Deniz Ela, “Sosyal Devlet Anlayışındaki Değişikliklerin Türkiye’ de Uygulanan İstihdam Politikalarına Etkisi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Master Tezi, Ankara: 2007, s.45.

⁷⁰ Aysen Tokol, “Türkiye’de Sosyal Politika”, Aysen Tokol ve Yusuf Alper (Ed.), **Sosyal Politika**, 8. Baskı, Bursa: Dora Yayıncılık, 2017, s. 69.

⁷¹ Muhammet Emin Ruhi, **1982 Anayasası Çerçevesinde Sosyal Devlet ve Özelleştirme**, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayın, 2003, s.84-86.

⁷² Sallan Gül, a.g.e., s.138.

temel işlevi; sosyal devlet gibi yeniden dağıtım politikaları yerine küresel kapitalizmin rasyonel bir şekilde işlemlerini sağlamaktır. Devletin sadece koruyucu bir işleve indirildiği bu anlayışta, devlet doğrudan müdahale etmek yerine, sunduğu hizmetleri ya piyasaya devretmeli (özelleştirme) ya da piyasanın rekabetine açmalıdır. Böylelikle devlet bir yük olmaktan çıkıp daha etkin ve refah bir toplum oluşturabilecektir. Bu aynı zamanda ülkelerin birbirleriyle yarışmalarını da sağlayacaktır.⁷³

1.2. Sosyal Politika

Sosyal politika, kavram ve içerik konusunda uzlaşıya varılamayan ve üzerinde en çok tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu durumun temel nedeni sosyal politikanın çok geniş bir çalışma alanına sahip olması ve farklı bölge ve ülkelerde farklı şekillerde ele alınıyor olmasıdır.

Kıta Avrupa literatüründe “sosyal politika” şeklinde kullanılan kavram, emek piyasasına ait kurum ve ilişkileri merkeze alarak, işverenler, sendikalar ve hükümet arasındaki anlaşma çerçevesini ifade etmektedir. Buna karşın kavramı “sosyal refah politikası” şeklinde kullanan Anglo-Sakson geleneğe sahip ülkeler ise, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler ve konut hizmetlerinin sağlanması şeklinde bir tanımlama yapmaktadır.⁷⁴ Sosyal Politika kavramının kullanımında ve anlamındaki bu farklılıklara Türkiye’de de rastlamak mümkündür. Türkiye’de ortaya çıkan bu farklılıkların temel nedeni ise, bu alandaki önemli kişilerin bazı batı ülke kültürlerinden etkilenmiş olmasıdır. Örneğin sosyal politikanın Türkiye’de ilk kullanıldığı dönemlerde Fransız kültürünün etkisinde olanlar “İçtimai Basiret” veya “İçtimai İktisat”, Almanların etkisinde olanlar ise “İçtimai Siyaset” kavramlarını kullanmış, böylece kavram açısından farklılıklar yaşanmıştır.⁷⁵ Ancak bunlar yaygınlık sağlayamamış ve kavram literatürde “sosyal politika” şeklinde yerini almıştır.

⁷³ A. T. Gümüş, a.g.e., 146-147.

⁷⁴ Mark Kleinman, “Kriz Mi? Ne Krizi? Sosyal Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim”, Ayşe Buğra ve Çağlar Keyder (Der.), **Sosyal Politika Yazıları**, 7. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2015, s. 159., Halis Yunus Ersöz, “Doğuşundan Günümüze Sosyal Politika Anlayışı ve Sosyal Politika Kurumlarının Değişen Rolü”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 53, Sayı. 2, 2003, s. 119.

⁷⁵ Nadir Özbek, **Cumhuriyet Türkiye’sinde Sosyal Güvenlik ve Sosyal Politikalar**, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 2006, s. 165.

1.2.1. Sosyal Politika Tanımı

Sosyal Politika kavramının temel ögesini, yunanca bir kelime olan ve “polis” kelimesinden gelen “politika” kelimesi oluşturmaktadır. Politika kelimesi farklı anlamları ifade etmesine karşın genel olarak bir toplumda belirli bir amaca ve her çeşit sorunun çözümüne yönelik, genellikle kamu kurum ve kuruluşları tarafından alınan tedbirlerin tümü şeklinde tanımlanmaktadır.⁷⁶ Latince “socius” kelimesinden türeyen “sosyal” kelimesi ise, topluma ait, topluma bağlı, toplumla ilgili anlamlarına gelen ve sosyal sınıfların bütünleşmesini ifade eden bir kavramdır. Bireyle alakalı problemleri anlatan bir terimde denilebilir.⁷⁷ Kavramı oluşturan kelimelerin birleşimi sonucunda ortaya çıkan sosyal politika kavramı, ilk kez Almanya’da 19. yüzyılın ikinci yarısında Prof. Riehl tarafından kullanılmıştır. Kavramın bilimsel bir disiplin haline gelerek literatürde geniş bir yer edinmesi ise Almanya’da 1873 yılında Sosyal Siyaset Cemiyeti’nin kurulması,⁷⁸ İngiltere’de ise Richard Titmuss ve T.H.Marshall’ın sosyal politika alanında yaptıkları çalışmalar ile mümkün olmuştur.⁷⁹

Türkiye’de ise kavram ilk defa 1917’de Ziya Gökalp’in başında bulunduğu⁸⁰ Yeni Mecmua’da kullanılmıştır. Ancak kavram, 1933-1934 yıllarında gerçekleştirilen Üniversite Reformu ile ülkemize gelen Alman profesörlerden biri olan Gerhard Kessler aracılığıyla Türk terminolojisine girmiştir.⁸¹ Kessler tarafından Eminönü Halkevinde yapılan ve İş Mecmuasının 1934, 1936 ve 1937 ciltlerinde yer alan konferanslar, bu konu üzerinde Türkiye’de yapılmış ve yazılmış ilk sosyal politika çalışmaları olarak tarihe geçmiştir.⁸²

Sosyal politikayı açıklamaya yönelik girişimler incelendiğinde çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmüştür. Türkiye’de sosyal politikanın gelişmesi açısından önemli bir yere sahip olan Prof. G. Kessler’e göre sosyal politika, sosyal sınıfların çatışmaları, gelişimleri ve mücadeleleri karşısında devleti ve hukuk düzenini ayakta tutma ve idame ettirme amacı olan bir politikadır.⁸³ Sosyal politikayı toplum politikasının bir bölümü olarak gören L.Preller’e göre sosyal politika, toplumun çalışma

⁷⁶ Aysen Tokol, **Sosyal Politika**, 2. Baskı, Bursa: Ceylan Matbaacılık, 1997, s. 1.

⁷⁷ Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri, s. 478.

⁷⁸ Orhan Tuna ve Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset**, İstanbul: Filiz Kitapevi, 1999, s. 21.

⁷⁹ Kleinman, a.g.e., s.160.

⁸⁰ Tuna ve Yalçıntaş, a.g.e., s. 21.

⁸¹ Murat Aydın, **Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler**, İstanbul: Yedirenk, 2008, s. 23.

⁸² Özbek, a.g.e., s. 166.

⁸³ Tuna ve Yalçıntaş, a.g.e., s. 29.

yaşamına ilişkin en iyi düzeni gerçekleştirmeyi amaçlayan çabaların ve önlemlerin tümüdür. Kavrama ekonomik yaşam ve gelişmeler ışığında yaklaşan G. Albrech'e göre sosyal politika ise ekonomik bağımlılıkları nedeniyle yoksulluk tehlikesi ile karşı karşıya kalan halk gruplarının ve devletin varlığının korunması ve gelişimini sağlamak amacıyla ortaya atılan önlemlerin ve örgütlerin bütünüdür.⁸⁴

Sınıflararası mücadeleleri merkeze koyan Tuna ve Yalçıntaş'a göre sosyal politika; sosyal bünye içerisindeki sınıflararası tabakalaşmalar, sınıf hareketleri, sınıf farklılıkları ve sınıf mücadeleleri karşısında devleti ve dayandığı hukuk düzenini korumaya ve mevcut düzeni devam ettirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelmiş bir bilim dalıdır.⁸⁵ Tokol'a göre sosyal politika ise, ekonomik açıdan bağımlı ve güçsüz insanları korumaya yönelik, devlet tarafından alınan önlemlerin tümüdür. Tokol burada sosyal politikayı, sosyal sorunların ortadan kaldırılması için devletin aldığı tüm müdahaleler şeklinde incelemiştir. Bu tanımda sosyal politikanın merkezinde ortadan kaldırılan sosyal sorunlar sonucunda toplumsal refah ve huzurun sağlanması yer almaktadır.⁸⁶ Türkiye'de sosyal politikanın birinci kuşak öncü ve önderleri arasında gösterilen ve sosyal politika alanında önemli yazıları olan Prof. Cahit Talas ise kavrama toplumsal bütünlük çerçevesinde yaklaşarak sosyal politikayı, toplumsal ayrışmanın aksine topluma bir bütün olarak bakan, tüm sınıfları ilgilendiren konuları sınıf farkı gözetmeksizin elen alan bir bilim dalı şeklinde tanımlamıştır.⁸⁷

Bütün bu tanımlamalara bakıldığında belirli sınıflara ve toplumun geneline yönelik politika ayrımı görülmektedir. Bu durumun temel nedeni sosyal politikanın, iki tarif kategorisine ayrılarak değerlendirilmesidir. Bunlardan birincisi, dar anlamda sosyal politika, diğeri ise geniş anlamda sosyal politikadır.⁸⁸

1.2.2. Sosyal Politikanın Kapsamı

Sosyal politikanın diğer bilim dalları arasında en çok tartışılması ve konu edilmesinin temel nedeni, organize toplum içerisinde yaşayan insanı ve onun sorunlarını konu edinmiş olmasıdır. Doğrudan insana yönelen ve bu yolda diğer bütün bilim

⁸⁴ Güven, a.g.e., s. 15.

⁸⁵ Tuna ve Yalçıntaş, a.g.e., s. 29.

⁸⁶ Tokol, Sosyal Politika, s. 1.

⁸⁷ Cahit Talas, **Toplumsal Politika**, 5. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi, 1997, s. 53.

⁸⁸ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 50.

dallarını bir araç olarak kullanan sosyal politika⁸⁹ sanayi devrimi sonucu büyük bir sefalet ile karşı karşıya kalan işçi sınıfının sorunlarına çözüm üretmek, olumsuzlukları ve çatışmaları ortadan kaldırmak amacı taşıyan bir devlet politikası olarak tanımlanmaktadır. Ancak bu tanım sanayi devrimi öncesinde herhangi bir sosyal politika anlayışının olmadığı düşüncesini doğurmamalıdır. Çünkü devrim öncesinde de sosyal yardımlar yapılmıştır. Bunlar devlet politikası olmanın dışında başta geniş yapılı aileler olmak üzere, çeşitli dinler tarafından ortaya çıkan kurumlar ve dönem içerisinde sıklıkla görülen sıkı akrabalık-arkadaşlık ilişkileri çerçevesinde hayırseverlik duygusu temelinde ortaya çıktığından, modern bir sosyal politika özelliği göstermemiştir. Bu nedenle sanayi devrimi öncesi politikalara ilk dönem sosyal politikalar; sanayi devrimi sonrası politikalar modern sosyal politikalar olarak sınıflandırılmıştır.⁹⁰ Bu sınıflandırmanın yanında sosyal politikanın bir bilim dalı olarak görülmeye başlandığı devrim sonrası modern sosyal politikalar dar ve geniş kapsamlı sosyal politika şeklinde sınıflandırılarak sosyal politikanın kapsamı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Dünya tarihinde önemli bir yere sahip olan sanayi devrimi, ekonomik bir devrim olmanın yanında birçok ülke için sefaletin başlangıcı bunun yanında da emek ve sermaye arasındaki sorunların temel nedeni haline gelmiştir. Dönem içerisinde ortaya çıkan emek ile sermaye arasındaki sorunların karşılıklı anlaşarak çözülmesi gerektiğine inanan liberal düşünce ve bunu uygulamaya geçiren kapitalist sistemin, toplumda ortaya çıkan çatışma ve sosyal sorunlara karşı ilgisiz tutumu, emek gücünün korunması amacını taşıyan çağımızın sosyal politikasını ortaya çıkarmıştır. Çalışanları, mağdurları korumak ve sınıflararası denge ve barışı sağlamak için iktisadi ve sosyal hayatta alınan tedbirler olarak görülen sosyal politika, işçi sınıfına ve onun temel sorunlarına yönelik politikalar ürettiğinden bu dönemde dar kapsamlı, sınırlı amaçlı bir politika olarak değerlendirilmiştir..⁹¹ Ancak sosyal politikanın kapsamı bu dar sınırlar içerisinde kalmamıştır. Kavram ekonomik, sosyal, siyasal ve toplumsal değişim ve gelişmeler

⁸⁹ Çubuk, a.g.e., s. 9.

⁹⁰ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 27-28., Şenkal, a.g.e., s. 26.

⁹¹ Cahit Talas, **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, 1. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınları, 1992, s. 13-15., Ayşe Meriç Yazıcı, "Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Gelişimi ve Türkiye'nin Avrupa Birliği Sosyal Politikasına Uyumu", İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2016, s. 7.

doğrultusunda gelişmiş ve zamanla toplumun farklı kesimlerine ve çeşitli sorunlarına yönelmiş, böylelikle sosyal bütünlüğü konu alan daha geniş bir kapsama ulaşmıştır.⁹²

Geniş anlamda sosyal politika, sadece çıkarları çatışan işçi ve işveren sınıfları arasındaki sorunları ortadan kaldırmayı ve işçilerin refahını sağlamayı amaç edinen bir politika olmaktan öte, toplumun genel sorunlarını konu alan ve toplumsal düzeni tehdit eden tüm sorunları içeren ve korunma gereksinimi olan tüm toplumsal sınıfları kapsamına alan bir toplum politikası olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹³ İşçilerin yanında kadın, çocuk, engelli, yaşlı gibi sınıflara yönelerek sınıfsal bir ayırım yapmayan geniş anlamda sosyal politika, uyguladığı politikaların ilgi alanlarını da genişletmiştir. Örneğin sadece işsizlik, istihdam, ücret, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, sendika gibi sorunlara yönelmek yerine; nüfus, yoksulluk, sağlık, eğitim, konut, göç, çevre kirliliği, madde bağımlılığı, çocuk istismarı, kadın ayrımcılığı, yaşlı, engelli ve aile sorunlarına karşı da politikalar üretmeye başlamıştır. Bu bağlamda sadece işçi-işveren arasındaki sorunlara yönelik olan dar kapsamlı sosyal politika anlayışı, zamanla ilgi alanlarında genişleme yaparak geniş bir alanı ifade etmiştir.⁹⁴

Tüm bu anlatılanları özetlemek gerekirse, sosyal politika, yalnızca devletin faaliyetlerini ve belirli bir grubu kapsıyor ve bu gruba yönelik politikalar gerçekleştiriyorsa, burada dar anlamda sosyal politika uygulaması vardır. Ancak sosyal politika, eğer topluma bir bütün olarak bakıyor ve toplum içinde sınıf farkı gözetmeksizin tüm sınıfları ilgilendiren sorunlara yönelik politikalar üretiyorsa burada geniş anlamda sosyal politika vardır⁹⁵

1.2.3. Sosyal Politikanın Amaç ve Araçları

Zamanla tüm devletler için önemli hale gelen ve temel politikaların başında yer alan sosyal politika, toplumda belirli amaçları gerçekleştirerek sağlıklı bir toplum düzeni kurmaya çalışmaktadır. Bu amaçları ise bazı araçlar vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Bu nedenle burada ilk önce sosyal politikanın temel amaçları belirtilerek daha sonrasında bu amaçları sağlayıcı araçlar açıklanacaktır.

⁹² Talas, Türkiye'nin Açıklamalı ..., s. 13.

⁹³ Güven, a.g.e., s.14.

⁹⁴ Bozkır Serdar, a.g.e., s. 5-6.

⁹⁵ Talas, Türkiye'nin Açıklamalı ..., s. 15-16.

1.2.3.1. Sosyal Politikanın Amaçları

Sosyal politikanın asıl amacı toplumda refah ve huzurun birlikte sağlanmasıdır. Bu yönüyle sosyal politika, bir yandan yüksek insanlık ideallerini gerçekleştirmeyi amaçlarken, diğer yandan bu ideallere ulaşmada yaşanan zorlukların ve sonunda elde edilen gelişmelerin toplumun bütün kesimine adil bir şekilde dağılımını sağlayarak toplumsal uzlaşmanın yollarını aramaktadır.⁹⁶ Burada bahsedilen uzlaşma toplum içerisindeki zengin ve fakir arasındaki uçurumun azaltılması, işçi ve işveren arasındaki anlaşmazlıkların asgariye indirilmesi, toplum içerisindeki sağlam ve engelli bireyler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi şeklindedir.⁹⁷ Ancak sosyal politikanın amaçları daha geniş çerçevede ele alındığında aşağıdaki faktörler sosyal politikanın amaçları arasında yer almaktadır.⁹⁸

- Toplumı oluşturan kişiler ve sosyal gruplar arasındaki, yaşam düzeyleri, toplumsal hizmetlerden yararlanma ve ekonomik olanaklara ulaşabilmede doğmuş bulunan farkları ortadan kaldırarak sosyal bütünleşmeyi ve sınıflararası dengeyi sağlamak.
- Ekonomik yönden güçsüz ve bağımlı kişilerin sosyo-ekonomik yönlerinin düzeltilmesi için destek vermek.
- Adaletin ve barış ortamlarının sürdürülebilmesi amacıyla refah toplumunu inşa etmek.
- Gelir dağılımındaki adaletsizliklerin giderilerek refahın geniş toplum kesimlerinde yaygınlaştırılmasını sağlamak.
- Belli dönemlerde çatışan çıkarlardan güçlü olanın değil, en fazla korunmaya muhtaç olanın korunmasını sağlamak.
- Fırsat eşitliği ilkesi kapsamında insanlık onuruna yakışır bir yaşamın sürdürülebilmesi için önlemler almak.
- Sorunlara yönelik yasa çıkarılmasını ve kurumların oluşturulmasını sağlamak.
- Toplumdaki her türlü sosyal riskle karşı karşıya olan tüm bireylerin sosyal güvence sistemine dâhil edilmesini sağlamak.

⁹⁶ Serdar, a.g.e., s. 1-2.

⁹⁷ Ören, a.g.e., s. 27.

⁹⁸ Güven, a.g.e., s. 23-31.

Sosyal politikanın temelinde sağlıklı bir toplum düzenini olduğundan, sosyal politikanın amaçları ile sosyal devletin amaçlarının paralellik göstermesi önemlidir. Bu nedenle zamanla ortaya çıkan sorunlara yönelik amaçlarda farklılıklar ve gelişmelerin olması muhtemeldir.⁹⁹

1.2.3.2. Sosyal Politikanın Araçları

Gerek makro gerekse mikro boyutuyla sosyal politika ve alanlarının oluşumunu ve gelişimini etkileyen, yukarıda sözü edilen amaçları ve daha fazlasını gerçekleştirmek için çok sayıda araç kullanılmaktadır.¹⁰⁰ Bu araçlar başlıca sosyal sigortalar, sosyal yardım, sosyal hizmet ve sosyal tazminden oluşmaktadır.

Sosyal Sigortalar: Sosyal sigorta devletçe organize edilmiş, kendi kendine yönetim esasına göre işleyen, kamu hukuku özellikleri taşıyan, baskın bir zorunluluk esasına sahip, çalışan nüfusun büyük bir bölümünü gelir elde etme yeteneğinin kaybı, işsizlik, ölüm gibi hallere karşı koruyan, kendine özgü bir sigortadır.¹⁰¹

Sosyal sigortanın işleyiş tekniği özel sigortada olduğu gibi primlere dayanmaktadır. Sigortalıların ödedikleri primler ve gerektiğinde devletin yaptığı finansman katkıları ile sosyal riske uğrayan sigortalılara önceden belirlenen işsizlik ödeneği ve emeklilik aylığı gibi bir sosyal gelir bağlanarak veya ücretsiz sağlık hizmetleri sunularak, kişilerin maruz kaldığı zarar giderilmeye çalışılmaktadır.¹⁰² Ancak her zaman kurumların karşı edimlerinin, primlerin tam karşılığı olduğu düşünülmemelidir. Çünkü sosyal sigortada özel sigortanın yanında sosyal tazmin ve sosyal yardım kurumlarının nitelikleri de yer almaktadır.¹⁰³

Sosyal sigorta uygulamasında, işçilerin yanı sıra işverende prim yatırmaktadır. Bunun yanında devlet ya üçüncü bir taraf olarak düzenli bir şekilde ya da zaman zaman sigorta açıklarını kapatarak katkıda bulunmaktadır. Sosyal sigortada toplanan bu primler yine çalışana ödenmek için Sosyal Sigorta Kurumu'nda toplanmaktadır. Bu kurum aracılığıyla çalışanlara işgücünde kısa veya uzun süreli kayıplara yol açan kaza, iş

⁹⁹ Hava Şahin, “Sosyal Belediyecilik Anlayışının Benimsenmesi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: 2020, s. 13.

¹⁰⁰ İrfan Demir, “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Fonksiyonları Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli: 2006, s. 57.

¹⁰¹ Ali Nazım Sözer, **Türkiye’de Sosyal Hukuk: Sosyal Tazmin, Sosyal Hizmet, Sosyal Yardım Sosyal Teşvik**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994, s.26-27’den aktaran Yay, Çağdaş İktisadi ..., s. 28-29.

¹⁰² Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri, a.g.e., s.540.

¹⁰³ Sözer, a.g.e., s.26-27’den aktaran Yay, Çağdaş İktisadi ..., s.28.

kazası, hastalık, meslek hastalığı, hamilelik gibi iş göremezlik halleri ve çalışma imkânını tamamıyla ortadan kaldıran ölüm ve işsizlik durumlarında sosyal güvence sağlanarak, çalışanların insan haysiyet ve onuruna yakışır, asgari bir yaşam sürmeleri sağlanmaktadır.¹⁰⁴

Sosyal Yardım: Sosyal yardımlar, muhtaç durumda bulunan yoksul ve düşük gelirli kişilerin veya grupların temel ihtiyaçlarını karşılayamaması ve yaşamlarını en düşük düzeyde dahi sürdürmekte güçlük çekmesi üzerine, asgari geçim imkânları sağlama ve sosyal dışlanma riskinden koruma amacıyla sosyal devlet anlayışının bir gereği olarak yapılan ayni ve nakdi yardımlardır.¹⁰⁵

Sosyal yardımlarda temel amaç kendi ellerinde olmayan sebeplerden dolayı fakir olarak doğan veya sonradan yoksul olan muhtaç durumdaki kişilerin en kısa sürede yeniden çalışabilmesini sağlayarak bireylerin kendi kendilerine yeter hale gelmesine yardımcı olmaktır. Ayrıca sosyal yardımların sosyal gruplar arasında gelirin yeniden dağılımını sağladığını da söylemek mümkündür.¹⁰⁶

Sosyal Hizmet: Sosyal hizmetler, kişi, grup ve toplulukların yapı ve şartlarında doğan ya da kontrolleri dışında meydana gelen bedeni, zihni ve ruhi eksikliği, fakirlik ve eşitsizliği ortadan kaldırmak veya azaltmak, değişen toplumsal şartlardan kaynaklı sosyal sorunları çözümlmek, insan kaynaklarını geliştirmek, yaşam standartlarını iyileştirmek ve yükseltmek, bireylerin birbirleriyle ve sosyal çevresiyle uyum sağlamasını kolaylaştırmak amacı taşıyan, bu doğrultuda insan onuruna yaraşır eğitim, danışmanlık, bakım, tıbbi ve psiko-sosyal rehabilitasyon alanlarında devlet ve gönüllü kuruluşlar tarafından sistemli bir şekilde hizmet sunarak yüksek bir refah düzeyi sağlamaya çalışan hizmet programlarının tümüdür.¹⁰⁷

Sosyo-ekonomik yapının gelişmesi ve dönüşümü ile birlikte sosyal hizmet alanları genişlemiş ve önemi artmıştır. İlk etapta yoksul ve muhtaç bireyleri merkeze alarak ayni ve nakdi yardımlar şeklinde yürütülen sosyal hizmetler, zamanla kişi, grup ve toplulukların yapı ve çevre koşullarından doğan ya da kendi kontrolleri dışında oluşan yoksulluk ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak; toplumun değişen yapısından

¹⁰⁴ Özdemir, a.g.e., s. 93.

¹⁰⁵ Hakan Ay ve Recep Akan, "Tarihsel Süreçte Sosyal Yardımların Gelişimi", **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 6, Sayı. 18, 2017, s. 787.

¹⁰⁶ Yay, Çağdaş İktisadi ..., s. 29.

¹⁰⁷ Seyyar, Sosyal Siyaset Terimleri, s. 518.

kaynaklı sorunları önlemek; kişi, aile ve toplumun hayat standartlarını yükselterek refahını sağlamak amacıyla düzenlenen hizmet ve programları kapsayan önemli sosyal politika araçlarından biri haline gelmiştir.¹⁰⁸

Sosyal Tazmin: Sosyal tazmin, tazminat karakteri taşıyan bir sosyal politika aracıdır. Bu doğrultuda sosyal tazmin, devlet sorumluluğunda olan faaliyetler nedeniyle zarara uğrayanların zararını karşılamaya yöneliktir. Diğer bir ifade ile kamu görevlisi veya sivil kişilerin görevleri sırasında uğradıkları zararlara ilişkin önceden kanunla belirlenen edimler veya uğranılan zararın karşılığıdır.¹⁰⁹

Sosyal tazminde bireylere belirli bir hayat standardı sağlamak yerine uğranılan zararın karşılanması amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda devlet, er ve erbaşların dul ve yetimlerini, harp ve vazife malulleri ve şehitlerin dul ve yetimlerini, muhtaç asker ailelerini ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır hayat seviyesi sağlar.¹¹⁰

1.2.4. Türkiye’de Sosyal Politika

Avrupa ülkelerinde modern sosyal politikaları ortaya çıkaran sanayi devrimi, Türkiye’de aynı gelişmeyi gösterememiştir. Bu nedenle sosyal politika bakımından farklı bir tarihsel süreç yaşanmıştır. Türkiye’de sosyal politikanın tarihsel gelişimi ülke tarihi açısından önemli bir yer tutan cumhuriyetin ilanı merkeze alınarak Osmanlı’dan Cumhuriyete Kadar Sosyal Politika ve Cumhuriyet Sonrası Sosyal Politika şeklinde iki ana başlık altında incelenecektir.

1.2.4.1. Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadar Sosyal Politika

Osmanlı Devleti’nde ne siyasi ne de iktisadi ne de fikri düzeyde bir sosyal politika anlayışının doğup gelişmesi için uygun bir zemin bulunmamıştır.¹¹¹ Ancak sosyal politikanın ürünü olmaksızın, sosyal politika ile ilgili mevcut birtakım uygulamalar olmuştur. Bu uygulamalar Tanzimat’a kadar olan dönemde toplumsal dayanışmalar, dinsel yardımlar ve meslek teşekkülleri şeklinde üç başlık altında incelenmektedir.¹¹²

¹⁰⁸ Sait Dilik, “Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt. 35, Sayı. 1, 1980, s. 76

¹⁰⁹ Seyyar, *Sosyal Siyaset Terimleri*, s. 553.

¹¹⁰ Özcan, a.g.e. s. 42.

¹¹¹ Cahit Talas, **İçtimai İktisat**, 2. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları, 1960, s. 81.

¹¹² Tokol, *Sosyal Politika*, s. 6.

Tarıma dayalı bir ekonomi içerisinde herhangi bir sorunda sosyal açıdan destek sağlayan aile, akraba, komşu ve hemşerilik bağlarına dayanan geniş toplumsal dayanışmalar ve bunların yakından ilgili olduğu zekât, sadaka, fitre, kurban gibi dinsel yardımlar Tanzimat'a kadar olan dönemin sosyal politikalarının uygulanması için kilit özellik taşımıştır. Ancak bunlar daha çok bireysel nitelikte olduğundan insani yardım çerçevesinde değerlendirilmiştir.¹¹³

Osmanlı'da geleneksel ancak biraz daha gelişmiş ve kurumsallaşmış sosyal güvenlik sistemleri de olmuştur. Bunlar genellikle meslek teşekkülleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri vakıflardır. Devletin sosyal alanda yerine getirmesi gereken temel görevleri üstlenen ve sosyal güvenlik garantisi sağlayan vakıflar, bu dönemde birçok hizmet vermiştir. Köy ve mahallelerde ihtiyaç sahiplerine yönelik kurulan avarız vakıfları ve birçok kişinin yemek ihtiyacının karşılandığı aşevi olarak bilinen imarethaneler, vakıf esasına dayanan sosyal güvenlik müesseselerinden bazılarıdır. Osmanlı'da kurumsallaşmış bir diğer sosyal güvenlik müesseseleri ise Ahi birlikleri ve loncalar olmuştur.¹¹⁴

18. yüzyıla kadar diğer ülkelerde olduğu gibi küçük ölçekli üretim birimlerine sahip olan imparatorluk, yeterli denilecek bir sanayiye sahip olmuştur. Tarım ve sanayisi onun dışarıya bağlı olmasını engellemiştir. Sanayi üretiminin denetimi ve çalışma ilişkileri 13. yüzyıldan 1727 yılına kadar Ahi birlikleri tarafından düzenlenmiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğunun gayrimüslimler üzerinde egemenlik alanının büyümesi, esnaf ve zanaatkârların çoğalmasıyla müslim ve gayrimüslim ayırımı gözetmeyen, toplumsal yardımlaşmalar ve dinsel yardımlara göre daha kurumsallaşmış bir nitelik taşıyan loncalar, Ahi birliklerinin yerini almıştır.¹¹⁵ Osmanlı'da sosyal ve iktisadi hayatta önemli bir yere sahip esnaf birlikleri olan loncalarda yardımlaşma, “orta sandığı” yada “teavün sandığı” denilen dayanışma sandıkları tarafından sağlanmıştır. Bu sandıkların gelir kaynaklarını esnafın ödediği aidatlar ile bağışlar ve mesleğe giriş ve yükselişte ustalar tarafından sandığa ödenen

¹¹³ Cemal Hüseyin Güvercin, “Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi”, **Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 57, Sayı. 2, 2004, s. 91.

¹¹⁴ Yusuf Alper, “Cumhuriyetten Günümüze Türk Sosyal Güvenlik Sistemi: Yeni Sistem, Yeni Beklentiler”, Memet Zincirkıran (Ed.), **Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı**, Bursa: Dora Yayıncılık, 2012, s. 295.

¹¹⁵ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 63.

harçlar oluşturmıştır. Sandıklarca, meslek mensuplarının ve aile fertlerinin hastalık, sakatlık, yaşlılık ve ölüm durumlarında yardımlar yapılmıştır.¹¹⁶

20. yüzyılın başlarına kadar faaliyet gösteren loncalar daha kurumsal bir görünüme sahip olduğundan Tanzimat'a kadar olan dönemde sosyal politika faaliyetlerinde etkin rol oynamıştır. Ancak hem devlet sınırları içinde hem de dışında yaşanan gelişmelere uyum sağlayamayıp zamanla bozulmuş, Tanzimat ve Meşrutiyet döneminde sosyal politika alanında yeni arayışlar başlamıştır.

Tanzimat ve Meşrutiyet ile Osmanlı İmparatorluğu içinde politik, ekonomik ve sosyal açıdan bazı anlayış değişiklikleri yaşanmıştır. Maaşlı çalışanlar haline gelen devlet memurlarına emekli olduklarında sosyal güvenlik garantisinin sağlanması ihtiyacı doğmuş ve bu ihtiyacın giderilmesine yönelik müesseselerin oluşturulması zorunlu kılınmıştır. Tanzimat sonrası bu dönemde memurlar için özellikle yaşlılık durumuna karşı bazı sosyal güvenlik kurumları oluşturulmuştur. “Askeri Tekaüt Sandığı” (1869), “Sivil Memurlar Emekli Sandığı” (1881), “Seyrî Sefain Tekâüt Sandığı” (1890), “Askeri ve Mülki Tekâüt Sandıklar” (1909) ve “Şirketî Hayriye Tekâüt Sandığı” (1917) bunlardan bazılarıdır.¹¹⁷

Sanayileşme adına bazı küçük çaplı girişimlerin görülmeye başlanması ve işçilerin çalıştırılmasıyla birlikte işçi sınıfı oluşması Tanzimat ve Meşrutiyet sonrası dönemde çalışanları korumaya yönelik bazı düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır.¹¹⁸ Bu düzenlemeler “Dilaver Paşa Nizamnamesi” (1865), “Maadin Nizamnamesi” (1869), “Askeri Fabrikalar Nizamnamesi” (1909), “Tersane-i Amiriyeye Mensup İşçi Vesairenin Tekâüdiyesi Hakkında Nizamname” (1909), “Hicaz Demiryolu Memur ve Müstahdemlerine Yardım Nizamnamesi” (1910) şeklinde sıralanmaktadır.¹¹⁹

Bunlar içerisinde işçilerle ilgili ilk tüzük çalışması Ereğli Kömür Havzası için çıkarılan ve 100 maddeden oluşan 1865 tarihli “Dilaver Paşa Nizamnamesi”dir.¹²⁰ Çalışma süreleri, ücretler ve barınma ihtiyaçları gibi konularda bir takım koruyucu önlemler getiren, iş güvenliği ve iş sağlığına ilişkin hiçbir kural içermeyen nizamnamenin temel amacı, işçileri korumaktan ziyade, kömür madenlerindeki üretimi

¹¹⁶ Yüksel Akkaya, “Sosyal Güvenlik Tarihi Üzerine Notlar”, **Toplum ve Hekim**, Cilt. 15, Sayı. 2, 2000, s. 88

¹¹⁷ Alper, a.g.e., s. 296.

¹¹⁸ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 63-64.

¹¹⁹ Alper, a.g.e., s. 296.

¹²⁰ Cahit Talas, **Sosyal Politika**, 3. Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası, 1967, s. 151.

arttırmak olmuştur.¹²¹ Dar bir uygulama alanı bulan bu Nizamname hükümleri, yine Ereğli kömür havzası ile ilgili olarak çıkarılan 1869 tarihli “Maadin Nizamnamesi” ile tamamlanmaya çalışılmıştır.¹²² Ancak sadece yoğun bir kitlenin çalıştığı maden sektöründe uygulanmıştır.¹²³

Bunların yanında Osmanlı Medeni Kanununu oluşturan 1877’de yürürlüğe giren “Mecelle”nin bazı maddelerinde de çalışanları koruyucu nitelikte hükümler yer almıştır. Mecelle’nin 563. maddesine göre, bir kimsenin bir hizmet akdi gereğince başka birine gördüğü iş karşılığında ücret alabilmesi için işçiliği meslek edinmiş olması gerekmektedir. Bunun yanında Mecelle, 566. maddesinde ücretlerin malla ödenmesini yasaklamış, 495. maddesinde ise çalışma süresini güneşin doğumundan batışına kadar olan süre olarak belirlemiştir.¹²⁴ Mecelle zamanın koşullarına göre, pozitif hukukun kurulması yönünde ileri bir adım teşkil etmiş ancak, işçi-işveren ilişkileri konusundaki düzenlemeleri yeterli olmamıştır. Mecelle’nin bireyci ve aşırı liberal bir nitelik taşıması ve işçi-işveren ilişkilerini "icare-i ademi" yani insanın kiraya verilmesi başlığı altında ele alınmış olması, bu dönemde sosyal politika açısından tam anlamı ile bir gelişme sağlanamadığını göstermiştir.¹²⁵

Bu gelişmelere karşın dönem içerisinde söz edilmeye değer en önemli gelişme ilk işçi örgütlenmesi olarak nitelendirilen 1871’de kurulan “Amele Perver Cemiyeti”dir. Ancak bu cemiyet işçi örgütü olmaktan çok işçilere yardım etmek üzere kurulan hayır kurumuna benzetildiğinden, bazı yazarlar tarafından ilk işçi örgütlenmesinin 1894’de kurulan “Osmanlı Amele Cemiyeti” olduğu söylenmiştir. Ancak bu cemiyet bir yıl kadar devam edebilmiş ve kurucularının tutuklanması ve sürgüne gönderilmesinden sonra kapatılmıştır. Bu nedenle her iki cemiyette tam anlamı ile faaliyet gösterememiştir. Ancak bu dönemde değişik bölgelerde ve farklı işkollarında çalışan işçiler tarafından sendika ya da sendika benzeri işçi kuruluşları kurma ve grev girişimlerinin varlığı sosyal açıdan bir gelişme olarak kabul edilmiştir.¹²⁶

¹²¹ Özbek, a.g.e., s. 117-118.

¹²² Koray, s. 154.

¹²³ Sait Dilik, “Atatürk Döneminde Sosyal Politika”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt. 40, Sayı. 1, 1985, s. 93.

¹²⁴ Talas, Türkiye’nin Açıklamalı, ..., s. 39-40.

¹²⁵ Dilik, Atatürk Döneminde ..., s. 93.

¹²⁶ Musa Çam, “Cumhuriyetin 80. Yılında Türkiye Sendikacılık Hareketi”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı. 47, 2004, s. 197-198.

Siyasi hayatta ve toplum yaşamında büyük bir canlanma getiren II. Meşrutiyet,¹²⁷ kısa süreli liberalleşmenin yanında hızlı bir enflasyon artışını da beraberinde getirmiştir. Bu iki etkenle birlikte imparatorluğun her yerinde ücret artışı talebiyle işçi hareketleri olmuştur. 24 Temmuz'dan yılın sonuna kadar Osmanlı idaresindeki bölgelerde büyük bir grev dalgası ortaya çıkmış ve toplamda 111 grev meydana gelmiştir. Bu duruma karşılık olarak da İttihat ve Terakki'nin etkili olduğu imparatorluk, hoşgörülü tutumunu terk ederek, 1909 yılında "Tatil-i Eşgal Kanunu"nu yürürlüğe koymuştur. Bu kanunla sendikal faaliyetler yasaklanmış ve hükümete grevlere müdahale etme ve gerekli tedbirleri alma yetkisi tanınmıştır.¹²⁸ Bu konudaki bir diğer düzenleme 1909 tarihli "Cemiyetler Kanunu"dur. Bu kanun kamuya yönelik hizmetleri yerine getiren kurumlar dışında çalışan işçilerin örgütlenme hakkının yasal çerçevesini belirleyerek vatandaşlara hükümetin sıkı denetimi çerçevesinde sendika kurma hak ve hürriyetini getirmiştir.¹²⁹ Toplu iş ilişkilerine yönelik iki kanunun getirdiği bu kısıtlı ve yasaklayıcı hükümler cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da varlığını sürdürmüştür.

Bu dönem içerisinde bir takım sosyal yardım kurumlarına da rastlamak mümkündür. Bu kurumlar arasında II. Abdülhamit döneminde 1896 yılında kurulan "Darülaceze" önemli bir yere sahiptir. Yardıma muhtaç kişilere yönelik ortaya çıkan bu kurumun yanında yine II. Abdülhamit döneminde yapılan ve dönemin önemli çocuk hastanelerinden biri olan "Hamidiye Etfal Hastanesi", kimsesiz çocuklara meslek kazandırmak ve onları sokaktan kurtarmak için "Darülhayr" adıyla yapılan yetimhaneler de önemli kurumlar arasındadır.¹³⁰

Cumhuriyet'e kadar olan dönemi özetlemek gerekirse, Osmanlı Devleti'nde bugünkü anlamıyla bir sosyal politika anlayışı oluşmamıştır. Dönem içerisinde sosyal yardımlar sosyal korumada etkili olan toplumsal dayanışma ile sağlanmıştır. Ayrıca lonca gibi meslek örgütlenmeleri ve vakıflar da sosyal koruma görevi üstlenmiştir. Sanayinin gelişmeye başlanmasıyla ekonomik ve sosyal yapıda ortaya çıkan çözümler sonucunda eski sistemlerin yetersiz kalması ile sosyal politika yeniden gözden

¹²⁷ Ülkü İleri, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e İşçi Örgütlenmelerini Hazırlayan Etmenler", **Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, Cilt. 3, Sayı. 7, 2014, s. 42.

¹²⁸ Özbek, a.g.e., s. 118.

¹²⁹ Tokol, Sosyal Politika, s. 8.

¹³⁰ Özbek, a.g.e., s. 36-43.

geçirilmeye başlanmış ve dönemin ihtiyaçları doğrultusunda yeni yasalar çıkartılarak, geleneksel sistemle işleyen bir düzenden hukuki bir düzene geçilmeye başlanmıştır.¹³¹ Ancak bu gelişmelerde tam anlamı ile yeterli olmamıştır.

1.2.4.2. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Politika

Osmanlı İmparatorluğu'nun ardılı olan Türkiye Cumhuriyeti'nde sosyal politika Osmanlı'da olduğu gibi tam anlamı ile bir gelişimi gösterememiştir. Ancak siyasi ve ekonomik etkenlere bağlı olarak, zamanla inişli ve çıkışlı birtakım gelişmeler yaşanmıştır.¹³² Bu gelişmeler doğrultusunda Cumhuriyet sonrası sosyal politikanın gelişimi, beş döneme ayrılarak incelenecektir.

1.2.4.2.1. 1920-1945 Arası Dönem

1920-1945 döneminde Türkiye," sosyal politika bakımından sınırlı bir gelişme göstermiştir. Bu dönemde demokrasi tam olarak yerleşmemiş, benimsenen çoğulcu demokrasiye rağmen tek parti sistemi geçerli olmuştur. Ekonominin tarımsal niteliği devam etmiş, Avrupa'daki gibi dikkatleri üzerine çeken bir işçi kitlesi oluşmamıştır. Bu bağlamda devlet inisiyatifi doğrultusunda oldukça yavaş gelişme gösteren bir sosyal politika sürecine yaşanmıştır.¹³³

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde çalışma ilişkilerine yönelik genel bir yasa yerine, özel bölge ve yerlere yönelik yasalar çıkarılmıştır. Bu nedenle dar anlamda sosyal politika anlayışı olmuştur.¹³⁴ Bu yasaların başında 1921 tarihli "114 Sayılı Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menaf-i Umumiyesine Olarak Furuhtuna Dair Kanun"u gelmektedir. Kanun Zonguldak ve Ereğli Kömür Havzası'nda üretim sonucunda oluşan ve işletmenin kullanmadığı kömür tozlarının satılmasıyla elde edilen gelirin madende çalışan işçiler için kullanılmasını öngörmüştür.¹³⁵ Bu kanunun hemen arkasından 1921 tarihli ve "151 Sayılı Ereğli

¹³¹ Beyza Nur Yücel, "2000 Yılı Sonrası Türkiye'de Yoksulluk ve Sosyal Politika", Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale: 2017, s. 66.

¹³² O. Murat Koçtürk ve Meryem Gölalan, "1923- 1950 Türkiye Ekonomisinin Yapısal Analizi", **Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi**, Cilt. 45, Sayı. 2, 2010, s. 49., Ayşe Buğra, **Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye'de Sosyal Politika**, 1. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, s. 100.

¹³³ Yener Şişman, "Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi?", **Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt. 4, Sayı. 2, 2017, s. 7., Tokol, Sosyal Politika, s. 9.

¹³⁴ Koray, a.g.e., s. 156.

¹³⁵ Dilik, Atatürk Döneminde ..., s. 94.

Havzası Maden İşçilerinin Hukukuna Müdair Kanun”u çıkarılmıştır. Dönemin en kalabalık işçi topluluğunun bu yörede olmasından dolayı bu kanun, Cumhuriyetin işçileri korumaya yönelik ilk kanunu olarak ifade edilmiştir.¹³⁶

İzleyen yıllarda çalışma yaşamını düzenlemeye yönelik, 1924 tarihli ve “394 Sayılı Hafta Tatili Kanunu” ile çalışanlara haftada bir gün (Pazar) dinlenme hakkı tanınmış, 1926 tarihinde ise Mecelle kaldırılarak işçi işveren ilişkileri düzenleyecek olan “Borçlar Kanunu” kabul edilmiştir.¹³⁷ İşçilere işverenle genel bir sözleşme yapma hakkı tanıyan bu kanunla önemli bir gelişme sağlanmıştır. Bu dönemde çıkarılmış sosyal içerikli kanunların bir diğeri ise 1930 yılında çıkarılan “Umumi Hıfzıssıhha Kanunu”dur. Kanun muhtaç olan kadın, çocuk ve genç işçilerin çalışma koşullarını ve işçi sağlığını koruyucu hükümler içermiştir.¹³⁸ Çalışma hayatının korunması amacıyla çıkarılan bu kanunların yanında 1935 yılında “Ulusal Bayram ve Genel Tatilleri Kanunu” çıkarılmıştır. Kanun ile işçilerin 29 Ekim’de¹³⁹ çalışılmasına müsaade edilmemiş, hafta tatili de 35 saat olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁰

Milli ekonominin temellerinin atılması amacıyla Cumhuriyet öncesi 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir’de toplanılan İzmir İktisat Kongresi sonucunda alınan kararlar doğrultusunda sanayileşmede liberal politika izlenmiştir.¹⁴¹ Ancak bu liberal anlayış 1929 Büyük Ekonomik Bunalımın da etkisiyle 1932 yılından sonra bırakılmış, yerini devletin ekonomide etkin rol aldığı devletçilik politikası almıştır. Bu da özel sektör temelli sanayileşme anlayışının 1932’de terk edilerek, devlet eliyle bir sanayileşme ortaya çıkarmıştır.¹⁴² Sanayi sektöründe gelişme sağlamak amacıyla yatırımlarının bir bölümünü plana bağlayan devlet, 1934-1938 yılları arasında I. Beş Yıllık Sanayi Planı’nı uygulamaya koymuştur. Bu plan uyarınca çok sayıda KİT kurulmuştur. Birinci planın başarılı olması üzerine 1939-1943 yılları arasında uygulanmak üzere II. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlanmış, II. Dünya Savaşı nedeniyle plan uygulamaya konulamamıştır. Dönem sonunda devlet yaptığı yatırımlar ve

¹³⁶ Koray, a.g.e., s.156.

¹³⁷ Dilik, Atatürk Döneminde ..., s. 97.

¹³⁸ Koray, a.g.e., s.156-157.

¹³⁹ Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Kanunu diğer milli ve dini bayramlarda işyerlerinin tatilini mecburi kılmamıştır. Bu nedenle kanun yetersiz görülmüştür.

¹⁴⁰ Talas, İktisat, s. 102.

¹⁴¹ Meryem Koray ve Alper Topçuoğlu, **Sosyal Politika**, 3. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 1995, s. 59-60.

¹⁴² Ekin Gülşen Çelik, “Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir: 2013, s. 39.

kamulaştırmalarla birlikte işveren devlet konumu kazanmıştır.¹⁴³ Sanayiinin gelişmemesi sanayi işçisi sayısının oldukça düşük düzeyde kalmasına yol açmıştır. Ayrıca sanayi işçiliğinin geçici bir süreç olarak değerlendirilmesi, düşünce alanındaki durgunluk sosyal politikanın gelişmesini olumsuz etkilemiştir.¹⁴⁴

Devletçilik politikası temelinde 1936 yılında çıkarılan 3008 sayılı ilk “İş Kanunu”nda da temel aktör devlet olmuştur. Devletin çalışma hayatına geniş kapsamlı ilk müdahalesi olan bu kanunda, iş uyuşmazlıklarına devlet aracılığıyla çözüm aranmıştır. Kıdem tazminatı, çalışma süreleri, çocuk ve kadın işçileri koruyucu kurallar gibi bireysel iş ilişkileri bakımından önemli hükümler içeren kanun, ilk defa sistematik olarak çalışma hayatını düzenlemiştir.¹⁴⁵ Ancak otoriter bir karaktere sahip olan bu kanun, işçi ve işveren ilişkilerini düzenleyen yegane otoritenin devlet olduğunu kabul ederek grev ve lokavtı yasaklamış, kolektif iş ilişkilerine yer vermemiştir.¹⁴⁶ Bu nedenle birçok yazar tarafından eleştirilmiştir.

İşçileri korumaya yönelik bu kısmi gelişmelerin yanında siyasi gelişmelerinde etkisiyle örgütlenmeyi engelleyici yasal düzenlemelerde yapılmıştır. Örneğin Şeyh Sait İsyanı’nı bastırmak amacıyla 1925 tarihinde kabul edilen “Tahrir-i Sükun Kanunu” ile örgütlenme ortadan kalkmış, 1933 yılında Ceza Kanunu’nda yapılan değişiklikle işçilerin toplu olarak işi terk etmesi yasaklanarak ağır cezalara bağlanmış ve 1938 “Cemiyetler Kanunu” ile de sınıf esasına göre cemiyet kurulması yasaklanmıştır.¹⁴⁷

Bakıldığında cumhuriyetin ilk yıllarında ülkenin içinde bulunduğu iktisadi ve siyasi yapı nedeniyle çalışma hayatını düzenlemeye yönelik birtakım girişimlerde bulunulmuştur. Ancak bunlar sürekli eksik kalmıştır. Bu nedenle bu dönemde işçilerin çalışma koşulları Osmanlı Devleti’nde olduğu gibi devlet ve işverenin inisiyatifine bırakılmıştır.¹⁴⁸

¹⁴³ Tokol, Sosyal Politika, s. 9.

¹⁴⁴ Hasan Arı, “Çalışan Çocuklara Yönelik Sosyal Politikalar”, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova: 2015, s. 45.

¹⁴⁵ Tokol, Sosyal Politika, s. 10-11.

¹⁴⁶ Talas, İktisadi İktisat, s. 108.

¹⁴⁷ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 67.

¹⁴⁸ Önder Deniz, “Türkiye’de Devletçilik Döneminde Sosyal Politikaların Gelişimi (1930-1940)”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 22, 2012, s. 252.

1.2.4.2.2. 1945-1960 Arası Dönem

İkinci Dünya Savaşı sonrasında iki kutuplu dünyada iç ve dış faktörlerin etkisiyle çok partili sisteme geçen Türkiye’de, 1945-1950 yılları arasında liberal, dışa açık politikaya dönüş başlamış, fakat 1953 yılında özel sektöre dayalı sanayinin genişleyen talebi karşılayamaması, ekonomik, siyasi ve sosyal koşullar nedeniyle bu politikadan uzaklaşarak devletin işveren konumu devam etmiştir.¹⁴⁹

Bu dönem içerisinde Türkiye’de ücretli kesimin sayısındaki artış, sanayi ve işçinin bazı kentlerde yoğunlaşması, işçilerin çalışma ve yaşam koşullarındaki olumsuzluklar sosyal politika anlayışında kurumsal adımların atılmasına neden olmuştur. Kapsamlı ve kalıcı kurumsal adımların ilki 1945 yılında 4841 sayılı kanunla kurulan, “Çalışma Bakanlığı” olmuştur. Bakanlık işsizliğin önlenmesi, işçi ve işveren ilişkilerinin düzenlenmesi, iş güvenliği, sağlık ve konut sorununun çözülmesini amaçlamıştır. Bu gelişmenin ardından aynı yıl içerisinde “İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Hakkında Kanun”, 1946 yılında ise 4792 Sayılı “İşçi Sigortaları Kurumu”¹⁵⁰ hakkındaki kanun yürürlüğe girmiştir. Bunu izleyen yılda ise işgücü piyasasının düzenlenmesi amacıyla 4837 sayılı kanunla “İş ve İşçi Bulma Kurumu” kurulmuştur.¹⁵¹

Bu dönemde Birleşmiş Milletlere girme ve çok partili hayata geçiş sonucu, işçiler tarafından baskı oluşması beklenmeden, 1946 yılında Cemiyetler Kanunu’nda değişiklik yapılarak sınıf esasına göre cemiyet kurma yasağı kaldırılıp örgütlenmeye izin verilmeye başlanmıştır. 1947 yılında da “5018 Sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun” kabul edilmiştir. On bir madde ile bir geçici maddeden oluşan kanun ile sendikaya üye olma ve önceden izin almaksızın sendika kurma hakkı getirilmiştir. Ancak kanun bu hakkı sadece 3008 Sayılı İş Yasası’nda tanımlanan işçi ve işverenlere tanımıştır.¹⁵²

Dönemin önemli bir diğer gelişmeleri ise 1949 tarihli “5417 Sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu”, 1950 yılında kabul edilen “5502 Sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Kanunu”, 1957 tarihli, “6900 Sayılı Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunu”

¹⁴⁹ Tokol, Sosyal Politika, s.11-12.

¹⁵⁰ 4792 sayılı kanunla kurulan İşçi Sigortaları Kurumu’nu adı 506 sayılı kanunun 136. Maddesiyle Sosyal Sigortalar Kurumu olarak değiştirilmiştir. Böylelikle kurumun görev tanımı genişletilmiştir. Bk. Özbek, a.g.e., s.286.

¹⁵¹ Özbek, a.g.e., s. 223-240

¹⁵² Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 68.

olmuştur. İşçilere yapılan bu düzenlemelerin yanında memur ve askerlerin durumunu düzenlemek için de 1949 yılında “Emekli Sandığı” kurulmuştur.¹⁵³

Bakıldığında bu dönemde sosyal politika alanında bazı hukuki gelişmeler sağlanmış ancak toplumsal ve siyasi kaygılar nedeniyle sınırlı tutulmuş ve batıdan geri kalınmıştır.

1.2.4.2.3. 1960-1980 Arası Dönem

Türkiye’de sosyal politikalara ilişkin asıl dönüm noktası sosyal ve ekonomik haklara geniş yer veren 27 Mayıs 1960 devriminden sonra oluşan 1961 Anayasası ile olmuştur. Çünkü bu anayasa diğer anayasalardan farklı olarak ilk defa başlangıç bölümünde insan hak ve özgürlükleri ilkesine yer vermiş, 2. maddesinde ise devletin niteliğini “milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti” olarak belirtmiştir. Bu döneme kadar sosyal güvenlik gibi sınırlı konularda kalan sosyal politika, 1961 Anayasası’nda yer alan insan onuruna yakışır bir yaşam düzeyinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınması şeklindeki ifade ile çeşitli alanlara doğru sınırlı olsa da gelişme göstermiştir.¹⁵⁴

Anayasada ortaya atılan bu ifadeler neticesinde, 1963 tarihinde “274 Sayılı Sendikalar Kanunu” ve “275 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Bu düzenlemeler ile birlikte geniş bir kesime örgütlenme hakkı tanınmış, sendikaların faaliyet alanı genişletilerek mali açıdan güçlenmeleri sağlanmıştır.¹⁵⁵ 1964’te yürürlüğe giren “506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu” ile 1945 yılından beri sosyal sigortaların çeşitli kolları ile ilgili olarak çıkarılan kanunlar birleştirilmiş ve kapsamı genişletilmiştir. Bu dönemdeki gelişmelerden bir diğeri ise 1965 tarihinde “624 Sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu”n yürürlüğe girmesi olmuştur. Bu kanunla işçilerin yanı sıra kamu görevlilerine de sendikal haklar tanınmıştır. Ancak bu haklar hukuki esaslara bağlanmamıştır.¹⁵⁶ Bu gelişmenin yanında 1936 yılında çıkarılan ve dar bir uygulama alanına sahip olan “3008 Sayılı İş Kanunu”, 1967 yılında 931 Sayılı yeni “İş Kanunu” ile genişletilmiştir.¹⁵⁷

¹⁵³ Özbek, a.g.e., s. 223-240.

¹⁵⁴ Koray, a.g.e., s. 160.

¹⁵⁵ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 69.

¹⁵⁶ Talas, Sosyal Politika, s. 243-244.

¹⁵⁷ Adil İzveren, *Sosyal Politika ve Sosyal Sigortalar*, 2. Baskı, Ankara: Doğu Matbaacılık, 1970, s. 143.

1960'lı yıllarda sağlam bir anayasal güvenceye kavuşan sendikalaşma hakkı,¹⁵⁸ 1971 yılında anayasada yapılan değişikliklerle kamu görevlilerine tanınan sendikalaşma hakkı kaldırılmış, “274 Sayılı Sendikalar Kanunu”nun birçok maddesinde 1317 sayılı Kanun ile değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda 1961 Anayasası'nın getirdiği demokratik kurumlar, hak ve özgürlükler yapılan değişiklik ve müdahalelerle önemli ölçüde ortadan kalkmıştır.¹⁵⁹

1.2.4.2.4. 1980-2000 Arası Dönem

1980 sonrası Türkiye’de sosyal politika alanında önemli değişimler yaşanmıştır. Bu değişimlerin temelinde ise 24 Ocak Kararları ile benimsenen neo-liberal politika ve 12 Eylül Askeri Darbesi yer almıştır.¹⁶⁰

Neo-liberal politika ile devletin ekonomik yatırımdaki rolü azaltılarak özel kesimin hızlı gelişmesi amaçlanmış, ancak devletin politikaların uygulanması ve kaynak sağlanmasındaki etkin rolü değişmemiştir. Öte yandan 1980 yılına damga vuran 12 Eylül müdahalesi sonrasında hazırlanan 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı çerçevesinde demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti anlayışı ile sosyal devlet ilkesini korumuştur. Ancak sosyal devlet anlayışının yaşama geçirilmesinde ekonomik kısıtlamalar ile siyasi iktidarın takdir hakkı devam etmiştir.¹⁶¹

1982 Anayasası devlete sosyal devlet anlayışı çerçevesinde görevler vermiştir. Ancak bu dönem Türkiye’nin ciddi ekonomik, mali ve siyasi krizlerle karşılaştığı bir dönem olmuştur. Enflasyon oranlarının oldukça yüksek seyrettiği bu dönemde, ücretler enflasyon karşısında erimiş, IMF’den alınan krediler nedeniyle kamu harcamalarında sürekli kısıtlamalara gidilmiştir. Bunun yanında bankaların batması ya da Türk lirasının ciddi değer kaybetmesi gibi krizler de önlenememiştir. Bu koşullarda sosyal sorunların artması da kaçınılmaz olmuştur.¹⁶² Ancak sosyal sorunlar serbest piyasa ve rekabet gücü gibi kavramların getirdiği gündemin arkasında kalmıştır. Sosyal sorunların artması nedeniyle aile ve akrabalık ilişkileri gibi geleneksel yapıların ihtiyaçları gidermede

¹⁵⁸ Talas, Türkiye’nin Açıklamalı ..., s. 166.

¹⁵⁹ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 70.

¹⁶⁰ Tokol, Sosyal Politika, s. 14.

¹⁶¹ Koray ve Topçuoğlu, a.g.e., s. 66-67.

¹⁶² Koray, a.g.e., s. 164.

yetersiz kalması sonrasında artan sosyal huzursuzluklar, sosyal politikaların üretilmesi ve uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Bu düşüncelerle 1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuş, 1986 yılında ise yaygın ismiyle “Fak Fak Fon” olarak bilinen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF) kurulmuştur. Fonda toplanan paraların il ve ilçelerdeki yoksul ve ihtiyaç sahibi kişilere dağıtımını ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) üstlenmiştir. Dönem içerisinde artan sosyal huzursuzlukları bastırmak amacıyla 1992 yılında “Yeşil Kart” uygulamasına geçilmiştir. Bu bağlamda dönem içerisinde yaşlılara, yoksullara, engellilere, dul ve yetimlere yönelik hak temelli sosyal politika uygulamalarında bir gelişme görüldüğünü söylemek mümkündür.¹⁶³

Aynı dönemde çalışma ilişkileri açısından sendikacılık hareketine yönelik anayasanın çizdiği çerçeve doğrultusunda 1983 yılında “2821 Sayılı Sendikalar Kanunu” ile “2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu” kabul edilmiştir. Kısıtlayıcı hükümler içeren bu iki kanunla elde edilen hakları ortadan kaldıran diğer kanunlar izlemiştir.¹⁶⁴

1.2.4.2.5. 2000 Sonrası Dönem

Sosyal politika alanında 1960’lı yıllarda yakaladığı gelişmeleri zamanla kaybeden Türkiye, dünyada yaşanan gelişmelere, sosyal hayattaki sorunlara daha fazla göz yumamayarak gelişimini ancak 2000’li yıllardan sonra göstermiştir.

Bu dönem içerisinde, 2003 yılında 4857 Sayılı İş Kanunu ile esneklik konusunda önemli yenilikler getirilmiş ve İş ve İşçi Bulma Kurumu, 4904 Sayılı Türkiye İş Kurumu Kanunu ile yeniden yapılandırılmıştır. Dönem boyunca dezavantajlı gruplara yönelik çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin engellilerin toplumsal yaşama tam ve etkin katılımının sağlanması amacıyla 2005 yılında “Engelliler Hakkında Kanunu” çıkarılmıştır. 2006 yılında ise çıkarılan “5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu” ile anne babalarının sigortalı olup olmamalarına bakılmaksızın 18 yaşından küçüklerin Genel Sağlık Sigortalısı kapsamına alınması sağlanmıştır.¹⁶⁵ Bunun yanında çalışma hayatına yönelik 2012 yılında Borçlar Kanunu yürürlüğe girmiş, 2012

¹⁶³ Şişman, a.g.e., s. 15-16.

¹⁶⁴ Tokol, Sosyal Politika, s. 15.

¹⁶⁵ Şişman, a.g.e., s. 18-19.

tarihli “6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu” ile iş sağlığı ve güvenliği alanında önemli düzenlemeler yapılmış,¹⁶⁶ 2821 ve 2822 sayılı kısıtlayıcı Kanunların yerine işçilere işverenler karşısında kendi haklarını savunmak amacıyla birleşme, mücadele etme hakkı veren “6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu” kabul edilmiştir.¹⁶⁷

Bu dönemde sosyal politika açısından belki de en önemli gelişme 2011 yılında 633 Sayılı KHK ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulması olmuştur. Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde faaliyetlerini yürüten bakanlık 2018 yılında yayınlanan KHK ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilerek, çalışmalara Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak devam etmiştir. Son olarak 21 Nisan 2021 tarihli “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Kurulması ile Kamu Personel İşlemlerinin Yürütülmesine İlişkin Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kurulmuştur.¹⁶⁸

Bunların yanında 2000’li yıllarda belediye, büyükşehir belediyesi, il özel idare, köy gibi yönetim birimlerinin kanunlarında yapılan değişikliklerle birlikte belediyelerin sosyal politika alanındaki görev, sorumluluk ve yetki alanları genişletilerek sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde sosyal politika açısından yeni bir dönem başlamıştır.

¹⁶⁶ Tokol, Türkiye’de Sosyal Politika, s. 72.

¹⁶⁷ Sayım Yorgun, “Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu”, **Çalışma ve Toplum**, Cilt. 4, Sayı. 39, 2013, s. 366.

¹⁶⁸ Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/> Erişim Tarihi: 27.04.2021.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL BELEDİYESİLİK

Sosyal belediyecilik kavramına ilişkin farklılıklar vardır. Örneğin, İskandinav ülkelerinde “refah belediyeciliği” (welfare municipality) kullanılırken, İngiltere’de “yerel refah devleti” (local welfare state) kavramı kullanılmıştır.¹⁶⁹ Bu farklılıklar sadece batıda değil ülkemizde de karşımıza çıkmaktadır. Genelde sosyal belediyecilik kavramı belediyeler tarafından yapılan sosyal faaliyetler algısını ortaya çıkarsa da diğer yerel yönetim birimlerinin sosyal faaliyetleri de bu kapsama girdiğinden “yerel sosyal politikalar”, “toplumcu belediyecilik”, “yerel sosyal hizmetler”, “yerel yönetimler ve sosyal politikalar” gibi ifadeler kullanılmış ancak; ortak görüş “sosyal belediyecilik” üzerinde kurularak literatürde yerini almıştır.¹⁷⁰

Bu bölümde sosyal belediyecilik kavramının tanımı, önemi ve işlevleri, sosyal belediyeciliği ortaya çıkaran etkenler, sosyal belediyeciliğin tarihsel süreci ve sorunları ele alınacaktır.

2.1. Sosyal Belediyecilik Tanımı

Yerel yönetimler, yasal ve idari düzenlemeler ve mali imkânlarla bağlı olarak zamanla değişip gelişerek çeşitli sosyal alanlara ve özellikle dezavantajlı sosyal gruplara yönelik programlar hazırlayıp uygulamaya koymuştur. Sosyal politika uygulamalarında belediyelerin görev ve fonksiyon üstlenmesi ise “sosyal belediyecilik” olarak ifade edilmiştir.¹⁷¹

Sosyal belediyecilik, halkın sadece teknik altyapı hizmetlerinin değil, kültürel, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının onlara en yakın birimlerce karşılanmasını ifade eden bir belediyecilik anlayışıdır.¹⁷² Seyyar’a göre sosyal belediyecilik, yerel düzeyde, bölge

¹⁶⁹ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 74-75.

¹⁷⁰ Cihan Selek Öz, “Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri)”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: 2010, s. 27.

¹⁷¹ Mustafa Ökmen ve Bekir Parlak, **Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar**, Bursa: Ekin Yayınevi, 2015, s. 416-417.

¹⁷² Ufuk Ünlü, “Sosyal Belediyecilik Anlayışının E-Belediyecilik Uygulamalarına Entegre Edilmesi”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı. 102, 2016, s. 64.

insanlarının ve STK'lerin beceri ve kaynaklarından yararlanarak istihdamın sağlanması, yoksulluğun ortadan kaldırılması, sosyal yardım, sosyal hizmet, eğitim, sağlık, konut ve çevre gibi değişik sosyal alanlara ve özellikle dezavantajlı gruplara yönelik uygulamalardır. Bu tanımlamada Seyyar sosyal belediyeçiliği yerel düzeydeki sosyal devlete benzetmiştir.¹⁷³ Bu tarz bir benzetme içerisinde olan Pektaş'a göre sosyal belediyeçilik ise, sunulan sosyal içerikli mal ve hizmetler ile insanların hayat seviyesini ve refahını arttırmayı amaçlayan, sosyal adalet sağlama noktasında katkıda bulunarak sosyal barış ve dengeyi sağlayan ve yerel açıdan sosyal kalkınmayı gerçekleştiren belediyeçiliktir.¹⁷⁴ Bir başka tanıma göre sosyal belediyeçilik, belediye sınırları içerisinde yaşayan halkın yaşam standartlarını yükseltmek amacı doğrultusunda yapılan sosyal içerikli yardım ve hizmetler, beraberinde yapılan her türlü kültürel, sportif, sanatsal vb. faaliyetlerdir.¹⁷⁵

Literatür incelendiğinde, sosyal belediyeçilik anlayışına ilişkin çok sayıda tanıma rastlanmıştır. Ancak genel olarak kabul gören tanım Akdoğan'ın tanımıdır. Ona göre sosyal belediyeçilik, sosyal alanlarda yerel yönetimlere planlama ve düzenleme sorumluluğu veren, bu doğrultuda kamu harcamalarını sosyal amaçlar için kullanılmasına sevk eden, işsiz, yoksul, kimsesiz ve dezavantajlı gruplara yardım yapılması, sosyal dayanışmanın sağlanması ve sosyo-kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için gerekli altyapı yatırımlarının yapılmasına yönelik politika üretimini öngören; giderek zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet kavramlarını güçlendirmeye çalışan ve bunlar için yerel yönetimleri işlevsel açıdan geliştiren bir yönetim sistemidir.¹⁷⁶ Daha açıklayıcı bir ifade ile sosyal belediyeçilik, belediyelerin klasik belediyeçilik anlayışı çerçevesinde gerçekleştirdiği hizmetlerin yanında toplumsal yapıya katkı sağlayacak sosyal içerikli yardım ve hizmet sunmasıdır.¹⁷⁷

Yapılan tanımlamalarda da görüldüğü gibi sosyal belediyeçilik anlayışı için genellikle dezavantajlı gruplar ve klasik belediyeçilik hizmetleri dışındaki hizmetler

¹⁷³ Seyyar, Sosyal Politika Bilimine Giriş, s. 197.

¹⁷⁴ Ethem Kadri Pektaş, "Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt. 5, Sayı. 1, 2010, s. 5.

¹⁷⁵ Abdulhakim Beki, **Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik (Ümraniye Belediyesi Örneği)**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya: 2008, s. 32.

¹⁷⁶ Yalçın Akdoğan, "Sosyal Belediyeçilik", **Yerel Siyaset**, Sayı. 3, 2006, s. 44.'den aktaran Hamza Ateş, "Sosyal Belediyeçilik", **Çerçeve Dergisi**, Sayı. 49, 2009, s. 88.

¹⁷⁷ İlker Şahinoğlu, "Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Sosyal Belediyeçilik Anlayışı", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul:2014, s. 68.

merkeze alınmıştır. Bu durum yanlış olmamakla birlikte eksiktir. Çünkü sosyal belediyeçilik sadece dezavantajlı gruplara yönelik yapılan faaliyetler değildir. Bu durum ise sosyal politikada olduğu gibi sosyal belediyeçilik anlayışı içinde dar ve geniş anlamlar ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda dar anlamda sosyal belediyeçilik, toplumun dezavantajlı grupların yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik belediyeler tarafından sunulan sosyal yardım ve sosyal hizmetler; geniş anlamıyla sosyal belediyeçilik ise sosyo-kültürel faaliyetlerden çevrenin korunmasına yönelik faaliyetlere kadar pek çok alanda tüm bireylere yönelik belediyeler tarafından yürütülen hizmetlerdir.¹⁷⁸ Günümüzde sosyal belediyeçilik faaliyetleri bu geniş tanımlama dahilinde gerçekleştirilmektedir.

2.2.Sosyal Belediyeçiliğin Önemi ve İşlevleri

Sosyal farklılıkların olduğu ve giderek arttığı bir dünyada sosyal faaliyetlerini arttıran ve sosyal hayat içerisinde tüm bireylerin aktif yer almasını sağlayan sosyal belediyeçilik anlayışı, sınıflar arası adaletsizliği en aza indirerek sosyal bir iyileşme sürecini ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle adalet, refah, barış gibi kavramların hayata geçirilerek toplumsal düzenin sağlanması noktasında kilit bir öneme sahiptir.

Belediyelerin üstlenmiş oldukları sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin önemi, gerçekleştirdikleri işlevler ile daha iyi anlaşılmaktadır. Bu işlevleri ise aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Sosyalleştirme, Sosyal Kontrol ve Rehabilitasyon: Sosyalleşme, bireyin toplumun bir parçası haline gelme süreci olarak tanımlanmaktadır. Daha geniş bir ifade ile bireyin, aile, okul, arkadaş, iş gibi toplumsal kurumların ve kültürel ortamın kendinden beklediği gibi davranması, diğer bireylerle uyum içerisinde olması sürecidir.¹⁷⁹ Sosyal kontrol ise sosyalleşme süreciyle birlikte oluşmaya başlamıştır. Bireyin aile, okul, arkadaş, iş gibi kurumlara olan bağlılığı bireyde caydırıcı bir işlev gördüğünden, bireyin olumsuz tutum ve davranışlardan kaçınmasına, davranışlarını sınırlandırıp yönlendirmesine neden olmaktadır. Bireyin bu kurumlara olan bağlılığı ne

¹⁷⁸ Hasan Mahmut Kalkışım, “Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Algısı: İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır Büyükşehir Belediyeleri Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta: 2015, s. 58-59.

¹⁷⁹ Erol Kaya, **Yerel Yönetimler Reformu ve Belediyelerde Yeniden Yapılanma**, 2. Baskı, İstanbul: İlke Yayıncılık, 2003, s. 240.

kadar fazla veya güçlü olursa daha sağlıklı, kontrollü bir toplum yapısı ortaya çıkmakta, sosyal rehabilitasyon sağlanmaktadır.¹⁸⁰

Sosyalleşme olgusu önemlidir. Çünkü, insanların sosyalleşmemesi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu noktada insanların toplum içerisindeki davranışlarında tamamlayıcı bir niteliği olan belediyeler, önemli bir yere sahiptir. Belediyeler, konsey toplantıları, halk meclisleri, esnaf ziyaretleri, kıraathane toplantıları, afişler gibi iletişim araçları ile yerel halka uygun davranış, kural ve değerler aşlamakta, toplumsal düzenin sağlanmasına yönelik koyulan kurallar dahilinde kurallara aykırı davranışlara karşı çeşitli yaptırımlar uygulayarak, sosyal kontrol sağlama işlevini yerine getirmektedir.¹⁸¹

Yönlendirme, Harekete Geçirme ve Rehberlik Etme: Belediyeler toplumsal kesimleri belli gün ve olaylarda yönlendirme noktasında hareketlendirmekte, danışmanlık hizmeti sağlayarak da sorunlarını nasıl ve hangi kurumlarla çözebilecekleri noktasında rehberlik etmektedir.¹⁸²

Bu bağlamda belediyeler, çeşitli etkinlikler düzenleyerek bireyleri konu üzerinde yönlendirip sorunlarına karşı harekete geçmelerini sağlamakta, aile, kadın ve çocuk danışma gibi hizmetler sunarak bireylerin dinlenip, sorunlarına çözüm üretme konusunda yardım ederek daha sağlıklı bir toplum yapısı ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Yardım Etme ve Gözetme: Vatandaşların sorunlarına ulaşma noktasında dernekler ve diğer sivil toplum kuruluşlarına nazaran kolaylık yaşayan belediyeler, yerel halkın geçim sıkıntılarını tamamen giderecek önlemler alamazlar da, ekonomik sorunları azaltıcı birtakım hizmet politikaları yürütebilmektedirler. Yoksul ve muhtaç durumdaki insanları belirleyerek sorunlarına yönelik faaliyetlerde bulunabilmektedir. Bu bağlamda belediyeler ihtiyaçlı bireylere ihtiyaçları doğrultusunda gıda, yakacak, eşya, kıyafet, ilaç, burs, medikal malzeme vb. yardımlarla destek olmakta, onları gözetmektedir.¹⁸³

¹⁸⁰ Zahir Kızmaz, "Din Ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 15, Sayı. 1, 2005, s. 192-193.

¹⁸¹ Harun Uslu, "Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik", Kemal Özden (Ed.), **Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar**, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 98.

¹⁸² Uğur Uzun, "Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kağıthane Belediyesi Örneği", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2013, s. 27.

¹⁸³ Mermer, a.g.e., s. 34

Yatırım Yapma: Belediyeler her ne kadar bireylerin sorunlarını tamamen ortadan kaldıracabilecek büyüklükte yatırım yapma gücüne sahip olmasalar da, sorunlarının azaltılmasına yönelik bir takım yatırım projelerine sahiptirler. İşsizliği azaltmak amacıyla kurulan istihdam masaları, ihtiyaçlarını karşılayamayacak bireylere yönelik açılan aşevleri, bireylerin kültürel gelişimi sağlamak için açılan kültür merkezleri, piyasalarda bulunan ürünleri daha uygun fiyatlara temin etmelerini sağlayan tanzim satış mağazaları bu projelerden birkaçıdır.¹⁸⁴

Koruma ve Sosyal Riskleri Önleme: Toplumda korumaya muhtaç insanlar var olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Bu insanların kendi kaderlerine terk edilerek sorunlar yaşaması ve toplumdan uzaklaştırılması sosyal açıdan birçok riski de beraberinde getireceğinden belediyeler, sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde bu risklerin ortaya çıkmasını engellemeye, ortaya çıkan riskleri ise ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu noktada toplumdaki dezavantajlı grup ve bireylere yönelik sosyal projeler geliştirmekte, böylelikle toplumda oluşacak muhtemel sosyal çözümler ve sosyal riskler engellenmeye çalışılarak bireylerin, sağlıklı, mutlu, huzurlu bir hayat yaşaması sağlanmaktadır.¹⁸⁵

2.3. Sosyal Belediyeçiliğe Etki Eden Parametreler

Sosyal belediyeçilik uygulamaları zamanla gelişme göstererek günümüzdeki halini almıştır. Bu gelişmenin nedeni ise dünya düzeni ve yönetim anlayışının değişimine neden olan parametrelerdir. Yerel yönetim anlayışının önem kazanmasını sağlayan bu parametreler klasik belediyeçilik anlayışını ortadan kaldırarak belediyeleri her alanda etkin hale getirmiş ve sosyal belediyeçiliğin önünü açmıştır. Yerel yönetimlerin sorumluluklarının ve fonksiyonlarının kapsam ve düzeyinin gelişmesine ve değişmesine etki eden parametreler şunlardır:

Kentsel Nüfusun ve Hizmet Talebinin Artması: Avrupa ülkelerinde sanayi devrimi, Türkiye’de ise 1950’lerdeki tarımda makineleşme hareketi kırsal nüfusun kentlere göç ederek kentsel nüfusun hızla büyümesine ve şehirlerde su, sağlık, kanalizasyon, konut, ulaşım gibi alt yapı ve hizmet ihtiyacının artmasına neden

¹⁸⁴ Beki, a.g.e., s. 60.

¹⁸⁵ Hüsamettin Efe, “Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik Bayrampaşa Belediye Örneği”, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: 2012, s. 31.

olmuştur. Göç eden nüfusu kaldıramayan ve altyapı problemlerinin giderek arttığı şehirlerde, her bireyin barınma ihtiyacını kendisinin karşılamaya çalışması gecekondulaşma problemini de beraberinde getirmiştir. Şehirleri fiziki açıdan etkileyen gecekondulaşma sorununun yanında, buralarda yaşayan insanların şehre uyum sağlayamaması, işsizlik, eğitimsizlik, suç oranlarının yüksek olması gibi sosyal sorunların varlığı¹⁸⁶ insanların ise bu sorunu çözecek gücünün olmayışı insanların devletten özellikle yerel yönetimlerden beklentilerini arttırmıştır. Bu beklentilerin yönetimlerin daha fazla oy alma amacıyla birleşmesi ise klasik belediyeçilik anlayışını ortadan kaldırarak, sosyal niteliği ön planda olan bir belediyeçilik anlayışı ortaya çıkarmıştır. Şehirde yaşayan insanların bu hizmetlere olan ilgilerinin giderek artması sosyal belediyeçilik anlayışını daha da geliştirmiştir.¹⁸⁷

Ekonomi Politikaları: Benimsenen ekonomi politikaları her alanda olduğu gibi yerel yönetimlerin sosyal uygulamalarını olumlu veya olumsuz yönde etkilemiştir. Örneğin II. Dünya Savaşı sonrasında hakim ekonomi politikası olan Keynesyen politikalar ve gelişmiş ülkelerdeki sosyal devletin doğuşu, yerel yönetimleri hizmet sunumunda önemli hale getirmiştir. Bu nedenle II. Dünya Savaşı'ndan 1970'li yılların ortalarına kadar merkezi idarenin yanında yerel yönetimlerin görev ve sorumlulukları, buna bağlı olarak da kamu harcamaları sürekli artmıştır.¹⁸⁸

1970'li yıllarda petrol krizlerinin patlak vermesi Keynesyen politikanın sorgulanmasına neden olmuş ve neo-liberal politikalar benimsenerek devletin hizmet sunum anlayışında değişime gidilmiştir. Neo-liberaller, sosyal politikaların sadece merkezi devlet tarafından yerine getirilmesine karşı çıkarak sosyal devlet anlayışını eleştirmişlerdir. Bu nedenle merkezi yönetimlerin ekonomik ve sosyal yaşamdaki etkisi sınırlandırılarak yerel yönetimlerin önemi arttırılmıştır. Yoksul kesimden oy almak isteyen belediyeler ise bu durumu lehlerine çevirerek sosyal yardım ve sosyal hizmet kapasitelerini geliştirmiş ve sosyal belediyeçilik anlayışı zamanla temel politikalardan biri haline gelmiştir.¹⁸⁹

Küreselleşme ve Yerelleşme: Birey, toplum ve devletlere kadar birçok alanda etkisini gösteren küreselleşme, bir yandan dünyayı homojenleştirirken, diğer taraftan işlev

¹⁸⁶ Ahmet Mutlu, Hakan Reyhan ve Hasan Hüseyin Doğan, **Kentleşme**, Ankara: Palme Yayıncılık, 2016, s. 67-77.

¹⁸⁷ Ateş, a.g.e., s. 91.

¹⁸⁸ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 85.

¹⁸⁹ Sallan Gül, a.g.e., s. 138.

ve etkinliğini arttırdığı yerel yönetimleri ön plana çıkarmıştır. Birbirine zıt gibi görünen bu iki durum merkezi yönetimlerin etki ve müdahalesini azaltırken, yerel yönetimlerin faaliyetlerini arttırarak yönetimde önemli gelişmelere neden olmuş ve yerel yönetimlerin sosyal yardım ve hizmet sunma potansiyellerini arttırmıştır.¹⁹⁰

Teknolojik gelişmelerin başlattığı küreselleşme, ekonominin ve rekabetin uluslar arasılaşmasına yol açmış, rekabeti kentler düzeyine indirerek günümüzde ülkeler yerine kentlerin rekabetini başlatmıştır. Yeni dünya düzeyinde ön planda yer alan kentler, markalaşma yarışına girmiş ve marka kent kavramı giderek popüler hale gelmiştir. Bu durum ise kentlerin sorunlarına anında müdahale yöntemi gerektirmiştir. Sorunlara kısa sürede müdahale ise halka yakınlık açısından yerel yönetimleri etkin hale getirmiştir.

Küreselleşmenin yerel yönetimler üzerinde bir diğer etkisi ise beraberinde getirdiği gelir dağılımı dengesizliğidir. Küreselleşme gelir dağılımındaki dengesizliği derinleştirerek yoksulluk ve işsizliğin, bunlara bağlı olarak da sosyal sorunların artmasına neden olmuştur. Küreselleşmenin bu yöndeki etkilerini azaltmak içinde yerel yönetimler ön plana çıkmıştır.¹⁹¹ Böylelikle küreselleşme kendine zıt olarak görünen yerelleşmeyi beraberinde güçlendirmiştir.

Yeni Yönetim Anlayışı: Küreselleşmeyle başlayan geniş değişim ve dönüşüm hareketi ve bilgi toplumuna geçiş süreci yönetim anlayışlarını da etkilemiş, 1980’lerden sonra kamu yönetiminde yeniden yapılanma hareketleri başlayarak geleneksel kamu yönetimi yerini, yeni kamu yönetimi anlayışına bırakmıştır. İşletme yönetimindeki yeni yönetim tekniklerinin kamu yönetiminde uygulanmasını öngören bu anlayış çerçevesinde katılım, saydamlık, etkinlik, verimlilik, tutumluluk, yerellik gibi kavramlar ve toplam kalite yönetimi, yönetişim, stratejik yönetim ve özelleştirme gibi yöntemler ön plana çıkmıştır. Yönetim paradigmaları ve örgütlenmelerinde meydana gelen ve yerel yönetimleri yakında ilgilendiren bu değişiklikler ise yerelleşmeyi ön plana çıkararak yerel yönetimlerin sosyal faaliyetlerinin artmasına neden olmuştur.¹⁹²

Avrupa Birliği Süreci ve Uluslararası Belgeler: Avrupa Birliği (AB) süreci ve uluslararası belgeler kamu yönetiminde önemli gelişmeler sağlayarak yerel yönetimlerin

¹⁹⁰ Birol Ertan, “Küreselleşme ve Yerel Yönetimlerin Geleceği”, Ayşegül Mengi ve Deniz İşcioğlu (Ed.), **Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet ve Yerel Siyaset**, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2018, s. 46.

¹⁹¹ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 86-87.

¹⁹² Ökmen ve Parlak, a.g.e., s. 159-412.

önünü açmıştır. Öncelikle AB'nin yerel yönetimleri güçlendirdiğini söylemek gerekir. AB mevzuatında yerel yönetimleri yetki ve mali açıdan güçlü kılacak politika ve uygulamaların yer alması, yerellik (subsidiarity) ilkesinin bağlayıcı bir kural olarak konması yerel yönetimler için önemli bir gelişmedir.¹⁹³ Yerel yönetimler için önemli bir diğer gelişme ise Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” ve “Avrupa Kentsel Şartı”dır.

1981-1984 yılları arasında yerel idarelerin özerkliği ile ilgili bazı ilkeleri tartışan Avrupa Konseyi, bir karar tasarısı hazırlamıştır. "Yerel idarelerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanan bir Avrupa'nın kurulmasının temel koşuludur" görüşünden hareketle hazırlanan bu tasarı "Özerklik Şartı" olarak Avrupa Konseyi'nce kabul edilmiştir. Yerel yönetimlerin siyasi, idari ve mali özerkliklerinin korunması ve haklarının belirlenmesi yönünde ortak temel hükümler getiren Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı imzaya açılmasından yaklaşık üç yıl sonra 21 Kasım 1988'de Türkiye tarafından imzalanmış ancak, anlaşmanın bazı hükümlerine çekince konmuştur.¹⁹⁴

Avrupa kentlerinde yaşayanların sahip olduğu hakların sayıldığı Avrupa Kentsel Şartı, 17-19 Mart 1992'de Avrupa Konseyi tarafından yayınlanmıştır. Bu şartın temel amacı, yerleşimlerdeki yaşam kalitesinin yükseltilmesidir. Bu bağlamda; fiziksel, kültürel ve toplumsal konulara ağırlık verilerek 20 maddelik bir deklarasyon ortaya çıkmıştır. Kentlere ilişkin birçok konuya değinen Avrupa Kentsel Şartı'nın en önemli özelliği ise merkezi hükümetlerin değil, yerel yönetimlerin imzasına sunulmasıdır. Belediyelere sosyal açıdan görevler veren bu şart, uluslararası alanda sosyal belediyecilik açısından önemli bir adımdır. Ancak belirtmeli ki Türkiye'de bu şartı imzalayan herhangi bir belediye henüz bulunmamaktadır.¹⁹⁵

Yerelliği Güçlendiren Oluşumlar: Yönetim alanında ortaya çıkan birtakım oluşumlar yerel yönetimler açısından büyük bir öneme sahiptir. Çünkü bu oluşumlar yönetim alanında katılımı sağlayarak, yerel yönetimleri ön plana çıkarmış, sosyal belediyeciliğin etkin bir şekilde sürdürülmesine neden olmuştur. Bunların başında ise “Yerel Gündem 21” ve “Kent Konseyleri” gelmektedir.

¹⁹³ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 88.

¹⁹⁴ Ş. Eda Çiçek, a.g.e., s. 82.

¹⁹⁵ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 89.

1992 yılında Rio de Janerio’da yapılan Yeryüzü Zirvesi olarak da adlandırılan “Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı”nın bir ürünü olan Gündem 21, içerdiği 40 bölüm ile çevre ve kalkınma arasındaki dengenin sağlanması ve güçlendirilmesine yönelik eylem planları ortaya koymuştur.¹⁹⁶ Bu planları gerçekleştirmek için hükümetlere çağrıda bulunmanın yanında, sivil toplum kuruluşları, halk ve yerel yönetimlerin iş birliğinin gerekliliğini de belirterek onlara rol veren Gündem 21,¹⁹⁷ ele alınan sorunların çözümlerinin büyük bir çoğunluğunun yerel yönetimlerin katılımı ve iş birliği ile sağlanacağına inanmıştır. Bu nedenle Yerel Gündem 21, karşımıza Gündem 21’in hedeflerine ulaşmasına yardım eden yerel eylem planı olarak çıkmaktadır. Yerel Gündem 21’de yerel yönetimlerden beklenen ise, kendi kentleri için Yerel Gündem 21 oluşturmaları ve katılımcı bir süreci başlatmalarıdır. Bunun için yerel halk, özel sektör ve yerel yönetimlerin katılımcı görüş ve iş birliği temelinde olması beklenmektedir.¹⁹⁸

Katılımın gerçekleştirilmesi noktasında gündeme gelen Yerel Gündem 21’in yanında Kent Konseyleri’nede değinmek gerekir. Çünkü Yerel Eylem Planının bel kemiğini kent konseyleri oluşturmaktadır. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesine göre kent konseyleri; sendikalardan noterlere, üniversitelerden ilgili sivil toplum örgütlerine, siyasî partilerden kamu kurum ve kuruluşlarına kadar geniş bir katılımın sağlandığı, kent yaşamında; kent vizyonunun geliştirilmesi, kişilerde hemşehrilik bilincinin oluşması, kent hakkının korunması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanması, hesap sorma ve verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerinin gerçekleştirilmesi gibi amaçların yer aldığı kuruluşlardır.¹⁹⁹

Kent konseyleri, sağlanan bu geniş katılım ile yerel halkın sorunlarının doğrudan gündeme gelmesi, tartışılması ve çözümlerin üretilmesi ve bu doğrultuda etkin verimli hizmetin sunulması noktasında önemli bir yönetim mekanizması olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle sosyal belediyecilik açısından önemli bir yer edinmiştir.

¹⁹⁶ Mustafa Çöpoğlu, “Sosyal Belediyecilik”, **İller ve Belediyeler Dergisi**, Sayı. 756, 2011, s. 68.

¹⁹⁷ Demir, a.g.e., s. 75.

¹⁹⁸ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 91-92.

¹⁹⁹ Belediye Kanunu, 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı kanun, RG. 13.07.2005, Sayı. 25874.

2.4.Sosyal Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi

Yerel yönetimlerin sosyal politika sürecine katılımı ülkeden ülkeye değişiklik göstermekle birlikte temeli 19. yüzyılın sonlarına doğru gelişme gösteren sosyal devlet anlayışına dayanmıştır. Ancak tarihte daha öncesinde birtakım sosyal belediyecilik örneklerine de rastlanılmıştır.

Ortaçağ Avrupa'sında daha çok feodal sistem olarak karşımıza çıkan yerel yönetimler, bir prensle bağlı bağımsız şehir yönetimleri olma özelliği göstermiştir. Bu yönetimler; su temini, atık sistemi, yol yapımı gibi temel kentsel hizmetlerin yanı sıra kadın ve çocuk emeğinin korunması, kamu sağlığı, eğitim, yoksul ve yaşlılara yönelik bakım imkânlarının sağlanması gibi sosyal politika hizmetlerini de yerine getirerek tarihte sosyal belediyeciliğin ilk örneklerini oluşturmuştur. Ancak, bağımsız kent yönetimleri daha sonraki zamanlarda aile oligarşilerinin tekeline geçerek güçlü monarşiler karşısında savunmasız kalmış ve 14. yüzyıldan itibaren hak ve yetkilerine son verilmeye başlanmıştır.²⁰⁰

Yerel yönetimlerin yeniden güçlenmesi 17. ve 18. yüzyıllardan itibaren gerçekleşmiştir. Bu dönemde Yoksulluk Yasalarının uygulanmasında etkin rol üstlenen yerel yönetimler, önemli bir faaliyet alanına kavuşmuştur.²⁰¹ Özellikle 1870'li yıllarda İngiltere'de çoğunluğun isteğine dayanan, bireysel menfaatlerden ziyade toplumsal menfaatin gözetildiği bir yönetim olarak belediye sosyalizm akımının gelişmesiyle birçok yerel hizmetin yerel yönetimlerce yürütülmesi düşüncesi gündeme gelmiştir.²⁰² İlk dönemlerde sınırlı alanda uygulanması düşünülen bu anlayışın giderek kapsamı genişletilerek belediyelere, ücretler ve sosyal yardımlar gibi konularda önemli yetki, görev ve sorumluluk yüklenmiştir.²⁰³

Bu gelişmeler sanayi devrimi ile ortaya çıkan ciddi sorunlara çözüm getirememiştir. Sanayi devrimi ile fabrikaların kurulması, geleneksel üretim sürecini olumsuz etkilemiş, iktisadi refahın sağlanması amacıyla kentlere doğru yoğun bir göç dalgası başlamış ve kentlerin nüfusu artmıştır. Böyle bir göçe hazır olmayan, bu nedenle göçü kaldıramayan kentler, işçiler için yaşam standartlarının düşük olduğu, hırsızların,

²⁰⁰ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 66-67.

²⁰¹ Bedrettin Keşgin, **Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik**, 2. Baskı, İstanbul: Ekin Yayınevi, 2019, s. 69-70.

²⁰² Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 10. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi, 2016, s. 45-46.

²⁰³ Keşgin, a.g.e., s. 70.

dilencilerin yoğunlukta olduğu, yoksulluğun zirveye ulaştığı mekânlar olmuştur. Kentlere akın eden işçi sınıfı bu tür mekânsal zorlukların yanında; uzun çalışma süreleri, kötü çalışma şartları gibi bir emek sömürsü ile de karşı karşıya kalmıştır. Daha öncesinde böyle bir sosyal şiddetin görülmediği bu dönemde yerel yönetimler arka planda kalmış ve merkezi yönetim sosyal hayata müdahale ederek çalışma hayatına ilişkin düzenlemelerde bulunmuştur. Bu ise sosyal devletin temellerini oluşturmuştur.²⁰⁴

Sanayi devriminden II. Dünya Savaşına kadar olan dönemde devletin sosyal alandaki işlevi, işçi kesimine yönelik olmuş, yerel yönetimlerin ise yoksullara yardım dışında fazla bir etkisi olmamıştır. Yerel yönetimlerin sosyal alana ilişkin asıl etkinliği II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası ortaya çıkan sıkıntı ve olumsuzlukların giderilmesi için ekonomik ve sosyal hayata sürekli müdahalede bulunan devletler, 1970’li yılların ortalarına kadar sosyal alana ilişkin çalışmalarını arttırmıştır. Bu dönemde devletlerin sosyal nitelikli kamusal hizmet sunumunda birçok faaliyet göstermesi ise, merkezi yönetimin yanında yerel yönetimleri de temel kurumlar haline getirmiştir.²⁰⁵

1970’li yıllara kadar sosyal politikaların uygulanmasında birinci aktör olan devlet; aşırı büyüme, hantallaşma ve bütçe açıkları, işsizlik, yüksek enflasyon, aşırı borçlanma gibi nedenler dahilinde eleştirilmeye başlanmıştır. Bu eleştirilerin çıkmasında en çok payı bulunan etkenler ise 1970’li yıllarda ortaya çıkan ekonomik krizler ve 1980 sonrası benimsenen neo-liberal politikalar.²⁰⁶ Yeni liberaller sosyal devleti ciddi oranda eleştirmişlerdir. Ancak istedikleri sosyal devletin tamamen ortadan kalkması değildir. Karşı çıktıkları durum, bunun sadece devlet merkezli gerçekleşmesidir. Bu nedenle sosyal devlet anlayışında yeniden yapılanma süreci yaşanarak yerel yönetimlere önemli görev ve sorumluluklar yüklenmiş, sosyal belediyecilik anlayışı giderek önem kazanmıştır. Ancak 1980 öncesi sosyal belediyecilik anlayışı ile sonrası sosyal belediyecilik anlayışı arasında önemli farklılıklar vardır. Bu farklardan ilki, yerel yönetimlerin 1980 öncesi dönemde merkezi idarenin sadece bölgesel açıdan tamamlayıcısı iken, 1980’lerden itibaren devletin bir

²⁰⁴ Mermer, a.g.e., s. 37.

²⁰⁵ Halis Yunus Ersöz, “Sosyal Politika- Refah Devleti-Yerel Yönetimler İlişkisi”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt. 55, Sayı. 1, 2005, s. 770.

²⁰⁶ Ankara Üniversitesi ÖRSEM Tesisleri-İlgaz Dağı, **Sosyal Devlet ve Sosyal Politika Semineri**, Ankara: Türk-İş, 2006, s. 58.; Ali Tarık Gümüş, “Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt. 18, Sayı. 2, 2010, s. 128.

takım görevlerini yerel yönetimlere devretmesi ile sosyal faaliyetlerde yalnız hareket etmeye başlamasıdır.²⁰⁷ Diğer bir fark ise Ersöz'ün de belirttiği gibi 1980 öncesinde eğitim, sağlık gibi hizmetlerin en önemli üreticilerinden biri olan yerel yönetimlerin, 1980'lerle birlikte kolektif hizmetlerin üretiminden çekilmeye başlamasıyla, bu hizmetleri piyasadan satın alan veya hizmetlerin temin edilmesinde güvence sağlayan kurumlar haline gelmesidir.²⁰⁸

2.5.Türkiye’de Sosyal Belediyecilik

Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışı incelendiğinde, ilk önce Osmanlı Devleti’ne değinmek gerekir. Bugünkü anlamıyla Osmanlı Devleti’nde sosyal belediyecilik anlayışı söz konusu olmamış, yerel sosyal ihtiyaçların farklı şekillerde karşılanmıştır. Bu nedenle Türkiye’de sosyal belediyecilik tarihi Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine ayrılarak ele alınmıştır.

2.5.1.Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadar Sosyal Belediyecilik

Türkiye’de 1850’li yıllara kadar bir belediye örgütlenmesinin olmadığı düşünüldüğünde, batılı anlamda bir yerel yönetim geçmişinin olmadığı çıkarımı yapılabilir. Ancak böyle bir örgütlenmenin olmayışı, kent hizmetlerinin olmadığı düşüncesini doğurmamalıdır. Batı’da yerel yönetimlerce yerine getirilen kimi kent hizmetleri, Osmanlı’da klasik kurumlar tarafından yapılmıştır. Bu kurumların başında ise kadılar, vakıflar ve loncalar vardır.²⁰⁹

Kadı, beledi ve mülki idare fonksiyonların birbirinden ayrılmadığı Osmanlı şehrinde, en yüksek yöneticilerden biridir. Şehrin sadece yargı mercii değil; aynı zamanda idari, mali ve beledi görevleri olan bir memurdur. Bu çerçevede kadı, asayişin sağlanması; esnafın, vakıfların, pazar alanlarının denetlenmesi; narh ve fiyat kontrolü; beledi hizmet ve beledi kolluk görevlerinin amirliğinin yapılması şeklinde geniş bir görev alanına sahiptir.²¹⁰ Kadının belediyecilik alanındaki görevlerine ise muhtesip adındaki görevliler yardımcı olmuştur. Ancak kadının, temizlik, kolluk ve belediye

²⁰⁷ Öz, a.g.e., s. 35.

²⁰⁸ Ersöz, Sosyal Politika- Refah Devleti..., s. 772.

²⁰⁹ Çağatay Alan, “Türkiye’ de Sosyal Belediyeciliğin Uygulanmasını Zorlaştıran Nedenler”, *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, Cilt. 6, Sayı. 2, 2018, s. 56.

²¹⁰ İlber Ortaylı, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, 5. Baskı, Ankara: Cedit Neşriyat, 2016, s. 281-301.

hizmetleriyle ilgili işlerinin 1836 yılında kurulan Evkaf Nazırlığı'na verilmesiyle, görevleri yalnızca yargı ile sınırlandırılmıştır.²¹¹

Tanzimat öncesi şehir hizmetlerin yürütülmesinde görev alan bir diğer kurum ise vakıflardır. Vakıflar, Osmanlı'da en gelişmiş geleneksel sosyal güvenlik kurumlarından. Osmanlı döneminde vakıflar; sağlık, eğitim, sosyal yardım gibi hizmetler sunmuş; cami, mescit, medrese, imarethane, hamam, çeşme, köprü, kervansaray, sağlık yurdu ve hastane gibi yapılar inşa etmişlerdir. Sosyal hizmetleri de içeren bu geniş görevler vakıfların, belediye kuruluşu gibi değerlendirilmesine neden olmuştur.²¹²

Şehir hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir diğer yapı ise loncalardır. Loncalar usta-çırak ilişkisi üzerinde örgütlenmiş esnaf birlikleri olarak tanımlanmaktadır. Osmanlı'da loncalar; etraftan hammadde toplamak, bunları işleyecek araç ve personeli barındırmak, üretilenleri satmak, üyeleri denetlemek, üyeler arası anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak, üyesini kendisi cezalandırmak gibi mesleki görevlerin yanında,²¹³ merkezi yönetim ile halk arasında aracılık görevi de yapmıştır. Örneğin yönetimden gelen emirleri halka ileten lonca şeyhleri, emirlere uyulup uyulmadığını da kontrol ederek merkezi idarenin taşra temsilcilerine yardımcı olmuşlardır.²¹⁴ Bu nedenle de loncalara belediye benzetmesi yapılmıştır.

Osmanlı'da yerel düzeyde hizmet sunan bu klasik kurumlar, yerini 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren modern yerel yönetim birimlerine devretmeye başlamıştır. Çünkü 19. yüzyıla gelindiğinde, bir yandan kentte ortaya çıkan sosyo-ekonomik ve demografik değişiklikler, bir yandan Kırım Savaşı sonrası Avrupa devletleri ile ilişkiler sonucu ortaya çıkan yeni şartlar, kentleri; kadının, vakıfların, loncaların idare edebileceği bir kent olmaktan çıkarmıştır.²¹⁵ Modern yerel yönetim alanında ilk gelişme ise 1855 yılında Fransız komün idarelerinden örnek alınarak "İstanbul Şehremaneti" adıyla İstanbul'da ilk belediye teşkilatının kurulması ve başına hükümetçe atanmış

²¹¹ Cengiz Sunay, "Belediyeciliğin Doğuşu Sürecinde Osmanlı Mirası", **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı. 2, 2002, s. 126.

²¹² Muharrem Es, "Osmanlı Devleti'nde Mahalli İdareler", **Yerel Siyaset Dergisi**, Cilt. 27, Sayı. 2, 2008, s. 31-32.

²¹³ Ortaylı, a.g.e., s. 295-297.

²¹⁴ Es, a.g.e., s. 32.

²¹⁵ Mehmet Seyitdanlıoğlu, "Yerel Yönetim Metinleri IV: Şehremaneti'nin Kuruluşu ve Şehremaneti Nizamnamesi", **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt. 5, Sayı. 3, 1996, s. 75.

şehremininin getirilmesidir.²¹⁶ Zaruri ihtiyaç maddelerini sağlamak, narh işlerine bakmak, pazarlarda fiyatları belirlemek ve denetlemek, yol ve kaldırımları yapmak ve onarmak, şehrin temizliğini sağlamak²¹⁷ gibi birçok görevi olan Şehremaneti'ne, görüldüğü gibi sosyal politika alanında herhangi bir görev verilmemiştir.²¹⁸

Bağımsız gelire, yetersiz kadroya sahip olmayan Şehremaneti'nin, beklenen faydaları yerine getirememiş olması üzerine,²¹⁹ 1858 yılında İstanbul Galata ve Beyoğlu'nu içine alan, doğrudan Bab-ı Ali'ye bağlı "Altıncı Belediye Dairesi" kurulmuştur.²²⁰ Şehremaneti'ne verilen görevlerle aynı görevleri olan Daireye de sosyal politika açısından bir görev yüklenmemiştir.²²¹

Daha sonraki yıllarda "1864 Vilayet Nizamnamesi" ile taşra kentlerinde de modern belediye örgütlenmesi olsa da,²²² bölünme korkusundan kaynaklı merkeziyetçi anlayışın devamı ile belediyelere çok fazla yetki verilmemiş, verilen yetkilerde de sınırlamalara gidilmiştir. Bu nedenle dönem içerisinde belediyelerin temel görevi sadece altyapı olarak kalmış, sosyal yardım ve hizmet alanındaki isteklere tam olarak cevap verilmemiştir.

2.5.2. Cumhuriyet Sonrası Sosyal Belediyecilik

Cumhuriyet sonrası sosyal belediyeciliğe ilişkin faaliyetler için Ersöz, üç dönem ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi, belediyelerin mahalli hizmetlerin karşılanmasında aktif olduğu 1923-1945 arası dönem, ikincisi merkezi yönetimlerin sosyal politika faaliyetlerin yürütülmesinde aktif olduğu 1945-1990 arası dönem, üçüncüsü ise belediyelerin etkinliğinin artmaya başladığı 1990 sonrası dönemdir.²²³

²¹⁶ Berfin Göksoy ve Esmâ Sağıl, "Demokrasi Bağlamında Bir Değerlendirme: Türk Yerel Yönetim Sistemi ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Belediyelerin Kuruluşu", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt. 1, Özel Sayı. 4, 2017, s. 742.

²¹⁷ Yeter Çiçek, "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Yerel Yönetimler", *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 11, Sayı. 1, 2014, s. 47

²¹⁸ Öz, a.g.e., s. 37.

²¹⁹ Ortaylı, a.g.e., s. 437.

²²⁰ Keleş, a.g.e., s. 156.

²²¹ Göksoy ve Sağıl, a.g.e., s. 744.

²²² Ortaylı, a.g.e., s. 506.

²²³ Halis Yunus Ersöz, "5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri", *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı. 50, 2005, s. 138.

2.5.2.1. 1923-1945 Arası Dönem

Cumhuriyetin ilk yılları, ülkedeki diğer kurumlarda olduğu gibi yerel yönetimlerin de biçimlendirilmesine yönelik çalışmaların yapıldığı yıllardır. Ancak bu yeniden yapılanma sürecinde Osmanlı Devleti döneminden devralınan mirasın ve dönemin siyasi özelliklerinin niteliği belirleyici bir rol oynamıştır. Bu bağlamda Cumhuriyet'in ilk yıllarında belediyeçilik anlayışında, Kurtuluş Savaşı'nın getirdiği büyük tahribat, sadece küçük çaplı bir sanayileşmenin olması, kentleşme sürecinin olmayışı, dönem içerisinde tek parti olan CHP ve onun devletçilik uygulaması gibi etkenler etkili olmuştur.²²⁴ Ancak farklı birçok etkene rağmen, 1930 yılında çıkarılan "1580 Sayılı Belediye Yasası", oldukça ileri düzenlemeler içermiş, batı ülkelerinde olduğu gibi belediyelere oldukça geniş yetki ve görevler verilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyelere böyle geniş yetkilerin verilmesinin en temel nedeni ise; çağdaş uygar yaşam için yerine getirilmesi gereken birçok görevin, haberleşme ve ulaşım sınırlılıklarından dolayı hükümetçe yerine getirilmesinin mümkün olmamasıdır.²²⁵

Kanun çerçevesinde belediyelere bir taraftan fakirlere, yetim ve öksüzlere, engellilere, işsizlere, kadın ve çocuklara yönelik sosyal içerikli,²²⁶ diğer taraftan su, elektrik, ulaşım, haberleşme gibi hizmetlerin devletleştirilerek belediyelere devredilmesiyle ekonomik içerikli;²²⁷ tiyatro, konservatuar ve kütüphaneler kurma ve işletme gibi kültürel içerikli²²⁸ bir takım görev ve sorumluluk yüklenmiştir. Bu durum II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar da devam etmiştir. Ancak belirtmelidir ki belediyelere verilen çoğu sosyal görevler, belediyeler için ihtiyari görevler arasına girmiş ve bu görevlerde belediyelerin talepleri üzerine değil, devletin onlara vermesi ile olmuştur.²²⁹

2.5.2.2. 1945-1990 Arası Dönem

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ekonomik ve sosyal gelişmeler ile başlayan kentleşme, hızlı ve plansız kentlerin ortaya çıkmasını, bu doğrultuda kentsel altyapı ve

²²⁴ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 104.

²²⁵ İlhan Tekeli, "Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt. 16, Sayı. 2, 1983, s. 14-15.

²²⁶ Belediye Kanunu, 03.04.1930 tarih ve 1580 sayılı kanun, RG. 14.04.1930, Sayı. 1471.

²²⁷ Ersöz, Sosyal Politikada Yerelleşme, s. 106.

²²⁸ Ersöz, 5272 Sayılı ..., s. 139.

²²⁹ Öz, a.g.e., s. 39.

üst yapı hizmet ihtiyacının artmasını beraberinde getirmiştir.²³⁰ Bu hizmet ihtiyacı ise belediyelerin sosyo-kültürel faaliyetlerden ziyade altyapı yatırımlarına öncelik vermesine neden olmuştur. Böyle bir görev daralmasının nedeni ise, kaynak yetersizliği içerisinde olan belediyelerin ilgisiz tutumlarıdır. Çünkü 1961 Anayasası ile sosyal devlet niteliği kazanan devletin görev alanları genişlemiş, hızlı gelişen ve büyüyen kentler karşısında belediyeler kıt kaynaklarını sosyo-kültürel hizmet alanlarına aktarmak yerine, temel altyapı hizmet ihtiyaçlarını karşılama yoluna gitmişlerdir.²³¹

Türkiye’de sosyal belediyecilik anlayışının kurumsallaşması ve yaygınlaşması 1970’li yıllarda başlamıştır. Bunun temel nedeni, sosyal demokrat belediyecilik olarak da adlandırılan, “toplumcu belediyecilik” anlayışının gündeme gelmesidir.²³²

Toplumcu belediyecilik anlayışının temelinde, kamu hizmetlerinin kamu eliyle üretilmesi yatmaktadır. Böyle bir anlayışın gündeme gelmesinde ise toplumun yapısı ve özelemlerinin yanı sıra, 1973 seçimlerinde İstanbul, Ankara, İzmit gibi büyük kentlerin belediye başkanlıklarının sosyal demokrat adaylarınca kazanılarak kentlerin muhalefetin denetimine geçmesi etkili olmuştur.²³³

Yerel yönetimleri ve özellikle belediyeleri bir sivil toplum kuruluşu olarak gören bu anlayış beş temel ilkeye sahiptir. Bu ilkelerden ilki demokratik belediye ilkesidir. İlke yerel yönetim hizmetlerinde demokrasi ve halk katılımını ön planda tutmuştur. Diğer üç ilke ise; üretici, tüketimi düzenleyici ve kaynak yaratıcı belediye ilkesidir. Sürekli kaynak sıkıntısı yaşayan belediyeler bu ilkeler doğrultusunda, asfalt fabrikaları kurarak, ekmek fabrikaları açarak, taşınmazları kiraya vererek, tanzim satış mağazaları açarak kendi kaynaklarını yaratmaya çalışmıştır. Aynı zamanda üreticilik ilkesi çerçevesinde hem altyapı gibi temel belediyecilik hizmetleri hem de dönemin acil ihtiyaçlarından olan barınma sorununa çözüm üretilmeye çalışılmıştır. Toplumcu belediyeciliğin son ilkesi olan birlikçi-bütünlükçü ilke ise, vatandaş ile belediyenin, küçük belediyeler ile büyük belediyelerin birbiri ile iş birliği içerisinde olmasını ifade etmiştir. 1978 yılında kurulan Yerel Yönetimler Bakanlığı, bu amaca hizmet eden bir adım olarak gösterilmiştir. Bakanlık, küçük belediyelerin üretemedikleri hizmetleri

²³⁰ Aydın, a.g.e., s. 18.

²³¹ Tekeli, a.g.e., s. 15.

²³² Sonay Bayramoğlu, **Toplumcu Belediye**, 1. Baskı, Ankara: Nota Bene Yayınları, 2015, s. 149.

²³³ Keleş, a.g.e., s. 452-453.

üretimde teknik destek sağlayarak, birlikçi-bütünlükçü bir belediye anlayışı ortaya çıkarmıştır.²³⁴

1977 seçimlerinde toplumcu belediyeçilik anlayışının kurucu isimlerinin parti içi çekişmelerden dolayı aday gösterilmemesinin etkisi ile 1970’li yılların sonunda toplumcu belediyeçilik anlayışı giderek etkisini yitirmiş, 1980 askeri darbesi ile de bu anlayıştan tamamen uzaklaşmıştır. 1980’lerin sonundan itibaren benimsenen neo-liberal politikaların etkisiyle yerel yönetimler için yeni bir dönem başlamıştır.²³⁵ 1980’lere kadar eğitim, sağlık, gibi refah hizmetlerini doğrudan üreten kurumlar olan yerel yönetimler, 1980’lerden sonra ihale yöntemini benimsemesiyle hizmetleri piyasadan satın alan veya bu hizmetlerin sağlanması noktasında güvence veren kurumlar haline gelmiştir.²³⁶

2.5.2.3. 1990 Sonrası Dönem

1990’lı yıllar belediyelerin, özellikle büyükşehir belediyelerinin, diğer dönemlere nazaran sosyal politika alanındaki hizmetlerinin tür ve kapsamının genişlediği yıllar olmuştur. 1990’lı yıllara kadar merkezi hükümet tarafından alınan kararların yereldeki uygulayıcısı olarak görülen belediyelerin sosyal nitelikleri, özellikle 1994 seçimlerinde Refah Partisi adaylarının başta Ankara ve İstanbul Büyükşehir belediyeleri olmak üzere birçok belediyelerde yönetimi devralmaları ile daha da artmıştır. Bu iki Büyükşehir belediye başkanının kentsel hizmetlerin yanı sıra sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet içerikli hizmetleri uygulamaya başlaması, yavaş yavaş öncelikle aynı siyasi partiye mensup belediyelere daha sonrada diğer siyasi partilere mensup belediyelere sirayet etmiştir. Böylelikle önceki dönemlerde fakir, kimsesiz, özürlü ve yaşlı kimselere aşevlerinde sıcak yemek, yiyecek, giyecek verilmesi biçiminde devralınan sosyal yardımlar, 1990’lı yıllardan sonra hem tür, nitelik ve kapsam olarak artmış, hem de ayrı ayrı belediye kurumları tarafından sağlanır hale gelmiştir. Kadın ve çocuk sığınma merkezleri, huzurevleri, dezavantajlı bireylere

²³⁴ Bayramoğlu, a.g.e., s. 158-162.

²³⁵ Erol Uğraş Öçal ve Şulenur Özkan Erdoğan, “Toplumcu Belediye’den Yeni Nesil Belediyeçilik’e: Sürecinin Bir Analizi ve Çankaya Belediyesi Örneği”, **Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar** içinde, 1. Cilt, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, 2017, s. 334.

²³⁶ Ersöz, Sosyal Politika- Refah Devleti..., s. 772.

yönelik danışma merkezleri, poliklinik ve sağlık merkezleri, eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslar gibi birçok uygulamalar bu duruma örnektir.²³⁷

1990'lı yıllarda temelleri atılan belediyeçilik anlayışı, 2000'li yılların başında da yeni bir ivme kazanmış ve belediyeler fiziki ve ekonomik kalkınmaya yönelmiş ve bu bağlamda istihdamla, meslek ve beceri eğitimi ile ilgili hizmetler üstlenmeye başlamıştır. Bu durum Türkiye'de belediyeçilik anlayışının kent ve kentin tüm sorunlarını kapsayan bir anlayış değişikliği içinde olduğunu göstermektedir.

2000'li yıllar yaşanan toplumsal ve idari dönüşümün yasal açıdan karşılık bulduğu yıllardır. Bu dönemde belediyeler, 2004 yılında çıkarılan “5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ve 2005 yılında çıkarılan “5393 Sayılı Belediye Kanunu” ile yeni bir aşamaya evrilmiştir.²³⁸ Çünkü bu yasalarla birlikte belediyelerin hizmet anlayışı güçlenmeye başlamış, bu güçlü anlayış da sosyal yardım ve hizmetlere yansımıştır. Asıl önemli nokta ise bu zamana kadar birkaç Büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilen sosyal içerikli hizmetler, diğer belediyeler tarafından da sağlanması gereken standartlar haline gelmeye başlamıştır. Kanun çerçevesinde belediyelerin sosyal politika alanındaki görev, sorumluluk ve yetki alanları genişletilerek, sosyal belediyeçilik uygulamaları daha yaygın hale getirilmiştir. Ayrıca kanunda, sosyal nitelikli hizmetleri piyasadan satın alabilecekleri açıkça belirtilmiştir.²³⁹

2.5.3. Sosyal Belediyeçiliğin Hukuksal Çerçevesi

Ülkemizde 2005 yılında yürürlüğe giren “5393 Sayılı Belediye Kanunu”, 2004 yılında yürürlüğe giren “5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ve son olarak 2012 yılında yürürlüğe giren “6360 sayılı Kanun” ile yapılan reformlarla belediyelere sosyal belediyeçilik açısından oldukça geniş yetki, görev ve sorumluluklar yükleyen düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda sosyal belediyeçiliğe dair hukuksal düzenlemeleri anılan kanunlar çerçevesinde incelemekte yarar vardır.

²³⁷ Ersöz, 5272 Sayılı ..., s. 149.

²³⁸ Aysun Yılmaztürk ve Tahsin Güler, “Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Belediyeçilik ve Temel Sorunları”, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 6, Sayı. 1, 2017, s. 13.

²³⁹ Öz, a.g.e., s. 44.

2.5.3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Sosyal Belediyecilik²⁴⁰

5393 sayılı Kanun, belediyelere sosyal belediyecilik alanında görev ve sorumluluk yükleyen ve bu konuda belediyelerin yetki alanını genişleten hükümler içermektedir.²⁴¹ Öncelikli olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 3. maddenin (a) bendinde belediye “belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmıştır. Bu madde ile belde sakinlerinin yerel ve ortak ihtiyaçlarının belediyeler tarafından karşılanacağı açıkça ifade edilmiştir. 14. maddede ise bu “hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak” yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca aynı maddede “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır” ifadesine yer verilerek hizmet sunumunda en uygun yöntemlerin seçileceği belirtilmiştir.

Hemşehri hukukunu düzenleyen 13. maddede ise belediye sakinlerine belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakkı verilmiş devamında ise, yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda yapılması zorunlu tutulmuştur.

Belediyenin görev ve sorumlulukları Kanun'un 14. maddesinde iki ayrı paragraf halinde sayılmıştır. Belediyelerin zorunlu görevleri olarak nitelenebilecek (a) bendinde, mahalli ve müşterek olmak kaydıyla belediyelerin; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları, kültür ve sanat, turizm, gençlik ve spor, nikâh, meslek ve beceri kazandırma vb. hizmetleri yerine getireceği belirtilmiştir. Ayrıca fırkanın sonunda, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelere, kadın ve çocuklara yönelik konuk evleri açma zorunluluğu getirilmiş, diğer belediyelerin de mali durumları ve hizmet önceliklerine göre konukevleri açabilecekleri belirtilmiştir.

İlgili maddenin (b) bendinde ise, konu başlıkları altında belediyelerin ihtiyari olarak üstlenebilecekleri görevler sayılmıştır. Buna göre belediyeler, “Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir,

²⁴⁰ Belediye Kanunu, 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı kanun, RG. 13.07.2005, Sayı. 25874.

²⁴¹ Demet Baran, “Sosyal Belediyecilik Uygulamaları: Kırşehir Belediyesi Örneği” Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray: 2018, s. 58.

her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir”, sporu teşvik etmek amacıyla “gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdî yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler”, üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclis kararıyla ödül verebilir.

Belediyenin yetkileri ve imtiyazlarının sayıldığı 15. maddede, il sınırları içinde büyükşehir belediyelerin, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000’i geçen belediyelerin, sağlık, eğitim, sosyal hizmet geliştirecek projelere Çevre ve Şehircilik Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla taşınmaz tahsis edebileceği belirtilmiştir.

Belediye başkanının görev yetkilerinin olduğu 38. maddenin (m) bendinde, belediye başkanının, “Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.” aynı maddenin (n) bendinde “Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmak” görev ve yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda 60. maddenin (i) bendinde “dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar”, (n) bendinde “sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler” için yapılanlar belediyenin giderleri arasında sayılmıştır.

Kanunun 69. maddesinde ise belediyelerin arsa ve konut üretimleri düzenlenmiştir. Maddeye göre belediye, “mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara” arsa tahsisi yapabilmekte, “durumları 775 sayılı Gecekondu Kanununun 25 inci maddesine uyan kimselere” ise arsa ve konut sağlayabilmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanun’unda katılımcılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmek açısından önemli bir yere sahip olan kent konseylerinden de bahsedilmiştir. Buna göre 76. maddede “Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır” denmektedir.

Kanunun 77. maddesinde ise, belediyelerin, ağırlıklı olarak sosyal ve kültürel boyutu olan konuları kapsayan “sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında” etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayabileceği vurgulanmıştır.

Yerel yönetimlerin, sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında sunacağı faaliyetler sadece 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda belirtilen maddelerle sınırlı değildir. Çünkü anayasa, uluslararası sözleşmeler, kanun ve kanun hükmünde kararnameler ve bunlara taalluk eden yönetmelikler belediyeleri de bağlamaktadır. Bunun yanında özel olarak da “4109 Sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun”, “2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu”, “37 Sayılı Belediye Opera ve Tiyatroları Sanatkâr, Mütchassis, Hizmetli ve Stajyerlerine Verilecek Ücretler Hakkında Kanun”, “2872 Sayılı Çevre Kanunu”, “2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, “3257 Sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu”, “5216 ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu” gibi kanunlar; Danıştay, Sayıştay ve Yargıtay kararları ile Belediye Mevzuatı ile İlgili Tüzük ve Yönetmelikler belediyeleri bağlayan temel unsurlardır.²⁴²

2.5.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nda Sosyal Belediyecilik²⁴³

Yerel yönetimlere sosyal politika alanında geniş bir hareket alanı sağlayan 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 3. maddesinin (a) bendine göre büyükşehir belediyesi; “sınırları il mülki sınırı olan ve sınırları içerisindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan; idarî ve malî özerkliğe sahip olarak kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan” kamu tüzel kişisidir.

Büyükşehir belediyesinin görev ve sorumluluklarının olduğu 7. maddenin (m) bendinde, “büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence, eğlence ve

²⁴² Akif Özer, “Sosyal Ekonomi Politikaları Kapsamında Sosyal Belediyecilik Anlayışı”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Sayı. 35, 2015, s. 94.

²⁴³ Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı kanun, RG. 23.07.2004, Sayı. 25531.

benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek”, sporu teşvik ettirmek amacıyla “gerektiğinde amatör spor kulüplerine nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek” ve üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclis kararıyla ödül vermek, (n) bendinde; “gerektiğinde mabetler ile sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak”, (v) bendinde ise; “sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak”, meslek ve beceri kazandırmaya yönelik kurslar açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken de üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır.

Büyükşehir belediyelerine sosyal belediyecilik anlayışı temelinde önemli görevler veren bu hükümlere göre, dezavantajlı gruplar içinde değerlendirilebilecek ev hanımları, işsizler, engelliler, belediyenin yapacağı etkinliklere katılarak bir meslek veya beceri kazanabilmektedir. Böylece bir yandan gelir elde ederken, diğer taraftan kurslar aracılığıyla yeni bir sosyal çevreye katılarak sosyalleşebilmektedirler.²⁴⁴

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkilerinin olduğu 18. maddesinin (m) bendinde; “bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere engelli merkezleri oluşturmak” şeklindeki düzenleme ile toplumda diğer kesim olarak adlandırılan kişiler için büyükşehir belediye başkanına görev ve sorumluluk verilmiş, bu doğrultuda dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar 24. maddenin (j) bendinde büyükşehir belediyesinin giderleri arasında sayılmıştır.

Kanunun EK. 1. maddede ise; “Büyükşehir belediyelerinde engellilerle ilgili bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, danışmanlık, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri vermek üzere engelli hizmet birimleri” oluşturulacağından bahsedilmektedir. Aynı madde bu birimlerin kuruluş, görev, yetki, sorumluluk ve

²⁴⁴ Ateş, a.g.e., s. 92.

işleyişine ilişkin usûl ve esasların Özürlüler İdaresi Başkanlığının görüşü alınarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle²⁴⁵ belirleneceği ifade etmektedir.

Sonuç olarak, kent yönetimi açısından oldukça büyük öneme sahip olan Büyükşehir belediyeleri, sosyal hizmetlere yönelik görev ve sorumlulukları dâhilinde ele alındığında sosyal politika alanında oldukça öneme sahip olduğu ve bunun yasal zeminin 5216 Sayılı Kanun’la oluşturulmaya çalışıldığı ifade edilebilir.²⁴⁶

2.5.3.3. 6360 Sayılı Kanunda Sosyal Belediyecilik²⁴⁷

2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yerel idarelerin yapısında önemli derecede değişiklikler getirmiştir. Kanun sosyal belediyecilik kapsamında da etkili olacak düzenlemeler içermektedir.

Yeni kanunla birlikte çocuk ve kadınlar için konukevlerinde önemli değişiklikler yapılmıştır. 5393 sayılı Kanun’unda nüfusu 50.000 üzerindeki belediyelerin kadın ve çocuklar için konuk evi açabilecekleri düzenlenmiş, hükmün uygulanması ise belediyelerin takdirine bırakılmıştır. 6360 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle birlikte Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000 üzerindeki belediyelerin konuk evi açmaları zorunlu tutulmuştur. Diğer belediyelerin ise mali durum ve hizmet önceliklerine göre konuk evi açabilecekleri belirtilmiştir. 5393 sayılı Kanun’un 14. maddesinin (b) bendinde 6363 sayılı Kanun’dan önce yer alan “amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar...” ibaresi, denetim elemanlarınca amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapılması kamu zararı olarak ifade edilerek sorun yaşanmasına neden olmuş, bu sorunlar Sayıştay Genel Kurulunun kararıyla “gerekli desteği sağlar” ibaresinin getirilmesine kadar da devam etmiştir. 6360 sayılı Kanun belediyelerin amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapabileceğine dair yasal düzenleme getirmiştir. Düzenlemeye göre “amatör spor kulüplerine nakdi yardım ancak bir önceki yıl bütçe

²⁴⁵ Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği, 16.08.2006 tarihli yönetmelik, Sayı: 26261

²⁴⁶ Mermer, a.g.e., s. 61.

²⁴⁷ On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı kanun, RG. 06.12.2012, Sayı: 28489.; Türkiye Belediyeler Birliği (TBB); **6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna İlişkin Rehber**, 2014, <https://www.tbb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 07.02.2021.

vergi gelirlerinden belediyeleri için tahakkuk eden miktarın; büyükşehir belediyeleri için binde yedisini, diğer belediyeler için binde on ikisini geçmeyecek şekilde” yapılacağı belirtilmiştir.

6360 sayılı Kanun’la, 5393 sayılı Kanunun 75’inci maddesinin (c) bendinde belediyelerin ortak hizmet projesi gerçekleştirebileceği muhataplar arasında sayılan engelli dernek ve vakıfları bu kapsamdan çıkarılmış, bu bende “diğer dernek ve vakıflar ile gerçekleştirilecek ortak hizmet projeleri için yerelin en büyük mülki idare amirinin izninin alınması gerektiğine” ilişkin hüküm eklenmiştir. “Bu kapsamda engelli dernek ve vakıfları diğer dernek ve vakıflar arasında yer alacağından bunlarla ortak hizmet projesi gerçekleştirmek isteyen belediyeler, mahalli mülki amirden izin almak suretiyle ortak hizmet projesi” gerçekleştirebileceklerdir. Bu düzenlemeye göre belediyeler; “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 5362 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanunu kapsamına giren meslek odaları” ile başka bir merciden izin almaksızın ve Kanunun 75’inci maddesinde belirtilen usule uyarak ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilecekler, buna karşılık yukarıda sayılanların dışındaki dernek ve vakıflarla yapacakları ortak hizmet projeleri için bulundukları yerin mülki idare amirinden izin alacaklardır.

Sonuç olarak 6360 Sayılı Kanun ile büyükşehir belediye sınırları içerisinde il özel idareleri kaldırılmış, köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak köyler bağlı oldukları ilçenin mahallesi, belde belediyeleri ise mahalle durumuna getirilmiş, kanunda sayılan illerin bucakları ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır. Böylelikle hizmetlerin sunumunda büyükşehir belediyeleri birinci derecede sorumlu hale getirilmiştir. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinin mevcut görev tanımları genişletilmiş, sosyal sorumlulukları da arttırılmıştır.

2.5.4. Sosyal Belediyecilik Uygulamaları

Belediyeler sınırları dahilinde yaşayan birey, aile ve toplulukların sorunlarıyla yakından ilgilenmekte ve çözümler üretmeye çalışmaktadır. Bu sorunlara çözümler ise sosyal belediyecilik adı altında üç başlık altında incelenmektedir. Bunlardan birincisi kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı muhtaç olan bireylere yönelik ortaya çıkan sosyal yardımlardır. İkincisi toplumda dezavantajlı bireyler olarak nitelendirilen yaşlı,

çocuk, kadın, engelli, işsiz, madde bağımlıları başta olmak üzere tüm insanları diğer bireyler kadar avantajlı hale getirmeyi amaçlayan sosyal hizmetlerdir. Üçüncüsü ise tüm insanların sosyal hayata aktif katılımını ve kendini geliştirmesine imkân sağlayan kültürel hizmetlerdir. Günümüzde belediyeler sosyal belediyeçilik adı altında bu üç kaynakla hedef kitlelere yönelik uygulamalarda bulunmaktadır. Hedef kitleler ve bunlara yönelik uygulamalar şu şekilde sıralanmaktadır.

Kadınlara Yönelik Uygulamalar: Belediyeler sosyal belediyeçilik anlayışı çerçevesinde istismara veya şiddete uğrayan kadınları korunması, psikolojik ve ekonomik sorunların çözülmesi, varsa çocukları ile ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik kadın konuk evleri açmak; kadın sorunlarını önlemeye yönelik Yerel Eşitlik Eylem Planı (YEEP) yürütmek; kadınlara sosyal, kültürel, eğitsel ve sportif yönden gelişimine destek verecek lokaller açmak; kadınların güçlendirilmesi ve farkındalıklarının arttırılmasına yönelik eğitim çalışmaları düzenlemek; gelir elde edebilecek istihdam olanakları sunmak; gerektiğinde ayni ve nakdi yardımda bulunmak; sosyalleşmelerine katkı sağlayacak aile yaşam merkezleri açmak; psikolojik, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunmak (Aile ve Kadın Danışma Merkezleri); mesleki veya el sanatları ve okuma yazma kursları açmak; seminer, tiyatro, sinema gezi, kermes düzenlemek gibi kadınlara yönelik uygulamalarda bulunmaktadır.²⁴⁸

Çocuk ve Gençlere Yönelik Uygulamalar: Belediyeler çocuk ve gençlere yönelik sosyal belediyeçilik anlayışı temelinde çevresel düzenleme adı altında, çocuk parkları, bilim parkları, çocuk trafik parkları yapmak; eğitim ve sağlık hizmetleri adı altında kreş ve gündüz bakım evleri yapmak, çocuk kütüphanesi açmak, eğitime destek kursları açmak ve burs desteği vermek, sağlık hizmeti sağlamak, çocuk ruh sağlığına yönelik psikolojik destek hizmeti vermek; sosyal yardım ve hizmet adı altında, sünnet törenleri düzenlemek, kırtasiye ve giyim yardımı yapmak, sokakta çalışan çocuklara yönelik merkezler açmak; kültürel ve sportif faaliyetler adı altında, özel gün ve haftaları anma ve kutlamak, tiyatro ve sinema gösterimi düzenlemek, sanat kursları açmak, gezi organizasyonları ve uçurtma şenlikleri düzenlemek; diğer faaliyetler adı altında ise,

²⁴⁸ Alan, a.g.e., s. 68.

bilgi evleri, bilim merkezleri, bebek bakım merkezleri ve oyun evleri açmak, çocuk meclisleri kurmak gibi faaliyetlerde bulunmaktadır.²⁴⁹

Yaşlılara Yönelik Uygulamalar: Belediyenin görev ve sorumlulukları arasında yaşlılara yönelik tesis kurmak ve sosyal ve kültürel hizmet yürütmek yer almaktadır. Bu bağlamda belediyeler, yardıma muhtaç olan yaşlıların barınması için huzurevleri açma-işletme veya arsa tahsisinde bulunma, evde bakım-temizlik hizmetleri, ücretsiz sağlık hizmetleri, gıda, giyim ve yakacak yardımı, nakdi yardım, ücretsiz veya indirimli toplu taşıma gibi uygulamalarda bulunmaktadır. Ayrıca ekonomik ve kültürel olarak çok gelişmiş belediyeler çevresel düzenleme ve yaşlılara özel mekânların tahsis edilmekte, düzenlenen konser, tiyatro, sinema gösterileri ve gezi programları ile yaşlıların sosyal alana çıkmaları desteklenip sosyalleşmeleri sağlanmaktadır.²⁵⁰

Engellilere Yönelik Uygulamalar: Belediyeler sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde engellilere yönelik uygulamalarda da bulunmaktadır. Türkiye’de belediyelerin engellilere yönelik uygulamaları ise şöyle sıralanmaktadır: fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezinde tedavi ve bakım hizmetleri sunmak, psikolojik ve sosyal danışmanlık hizmeti vermek, günlük yaşamı kolaylaştırıcı mekânsal düzenlemeler yapmak, medikal teknik malzeme, ayni ve nakdi yardımlar yapmak, ücretsiz veya indirimli toplu taşıma hizmetleri sunmak, meslek edindirme kursları açmak, sosyal etkinlikler düzenlemek.²⁵¹

Yoksullara Yönelik Uygulamalar: Belediye kanunlarında dar gelirli, yoksul ve muhtaçlar için yapılacak olan sosyal harcamalar belediyenin giderleri arasında sayılmıştır. Kanunlar çerçevesinde belediyeler tarafından yoksullara yönelik yapılan sosyal faaliyetler şunlardır: konut imkanı sunmak için, konut yapmak ve yaptırmak; aşıevleri kurmak ve bedava yemek ve ekmek dağıtmak; yakacak, gıda, kıyafet ve eşya yardımında bulunmak veya bunları yapacak sosyal marketler kurmak; nakdi yardım yapmak; sağlık hizmetleri sunmak.²⁵²

Kültürel Uygulamalar: Belediyeler altyapı hizmetleri ve hedef gruplara yönelik faaliyetlerin yanında kültürel hayata ilişkin faaliyetlerde bulunarak tam

²⁴⁹ Veyisi Aka ve Fethi Güngör, “Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt. 8, Sayı. 17, 2018, s. 195-196.

²⁵⁰ Ş. Eda Çiçek, a.g.e., s. 99.

²⁵¹ Ateş, a.g.e., s. 93.

²⁵² Ş. Eda Çiçek, a.g.e., s.103.

anlamıyla sosyal belediyecilik anlayışını yürütmektedir. Son yıllarda insanların bu faaliyetlere ilişkin taleplerinin artması belediyeleri kültürel faaliyetlerin temel yapıtaşlarından biri haline getirmiştir. Belediyelerin yapmış olduğu kültürel faaliyetler; tüm insanları kapsayan ve duygularına hitap ederek psikolojik destek ve kendilerini geliştirme imkânı sağlayan sanat, müzik, edebiyat, spor, çeşitli meslek ve beceri edindirme kursları şeklinde sıralanmaktadır.

Belediyeler tarafından yapılan tüm bu faaliyetler, belediye kanunları çerçevesinde yapılmaktadır. Ancak tüm belediyeler kanunları merkeze alsa da belediyelerin büyüklüğü, mali yapısı, personel yapısı, belediyenin sorunların çözümüne yönelik isteği, toplumun gelişmişlik düzeyi ve yapısı, sınırlar içerisindeki sorunların miktarı ve çeşitliliği gibi etkenler bu faaliyetleri etkilemektedir.²⁵³

2.5.5. Sosyal Belediyecilik Uygulamalarında Karşılaşılan Temel Sorunlar

Türkiye’de 2000’li yıllarda belediye kanunlarında yapılan değişiklikler ile bu zamana kadar sadece birkaç belediyede rastlanılan sosyal yardım ve hizmetler, bütün belediyelerde görülmeye başlanmıştır. Ancak kanunen belediyelere önemli görev ve sorumluluklar verilmiş olsa da kusursuz bir sosyal belediyecilik ortaya çıkmamıştır. Çünkü uygulamada istenilen düzeye ulaşılamamıştır. Uygulamada böyle bir durumun ortaya çıkmasının nedenleri aşağıda sıralanmaya çalışılmıştır.

2.5.5.1. Bilinç Eksikliği ve Sosyal Belediyeciliğe Negatif Yaklaşımlar

Belediye yönetici ve görevlilerinin bilinç eksiklikleri, sosyal belediyeciliğe karşı olumsuz yaklaşımları, sosyal belediyecilik anlayışının önünde önemli bir sorundur. Çünkü bu sorun çerçevesinde birçok belediye yönetici ve görevlileri sosyal belediyeciliğin önemini, sosyal barışa ve kalkınmaya sağladığı katkıyı anlamakta güçlük çekmekte, yapılan harcamaları ise, yetersiz mali kaynaklara rağmen yürütülen gereksiz harcamalar olarak görmekte bu da sosyal belediyecilik anlayışının gelişmesine engel olmaktadır.²⁵⁴

Bilinç eksikliği ile bazı belediyeler kendilerini sosyal yardım ve hizmet yürüten birimler olarak görmemekte, bu faaliyetlerin temel yürütücüsünün merkezi devlet

²⁵³ Ateş, a.g.e., s. 93.

²⁵⁴ Demir, a.g.e., s. 120.

olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle yapılan yardımlar dezavantajlı kesimlere yapılmış bir lütuf olarak değerlendirilmektedir.²⁵⁵

Bilinç eksikliği ve sosyal sorumluluk yetersizliği belediyelerin sosyal belediyeçilik uygulamalarından kaçmasının yanında yapılan uygulamalarda sorunların yaşanmasına da neden olmaktadır. Örneğin yardım ve hizmetler yapılırken bazen ayrımcılık yapma, bazen fırsat eşitliği ilkesine uygun davranmama bazen de insan onur ve haysiyetine uygun bir şekilde yerine getirememesi durumları ortaya çıkabilmektedir. Bununla birlikte basın önünde yardıma muhtaç insanların teşhir edilmesi, siyasi amaçların güdülmesi, muhtaç vatandaşların manevi şahsiyetleriyle oynanması gibi sosyal yardım uygulama edebine aykırı örnekler de ortaya çıkabilmektedir.²⁵⁶ Bu nedenle daha sağlıklı bir sosyal belediyeçilik anlayışı için bilinç eksikliği sorunu giderilerek yöneticilerin sosyal belediyeçiliğe karşı olumlu yaklaşımlar elde etmesi sağlanmalıdır.

2.5.5.2. Hedef-Amaç Yokluğu

Sosyal belediyeçilik açısından önemli bir diğer sorun ise belediyelerin amaç-hedef bakımından eksik olmasıdır. Böyle bir eksiklik içerisinde olan belediyelerin temel faaliyetleri, mevcut sosyal sorunlar içerisinde acil ve önemli olan insani sorunları çözmekle sınırlıdır. Bu ise sorunlara yönelik köklü bir çözüm getirmemektedir. Bu nedenle belediyelerin mevcut sorunlara belirli amaç etrafında yaklaşması ve ona göre çözüm üretmesi sosyal belediyeçilik açısından önemlidir.

Sosyal belediyeçiliğin temel amacı sorunlara yönelik kısmi ve geçici bir faaliyet alanına sahip olmak değildir. Sosyal belediyeçilik insan ve toplumun sorunlarına yönelen ve bu sorunlara radikal bir şekilde çözüm üreten, böylelikle birey ve toplumu kendi kendine yetecek duruma getiren faaliyetler bütünüdür. Bu noktada belediyeler yoksul birinin temel ihtiyaçlarını tek seferliğine karşılamak yerine, o insanın yoksulluğunu ortadan kaldıracak çözümler üretmelidir. Çünkü tek seferlik yardımlar sorunların tekrardan ortaya çıkmasına engel olmamakla birlikte, insanları sosyal yardıma alıştırmaktadır. Buda daha ilerisi için büyük toplumsal sorunları

²⁵⁵ Yılmaztürk ve Güler, a.g.e., s. 17.

²⁵⁶ Ali Seyyar, "Türkiye'de Etkin Yerel Sosyal Politikalar Önündeki Engeller ve Çözüm Stratejileri", **Kamuda Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı. 9, 2009, s. 10.

beraberinde getirmektedir. Bu nedenle belediyeler belirli bir amaç etrafında sorunlara istihdam gibi radikal çözümler getirmelidir.

Günümüzde belediyeler tarafından her ne kadar mesleki eğitime yönelik çeşitli kurslar düzenleniyor olsa da çalışmalar istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Bu bağlamda özellikle İş-Kur gibi istihdam kurumlarıyla aktif bir şekilde çalışarak aktif istihdam programları yürütülmelidir. Özellikle çalışabilecek durumda olan ihtiyaç sahiplerine yönelik çeşitli mesleki eğitim programları düzenlemelidir. Böylelikle bu kişilerin niteliksiz işgücü, nitelikli hale getirilerek işgücü piyasasında iş bulmaları sağlanmaktadır.

Amaç bakımından bir diğer önemli nokta ise, sosyal belediyecilik alanında sosyal yardım ve hizmet alabilmek için belirli kriterlerin bulunmamasıdır. Çoğu zaman faaliyetlerin düzensiz olması gibi faaliyetlerin kapsamı ve hangi miktarda olacağı da değişken ve belirsizdir. Bunun temel nedeni muhtaç olma kriterleri açısından farklı ölçütlerin kullanılmasından dolayı yoksulların tam olarak tespit edilememesi, tespit edilen yoksul kesimlere de farklı gerekçe, yöntem ve miktarlarda yardım yapılmasıdır. Böyle bir durumda sosyal faaliyetlerde artış yaşanmış olsa dahi bunun sağlıklı bir gelişmeyi ifade ettiğini söylemek mümkün değildir.²⁵⁷ Bu nedenle belediyeler tarafından yapılan sosyal faaliyetlerin belirli bir amaç ve kriterler etrafında somut bir şekilde yürütülmesi sağlıklı sosyal faaliyetler açısından önemlidir.

2.5.5.3. Kaynak Eksikliği

Sosyal belediyeciliğin en önemli sorunlarından biri de kaynak eksikliğidir. Belediyelere görev ve sorumlulukları doğrultusunda gelir kaynaklarının sağlanmaması, belediyelerin kendilerine verilen görev ve sorumlulukları, kendi öncelikleri ve gelirleri doğrultusunda yerine getirmesine neden olmaktadır.²⁵⁸

Kaynakları sınırlı olan ve merkezi yönetimden gelen gelirlerle faaliyetlerini yürütmeye çalışan belediyeler, kaynak yetersizliğinden dolayı borçlanabilmekte ve temel hizmetleri dahi yürütmekte zorlanabilmektedir. Bu doğrultuda gelir açısından sorunlar yaşayan belediyelerin sosyal faaliyetlere yönelik harcamalarını arttırmaları çok

²⁵⁷ Kesgin, a.g.e., s. 178-179.

²⁵⁸ Çöpoğlu, a.g.e., s. 70.

zor olacağından belediyeler, geçici sosyal faaliyetler içerisine girmekte ve sosyal sorunlara kalıcı çözüm üretememektedir.²⁵⁹

Bu alanda bir diğer sorun ise belediye ve büyükşehir belediye yönetimlerine verilen görevlerin eşitlik ilkesine aykırı olmasıdır. Yapılan düzenlerle birlikte belediyelerin hizmetleri yürütme kapasiteleri göz ardı edilerek, bütün belediyelere aynı ölçüde görev ve sorumluluk yüklenmiştir. Bu ise durumu iyi olan belediyelerde vatandaşların etkin ve verimli hizmet almasına; diğer belediyelerdeki vatandaşların ise mağdur olmasına neden olmaktadır.²⁶⁰

Bu tür sorunların ortadan kalkması ve belediyelerin sosyal belediyecilik faaliyetlerini etkin bir şekilde yürütebilmesi, öncelikle belediyelerin yeterli mali kaynaklara sahip olmasına bağlıdır. Görev ve sorumlulukları artan belediyelerin kaynaklarının da bu doğrultuda artması gerekmektedir. Bu kaynaklar ise yerel yönetimlerin merkezi hükümete bağımlılıklarını azaltmak amacıyla, genel bütçe vergi gelirlerinden yerel yönetimlere aktarılan payın dağıtım oranlarının artması ile değil, daha çok belediyenin öz gelirleriyle sağlanmalıdır. Ancak belediyeler, böyle bir durumda sosyal sorumluluklarını tam olarak yerine getirebilme şansını yakalayabilecektir.²⁶¹

2.5.5.4. Partizanlık, Kayırmacılık ve Denetim Yetersizliği

Sosyal belediyecilik uygulamaları kanunlarda net kurallara bağlanmadığından ve bunun denetiminin sağlanmadığından ya da denetimlerin kayırmacı nitelikte uygulanmasından, açıklık/şeffaflık, tarafsızlık/nesnellik gibi ilkelerin yerini partizanlık, öznellik, belirsizlik, kayırmacılık, keyfilik, tarafgirlik gibi uygulamalar almıştır.²⁶²

Belediyeler kendilerini iktidar yapan kişilere yönelik vefa borcunu yerine getirerek ve eş, dost, akraba, hemşehri gibi yakın çevresini ön planda tutarak kayırmacılık uygulayabilmektedir. Örneğin bir yandan seçimlerde kendisine oy verenlere istihdam ya da yardım uygulamasında bulunabilir, bir yandan bir sonraki seçimler için oy garantileyebilir, bir yandan da kendi yakın çevresini belediyenin

²⁵⁹ Kalkışım, a.g.e., s. 100.

²⁶⁰ Cantürk Caner ve Nihal Açıkalın, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Sosyal Devletin Yapısal Dönüşümü: Yerel Yönetimler Reformu” Lütü Özcan, Fatma Yurttaş, Özer Köseoğlu, Serdar Gülenler (Ed), **1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, İstanbul, 2008, s. 278.

²⁶¹ Yılmaztürk ve Güler, a.g.e., s. 16.

²⁶² Kesgin, a.g.e., s. 179-181.

ayrıcalıklarından yararlanabilir. Böylelikle bölge içerisinde bulunan gerçek mağdurların sosyal belediyeçilik adı altındaki birçok uygulamadan mahrum kalarak yaşam standartlarında sürekli bir düşüş olmakta ve belediyenin birçok uygulaması sadece belirli bir gruba yönelik olarak kalmaktadır. Buda adaletli bir sosyal belediyeçilik anlayışının ortaya çıkmasını engellemektedir.

Bu tür olumsuzluklar belediye ve vatandaş arasında yaşanacağı gibi belediyeler arasında da yaşanmaktadır. Örneğin büyükşehir ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasında siyasal tercihler nedeniyle ortaya çıkan farklılaşma ve yakınlık/uzaklık gibi etkenler dahilinde partizanlık görülebilmektedir. Aynı partiden olma durumu belediyeler arasında uyumu getirirken, farklı partideki belediyelerde bu uyum söz konusu olmayabilir.²⁶³

Bu gibi sorunların ortadan kaldırılması ise bilinç eksikliği sorununun çözülmesine bağlıdır. Belediye başkanları ve belediye personellerinin liyakat sistemine uygun, bilinçli kişiler arasından seçilmesi, partizanlık ve kayırmacılık sorununun çözülerek faaliyetlerde adil ve objektifliğin önünü açacaktır. Ayrıca belediye faaliyetlerinin belediye başkan ve personellerinin keyfilğine bırakılmaması için faaliyetlerde standartlaştırılmaya gidilmesi, böylelikle belediyeler arasındaki partizanlığın giderilmesi bu sorunu çözen bir diğer çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.5.5.5. Çok Başlılık, Koordinasyon Eksikliği ve Kaynak İsrafı

Yerel sosyal politika aktörleri açısından gerek sosyal roller, gerek kavram, gerek kapsam, gerekse sosyal faaliyetlerin belirlenmesi ve uygulanmasındaki yetki ve sınırlar kesin çizgilerle somut bir şekilde belirlenmemiştir. Bu ise sosyal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi açısından önemli bir sorundur.²⁶⁴

Sosyal alanda, merkezi yönetimin yanında yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve daha birçok aktör, sosyal politikaların yürütülmesinde görev almaktadır. Bu alanda birçok aktörün varlığı geniş kitlelere ulaşmada yarar sağlayacağı gibi sosyal faaliyetler açısından tatlı bir rekabete de yol açabilir. Örneğin aktörler bir rekabet içerisinde etkin sosyal faaliyetler yürütebilirler. Ancak bu çok başlılık sosyal

²⁶³ Alan, a.g.e., s. 62.

²⁶⁴ Seyyar, Sosyal Politika Bilimine Giriş, s. 209.

sorumluluğu bir diğer aktöre yükleme sonucunu da doğurabilir. Bunun yanında sosyal politika aktörleri arasında koordinasyonun olmayışı birbirinden habersiz sosyal çalışmalara neden olabilir ve hizmette verimlilik düşebilir. Örneğin bir kurumdan yardım alan bir kişi, bir başka kurumdan da yardım alırken, bir kişi hiçbir kurumdan yardım alamayabilir. Böylelikle sosyal sorunlara yönelik çözüm üreten kurumlara karşı bir güvensizlik ve kaynak açısında da israf ortaya çıkabilir.²⁶⁵

Bu gibi sorunların ortadan kaldırılması ise sosyal faaliyetlerin aktörleri arasında koordinasyonun sağlanması ile olacaktır. Çünkü sosyal faaliyetlerin tek bir aktör tarafından yürütülmesi ne yazık ki günümüzde pek mümkün olmadığından çok aktörlük avantaja çevrilmelidir. Bu da aktörler arası koordinasyonun sağlanması ile mümkündür.

2.5.5.6. Katılım ve Yönetişim Yetersizliği

Yerel yönetimlerin en önemli özelliklerinden biri de halka daha yakın olmaları ve halkın katılımını sağlamalarıdır. Bu özelliği ile yerel yönetimler, halkın sorunlarına, talep ve şikayetlerine doğrudan ve kısa bir sürede yönelerek faaliyette bulunma avantajını yakalamaktadır.

Böyle bir şansı ortaya çıkaran önemli gelişme ise klasik yönetim anlayışında değişimlerin yaşanması sonucu ortaya çıkan yönetim kavramıdır. Yönetişim kavramı, kamu yönetiminde tek taraflı belirlenen ilişkiler yerine, çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren, birlikte kavramı üzerinden yönetme ve düzenleme felsefesine dayalı bir yönetim sürecidir. Bu süreç ile toplumu yönlendirme ve yönetme konusunda sorumluluk devletten sivil topluma doğru kaymakta, etkin, saydam, bağımsız, hesap verebilir, denetlenebilir ve daha katılımcı bir kamu yönetimi mekanizması ortaya çıkmaktadır.²⁶⁶

Yerel yönetimlerin halka yakın olma özelliği ve yönetim kavramı birleştiğinde teorik açıdan kusursuz bir yönetim ortaya çıkmaktadır. Ancak ne yazık ki uygulama da bu kusursuzluk söz konusu değildir. Halk ve yönetimler tam olarak böyle bir kültürü benimseyememekte, bu da halkın, özellikle de dezavantajlı durumda olanların sorunlarını dile getirme, yönetime katılma ve kendi lehlerine karar alımını sağlama noktasında zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Oysa sosyal açıdan ihtiyaç

²⁶⁵ Seyyar, Türkiye’de Etkin Yerel ..., s. 9.

²⁶⁶ Ökmen ve Parlak, a.g.e., s. 31-33.

sahiplerine katılım sağlama imkânının verilmesi, sorunların tam olarak anlaşılması ve bu sorunlara yönelik ihtiyacı tam olarak karşılayabilecek sosyal yardım ve hizmetlerin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle sağlıklı bir sosyal belediyeçilik açısından bireylerin katılımını sağlayabilecek faaliyetler ortaya konulmalıdır.

2.5.5.7. Bütüncüllük Eksikliği

Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinde fiziki, sosyal ve kültürel doku birbirini tamamlayan parçalar olarak düşünülmeli ve bir bütün olarak ele alınmalıdır. Örneğin, sosyal belediyeçilik fiziki hizmetlerin ihmal edilmesi olarak algılanmamalıdır. Eğer şehrin çöpleri alınmıyorsa, çevre düzenlemesi ve temizliği yapılmıyorsa, insanların suyu akıyorsa ve bunlar aynı şehrin bir başka yerinde yapılıyorsa, burada adaletsizlik söz konusudur ve bu insanlara hiçbir şekilde sosyal değerlerden bahsedilemez. Buna benzer şekilde yüksek kültürlü bir şehirde bireyler açsa, temel eğitimden mahrumsa, sağlık ve beslenme gibi sorunlar yaşıyorsa, burada yüksek kültür söylemi ve çabasının bir anlamı kalmaz.²⁶⁷ Bu nedenle sosyal belediyeçilik yapalım derken, birçok çalışmaların ihmal edilmemesi; birçok çalışmayı yerine getirirken de bireylerin sosyal ihtiyaçlarının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çünkü hizmetler ancak bütün bir halde değer kazanıp, insanların ihtiyaçlarına cevap verebilir.

²⁶⁷ Mustafa Şen, “Kültürel Belediyeçiliğe Giden Yolda Bir Aşama: Sosyal Belediyeçilik”, **Sosyal Politikalar Dergisi**, Sayı.2, 2007, <http://www.sosyalpolitikalar.com/SayfaDetay.aspx?id=32>, Erişim Tarihi: 01.09.2020.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE UYGULAMALARI

Bu bölümde Trabzon ilinin genel durumuna yer verildikten sonra Trabzon Büyükşehir Belediyesinin teşkilat yapısı incelenerek sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin birimler ele alınacaktır. Ardından Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamaları sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler şeklinde anlatılmıştır.

3.1.Trabzon’un İlinin Genel Durumu

Trabzon ilinin genel durumu, coğrafi konumu, tarihi geçmişi, sosyo-kültürel yapı ve nüfusu ve ekonomik durumuna değinerek ele alınacaktır.

3.1.1.Coğrafi Konumu²⁶⁸

Trabzon Karadeniz Bölgesi içerisinde “Doğu Karadeniz bölgesinde 40-33 ve 41-07 kuzey enlemleriyle 39-07 ve 40-30 doğu boylamları arasında kalan 4.685 km²’lik yüz ölçümüne sahip”, doğusunda Rize, batısında Giresun, güneyinde Gümüşhane ve Bayburt, kuzeyinde ise Karadeniz’in bulunduğu bir ildir.

Genel itibarıyla yayla vafında olan Trabzon ili, “Çoruh Vadisi ile Melet Çayı arasında sahile paralel uzanan dağlardan oluşan, yaklaşık olarak 325 km uzunluğundaki çok engebeli platformun kuzey kısmını kaplamaktadır.” Bu platform güneyde Çoruh-Kelkit Vadisi tarafından kesilmiştir. Bu doğal sınırlar içerisinde ise Doğu Anadolu ile Karadeniz kıyılarını birbirine bağlayan 2000 metre rakımlı Zigana geçidi bulunmaktadır. Deniz seviyesinden başlayarak güneye doğru artan yükseklik 3000 metreyi bularak artmakta ve bu yüksek kesimlerde de genellikle dağlar, tepeler ve yaylalar yer almaktadır.

²⁶⁸ T.C. Trabzon Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, **Tarihi ve Turistik Değerler İle Trabzon**, Trabzon: Trabzon Turizm Müdürlüğü Yayınları, 1995, s. 4.

3.1.2. Tarihi Geçmişi

Tarihi süreç içerisinde birçok devletin egemenliğinde olan Trabzon, 1461 yılında bizzat Fatih Sultan Mehmet tarafından ele geçirilerek Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı Döneminde eyalet ve sancak olarak şehzade ve mutasarrıflar tarafından idare edilmiş, ilk sancak beyi ise Hızır Bey olmuştur. Yavuz Sultan Selim'de 1491-1512 yıllarında şehzadeligi sırasında Trabzon'da Sancak Beyi olarak bulunmuş, sonrasında ise Kanuni ünvanı alacak olan oğlu Sultan Süleyman burada doğmuştur. Bu nedenle Trabzon Şehzade Şehri olarak anılmıştır. Sancak olarak önemli kişilere ev sahipliği yapan Trabzon, 16. yüzyılda merkezi Batum olan Lazistan Sancağı ile birleştirilerek eyalete dönüştürülmüş, bu yeni idari biriminde merkezi olmuştur. 1868 yılında ise vilayet olarak merkez sancağı dışında, Lazistan, Gümüşhane, Canik Sancakları buraya bağlanmıştır.²⁶⁹

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı sonrasında en ağır darbeyi alan illerinden biri de Trabzon'dur. Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan edip, 1 Kasım 1914'ten itibaren sınırı aşarak Türk topraklarına ilerleyip, Doğu Karadeniz kıyılarını alarak Anadolu'yu ele geçirmeyi amaçlayan Ruslar, yaklaşık 2 yıl boyunca Trabzon'da kalmıştır. 1917'de Rusya'da Bolşevik ihtilali çıkması üzerine, 18 Aralık 1917'de Erzincan Antlaşması yaparak da geri çekilmişlerdir. Ancak bu anlaşmaya uymayan Ermeniler, Türkler aleyhinde katliamlara girişince, ileri harekât emri verilen Ordu Komutanı Vehip Paşa, Trabzon'a doğru yola çıkmış ve bölgedeki çeteleri temizleyerek 24 Şubat 1918'de Trabzon'a girerek müttefiklerce Trabzon'da Rum Pontus Devleti kurulması isteğine engel olunmuştur.²⁷⁰

Milli Mücadele zamanında da önemli hizmetler veren Trabzon, Cumhuriyet Döneminde 61. il merkezi olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir.

3.1.3. Sosyo-Kültürel, Ekonomik Yapısı ve Nüfusu

Trabzon, eski bir geçmişe sahip olmasından dolayı sosyo-kültürel açıdan birçok millet ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Fakat 1071 Malazgirt Zaferinden sonra Selçuklu Türklerinin Trabzon çevresini, Osmanlıların da Trabzon'u Türkleştirmesi, Yavuz Sultan Selim Han'ın 20 senelik Trabzon valiliği sırasında da bu Türkleşmenin

²⁶⁹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-212974/tarihcesi.html>, Erişim Tarihi: 12.02.2021

²⁷⁰ Trabzon Valiliği, <http://www.trabzon.gov.tr/cografi-ozellikleri>, Erişim Tarihi: 12.02.2021

hız kazanması, ilde diğer kültürlerin unutulması Türk-İslam kültürünün hakim olmasına neden olmuştur.

Trabzon sosyal ve kültürel açıdan gelişmiş olmasına rağmen hedeflenen ekonomik gelişme sağlanamadığından halen ekonomisinin büyük bir kısmı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Faal nüfusun çoğunluğu tarım, hayvancılık, balıkçılık, avcılık ve ormancılıkla geçinmektedir. Ancak ilde son zamanlarda sanayi alanında gelişmeler yaşanmıştır

Trabzon toplamda 18 ilçeye ve 19 belediyeye sahip bir ildir. Bu nüfusun ilçelere ve cinsiyete göre dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Trabzon İl Nüfusunun İlçelere ve Cinsiyete Göre Dağılımı

İlçe	Erkek	Kadın	Toplam	İlçe	Erkek	Kadın	Toplam
Akçaabat	63.141	64.190	127.331	Köprübaşı	2.376	2.276	4.652
Araklı	24.364	24.270	48.734	Maçka	12.576	12.317	24.893
Arsin	15.645	15.880	31.525	Of	21.853	21.901	43.754
Beşikdüzü	11.930	11.783	23.713	Ortahisar	162.332	168.041	330.373
Çarşıbaşı	7.972	7.614	15.586	Sürmene	13.167	13.224	26.391
Çaykara	6.980	6.910	13.890	Şalpazarı	5.365	5.481	10.846
Dernekpazarı	1.947	2.001	3.948	Tonya	6.735	7.179	13.914
Düzköy	6.809	7.006	13.815	Vakfıkebir	13.409	13.923	27.332
Hayrat	3.999	3.884	7.883	Yomra	21.624	21.697	43.321

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veri Tabanı
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> Erişim Tarihi: 09.02.2021

TÜİK verilerine göre Trabzon'un nüfusu 2020 yılı itibariyle 811,901'dir. Bu nüfus içerisinde kadınlar 409.677 erkekler ise 402.224 nüfusa sahiptir. İl nüfusu 2020 yılında bir önceki yıla göre 2.931 kişi artmıştır. Nüfus bakımından en büyük ilçeler sırasıyla Ortahisar, Akçaabat ve Araklı'dır

3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi ve Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına İlişkin Birimler

Bu başlık altında Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin kurumsal tarihine, teşkilat yapısına ve sosyal belediyecilik ile ilgili birimlerin yetki ve sorumluluklarına yer verilecektir.

3.2.1. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin Kurumsal Tarihi

Trabzon'da belediyenin tam olarak ne zaman kurulduğuna ilişkin bir karar ya da belge bulunmamaktadır. Ancak 1869 yılında çıkarılan Trabzon İl Yıllığında (Salname-i Vilayet-i Trabzon) belediye yönetimine de yer verildiği görülmektedir.” Osmanlı Devleti tarafından 1868 yılında verilen bir talimat ile taşrada da belediye teşkilâtı kurulmasının kararlaştırılması ve aynı yıl Trabzon'un vilayet olması, Trabzon Belediyesinin 1868 yılında kurulduğuna dair güçlü işaretler vermektedir.²⁷¹

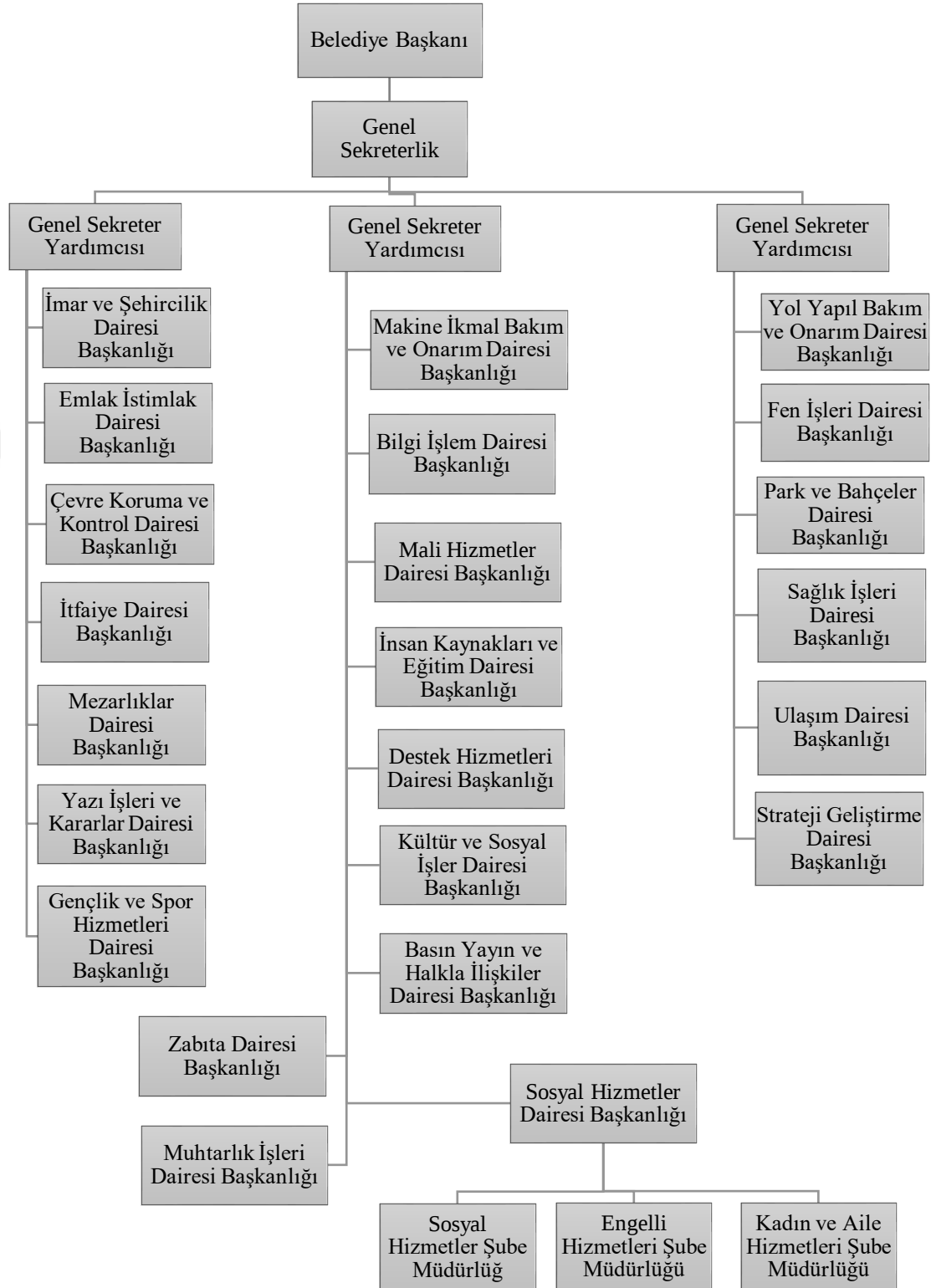
“2014 yılına kadar il belediyesi statüsünde Trabzon merkezinde hizmet yürüten Trabzon Belediyesi, 30 Mart 2014 tarihinden itibaren Büyükşehir Belediyesi statüsü kazanarak, sorumluluk alanı tüm il sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.”

3.2.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Belediyeciliğe İlişkin Teşkilat Yapısı

Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik anlayışı altında gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmetler, diğer belediyelerde olduğu gibi belirli birimler altında, belirli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle belediyenin sosyal belediyecilik uygulamalarının bu birimlerle beraber ele alınmasında yarar vardır.

²⁷¹ Trabzon Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Plan, s.19. https://www.trabzon.bel.tr/uploads/FCK_SAYFALAR/4457.pdf, Erişim Tarihi: 15.11.2020.

Şekil 1. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Teşkilat Şeması

Kaynak: <https://www.trabzon.bel.tr/TeskilatSemasi.aspx> Erişim Tarihi: 09.02.2021.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nde kanunda da belirtildiği gibi hizmetler genel sekreter ve yardımcılar ve onların altındaki birimler tarafından yürütülmektedir. Bu birimlerden Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı sosyal yardım ve hizmetlerin yürütülmesinde ana aktör olarak yer almaktadır.

3.2.2.1. Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, belediye başkanlığına bağlı görev yapan genel sekreterliğe bağlı genel sekreter yardımcılığı altında, bünyesinde Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü, Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü ve Kadın ve Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü olmak üzere üç müdürlük ile faaliyet göstermektedir.

Daire Başkanlığının yetki ve sorumlulukları “Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Yönetmeliği” ile belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesine göre Daire Başkanlığının bazı yetki ve sorumlulukları kısaca şunlardır:²⁷²

- Sosyal Yardımlar Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenen ihtiyaç sahiplerine, engellilere, yaşlılara, muhtaçlara, yoksullara, dar gelirlilere ayni, nakdi ve su yardımı hizmetinde bulunmak,
- Yetişkinler, yaşlılar, kadınlar, gençler, çocuklar, engelliler ve dezavantajlı bireylere yönelik yaşamı kolaylaştırıcı her türlü çalışmayı yapmak-yaptırmak, işletmek-işlettirmek,
- Sosyal Yardımlar Değerlendirme Kurulu tarafından belirlenen, öksüz, yetim, şehit ve gazi çocukları ile başarılı, ihtiyaç sahibi öğrencilere eğitim yardımı hizmetinde bulunmak,
- Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kendi kontrolleri dışında maddi, manevi ve sosyal sorunlar yaşayan bireylere yönelik proje ve programların planlamasını yapmak,
- Sosyal Hizmetler alanında ilde, ülkede ve dünyadaki mevcut uygulamaları takip edip, bilgi birikimi sağlayarak; Büyükşehir Belediyesi'nin bu konulardaki program ve projelerinin en üst seviyede gerçekleşmesini sağlamak,

²⁷² Trabzon Büyükşehir Belediyesi, <https://www.trabzon.bel.tr/uploads/YONETMELIKLER/112.pdf>, Erişim Tarihi: 15.02.2021.

- Daire Başkanlığının faaliyet alanına giren hizmetlerle alakalı ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak,
- Trabzon il sınırları içerisinde ikamet eden engelli bireylerin toplumsal hayata katılmalarını kolaylaştırmaya ve diğer bireylerle eşit düzeyde faydalanmalarını sağlamaya yönelik hizmetler vermek ve bu hizmetleri kamu kurumları, ilçe belediyeleri, sivil toplum kuruluşları ile eşgüdüm ve işbirliği içerisinde yürütmek,
- Yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan, yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken engelli ve ailelerine yönelik sosyal yardımların (manuel-akülü tekerlekli sandalye, protez, ortez, hasta yatağı vb.) tespiti, temini, dağıtımı ile ilgili faaliyetleri Sosyal Yardım Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca yerine getirmek,
- Engelli hizmetleriyle ilgili yerel, ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmek, engelli hizmetlerinin iyileştirilmesine yönelik plan ve proje hazırlamak,
- Alzheimer hastalarına ve zihinsel engellilere yönelik elektronik takip sistemi “Takip Cihazı” uygulama ve yaygınlaştırma işlemlerini gerçekleştirmek,
- İhtiyaç halinde, Trabzon İl sınırları dâhilinde, engellilerin durumlarına uygun araçlarla bulundukları mekânlardan hastane, okul ve iyileştirme merkezi gibi yerlere ulaşımını sağlamak,
- Engelli bireylerin manuel, akülü tekerlekli sandalye araçlarının tamir, bakım ve onarım hizmetleri ile akü dolum istasyonlarının iş ve işlemlerini yürütmek,
- Engelli bireylere ve ailelerine yönelik bilgilendirme, danışmanlık, psiko-sosyal destek, kişisel gelişim, sanatsal-fiziksel-kültürel aktivite, mesleki beceri geliştirme vb. sosyal iyileştirme faaliyetlerinin yürütüldüğü Engelsiz Yaşam Merkezi kurmak, işletmek,
- Engelli hizmetlerini yürütmek amacıyla ihtiyaç halinde yönetmelik ve yönergeler hazırlamak.

3.2.2.2. Kültür ve Sosyal  şler Dairesi Başkanlığı

Kültür ve Sosyal  şler Dairesi Başkanlığı, belediye başkanlığına bağlı görev yapan genel sekreterliğe bağlı genel sekreter yardımcılığı altında, bünyesinde bulunan Bando ve Mehter Takımı Şube Müdürlüğü, Mesleki Eğitim Şube Müdürlüğü, Turizm Şube Müdürlüğü ve Kültür ve Sanat Şube Müdürlüğü olmak üzere 4 müdürlük ile faaliyet göstermektedir.

Daire Başkanlığının yetki ve sorumlulukları “Trabzon B y k şehir Belediyesi Kültür ve Sosyal  şler Dairesi Başkanlığı Yönetmeliği” ile belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7. maddesine göre Daire Başkanlığının bazı yetki ve sorumlulukları şunlardır:²⁷³

- Kent genelinde kültürel bilincin yükseltilmesi için yayınlar yapmak, gerekli projeleri üretmek ve projelere ait etkinlikleri düzenleyip yürütmek,
- Kentte kültür ve sanat alanında düzenlenen faaliyetlere katkıda bulunacak organizasyonlar düzenlemek bu noktada, kültür ve sanat alanında nitelikli sanatçıları desteklemek; yerel ve ulusal düzeyde süreli ve süresiz kültür, sanat ve edebiyat yayınlarını takip etmek, kitap fuarı düzenlemek, tiyatro çalışmaları yapmak, festivaller ve şenlikler düzenlemek,
- S reye bağlı olmaksızın, kurslar, panel ve konferanslar düzenlemek. Bu doğrultuda kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile ortak projeler üretmek,
- Tarihi eserleri, doğal zenginlikleri korumak, geliştirmek, tanıtmak; kültürel ve turizm içerikli çalışma programları hazırlamak ve kültürel ve turistik içerikli işlevlere destek sağlamak,
- Kültür merkez binaları oluşturmak ve bu kültür merkezlerinde çocuklar, gençler ve yaşlılara yönelik sanatsal, kültürel ve eğitsel etkinlikler yapmak,
- Planlanan faaliyetlerin işlevselliğini ve faydalılığını arttırmak amacıyla her türlü kaynağın verimli bir biçimde kullanılmasını sağlamak, takip ve kontrolünü yapmak,
- Toplumsal düzeyde gerçekleştirilen program ve projelerin hem hedef kitleler ve hem de toplumun tüm kesimi tarafından bilinmesi ve gerekli desteklerin sağlanması amacıyla faaliyetler planlamak ve uygulamak,

²⁷³ Trabzon B y k şehir Belediyesi, <https://www.trabzon.bel.tr/uploads/YONETMELIKLER/98.pdf>, Erişim Tarihi: 15.02.2021.

- Toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı çerçevesinde yerel yönetimlerin planlama ve karar süreçlerine kadınların dahil edilmesi ve yerel yönetimlerle kadın kuruluşları arasında diyalog ve işbirliği alanlarının geliştirilmesini sağlamaktır.

Faaliyet raporlarında Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin bütçesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı bünyesinde verilmiştir. Ancak 2019 yılında belediyenin teşkilat yapısında yapılan değişiklikle birlikte Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı kurularak, sosyal yardım ve hizmetlere ilişkin bütçe bu daire altında ele alınmıştır. Ortaya çıkan bu durumda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin yıllık bütçesi belediye ile yapılan görüşme ve onay sonucunda 2014, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yılları bütçesi Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı, 2019 ve 2020 yılı bütçesi ise her iki daire başkanlığının bütçeleri toplamı verilmiştir. Buna göre Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 2014-2020 yılları arasında sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin harcamaları Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına İlişkin Yıllık Bütçesi

Yıllar	Bütçesi (Gerçekleşen)
2014	15.812.133,15 TL
2015	12.652.554,02 TL
2016	16.314.982,78 TL
2017	15.266.833,61 TL
2018	18.072.496,68 TL
2019	11.053.579,45 TL
2020	26.470.486,00 TL

Kaynak: Faaliyet Raporlarından elde edilen bilgilere göre tablo oluşturulmuştur.

Tablo 2'de de görüldüğü gibi, Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik uygulamalarına ilişkin bütçesi sürekli bir artış içerisinde olmamakla birlikte belediyenin 2020 yılı bütçesi diğer yıllara oranla en fazla, 2019 yılı ise en azdır.

3.3.Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Belediyecilik Uygulamaları²⁷⁴

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamaları sosyal yardımlar, sosyal hizmetler ve kültürel hizmetler olmak üzere 3 başlık altında incelenecektir.

3.3.1.Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Yardımları

Sosyal güvencesi olmayan yoksul kişilerin ihtiyaçlarını karşılama amacıyla karşılıksız olarak yapılan sosyal yardımlar, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarında başvurduğu yöntemlerden biridir. Belediye bu yardımları sağlamadan önce, yardım talebinde bulunan vatandaşın belediyenin sorgulama sisteminden bakmaktadır. Sorgulama sistemindeki sonuç doğrultusunda yardıma ihtiyacı olan kişilerin bilgileri Tetkik Heyetine verilmektedir. Tetkik Heyeti vatandaşın kayıtlı adresine giderek yerinde inceleme yapmakta ve rapor oluşturmaktadır. Yardım talebine ilişkin nihai karar ise Tetkik Heyetinin raporu doğrultusunda komisyon tarafından verilmektedir.

Belediye tarafından yapılan sosyal yardımlar; Kart 61, Gıda Yardımı, Su Yardımı, Eşya ve Kıyafet Yardımı, Yakacak Yardımı, Eğitim Yardımı, Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal Ürün vb. Yardımlar, Engelsiz Ulaşım, Asker Aylığı Yardımı şeklinde sıralanmaktadır.

Kart 61: Trabzon Büyükşehir Belediyesi, sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde 18 ilçeyi kapsayacak çerçevede dar gelirli, yoksul, muhtaç, kimsesiz ve engellilere Kart 61 sistemi ile anlaşmalı market ve bakkallardan kendilerinin yaptığı alışveriş ile ihtiyaçlarını sağlama imkânı sunmaktadır. Bu sistemde, 1 ve 2 bireyin yer aldığı A grubuna 200 TL, 3 ve 4 bireyin yer aldığı B grubuna 250 TL, 5 ve 6 bireyin yer aldığı C grubuna 300 TL, 7 ve üzeri bireyin yer aldığı D grubuna ise 350 TL olmak üzere yardım yapılmaktadır.²⁷⁵

Bu yardım kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesinin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda Kart 61 sisteminden aylık ortalama 1.330 kişinin yararlandığı,

²⁷⁴ Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin Sosyal Belediyecilik Uygulamaları 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, Faaliyet Raporlarından elde edilen bilgilere göre yazılmıştır.

²⁷⁵ Trabzon Büyükşehir Belediyesi, <https://www.trabzon.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=4299>, Erişim Tarihi: 20.02.2021.

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda 1510 dar gelirli aileye Kart 61 sistemiyle kuru gıda yardımının yapıldığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yapılan aynı yardımlar içerisinde sayılan Kart 61 sisteminde 161 engellinin yararlandığı,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda Kart 61 sistemi yapılan aynı yardımlar içerisinde yer aldığı,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda 2961 aileden 10.430 kişiye Kart 61 sistemi ile gıda yardımı yapıldığı,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda 2812 kişiye Kart 61 sistemi ile yardım yapıldığı,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda ise 3.936 aileye Kart 61 sistemi ile yardım yapıldığı belirtilmiştir.

Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.): Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından dezavantajlı aileler tespit edilerek gıda yardımı yapılmaktadır. Bu yardımlar içerisinde sıcak yemek, et gibi yardımlar bulunmaktadır. Bunlardan sıcak yemek yardımı yetkililer tarafından vatandaşın bulunduğu yere günde iki öğün olmak üzere her gün yapılmaktadır.

Bu yardım kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesinin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 30 kişiye iki öğün sıcak yemek yardımının yapıldığı,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 16 aileye, toplamda 44 kişiye 2 öğün sıcak yemek yardımının yapıldığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 7 engelliye sıcak yemek yardımının yapıldığı,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 20 engelliye sıcak yemek yardımının yapıldığı,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde günde iki öğün olmak üzere 2 aile toplamda 78 kişiye sıcak yemek yardımı, 258 aileye et dağıtımı, 850 aileye de kumanya yardımının yapıldığı,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde toplam 61 kişiye sıcak yemek yardımının yapıldığı,

- 2020 yılı Faaliyet Raporunda ise yıl içerisinde 127 aileye sıcak yemek yardımının yapıldığı, pandemi döneminde ise 12.600 kişiye gıda paket yardımı, 2.500 aileye ve 2.313 engelli öğrenciye sıcak yemek yardımının yapıldığı belirtilmiştir.

Su Yardımı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi yardıma muhtaç durumda olan kişilere su indiriminde bulunarak da destek sağlamaktadır. Bu yardım kapsamında ihtiyaçlı ailelerden her ay için kullandıkları 15 m³ su için ücret alınmazken, bu aileler kullandıkları 15 m³'ten sonrası için normal su tarifi üzerinden ücret ödemektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporlarında su yardımına 2015, 2018, 2019 ve 2020 yıllarında rastlanılmaktadır. Diğer yıllara ait faaliyet raporlarında su yardımı net bir şekilde belirtilmeyip Dezavantajlı Gruplara Yönelik Yapabilirlik Kapasitesini Artırıcı Çalışmalar başlığı altında belirtilen stratejik hedeflerin olduğu tabloda, dar gelirli yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek hedefinin içerisinde sayılmıştır. Bu kapsamda Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 235 ihtiyaçlı kişiye,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde toplamda 247 ihtiyaçlı aileye,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde toplam 161 aileye,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda ise yıl içerisinde toplam 267 aileye su yardımı yapıldığını belirtmiştir.

Eşya ve Kıyafet Yardımı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi yardıma muhtaç bireyler için ev eşyası, inşaat malzemesi gibi eşya ve kıyafet yardımında bulunarak da destek sağlamaktadır. Kıyafet yardımında ilk dönemlerde kullanılmış giysileri geri dönüşüme kazandırarak değerlendirilmesini amaçlayan belediye, kıyafetleri giysi merkezinde toplayarak gerekli temizleme faaliyetini gerçekleştirip ihtiyaç sahiplerine ulaştırmıştır. Ancak daha sonraki dönemlerde sponsor ve ihtiyaç sahibi kişileri birleştirme yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda sponsor olan alışveriş merkezi veya dükkanlarda belediyenin aracılığı ile ihtiyaçlı vatandaşların eşya ve kıyafet ihtiyaçları giderilmeye çalışılmaktadır.

Bu yardım kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesinin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 2621 kıyafetin ihtiyaçlı kişilere dağıtıldığı,

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda eşya ve kıyafet yardımı net olarak belirtilmeyip sadece yıl içerisinde 2.el giysi kampanyası ve şartsız bağış kampanyasının gerçekleştirildiği,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 2197 aileye 37.943 parça kıyafet; ev eşyası bakımından yetersiz olan aileler içinde 120 aile olmak üzere toplamda 785 parça eşya yardımı yapıldığı,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda ise yıl içerisinde 28.843 parça çeşitli yardımların yapıldığı belirtilmiştir.

Yakacak Yardımı: Dezavantajlı aileleri kış soğuğuna karşı koruma amacıyla Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 600 aileye sponsorlar aracılığıyla yakacak yardımı yapıldığını,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde toplamda 42 aileye yakacak ve soba yardımı yapıldığını belirtmiştir.

Eğitim Yardımı (Kırtasiye, Kıyafet, Burs vb.) Trabzon Büyükşehir Belediyesi eğitim ve öğretime destek amacıyla öğrencilere de yardım elini uzatarak, her yıl eğitim ve öğretim yılı başlangıcında öğrencilere kırtasiye ve kıyafet yardımında bulunduğunu belirtmiştir.

Çocuklara yönelik bu yardım kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında 2.070 öğrenciye kırtasiye ve 1.000 öğrenciye de burs yardımı yapıldığını,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 2.000 ihtiyaçlı öğrenciye kırtasiye yardımı yapıldığını,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 876 çocuğa kıyafet yardımı yapıldığını,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde ise 534 çocuğa mont, bot ve ceket yardımı yapıldığını belirtmiştir.

Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal Ürün vb. Yardımlar: Trabzon Büyükşehir Belediyesi dar gelirli kişilere ihtiyaç duydukları araç ve gereçleri temin ederek yardım sağlamaktadır.

İhtiyaç sahiplerine yönelik bu yardım kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 200 Engelliye Kör Bastonu, 82 adet akülü araç verildiğini,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 11 kişiye manuel engelli araç, 1 Kişiyi Akülü Engelli aracı, 200 kişiye Beyaz Baston verildiğini,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 11 akülü sandalye, 57 tekerlekli sandalye, 29 hasta yatağı, 19 engelli yürütecisi, 100 görme engelli için beyaz baston verildiğini,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 1 adet akülü engelli aracı, 53 adet manuel engelli aracı, 24 adet hasta karyolası, 7 adet engelli yürütecisi, 4 adet havalı yatak, 5 adet engelli tuvaleti, 19 adet hasta yatağı, 1 adet engelli bisikleti, 7 adet beyaz baston, 1 adet şeker ölçme cihazı, 1 adet rehabilitasyon aparatı, 1 adet hasta komodini yardımı yapıldığını,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 38 kişiye 64 parça medikal ürün dağıtıldığını,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde ilaç talebinde bulunan 72 aileye yardımda bulunulduğu, pandemi nedeniyle 14.000 adet maske ve 12.600 adet hijyen paketi dağıtıldığını belirtmiştir.

Engelsiz Ulaşım: Engellilerin ulaşımına dönük düzenlemelerde bulunan Trabzon Büyükşehir Belediyesinin 150 toplu taşıma aracının yaklaşık 90 tanesi engelli erişimine uygun durumdadır. Trabzon Büyükşehir Belediyesi % 40'tan yüksek engelli raporu olan vatandaşlara ve ağır engelli olan vatandaşların beraberindeki refakatçilerine ücretsiz ulaşım hizmeti vermektedir. Bunun yanında belediye tarafından kurulan ve birçok bölgede hizmet veren TRAPARK ise, engelli bireylere 3 saat ücretsiz otopark imkânı sunmaktadır. Trabzon'da yaklaşık 800 engelli bireyde bu otopark kartı bulunmaktadır. Ayrıca belediye tarafından engelli bireylerin kent içinde ulaşımını ve erişimini sağlayabilmeleri için akülü araçlarını ücretsiz olarak şarj edebilecekleri Engelli Şarj İstasyonu oluşturulmuştur. Bunun yanında 2020 yılı içerisinde kurulan engelli araç atölyesi ile engelli bireylerin araç ve gereçlerinin bakım ve tamiri yapılmaktadır. Ayrıca engelli bireylerin sağlık sorunları düşünülerek köyde yaşayan veya ulaşım sıkıntısı çeken engelli bireylerin sağlık merkezlerine gidiş ve dönüş olmak üzere ulaşımı belediye tarafından sağlanmaktadır.

Asker Aylığı Yardımı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi fakir ve muhtaç ailelere askere giden çocukları için asker maaşı vererek destek sağlamaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporlarında asker aylığı yardımına 2014 yılında rastlanılmaktadır. Diğer yıllara ait faaliyet raporlarında asker aylığı yardımı net bir şekilde belirtilmeyip, Dezavantajlı Gruplara Yönelik Yapabilirlik Kapasitesini Artırıcı Çalışmalar başlığı altında belirtilen stratejik hedeflerin olduğu tabloda, dar gelirli yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere sosyal hizmet ve yardımlar gerçekleştirmek hedefinin içerisinde sayılmıştır.

Bu kapsamda 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde ayda 150 fakir ve muhtaç ailenin askere giden çocukları için bu yardımdan faydalandığı belirtilmiştir.

3.3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetleri

Toplumda dezavantajlı bireyler olarak sayılan yaşlı, çocuk, kadın, engelli, işsiz, madde bağımlıları başta olmak üzere tüm insanları diğer bireyler kadar avantajlı hale getirmeyi amaçlayan sosyal hizmetler, insanların gelişimini sağlama, sorunlarına kalıcı çözümler üretme gibi amaçlara sahiptir. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik uygulamalarında başvurduğu sosyal hizmetler: Aile, Çocuk, Kadın ve Engellik Danışma Merkezi, Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP), Kadın Dostu Kent Projesi, Çocuk Dostu Kentler Projesi, Çocuk Oyun Odası, Çınarlarımızla El Ele Projesi, Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi, Evde Temizlik/Bakım Hizmeti, Uyuşturucu Eylem Planı şeklinde sıralanmaktadır.

Aile, Çocuk, Kadın ve Engellik Danışma Merkezi: Trabzon Büyükşehir Belediyesi bünyesinde kurulan Aile, Çocuk, Kadın ve Engelli Danışma Merkezi'nde 2 sosyolog ve 1 psikolojik danışman olmak üzere 3 personel ile hizmet verilmektedir.

Danışma merkezinde Aile Danışmanlığı Hizmeti, anne, baba, çocuk ilişki ve iletişim problemleri, çatışmalar, boşanma süreçleri ile ilgili bilgi vermek; Kadın Danışma Hizmeti, kadına yönelik şiddeti nedenleriyle birlikte ortadan kaldırmak, Trabzon'da yaşayan her sosyal kesimden kadının korunması, desteklenmesi ve güçlendirilmesini sağlamak, özellikle psikososyal-psikokültürel ve fiziksel her türlü dışlanma ve ayrımcılığa uğrayanlara yönelik psikolojik ve sosyal danışmanlık hizmeti vererek dayanışma sağlamak ve farkındalık oluşturmak; Çocuk Danışmanlığı Hizmeti ise çocukların doğumdan itibaren bilişsel, duygusal, fiziksel, davranışsal ve sosyal

değişim süreçlerinde ortaya çıkabilecek olası sorunların farkına varabilmek ve sorunun çözümüne yönelik adımlar atabilmek için destek hizmeti vermektedir. Bu doğrultuda 2-12 yaş aralığındaki çocukların ruh sağlığını korumaları, yaşadıkları duygusal, gelişimsel ve davranışsal sorunların üstesinden gelmeleri, yaşamda gerekli olan becerileri kazanmaları ve sağlıklı gelişimlerinin desteklenmesi için profesyonel destek sağlanmaktadır. Danışmanın yanında çocukların kapsamlı olarak değerlendirilmesi amacıyla gelişim testleri, bilişsel değerlendirme testleri (zeka ve algı testleri), duygusal değerlendirme testleri (genel davranış değerlendirme, depresyon ve kaygı ölçekleri), wisc-r zeka testi, metropoliten olgunluk testi, bender gestalt motor algı testi, çocuk resimleri yorumlama, dikkat ve algılama testleri de uygulanmaktadır. Engelli Danışma Hizmeti ise engelli bireylere engelli yasası, engellilerin sahip oldukları haklar ve bu hakların elde edilebilmesinde gerekli koşullar hakkında yönlendirme ve bilgilendirme hizmeti sunmaktadır. Ayrıca engelli bireylerin her türlü istek, öneri ve şikayetleri için başvuruda bulunma olanağı sunulmaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin,

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda Kadın Danışma ve Eğitim Merkezi ile Engelli Yasası ve engellilerin sahip oldukları haklar konusunda bilgilendirme hizmetinin sunulması amacıyla Engelliler Danışma Merkezinin açılması stratejik planlar içerisinde yer almıştır.
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Aile ve Kadın Danışma Masasının oluşturularak, 639 bireyin başvuruda bulunduğu,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Aile ve Kadın Danışma masasına 388 bireyin başvuruda bulunduğu,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Aile ve Çocuk Danışmanlığı faaliyetleri kapsamında sosyologların 182 kişi (kadın, çocuk) ile görüşme yaptığı,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde şiddete maruz kalan kadınlara yönelik 250 kadına danışmanlık hizmetinin verildiği belirtilmiştir.

Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP): Yerel düzeyde illerde kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadın statüsünün güçlendirilmesi yönünde yol haritasını belirleme amacı taşıyan bu hizmet, toplumsal cinsiyet odaklı bakış açısının il genelinde yaygınlaştırılması, bu bağlamda toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda

farkındalık ve örnek uygulamaların geliştirilmesi gibi politikaları içermektedir. Bu nedenle konudaki duyarlılığın özellikle yerel yönetimlerde geliştirilmesi için belirlenen hedef gruba eğitimlerin verilmesi ve Trabzon'a bağlı 18 ilçede yerel eşitlik masalarının kurulması ve temsilcilerinin belirlenmesi sağlanmıştır. Bu eğitimler ise Toplumsal Cinsiyet Farkındalık Eğitimi, Cinsiyete Bağlı Bütçeleme, Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlanması konularını içermektedir.

Bu hizmetin gelişimine ilişkin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporu içerisinde Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planının hayata geçirilmesi hedefi doğrultusunda Kadın Erkek Eşitlik Masası ile faaliyetlerin yürütülmesi hedeflenmiş, bu stratejik hedef 2016 yılı Faaliyet Raporu içerisinde de belirtilmiştir. 2016 yılında Yerel Eylem Planı içerisinde STK'lar ve ilgili kuruluşlarla toplantılar gerçekleştirilmiş,
- 2017 yılı Faaliyet Raporu içerisinde 10.Kalkınma Planında, Aile ve Kadın başlığı altında 247. maddede; Kadın Erkek Fırsat Eşitliği konusunda başta istihdam ve karar alma mekanizmasına daha aktif katılım olmak üzere şiddetin önlenmesi, eğitim ve sağlık konularında yapılan iyileştirmelerin sürdürülmesi ve uygulamada etkinliğin artırılması ihtiyacının devan ettiği belirtilerek, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme konusunda farkındalık ve örnek uygulamaların geliştirilmesi amaçlı politikalar ortaya konulmuştur. Bu amaçla toplumsal cinsiyet odaklı bakış açısının il genelinde yaygınlaştırılması ve bu konudaki duyarlılığın özellikle yerel yönetimlerde geliştirilmesi için belirlenen hedef gruba yönelik 22-23-24 Aralık 2017 tarihlerinde Toplumsal Cinsiyet Farkındalık Eğitimi, Cinsiyete Bağlı Bütçeleme, Yerel Eşitlik Eylem Planı Hazırlanması konusunda 3 başlık altında eğitimler verilmiş, Trabzon'a bağlı 18 ilçede yerel eşitlik masalarının kurulması ve temsilcilerinin belirlenmesi sağlanmış,
- 2018 yılı Faaliyet Raporu içerisinde 10. Kalkınma Planı içerisindeki ihtiyacın devan ettiği belirtilmiş, Trabzon'a bağlı 18 ilçede yerel eşitlik masalarının kurulması ve temsilcilerinin belirlenmesi sağlanarak hedef gruba yönelik 3 başlık altında ele alınan eğitimlerin verildiği belirtilerek, Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı (TAPV) ve Büyükşehir Belediyesi Yerel Eşitlik Birimi

ile söz konusu olan eğitimlere 2019 yılı içerisinde devam edilmesi amacıyla çalışmaların başlatıldığı belirtilmiştir,

- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 3 başlık altında eğitimler verilerek, Trabzon'a bağlı 18 ilçede yerel eşitlik masalarının kurulması ve temsilcilerin belirlenmesinin sağlandığı belirtilmiştir.

Kadın Dostu Kent Projesi: Toplumsal cinsiyete duyarlı kent modeli yaratma amacı içeren bu hizmet ile il içerisindeki kadınların aktif hale getirilerek topluma kazandırılması sağlanmaktadır.

Kadınlara yönelik bu hizmet kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde projeye ilgili toplantılara katılımın sağlandığı,
- 2015 ve 2016 yılları Faaliyet Raporlarında Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında yıl içerisinde; Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından Hanımeli pazarında kadınların hazırladıkları el emeği ürünlerinin satışının yapıldığı belirtilerek, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Esentepe Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi'nde kadınlara yönelik; bilgisayar kullanımı kursu, bilgisayar destekli muhasebe kursu, fitness-aerobik, gümüş kazaziye, kokulu taş yapımı ve süsleme teknikleri kursu, oya kursları, geleneksel nakış kursu gerçekleştirildiği ve kurslara katılan kursiyerlerin çocukları için çocuk oyun odasında kreş hizmetinin verildiği, Kent Konağı Kurs Merkezi'nde sadece kadınlara yönelik 7 branşta kurslar gerçekleştirildiği, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Maçka Ek Hizmet Binasında Feritiko dokuma (Rize Bezi) kursu, ev tekstil ve dekorasyon ürünleri kursu verildiği,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında 3 performansın gerçekleştirildiği,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda da yılı içerisinde Kadın Dostu Kent Projesi kapsamında 3 performansın gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Çocuk Dostu Kentler Projesi: Çocuk Dostu Kent girişimi ilk olarak Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN-Habitat) tarafından 1996 yılında gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansında (HABITAT II) alınan kararlar üzerine başlatılmıştır. Çalışmanın amacı; Çocuk Dostu Kent girişimini ortaya çıkaran kentsel sorunları

anlamak, yerel yönetimlerin bu doğrultuda ulaşmak istedikleri hedefleri, planladıkları eylemleri araştırarak, kentleri çocuklar başta olmak üzere herkes için yaşanabilir yerler haline getirmektir.²⁷⁶

Bu hizmet kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi,

- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde UNICEF kapsamında Çocuk Dostu Kentler Projesi için görüşmelerin yapılarak aile eğitimlerinin başlatıldığını.
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Çocuk Dostu Kentler Projesi kapsamında 2 performansın gerçekleştirildiğini,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Çocuk Dostu Kentler Projesi kapsamında 200 çocuğa danışmanlık hizmeti verildiği ve psikolojik testler uygulandığını belirtmiştir.

Çocuk Oyun Odası: Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sunmuş olduğu kurslara katılan kadınların çocuklarına yönelik yapılan bu hizmette, çocuklara kreş hizmeti verilmektedir. Böylelikle hem kadınların kurlardan verim alması sağlanmakta hem de çocukların gelişimine katkı sağlanmaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2015 ve 2016 yılları Faaliyet Raporlarında yıl içerisinde Esentepe Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi'nde ve Kent Konağı Kurs Merkezi'nde kadınlara yönelik düzenlenen kurslarda çocuk oyun odalarında kreş hizmeti verildiği,
- 2018 ve 2019 yılı Faaliyet Raporlarında yıl içerisinde 3-6 yaş çocuk oyun odası etkinliklerinin düzenlendiği belirtilmiştir.

Çınarlarımızla El Ele Projesi: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2018 yılında açılan Yaşlı Destek Programına başvuruda bulunan Trabzon Büyükşehir Belediyesi, 2019 yılında Çınarlarımızla El Ele Projesini yürütmeye başlamıştır. Sosyal Belediyecilik çalışmaları kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığına bağlı AB Ofisi tarafından yürütülen projenin genel amacı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından Kurulan YADES Koordinasyon Merkezi ve Yaşlı Destek Merkezinin güçlendirilmesidir. Ayrıca Trabzon ili ve

²⁷⁶ Çisem Seyhan ve Şeyda Bülbül, "Trabzon Kentinin Çocuk Dostu Kent Olabilme Potansiyelinin İncelenmesi", **1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu**, içinde İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, 2019, s. 264-265.

ilçelerinde yaşayan 65 yaş ve üstü bireylere ihtiyaçları doğrultusunda yaşlı ziyaretleri, evde bakım hizmetleri, fizyoterapi ve kurs hizmetleri, psiko-sosyal destek hizmetleri ve sosyo-kültürel faaliyetler gerçekleştirmektedir. Projenin hedef grubu Trabzon ili ve ilçelerinde yaşayan toplam 1500 kişiden oluşmaktadır.

Bu hizmet kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2018 yılı Faaliyet Raporunda belediyenin 2018 yılında açılan Yaşlı Destek Programına başvuruda bulunduğu ve Çınarlarımızla El Ele Projesinin 2019 yılında yürütölmeye başlanacağını,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda ise proje yürütümüne devam edildiğini belirtmiştir.

Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi: Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilen Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi ile çocuk ve gençler hem spor yapmakta hem de eğlenceli vakit geçirmektedir. Proje kapsamında her Çarşamba 10.30-11.30 saatleri arasında Yomra Jimlastik Spor Kompleksi'nde hentbol ve jimlastik, Hayri Gül Spor Salonu'nda basketbol, hentbol ve voleybol, Söğütöü Atletizm Sahası'nda ise atletizm ve judo sporları yapılmakta, böylelikle özel gereksinimli bireylerin sosyal hayata katılımları sağlanmaktadır. Ancak Pandemi döneminde bu projeye ara verilmiştir.

Evde Temizlik/Bakım Hizmeti: Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal belediyecilik anlayışının örneklerinden biri olan Evde Temizlik/Bakım Hizmeti ile 18 ilçede yaşlı, engelli, kimsesiz ve bakıma muhtaç vatandaşlara ücretsiz hizmet vermektedir.

Bu hizmet kapsamında Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde bakıma muhtaç 70 kişiye evlerinde hizmet verildiğine,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 24 aileye evde bakım hizmeti verildiğine,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 10 engelliye evde bakım hizmeti verildiğine,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 36 engelliye evde bakım hizmeti verildiğine,

- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 151 kişinin evde temizlik hizmetinin yürütüldüğüne,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 167 aileye evde temizlik ve bakım hizmetinin sağlandığına,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda ise yıl içerisinde 48 yaşlıya bakım hizmetinin sağlandığına, pandemi döneminin de etkisiyle temizlik ve hijyen faaliyetlerine önem verilerek 1.310 aileye evde hijyen ve temizlik hizmetinin sağlandığına değinilmiştir.

Uyuşturucu Eylem Planı: Ülkemizde uyuşturucu maddelerin özellikle gençler arasında yayılmasıyla bu soruna karşı toplumsal hassasiyet giderek artmış, konuyla ilgili yürütülen çalışmalar değerlendirilerek yerel yönetimlerin çalışmalara katılımı sağlanmıştır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi bu hizmete ilişkin aşağıdaki faaliyetleri yürütmüştür.

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde bağımlılık yapıcı maddelerle mücadele kapsamında Uyuşturucu Eylem Planındaki sorumlulukları yerine getirmek amaçlanmış ve bu doğrultuda tahmini 2 performans gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak yıl içerisinde bu amaca ilişkin hiçbir performans gerçekleştirilmemiştir.
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 2015 yılında olduğu gibi bu hizmete yönelik tahmini 2 performans gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak yıl içerisinde bu sadece 1 performans gerçekleştirilmiştir.
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde bu hizmete ilişkin tahmini 3 performans gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak sadece 1 performans gerçekleştirilmiştir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi yıl içerisinde periyodik çalışmalar ve toplantılar sonucunda, zabıta ve narkotik polisleriyle uyuşturucu kullanılan meskun yerlerin tespiti ve bildiriminin yapılmasını, 13 vatandaşın bağımlılıktan kurtulması için ilgili kuruluşlara yönlendirilmesini sağlamış, narkotik şubenin eğitimlerine katılarak yeni ortaya çıkmış olan sentetik uyuşturucular hakkında bilgi almıştır. Ayrıca Trabzon Düzköy yolu üzerinde

bulunan uyuşturucuyla mücadele binasının yapımı tamamlanarak, işletimi için Sağlık Müdürlüğü ile görüşme yapılmıştır.

- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde bu hizmete ilişkin tahmini 3 performansın gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak sadece 1 performans gerçekleştirilmiştir. Yıl içerisinde Uyuşturucu Eylem Planındaki sorumlulukların yerine getirilmemesinin nedeni olarak Uyuşturucu Eylem Planı ile ilgili toplantılara Daire Başkanlığından temsilcinin çağrılmaması gösterilmiştir.
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde bu hizmete ilişkin tahmini 6 performansın gerçekleştirilmesi hedeflenmiş ancak; diğer yıllarda olduğu gibi bu hedefe ulaşılmamış, toplamda 1 performans gerçekleştirilmiştir.

3.3.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültürel Hizmetleri

Tüm insanların sosyal hayata aktif katılımını sağlama ve kendini geliştirmesine imkan sağlayan kültürel hizmetler, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik uygulamalarında başvurduğu yöntemlerden bir tanesidir. Belediye tarafından gerçekleştirilen kültürel hizmetler; Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar; Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar; Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler; Amatör Spor Kulüplerine Yardım; Sportif Faaliyetler; Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları şeklinde sıralanmaktadır.

Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, Yabancı Dil, Bilgisayar vb.): Trabzon Büyükşehir Belediyesi çeşitli alanlarda kurslar düzenleyerek üniversite öğrencilerinin yaşam ve eğitim koşullarını kolaylaştırmak, vatandaşları eğitmek amacı taşımaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yaz döneminde esnafa yönelik İngilizce ve Arapça kursunun açıldığı, kurslara da 84 kişinin katıldığı, yıl içerisinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi Dershanesinde LYS ve YGS hazırlık kursunun düzenlendiği 803 öğrencinin de bu kurslarda eğitim gördüğü, Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü ile ortaklaşa 25 ayrı kursta 736 kişinin kurs eğitimi gördüğü, ayrıca 2014 yılı içerisinde fakir ve muhtaç ailelerin 815

okuyan çocukları için üniversiteye hazırlık kursu açıldığı ve Halk Eğitim ile ortaklaşa meslek edindirme projeli 31 kurs ile 810 kursiyerin katılımı sağlanarak 700 sertifika verildiği,

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde ücretsiz üniversiteye hazırlık kursunun gerçekleştirildiği, üniversite hazırlık kursu öğrencilerine hazırlık seti kitaplarının alındığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde çeşitli etkinlikler kapsamında, 18 farklı branşta 76 Eğitim Kursu (YGS-LYS Destekleme ve Yetiştirme Kursu, Bilgisayar Kullanımı, Dil Kursları, Diksiyon Kursu vb.) düzenlendiği,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 24 farklı branşta 153 kursun düzenlenerek 5.180 kursiyerin eğitim alması sağlandığı ve 2016-2017 Eğitim Öğretim yılında kurslara kayıt olan 704 öğrencinin 149'unun ön lisans, 201'inin lisans programına yerleştiği,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 16 farklı branşta 76 kursun düzenlenerek 1.695 kursiyerin eğitim almasının sağlandığı, 2017-2018 Eğitim Öğretim yılında kurslara kayıt olan 858 öğrencinin 108'inin ön lisans, 64'ünün lisans programına yerleştiği ve aynı eğitim öğretim yılı içerisinde 160 öğrenciye eğitim verildiği,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 13 farklı branşta 73 kursun düzenlenerek 1.374 kursiyerin eğitim almasının sağlandığı, 2018-2019 Eğitim Öğretim yılında kurslara kayıt olan 841 öğrencinin 246'sının önlisans, 230'unun lisans programına yerleştiği,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde açılan 71 adet meslek edindirme kursundan 721 kişinin yararlandığı, 304 kişiye dil ve bilgisayar kursunun verildiği belirtilmiştir.

Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar: Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal hayata yönelik enstrüman, hobi, halk oyunları, spor, el sanatları alanında; gitar, yan flüt, ney, keman, bağlama eğitimi, resim, ebru, taekwondo, fitness, aerobik, satranç, arı yetiştiriciliği, yöresel bez dokuma, geleneksel nakışlar, oya yapımı, dekoratif ev aksesuarları, ahşap boyama, yaş pasta yapımı ve süsleme teknikleri vb. çeşitli kurslar düzenleyerek halkın sosyalleşmesini aynı zamanda kendini geliştirmesini sağlamaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 11 farklı branşta (enstrüman, hobi, el sanatları vb.) kursların açıldığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde çeşitli etkinlikler kapsamında, 32 farklı branşta (enstrüman, hobi, halk oyunları, klasik el sanatları) toplam 113 kursun düzenlendiği,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 36 farklı branşta (enstrüman, hobi, halk oyunları ve spor, klasik el sanatları) toplam 189 kursun düzenlendiği ve bu kurslardan 3.584 kursiyerin eğitim aldığı,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 31 farklı branşta (enstrüman, hobi, halk oyunları ve spor, el sanatları) toplam 207 kursun düzenlendiği ve bu kurslardan 3.681 kursiyerin eğitim aldığı,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde ise 28 farklı branşta (enstrüman, hobi, halk oyunları ve spor, el sanatları) toplam 138 kursun düzenlendiği ve bu kurslardan 2.036 kursiyerin eğitim aldığı belirtilmiştir.

Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler: Trabzon Büyükşehir Belediyesi halkın bilgilendirilmesi amacıyla çeşitli kurum ve kuruluşlarla sempozyum, seminer, panel ve konferansların, sosyalleşmesi amacıyla da festival ve konserlerin düzenlenmesini sağlamaktadır.

Bu hizmete ilişkin Trabzon Büyükşehir Belediyesi:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde halkı bilgilendirmek amacıyla çeşitli kurum ve kuruluşlarla ortaklaşa 5 programın gerçekleştirildiğini,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde konferans, panel, sergi, söyleşi, anma programı, tiyatro gösterileri ve fuarlar olmak üzere 58 adet etkinliğin, 11 adet konser, 1 adet şiir dinletisinin gerçekleştirildiğini,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Osmanlı Haftası, Kutlu Doğum Haftası, Ramazan, İftar, 9. Uluslararası Yabancı Öğrenci Buluşturma, Haçkalı Hocayı Anma Etkinlikleri şeklinde 6 adet sosyal etkinliğin gerçekleştirildiği,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde gerçekleştirileceği tahmin edilen 3 adet sosyal etkinliğin gerçekleştirilemediğini,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde gerçekleştirileceği tahmin edilen 5 adet sosyal etkinlikten sadece 1 tanesinin gerçekleştirildiğini,

- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 7 adet söyleşi programı, 6. Kitap fuarı etkinlikleri düzenlendiği ve yıl içerisinde konferans, panel, söyleşi, anma programı, fuarlar, açık hava etkinliği ve tiyatro gösterileri olmak üzere 65 adet sosyal etkinliğin,
- 2020 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 17 adet festival, tiyatro ve konser etkinliğinin, kitap okuma yarışmalarının, 12 adet serginin, 1 adet festival ve 4 adet konserin gerçekleştirildiğini belirtmiştir.

Amatör Spor Kulüplerine Yardım: Trabzon Büyükşehir Belediyesi amatör spor kulüplerine yönelik nakdî yardım yapmak, malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara, teknik yönetici, antrenör ve öğrencilere belediye meclis kararıyla ödül vermek gibi her türlü desteğin verilmesini amaçlamaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde şehirde faaliyet gösteren Amatör Spor Kulüplerine aynı yardım yapıldığı,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 7 tane Amatör Spor Kulübüne nakdi yardım yapıldığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 6 tane Amatör Spor Kulübüne nakdi yardım yapıldığı ve Dünya, Avrupa Şampiyonalarında dereceye giren sporcular ve çeşitli spor müsabakalarında Türkiye Birincilikleri olan sporcuların ödüllendirildiği,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Belediyespor'a 100.000,00TL. nakdi yardım yapıldığı,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Belediyespor, Necmiatispor, Yenimahallespor, Hayat Medikalspor, Gölçayırspor Zağnosspor, Hekimoğlu Doğanspor ve Arsinspor toplamda 8 spor kulübüne nakdi yardım yapıldığı ve alanında başarı gösteren uluslararası müsabakalarda ilk üçe hak kazanan ve ulusal müsabakalarda birinciliğe hak kazanan 102 bireysel (134 adet cumhuriyet altını) sporcuların ödüllendirildiği,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde DSİ Karadeniz Spor Kulübü, Telekomspor Kulübü, İskefiyespor Kulübü, Ağasar Çepnispor Kulübü,

Hızırbeyspor Kulübü, Trabzon Söğütspor Kulübü, Araklı 1961 Spor Kulübü, Haçkaspor Kulübü ve Belediyespor Kulübüne nakdi yardım yapıldığı ve branşında başarı gösteren 87 sporcuya da ödül verildiği,

- 2020 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 26 adet amatör spor kulübüne destek sağlandığı, 132 sporcuya ise ödül verildiği belirtilmiştir.

Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.): Trabzon Büyükşehir Belediyesi vatandaşlara ruh hallerinin iyileşmesinde yardımcı olmak, sağlıklı ve daha iyi yaşam sağlamak amacıyla sportif faaliyetler düzenlemektedir. Bu faaliyetler genel olarak yıl içerisinde yapılan yarışmalar ile sağlanmaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde belediye bünyesindeki mevcut spor salonları ve semt sahaları vasıtasıyla yaklaşık 10 bin gence spor yapma imkanı sağlamak ve futbol dışındaki spor branşlarını geliştirmek amaçlanarak 9 adet spor tesisi ile (Taekwando, Karate, Aerobic, Body, Yüzme, Tenis, Futbol, Kick-Boks, Güreş) 9 değişik branşta, gençlerin spor yapabilmelerine imkan sağlandığı ve 24 Şubat Uluslararası Trabzon Yarı Maratonu ve Halk Koşusu, satranç ve masa tenisi turnuvalarının düzenlendiği,
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Yarı Maraton ve Halk Koşusu, bilek güreşi, masa tenisi ve satranç turnuvalarının düzenlendiği,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Uluslar Arası Yarı Maraton ve Halk Koşusu, 10 km koşusu, bilek güreşi, masa tenisi ve satranç turnuvalarının düzenlendiği,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 37.Uluslar arası Yarı Maratonu 10 bin Metre Koşusu, 22. Halk Koşusu, bilek güreşi, yüzme, eskrim, badminton, masa tenisi ve satranç turnuvalarının düzenlendiği,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 9.Bilek Güreşi Kurtuluş Turnuvası, Satranç Kurtuluş Turnuvası, Masa Tenisi Kurtuluş Turnuvası, 38. Trabzon Uluslararası Yarı Maratonu, 23. Halk Koşusu, 3. 10km koşusunun gerçekleştirildiği,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde 9.Bilek Güreşi Kurtuluş Turnuvası, Satranç Kurtuluş Turnuvası, Masa Tenisi Kurtuluş Turnuvası, 38.

Trabzon Uluslararası Yarı Maratonu, 23. Halk Koşusu, 3. 10 km koşusunun yapıldığı,

- 2020 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde federasyon il temsilcileri ile ortaklaşa masa tenisi, satranç, tenis ve paten turnuvalarının düzenlendiği belirtilmiştir.

Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Ramazan Ayı boyunca söyleşi, konser, iftar yemekleri, alışveriş çadırları, meddah, palyaço, kukla, semazen vb. gösteriler ile vatandaşlara hem destek sağlamakta hem de birlik ve beraberliği vurgulamaktadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından bu hizmete ilişkin:

- 2014 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan ayı etkinliklerinin, ilçe ve mahallelerde vatandaşla birlikte sokak iftarlarının yapıldığı
- 2015 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan ayı etkinliklerinin, ilçe ve mahallelerde halkla beraber açık hava iftarlarının yapıldığı,
- 2016 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan ayı etkinlikleri ile halka eğlenceli, indirimli alış-veriş imkanın sağlanarak küçük esnafa destek verildiği, ilçe ve mahallelerde halkla beraber açık hava iftarlarının yapıldığı,
- 2017 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan Ayı boyunca pek çok etkinlik ve iftar yemeklerinin verildiği, Ramazan konserleri, skeçleri ve semazen gösterilerinin düzenlendiği, yapılan Ramazan etkinlikleri ile de eğlenceli, indirimli alışveriş imkanın sağlanarak küçük esnafa destek sağlandığı ve çocuklara hediye verildiği, Ramazan yetim iftarı düzenlendiği, hediye programının yapıldığı,
- 2018 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan ayı etkinliklerinin yapıldığı, Ramazan söyleşi ve konserlerin düzenlendiği, personel iftar yemeğinin gerçekleştirildiği ve yetim çocuklara yönelik hediyeler verildiği, iftar programının yapıldığı,
- 2019 yılı Faaliyet Raporunda yıl içerisinde Ramazan etkinlikleri kapsamında meddah, palyaço, kukla gösterilerinin düzenlendiği, konserlerin verildiği, söyleşilerin yapıldığı, kurulan alışveriş çadırlarında vatandaşların indirimli alışveriş yaptığı ve 18 ilçede iftar programlarının yapıldığı belirtilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TRABZON BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİN SOSYAL BELEDİYESİCİLİK UYGULAMALARINA HALKIN BAKIŞI

Bu bölümde Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik uygulamalarına ilişkin yapılan anket çalışmasının sonuçlarına yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, Trabzon Büyükşehir Belediyesinin yürüttüğü sosyal belediyeçilik uygulamalarından her bireyin yararlanma potansiyeli göz önüne alınarak, Trabzon ilinde yaşayan 18 yaş üstü insanlar olarak belirlenmiştir. Bu nedenle hedef evreni temsil edebilecek örneklem büyüklüğünde nüfus sayısı esas alınmıştır. Buna göre hedef kitledeki birey sayısının bilinmesi durumunda literatürde yer alan $n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / (d^2 (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q)$ formülü²⁷⁷ kullanılarak örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Formüldeki;

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örneklem alınacak birey sayısı (uygulanması gereken anket sayısı)

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değeri

d: Olayın görünüş sıklığına göre kabul edilen örneklem hatasıdır.

Yukarıdaki formülde $p=0,05$, $q=0,5$ ve $d=0,05$ alınarak hesaplama yapıldığında, Trabzon Büyükşehir Belediyesi için tespit edilen örneklem büyüklüğü yaklaşık 384'dür. Çalışmada bu sayı dikkate alınarak mümkün olduğunca bu sayının üstüne çıkılması amaçlanmış ve katılımcılar kartopu örneklem yöntemi göre seçilmiştir. Bu çerçevede, çalışmada 417 katılımcıya ulaşılmıştır. Ancak hatalı anket girişlerinden dolayı toplam 393 katılımcının anketi kullanılmıştır.

²⁷⁷ Türker Baş, *Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir?*, 6. Baskı, 2010, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 39-40

4.2.Araştırmanın Bulguları ve Bulgulara İlişkin Yorumlar

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi aşamasında, ilk önce anketteki soruların birbirleriyle tutarlılığının ölçülmesi için güvenilirlik analizi yapılmıştır. Anketin güvenilir çıkması sonucu da ise diğer analizler yapılmıştır.

4.2.1.Güvenilirlik Analizleri

Güvenilirlik analizi, herhangi bir konuda örnekleme oluşturan birimler üzerinden, veri toplamak amacı ile geliştirilen ölçme aracını oluşturan ifadelerin, kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini test etmek amacı ile kullanılır. Diğer bir deyişle, katılımcıların ölçme aracını oluşturan ifadelere vermiş olduğu cevaplarından hareketle katılımcılara yöneltilen ifadelerin aynı konuyu ölçüp ölçmediği test edilir.²⁷⁸

Anket sorularının güvenilirliğine ilişkin yapılan bu analizde Cronbach's Alpha katsayısından yararlanılmıştır. Alfa (α) katsayısının bulunabileceği değer aralıkları ise aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır.²⁷⁹

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Kısacası 0 ila 1 arasında değer alan alfa katsayısında değer 1'e yaklaştıkça güvenilirlik artmaktadır.

Tablo 3. Güvenilirlik Analizi

Ölçüme Giren Soru Sayısı	Katılımcı Sayısı	Cronbach's Alpha
96	393	0,943

Tablo 3'de güvenilirlik analizi öncelikle ölçeğin tümüne (sosyal belediyeçilikle ilgilidir, duydum, yararlandım, faydalılık durumu) hiçbir soru çıkarılmadan uygulanmıştır. Görüldüğü gibi 96 sorunun Alfa (α) katsayısı 0,943 çıkmıştır. Bu durumda ölçeğin tamamı yüksek derecede güvenilirdir. Bunun yanında ölçeğin alt

²⁷⁸ Ural ve Kılıç, a.g.e., s. 268.

²⁷⁹ Şeref Kalaycı, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Ankara: Asil Yayınevi, 2010, s. 405.

bölümlerine ilişkin iç tutarlılık katsayıları da hesaplanmıştır. Buna ilişkin değerler ise Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Yönelik Alt Bölümlere İlişkin Güvenilirlik Analizi

	Ölçüme Giren Soru Sayısı	Katılımcı Sayısı	Cronbach’s Alpha
Sosyal Belediyecilikle İlgilidir	24	393	0,944
Duydum	24	393	0,947
Yararlandım	24	393	0,964
Faydalılık Durumu	24	393	0,932

Tablo 4’de ölçeğin her alt bölüme ilişkin (sosyal belediyecilikle ilgilidir, duydum, yararlandım, faydalılık durumu) soruların alfa katsayıları verilmiştir. Buna göre her bir sorunun alfa katsayısının 0,80 değerinin üzerinde çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla sorular yüksek derecede güvenilirlerdir.

4.2.2. Katılımcıların Genel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında, katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler ve sosyal belediyecilik uygulamalarına yönelik fikirleri tablolara yansıtılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.²⁸⁰

Tablo 5. Cinsiyet

Cinsiyet	N	%	Kümülatif %
Kadın	174	44,3	44,3
Erkek	219	55,7	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 5’de katılımcıların cinsiyetleri yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların %44,3’ü kadın, %55,7’si erkek olduğu görülmektedir. Bu dağılımda erkeklerin sayısının

²⁸⁰ N: Frekans Dağılımı, % Yüzde Dağılımı

daha fazla olduğu gözlemlenmekte olsa bile aradaki farkın çok olmamasından cinsiyet dağılımının dengeli olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 6. Medeni Durum

Medeni Durum	N	%	Kümülatif %
Bekâr	149	37,9	37,9
Evli	220	56,0	93,9
Eşinden Ayrılmış (Boşanma veya Ölüm)	24	6,1	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 6’da katılımcıların medeni durumlarına yer verilmiştir. Buna göre, katılımcıların %56,0’ının evli, %37,9’unun bekâr, %6,1’inin ise eşinden ayrılmış olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Yaş Dağılımları

Yaş	N	%	Kümülatif %
18-24	100	25,4	25,4
25-34	111	28,2	53,7
35-44	86	21,9	75,6
45-64	80	20,4	95,9
65 ve Üzeri	16	4,1	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 7’de araştırmaya katılanların yaş dağılımları verilmiştir. Buna göre katılımcıların, %28,2 si 25-34 yaş grubunda, %25,4’ü 18-24 yaş grubunda, %21,9’u 35-44 yaş grubunda, %20,4’ü 45-64 yaş grubunda, %4,1’i 65 ve üzeri yaş grubundadır.

Buna göre katılımcıların %75,6’sı 44 yaş ve altı kişilerden oluşmaktadır. Bu oranın ortaya çıkmasında belirli bir yaştan üstündeki bireylerin anket yapma konusundaki isteksizlikleri ile ileri yaştaki bireylerde internet anketi yapmanın getirdiği zorluklar etkili olmuştur.

Tablo 8. Eğitim Durumu

Eğitim	N	%	Kümülatif %
İlkokul	33	8,4	8,4
Ortaokul	29	7,4	15,8
Lise	104	26,5	42,2
Önlisans	78	19,8	62,1
Lisans	127	32,3	94,4
Lisansüstü	22	5,6	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 8’de araştırmaya katılanların eğitim durumları yer almaktadır. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun eğitim seviyesi oldukça yüksektir, Buna göre katılımcıların, %32,3’ ü lisans mezunu; %26,5’i lise mezunu; %19,8’i önlisans mezunu; %8,4’ü ilkokul mezunu; %7,4’ü ortaokul mezunu; %5,6’sı lisansüstü mezunudur.

Tablo 9. Meslek Durumu

Meslek	N	%	Kümülatif %
Herhangi Bir Mesleğim Yok	31	7,9	7,9
Ev Hanım	45	11,5	19,3
Memur	115	29,3	48,6
Esnaf/Tüccar	25	6,4	55,0
Öğrenci	55	14,0	69,0
İşçi	48	12,2	81,2
Çiftçi	4	1,0	82,2
Emekli	21	5,3	87,5
Diğer	49	12,5	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 9’da, araştırmaya katılanların meslek durumları itibariyle dağılımları verilmiştir. Katılımcıların %29,3 ile önemli bir çoğunluğu memurlardan oluşmaktadır. Memurları sırasıyla, %14,0 ile öğrenci; 12,5 ile diğer; %12,2 ile işçi; 11,5 ile ev hanımı; %7,9 ile işsiz; %6,4 ile esnaf/tüccar; %5,3 ile emekli; %1,0 ile çiftçiler takip etmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyerek 12,5’lik dilimde yer alan katılımcılar ise müşteri temsilcisi, serbest meslek, mimar, diyetisyen, sağlıkçı, inşaat mühendisi, doğalgaz

teknikeri, GES proje yöneticisi, bankacı, yönetici, fizyoterapist, tabip, iş güvenliği uzmanı, mali müşavir ve STK yöneticisi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 10. Aylık Gelir Durumu

Gelir	N	%	Kümülatif %
0-1300 TL	118	30,0	30,0
1301-2000 TL	44	11,2	41,2
2001-3000 TL	83	21,1	62,3
3001-4000 TL	51	13,0	75,3
4001-5000 TL	47	12,0	87,3
5001 TL ve Üzeri	50	12,7	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 10’da, araştırmaya katılanların aylık gelirleri yer almaktadır. Buna göre, katılımcıların çoğunluğu %30,0 ile 0-1300 TL’lik dilimde yer almaktadır. 2001-3000 TL’lik gelir diliminde yer alanların oranı %21,1; 3001-4000 TL’lik gelir diliminde yer alanların oranı %13,0’dır. Bu oranı %12,7 ile 5001 TL ve üzeri gelir diliminde yer alanlar, daha sonra %12,0 ile 4001-5000 TL’lik gelir diliminde yer alanlar takip etmektedir. En az gelir oranını ise %11,2 ile 1301-2000 TL’lik gelir diliminde yer alanlar oluşturmaktadır.

Burada özellikle %62,3’lük oran içerisinde yer alan 0-3000 TL gelir diliminin fazla olması nedeninin katılımcılar içerisinde yer alan öğrencilerden ve ilin geçim kaynağı olan tarımcılığa bağlı olarak gelirden ortaya çıkan istikrarsızlıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 11. Sosyal Güvence

Sosyal Güvence	N	%	Kümülatif %
Yok	62	15,8	15,8
SSK	156	39,7	55,5
Bağ-Kur	26	6,6	62,1
Emekli Sandığı	108	27,5	89,6
Genel Sağlık Sigortası	38	9,7	99,2
Özel Sigorta	3	0,8	100,0
Diğer	0	0,0	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 11’de araştırmaya katılanların yararlandıkları sosyal güvenceler yer almaktadır. Sosyal güvencede halk arasında hâla eski sistemin kullanılıyor olması nedeniyle SGK; SSK, Bağ-Kur ve emekli sandığı şeklinde ayrılmıştır. Buna göre katılımcıların, %39,7’si SSK’ya; %27,5’i emekli sandığına; %9,7’si genel sağlık sigortasına; %6,6’sı Bağ-Kur’a; %0,8’i özel sigortaya sahiptir. Araştırmaya katılanların %12,5’inin ise hiçbir sosyal güvencesi bulunmamaktadır.

Tablo 12. Sosyal Yardım ve Hizmete İhtiyaç Duyulduğunda Başvurulan veya Başvurulacak Kurum ve Kuruluşlar

Kurum ve Kuruluşlar	N	%	Kümülatif %
Muhtarlık	44	11,2	11,2
Belediye	89	22,6	33,8
Valilik/Kaymakamlık	93	23,7	57,5
İş Çevresi	16	4,1	61,6
Akrabalar	112	28,5	90,1
Vakıf/Dernekler	24	6,1	96,2
Hayır Kurumları	10	2,5	98,7
Diğer	5	1,3	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 12’de araştırmaya katılanların sosyal yardım ve sosyal hizmete ihtiyaç duymaları halinde ilk başvurdukları veya başvurulabilecekleri kurum ve kuruluşlar yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %28,5’inin oluşturduğu büyük bir çoğunluk ilk olarak akrabalarına başvuracağını söylemiştir. Bu oranı %13,7 ile Valilik/Kaymakamlık ve aralarında çok fark bulunmayan %22,6 ile belediye takip etmektedir. Daha sonra ise %11,2 ile muhtarlık, %6,1 ile Vakıf/Dernekler, %4,1 ile iş çevresi, %2,5 ile hayır kurumları gelmektedir. En az orana ise %1,3 ile diğer seçeneği sahiptir. Bu seçenekte katılımcılar aile, tanışının ismini yazmış, ayrıca bir katılımcı başvuracağı bir kurumun olmadığını bir diğer katılımcı ise ihtiyacının olduğu bir zamanda hepsine başvurduğu halde yardım alamadığını belirtmiştir.

Tablo 13. Sosyal Belediyecilik Denilince Akla İlk Gelen Düşünce

Akla İlk Gelen Düşünce	N	%	Kümülatif %
Hiçbir Fikrim Yok	78	19,8	19,8
Karşılıksız bir kerelik nakit para	5	1,3	21,1
Yiyecek, yakacak ve giyecek yardımı	60	15,3	36,4
Sağlık-eğitim gibi masrafların karşılanması	18	4,6	41,0
Sürekli maaş veya burs	7	1,8	42,7
İş imkânının sunulması	45	11,5	54,2
Yoksul, yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler	129	32,8	87,0
Konser sinema, şenlik gibi faaliyetler	14	3,6	90,6
Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri	13	3,3	93,9
Kurs ve eğitim faaliyetleri	10	2,5	96,4
Diğer	14	3,6	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 13’de araştırmaya katılanların sosyal belediyecilik denilince akla ilk gelen düşünceleri yer almaktadır. Katılımcıların önemli bir çoğunluğunun aklına ilk gelen düşünce yoksul, yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler olduğudur. Bu düşünce %32,8’lik dilimde yer almaktadır. Bu düşüncüyü sırasıyla, %15,3 ile yiyecek, yakacak ve giyecek yardımı; %11,5 ile iş imkânının sunulması; %4,6 ile sağlık ve eğitim gibi masrafların karşılanması; %3,6 ile konser, sinema, şenlik gibi faaliyetler; %3,3 ile rehberlik ve danışmanlık hizmetleri; %2,5 ile kurs ve eğitim faaliyetleri; %1,8 ile sürekli maaş veya burs; %1,3 ile en az orana sahip olan karşılıksız bir kerelik nakit para düşünceleri izlemektedir. Araştırmaya katılanların %19,8’inin ise konu ile ilgili hiçbir fikri bulunmamaktadır. Ayrıca diğer seçeneğini işaretleyerek %3,6’lık dilimde yer alan katılımcılar sosyal belediyecilikle ilgili düşüncelerini belirtmiştir. Bunlar içerisinde vatandaşın her türlü ihtiyacına karşılık veren; eşitlik ilkesi çerçevesinde vatandaşın sıkıntısına ulaşabilen ve çözüm üreten; halkla iç içe belediyecilik şeklinde verilen cevaplar dikkat çekmektedir.

4.2.3.İlgililik, Duyulma, Yararlanma ve Faydalılık Düzeylerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik ilgililik, duyma, yararlanma ve faydalılık durumları ayrı bir şekilde ele alınacaktır.

4.2.3.1. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumuna İlişkin Bulgular

Burada belediye tarafından yürütülen sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin sosyal belediyecilikle ilgililik durumlarına yönelik katılımcılar tarafından verilen yanıtlar yer almaktadır.

Tablo 14. Sosyal Yardımların Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumu

Sosyal Belediyecilikle İlgilidir	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Yardımlar						
Kart 61	290	73,8	103	26,2	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	334	85,0	59	15,0	393	100,0
Su Yardımı	293	74,6	100	25,4	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımı	312	79,4	81	20,6	393	100,0
Yakacak Yardımı	330	84,0	63	16,0	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	319	81,2	74	18,8	393	100,0
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	309	78,6	84	21,4	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	326	83,0	67	17,0	393	100,0
Asker Aylığı Yardımı	220	56,0	173	44,0	393	100,0

Tablo 14’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardımların sosyal belediyecilik anlayışıyla ilgili olup olmadığına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtların dağılımları yer almaktadır. Buna göre katılımcılar en çok, %85,0’lık dilimde yer alan gıda yardımını sosyal belediyecilik faaliyeti olarak görmektedir. Katılımcıların %84,0’ı yakacak yardımını; %83,0’ı engelsiz ulaşımı;

%81,2'si eğitim yardımını; %79,4'ü eşya ve kıyafet yardımını; %78,6'sı baston, tekerlekli sandalye, medikal ürün vb. yardımları; % 74,6'sı su yardımını; %73, 8'i Kart 61'i sosyal belediyeçilik faaliyeti olarak değerlendirirken, asker aylığı yardımı %56,0'lık orana sahiptir. Genel itibariyle bakıldığında çok yüksek bir oranla belediye tarafından yapılan sosyal yardımların sosyal belediyeçilik ile ilgili olduğu düşüncesi hakimdir.

Tablo 15. Sosyal Hizmetlerin Sosyal Belediyeçilikle İlgililik Durumu

Sosyal Belediyeçilikle İlgilidir	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Hizmetler						
Aile,Çocuk, Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	302	76,8	91	23,2	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	252	64,1	141	35,9	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	271	69,0	122	31,0	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	277	70,5	116	29,5	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	322	81,9	71	18,1	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	286	72,8	107	27,2	393	100,0
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	285	72,5	108	27,5	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	303	77,1	90	22,9	393	100,0
Uyuşturucu Eylem Planı	260	66,2	133	33,8	393	100,0

Tablo 15'de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal hizmetlerin sosyal belediyeçilik anlayışıyla ilgili olup olmadığına yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların %81,9'u çocuk oyun odasının daha sonra sırasıyla %77,1'i evde temizlik/bakım hizmetinin; %76,8'i aile, çocuk, kadın ve engelli danışma merkezinin; %72,8'i Çınarlarımızla El Ele Projesinin; %72,5'i Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşambaya Projesinin; %70,5'i Çocuk Dostu Kentler Projesinin; %69,0'ı Kadın Dostu Kent Projesinin; %66,2'si uyuşturucu eylem planının; %64,1'i Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planının sosyal belediyeçilik ile ilgili olduğunu düşünmektedir. Genel itibariyle bakıldığında katılımcılarda çok yüksek bir oranla belediye tarafından yapılan sosyal hizmetlerin sosyal belediyeçilik ile ilgili olduğu düşüncesi hakimdir.

Tablo 16. Kültürel Hizmetlerin Sosyal Belediyecilikle İlgililik Durumu

Sosyal Belediyecilikle İlgilidir	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kültürel Hizmetler						
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)	317	80,7	76	19,3	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	316	80,4	77	19,6	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	312	79,4	81	20,6	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	274	69,7	119	30,3	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	301	76,6	92	23,4	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	312	79,4	81	20,6	393	100,0

Tablo 16’da Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan kültürel hizmetlerin sosyal belediyecilik anlayışıyla ilgili olup olmadığına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtların dağılımları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %80,7’si eğitim ve mesleki eğitime yönelik kursları; %80,4’ü enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kursları; % 79,4’ü konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinlikleri; %79,4’ü Ramazan ayı iftar yemek ve programları; %76,6’sı sportif faaliyetleri; %69,7’si amatör spor kulüplerine yardımı sosyal belediyecilik faaliyeti olarak görmüştür. Genel itibariyle bakıldığında çok yüksek bir oranla belediye tarafından yapılan kültürel hizmetlerin sosyal belediyecilik ile ilgili olduğu düşüncesi hakimdir.

4.2.3.2. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinin Duyulma Durumuna İlişkin Bulgular

Burada belediye tarafından yürütülen sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin duyulma durumlarına yönelik katılımcılar tarafından verilen yanıtlar yer almaktadır.

Tablo 17. Sosyal Yardımların Duyulma Durumu

Duydum	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Yardımlar						
Kart 61	248	63,1	145	36,9	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	303	77,1	90	22,9	393	100,0
Su Yardımı	207	52,7	186	47,3	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımı	268	68,2	125	31,8	393	100,0
Yakacak Yardımı	286	72,8	107	27,2	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	260	66,2	133	33,8	393	100,0
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	225	57,3	168	42,7	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	276	70,2	117	29,8	393	100,0
Asker Aylığı Yardımı	121	30,8	272	69,2	393	100,0

Tablo 17’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardımların duyulmasına yönelik dağılımlar yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %77,1’i gıda yardımını; %72,8’i yakacak yardımını; %70,2’si engelsiz ulaşımı; %68,2’si eşya ve kıyafet yardımını; %66,2’si eğitim yardımını; %63,1’i Kart 61’i; %57,3’ü Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımları; %52,7’si su yardımını; %30,8’i asker aylığı yardımını duymuştur.

Bu veriler, belediye tarafından yapılan sosyal yardımların genel olarak duyulduğunu ortaya koymaktadır. Ancak asker aylığı yardımı diğer yardımlara oranla çok düşüktür.

Tablo 18. Sosyal Hizmetlerin Duyulma Durumu

Duydum	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Hizmetler						
Aile,Çocuk, Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	223	56,7	170	43,3	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	152	38,7	241	61,3	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	170	43,3	223	56,7	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	171	43,5	222	56,5	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	272	69,2	121	30,8	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	178	45,3	215	54,7	393	100,0
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	182	46,3	211	53,7	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	261	66,4	132	33,6	393	100,0
Uyuşturucu Eylem Planı	158	40,2	235	59,8	393	100,0

Tablo 18’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal hizmetlerin duyulmasına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtların dağılımları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %69,2’si çocuk oyun odasını daha sonra sırasıyla %66,4’ü evde temizlik/bakım hizmetini; %56,7’si aile, çocuk, kadın ve engelli danışma merkezini; %46,3’ü Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba’ya Projesini; %45,3’ü Çınarlarımızla El Ele Projesini; %43,5’i Çocuk Dostu Kentler Projesini; %43,3’ü Kadın Dostu Kent Projesini; %40,2’si uyuşturucu eylem planını; %38,7’si Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planını duymuştur.

Bu veriler, belediye tarafından yapılan sosyal hizmetlerin duyulma oranının sosyal yardımlara oranla çok yüksek olmadığını ortaya koymaktadır. Hizmetler arasında ise Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planının duyulma durumu oldukça düşüktür.

Tablo 19. Kültürel Hizmetlerin Duyulma Durumu

Duydum	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kültürel Hizmetler						
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)	289	73,5	104	26,5	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	265	67,4	128	32,6	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	279	71,0	114	29,0	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	208	52,9	185	47,1	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	261	66,4	132	33,6	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	310	78,9	83	21,1	393	100,0

Tablo 19’da Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan kültürel hizmetlerin duyulmasına ilişkin katılımcıların verdikleri yanıtlar yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %78,9’u Ramazan ayı iftar yemek ve programları; %73,5’i eğitim ve mesleki eğitime yönelik kursları; %71,0’ı konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinlikleri; %67,4’ü enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kursları; %66,4’ü sportif faaliyetleri; %52,9’u amatör spor kulüplerine yardımı duymuştur.

Bu veriler, belediye tarafından yapılan kültürel hizmetlerin duyulma oranının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Kültürel hizmetler arasında amatör spor kulüplerine yardımın duyulma durumu oldukça düşüktür.

4.2.3.3. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinden Yararlanma Durumuna İlişkin Bulgular

Burada belediye tarafından yürütülen sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin katılımcılar tarafından yararlanma durumları yer almaktadır.

Tablo 20. Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumu

Yararlandım	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Yardımlar						
Kart 61	126	32,1	267	67,9	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	71	18,1	322	81,9	393	100,0
Su Yardımı	58	14,8	335	85,2	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımı	51	13,0	342	87,0	393	100,0
Yakacak Yardımı	64	16,3	329	83,7	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	65	16,5	328	83,5	393	100,0
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	57	14,5	336	85,5	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	59	15,0	334	85,0	393	100,0
Asker Aylığı Yardımı	17	4,3	376	95,7	393	100,0

Tablo 20’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardımlardan katılımcıların yararlanmalarına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %32,1’i Kart 61’den; %18,1’i gıda yardımından; %16,5’i eğitim yardımından; %16,3’ü yakacak yardımından; %15,0’ı engelsiz ulaşımından; %14,8’i su yardımından; %14,5’i Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlardan; %13,0’ı su yardımından %4,3’ü asker aylığı yardımından yararlandığı görülmüştür.

Bu sonuçlara göre Tablo 17’de katılımcıların 248’i tarafından bilinen Kart 61’den, 126 kişinin yararlandığı ve Tablo 21’i doğrular şekilde 121 kişi tarafından bilinen asker aylığı yardımından 17 kişinin yararlandığı görülmektedir.

Tablo 21. Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumu

Yararlandım	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Sosyal Hizmetler						
Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	44	11,2	349	88,8	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	34	8,7	359	91,3	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	39	9,9	354	90,1	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	46	11,7	347	88,3	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	82	20,9	311	79,1	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	45	11,5	348	88,5	393	100,0
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	47	12,0	346	88,0	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	47	12,0	346	88,0	393	100,0
Uyuşturucu Eylem Planı	45	11,5	348	88,5	393	100,0

Tablo 21’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal hizmetlerden katılımcıların yararlanmalarına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %20,9’u çocuk oyun odalarından; %12,0’ı evde temizlik/bakım hizmeti ve Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba’ya Projesinden; %11,7’si Çocuk Dostu Kentler Projesinden; %11,5’i Çınarlarımızla El Ele Projesi ve uyuşturucu eylem planından; %11,2’si Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezinden; %9,9’u Kadın Dostu Kent Projesinden ve %8,7’si Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planından yararlanmıştır.

Bu sonuçlara göre Tablo 18’de katılımcıların 271’si tarafından bilinen çocuk oyun odalarından 82 kişinin yararlandığı ve Tablo 22’yi doğrular şekilde 152 kişi tarafından bilinen Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planından 34 kişinin yararlandığı görülmektedir. Ancak birçok kişi tarafından bilinen sosyal hizmetlerden yararlanma düzeyi oldukça düşüktür.

Tablo 22. Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumu

Yararlandım	Evet		Hayır		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kültürel Hizmetler						
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)	79	20,1	314	79,9	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	88	22,4	305	77,6	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	116	29,5	277	70,5	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	42	10,7	351	89,3	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	63	16,0	330	84,0	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	97	24,7	296	75,3	393	100,0

Tablo 22’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan kültürel hizmetlerden katılımcıların yararlanmalarına ilişkin veriler yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %29,5’i konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinliklerden, %24,7’si Ramazan ayı iftar yemek ve programlarından; %22,4’ü enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kurslardan; 20,1’i eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslardan; %16,0’ı sportif faaliyetlerden; %10,7’si amatör spor kulüplerine yardımdan yararlanmıştır.

Bu sonuçlara göre Tablo 19’da katılımcıların 279’u tarafından bilinen konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinliklerden 116 kişinin yararlandığı ve Tablo 23’ü doğrular şekilde 208 kişi tarafından bilinen amatör spor kulüplerine yardımından 42 kişinin yararlandığı görülmektedir.

4.2.3.4. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Faydalılık Durumuna İlişkin Bulgular

Burada belediye tarafından yürütülen sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin katılımcılar tarafından çok faydalı, faydalı, kısmen faydalı, faydasız ve çok faydasız seçenekleri çerçevesinde faydalılık durumlarına yer verilmiştir.

Tablo 23. Sosyal Yardımların Faydalılık Durumu

Faydalılık Durumu	Çok Faydalı		Faydalı		Kısmen Faydalı		Faydasız		Çok Faydasız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sosyal Yardımlar												
Kart 61	143	36,4	100	25,4	130	33,1	11	2,8	9	2,3	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	151	38,4	106	27,0	120	30,5	9	2,3	7	1,8	393	100,0
Su Yardımı	150	38,2	107	27,2	120	30,5	9	2,3	7	1,8	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımı	147	37,4	116	29,5	112	28,5	9	2,3	9	2,3	393	100,0
Yakacak Yardımı	147	37,4	110	28,0	117	29,8	10	2,5	9	2,3	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	148	37,7	105	26,7	123	31,3	7	1,8	10	2,5	393	100,0
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	141	35,9	105	26,7	131	33,3	5	1,3	11	2,8	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	136	34,6	107	27,2	128	32,6	10	2,5	12	3,1	393	100,0
Asker Aylığı Yardımı	111	28,2	35	8,9	57	14,5	63	16,0	127	32,3	393	100,0

Tablo 23’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardımlara ilişkin faydalılık durumları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların çoğu sosyal yardımlar içerisinde %38,4’lük oran ile gıda yardımını çok faydalı bulmaktadır. Gıda yardımının faydalılık oranının yararlananların oranından yüksek olması, bireylerin bu yardımlardan yararlanmamış olsalar da yardımın muhtaç kişilere yönelik yapılmasından veya çevrelerinde bu yardımı alan bireylerin olumlu tepkilerinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Katılımcılar sosyal yardımlar içerisinde en çok eşya ve kıyafet yardımını %29,5 ile faydalı; Kart 61’i %33,1 ile kısmen faydalı; asker aylığı yardımını %16,0 ile faydasız ve %32,3 ile çok faydasız bulmuştur. Katılımcılar tarafından asker aylığı yardımının faydalılık durumunun düşük olması ise bu yardımın duyulma ve yararlanma oranlarının düşük olmasıyla orantılıdır.

Tablo 24. Sosyal Hizmetlerin Faydalılık Durumu

Faydalılık Durumu	Çok Faydalı		Faydalı		Kısmen Faydalı		Faydasız		Çok Faydasız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sosyal Hizmetler												
Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	142	36,1	164	41,7	68	17,3	15	3,8	4	1,0	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	112	28,5	176	44,8	81	20,6	19	4,8	5	1,3	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	113	28,8	172	43,8	89	22,6	16	4,1	3	0,8	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	113	28,8	169	43,0	93	23,7	16	4,1	2	0,5	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	120	30,5	182	46,3	73	18,6	15	3,8	3	0,8	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	107	27,2	188	47,8	81	20,6	13	3,3	4	1,0	393	100,0
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	106	27,0	186	47,3	80	20,4	14	3,6	7	1,8	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	137	34,9	176	44,8	69	17,6	8	2,0	3	0,8	393	100,0
Uyuşturucu Eylem Planı	123	31,3	151	38,4	100	25,4	12	3,1	7	1,8	393	100,0

Tablo 24’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal hizmetlere ilişkin faydalılık durumları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların çoğu %36,1’lik oran ile Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezini çok faydalı bulmaktadır. Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezinin faydalılık durumu, hizmetten yararlanma oranlarından oldukça fazladır. Engelsiz ulaşımın faydalılık oranının yararlanma oranından yüksek olması, katılımcıların her ne kadar engelsiz ulaşım hizmetinden yararlanmamış olsalar da, hizmetin niteliğinden veya çevrelerinde bu hizmetten yararlanan bireylerin olumlu tepkilerinden dolayı çok faydalı bulunduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların %47,8’i Çınarlarımızla El Ele Projesini faydalı bulmaktadır. Katılımcılar içerisinde 178 kişinin duyduğu ve 45 kişinin yararlandığı Çınarlarımızla El Ele Projesinin 188 kişi tarafından faydalı bulunması bireylerin projeye ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Belediye tarafından yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin faydalılık durumlarında kısmen faydalı, faydasız ve çok

Faydasız seçeneklerini fazla tercih etmeyen katılımcılar, uyuşturucu eylem planını %25,4 oranında kısmen faydalı; Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planını %4,8 oranında faydasız; uyuşturucu eylem planını ve Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesini %1,8 oranında çok faydasız bulmuştur.

Tablo 25. Kültürel Hizmetlerin Faydalılık Durumu

Faydalılık Durumu	Çok Faydalı		Faydalı		Kısmen Faydalı		Faydasız		Çok Faydasız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kültürel Hizmetler												
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)	152	38,7	164	41,7	60	15,3	14	3,6	3	0,8	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	117	29,8	193	49,1	66	16,8	13	3,3	4	1,0	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	119	30,3	190	48,3	67	17,0	13	3,3	4	1,0	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	80	20,4	158	40,2	109	27,7	29	7,4	17	4,3	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	105	26,7	185	47,1	84	21,4	16	4,1	3	0,8	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	120	30,5	182	46,3	61	15,5	20	5,1	10	2,5	393	100,0

Tablo 25’de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan kültürel hizmetlere ilişkin faydalılık durumları yer almaktadır. Buna göre katılımcılar arasında toplam 79 kişinin yararlandığı eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslar %38,7’lik oran ile çok faydalı bulunmuştur. Katılımcıların % 49,1’i enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kursları faydalı bulmaktadır. Katılımcılar arasında 88 kişinin yararlandığı ve 193 kişinin faydalı bulduğu enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kursların faydalılık oranının yararlananların oranından yüksek olması, bireylerin bu hizmetlerden yararlanmamış olsalar da hizmetin bireyleri geliştirme amacı gütmesinden veya çevrelerinde bu hizmetten yararlananların olumlu tepkilerinden

kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Katılımcılar arasında 208 kişi tarafından duyulan ve 42 kişinin yararlandığı amatör spor kulüplerine yardım, 109 kişinin yer aldığı %27,7'lik oran ile kısmen faydalı, %7,4'lük oran ile de faydasız, %4,3'lül oran ile de çok faydasız bulunmuştur. Diğer hizmetlere oranla bu hizmetin oranının kısmen faydalı, faydasız ve çok faydasız kategorilerinde yüksek çıkmasının temel nedeninin yararlanmayanlar içerisinde oluşan algı ve hizmete ilişkin olumsuz tutumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.2.4.Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Burada belediye tarafından yürütülen sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlere ilişkin katılımcıların düşünceleri yer almaktadır.

Tablo 26. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerinden Haberdar Olma Durumu

Haberdar Olma Durumu	N	%	Kümülatif %
Yetkililer beni buldu	12	3,1	3,1
Yakın çevrem vasıtasıyla	143	36,4	39,4
Yerel TV	16	4,1	43,5
Yerel Gazete	26	6,6	50,1
Muhtarlık vasıtasıyla	18	4,6	54,7
Belediye yayınlarıyla	41	10,4	65,1
Belediyenin internet sitesinden	26	6,6	71,8
Sosyal paylaşım merkezinden (Twitter, instagram, Facebook, You Tube)	94	23,9	95,7
Diğer	17	4,3	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 26’da Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardım ve hizmetlerden katılımcıların haberdar olma durumları yer almaktadır. Katılımcıların %36,4’ünün yer aldığı önemli bir çoğunluk yakın çevresinin vasıtasıyla belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden haberdar olmuştur. Bu durumu sırasıyla %23,9 ile sosyal paylaşım merkezlerinden; %10,4 ile belediye yayınlarından; %6,6 ile yerel gazete ve belediyenin internet sitesinden; %4,6 ile muhtarlık vasıtasıyla; %4,1 ile yerel

TV yoluyla; %3,1 ile yetkililerin bulmasıyla haberdar olma durumları izlemiştir. Ayrıca diğer seçeneği işaretleyerek %4,3'lük dilimde yer alan katılımcılar belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinden haberdar olma durumlarını belirtmişlerdir. Bunlar içerisinde önemli bir çoğunluk hiçbir şekilde haberinin olmadığını, bir kişi orada çalıştığını, birkaç kişi ise yapılan anket vasıtasıyla haberinin olduğunu belirtmiştir.

Tablo 27. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Neden Yapıldığı Düşüncesi

Neden Yapıldığı Düşüncesi	N	%	Kümülatif %
Sosyal açıdan hizmet etme görevi olduğu için	176	44,8	44,8
Vatandaş temelli hizmet etme amacı olduğundan	93	23,7	68,4
Daha fazla oy kazanmak için	76	19,3	87,8
Sosyal açıdan güçsüzleri önemseydiği için	23	5,9	93,6
Sosyal yardım veriyormuş gibi görünmek için	14	3,6	97,2
Belediye başkanı istediği için	11	2,8	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 27'de Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal yardım ve hizmetlerin neden yapıldığına ilişkin katılımcıların düşünceleri yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %44,8'lik dilimde yer alan büyük bir çoğunluğu belediyenin faaliyetleri sosyal açıdan hizmet etme görevi olduğu; %23,7'si ise vatandaş temelli hizmet etme amacı olduğu için yaptığını düşünmektedir. Daha sonra sırasıyla %19,3'ü daha fazla oy almak için; %5,9'u sosyal açıdan güçsüzleri önemseydiği için; %3,6'sı sosyal yardım veriyormuş gibi görünmek için; %2,8'i ise belediye başkanı istediği için faaliyetlerin yapıldığını düşünmektedir.

Tablo 28. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerine Yönelik Rahatsızlık Durumu

Rahatsızlık Durumu	N	%	Kümülatif %
Evet	111	28,2	28,2
Hayır	282	71,8	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 28’de araştırmaya katılanların sosyal belediyeçilik faaliyetlerine ilişkin rahatsızlık durumları yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %77,8’lik dilimde yer alan büyük bir çoğunluğu faaliyetlerden rahatsızlık duymazken; %28,2’si faaliyetlere ilişkin rahatsızlıklarını dile getirmiştir.

Tablo 29. Rahatsız Olunan Hususlar

Evet ise; Önem Derecesi	1		2		3	
	N	%	N	%	N	%
Yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olması	19	17,1	6	5,4	17	15,3
Bürokratik işlemler ve engeller	15	13,5	23	20,7	9	8,1
Yardım ve hizmetlerin düzensiz olması	20	18,0	16	14,4	15	13,5
Yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamaması	13	11,7	19	17,1	20	18,0
Yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanması	17	15,3	20	18,0	30	27,0
Siyasi ayrımcılığın yapılması	15	13,5	17	15,3	10	9,0
Görevli memurlarının davranışları	10	9,0	6	5,4	4	3,6
Toplam	109	98,1	107	96,3	105	94,5

Tablo 29’da katılımcıların 111’i tarafından faaliyetlere ilişkin rahatsızlık duyanların, ne tür rahatsızlıklar içerisinde oldukları yer almaktadır. Çalışmada, katılımcılara faaliyetlerin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlar konusunda birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri ve bunları önem derecesine göre sıralamaları söylenmiştir. Buna göre birinci derecede katılımcıların %18,0’ı yardım ve hizmetlerin düzensiz olmasından daha sonra sırasıyla %17,1’i yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olmasından; %15,3’ü yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanmasından; %13,5’i Bürokratik işlemler ve engeller ile siyasi ayrımcılığın yapılmasından; %11,7’si yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamamasından; %9,0’ı Görevli memurlarının davranışlarından rahatsız olmuştur. İkinci derecede katılımcıların %20,7’si bürokratik işlem ve engellerden daha sonra sırasıyla %18,0’ı yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanmasından; 17,1’i yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamamasından; 15,3’ü siyasi ayrımcılığın yapılmasından; 14,4’ü yardım ve hizmetlerin düzensiz olmasından; %5,4’ü yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olması ile görevli memurlarının davranışlarından rahatsız olmuştur. Üçüncü derecede

ise katılımcıların %27,0'ı yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanmasından daha sonra sırasıyla 18,0'ı yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamamasından; 15,3'ü yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olmasından; %13,5'i yardım ve hizmetlerin düzensiz olmasından, %9,0'ı siyasi ayrımcılığın yapılmasından; %8,1'i bürokratik işlemler ve engellerden; %3,6'sı görevli memurlarının davranışlarından rahatsız olduğunu belirtmiştir.

Tablo 30. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Yardım ve Hizmetlerin Adalet Durumu

Adalet Derecesi	N	%	Kümülatif %
1 (Çok Adaletsiz)	29	7,4	7,4
2	6	1,5	8,9
3	18	4,6	13,5
4	33	8,4	21,9
5	67	17,0	38,9
6	57	14,5	53,4
7	57	14,5	67,9
8	55	14,0	81,9
9	28	14,0	89,1
10 (Çok Adaletli)	43	10,9	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 30'da araştırmaya katılanların belediyenin sosyal yardım ve hizmetleri yürütmesindeki adalet derecelendirmeleri yer almaktadır. Buna göre %17,0 oran ile katılımcıların çoğu yardım ve hizmetlerin adalet derecesinin 5, daha sonra sırasıyla %14,5 oran ile 6 ve 7; %14,0 oran ile 8 ve 9; %10,9 oran ile on; %8,4 oran ile 4; %7,4 oran ile 1; %4,6 oran ile 3; %1,5 oran ile 2 olduğunu belirtmiştir. Bu adalet derecelendirmesinde bir ve beş arası düşük, altı ve on arası yüksek kabul edilmiştir. Buna göre belediyenin sosyal belediyecilik faaliyetlerinin adil olma durumunu katılımcıların %38,9'u bir ve beş arası derecelendirerek adil bulmamış, nispeten çoğunluğunun olduğu %61,1'i ise altı ve on arası değerlendirme yaparak adil bulmuştur. Genel olarak bakıldığında katılımcıların yarısından çoğu belediyenin sosyal yardım ve hizmetlerinin adalet derecesinin 5'in üstünde olduğunu söylemiştir.

Tablo 31. Trabzon’un Büyükşehir Belediyesi Olması Sonrası Faaliyetlerindeki Değişiklik Durumu

Büyükşehir Olduktan Sonra Faaliyetlerdeki Değişiklik Durumu	N	%	Kümülatif %
Oldu (Arttı)	230	58,5	58,5
Oldu (Azaldı)	53	13,5	72,0
Olmadı	110	28,0	100,0
Toplam	393	100,0	

Tablo 31’de araştırmaya katılanların 2014 yılından sonra Trabzon Belediyesi’nin Büyükşehir Belediyesi olması ile birlikte sosyal yardım ve hizmetlerinde bir değişim olup olmadığına ilişkin düşünceleri yer almaktadır. Buna göre katılımcıların, %58,5’i sosyal yardım ve hizmetlerin arttığını; %28,0’ı değişikliğin olmadığını; %13,5’i sosyal yardım ve hizmetlerin azaldığını belirtmiştir. Verilere göre Trabzon Belediyesi’nin Büyükşehir olduktan sonra sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini arttırdığı söylenebilmektedir.

4.2.5. Diğer Bulguların Değerlendirilmesi

Bireylerin kişisel özellikleri sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden yararlanma durumuna etki etmektedir. Bu doğrultuda Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden yararlanma durumunun kişisel bilgilere göre farklılık gösterip göstermediğinin analizi yapılmıştır.

4.2.5.1. Aylık Gelir İle Faaliyetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Bireylerin aylık gelirleri ile yararlandıkları sosyal belediyeçilik faaliyetleri arasında bir ilişkinin olmasından dolayı karşılaştırma yapılarak aylık gelirin sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden yararlanma üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

Tablo 32. Aylık Gelir İle Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Aylık Gelir Sosyal Yardımlar		0-1300TL		1301-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5001 ve Üzeri		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kart 61	Evet	67	17,0	30	7,6	25	6,4	4	1,0	0	0,0	0	0,0	126	32,1
	Hayır	51	13,0	14	3,6	58	14,8	47	12,0	47	12,0	50	12,7	267	67,9
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	Evet	37	9,4	20	5,1	13	3,3	1	0,3	0	0,0	0	0,0	71	18,1
	Hayır	81	20,6	24	6,1	70	17,8	50	12,7	47	12,0	50	12,7	322	81,9
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Su Yardımı	Evet	31	7,9	16	4,1	11	2,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	58	14,8
	Hayır	87	22,1	28	7,1	72	18,3	51	13,0	47	12,0	50	12,7	335	85,2
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımları	Evet	25	6,3	18	4,6	8	2,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	51	13,0
	Hayır	93	23,7	26	6,6	75	19,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	342	87,0
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Yakacak Yardımları	Evet	33	8,4	20	5,1	9	2,3	1	0,3	1	0,3	0	0,0	64	16,3
	Hayır	85	21,6	24	6,1	74	18,8	50	12,7	46	11,7	50	12,7	329	83,7
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	Evet	31	7,9	25	6,4	6	1,5	2	0,5	1	0,3	0	0,0	65	16,5
	Hayır	87	22,1	19	4,8	77	19,6	49	12,5	46	11,7	50	12,7	328	83,5
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0

Tablo 32. (Devamı)

Aylık Gelir		0-1300TL		1301-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5001 ve Üzeri		Toplam	
Sosyal Yardımlar		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	Evet	26	6,6	21	5,3	5	1,3	3	0,8	1	0,3	1	0,3	57	14,5
	Hayır	92	23,4	23	5,9	78	19,8	48	12,2	46	11,7	49	12,4	336	85,5
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	Evet	23	5,9	19	4,8	6	1,5	6	1,5	3	0,8	2	0,5	59	15,0
	Hayır	95	24,2	25	6,4	77	19,6	45	11,5	44	11,2	48	12,2	334	85,0
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Asker Aylığı Yardımları	Evet	9	2,3	8	2,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	17	4,3
	Hayır	109	27,7	36	9,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	376	95,7
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0

Tablo 32’ de katılımcıların aylık gelirleri ile sosyal yardımlardan yararlanmaları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre, Kart 61’den en fazla yararlanan kesim 0-1300 TL arası gelire sahip katılımcılar olmuştur.

Katılımcıların %32,1’inin yararlandığı Kart 61’den, %17,0’ı bu gelir grubuna aittir. Daha sonra sırasıyla yararlananların %7,6’sının 1301-2000 TL arası gelire sahip, %6,4’ünün 2001-3000 TL arası gelire sahip, %1,0’ının ise 3001-4000 TL arası gelire sahip olduğu görülmektedir. 4001-5000 TL arası ve 5001 ve üzeri gelire sahip katılımcılar ise Kart 61’den yararlanmamıştır.

Katılımcıların %18,1’inin yararlandığı gıda yardımından en fazla yararlanan kesim %9,4 ile 0-1300 TL arası gelire sahiptir. Daha sonra sırasıyla yararlananların %5,1’inin 1301-2000 TL arası gelire sahip, %3,3’ünün 2001-3000 TL arası gelire sahip ve %0,3’ünün 3001-4000 TL arası gelire sahip kişiler olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %14,8’inin yararlandığı su yardımından ise yararlananların %7,9’u 0-1300 TL arası gelire, %4,1’i 1301-2000 TL arası gelire, %2,8’i 2001-3000 TL arası gelire sahiptir. Katılımcıların %13,0’ı eşya ve kıyafet yardımından yararlanmıştır. Bunun %6,3’ü 0-1300 TL arası gelire, %4,6’sı 1301-2000 TL arası gelire, %2,0’ı ise 2001-3000 TL arası gelire sahip katılımcılardır.

Katılımcıların %16,3’ünün yararlandığı yakacak yardımından ise yararlananların %8,4’ünü 0-1300 TL arası gelire, %5,1’ini 1301-2000 TL arası gelire, %2,3’ünü 2001-3000 TL arası gelire, %0,3’ünü 3001-4000 TL arası gelire ve %0,3’ünü 4001-5000 TL arası gelire sahip kişiler oluşturmaktadır.

Katılımcıların %16,5’i ise eğitim yardımından yararlanmıştır. Yararlananların %7,9’unun 0-1300 TL arası gelire, %6,4’ünün 1301-2000 TL arası gelire, %1,5’inin 2001-3000 TL arası gelire, %0,5’inin 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ünün ise 4001-5000 TL arası gelire sahip olduğu görülmektedir.

Baston, tekerlekli sandalye, medikal ürün vb. yardımlardan yararlanan katılımcılar tüm katılımcıların %14,5’i kadardır. Bu oran içerisinde katılımcıların %1,3’ü 2001-3000 TL arası gelire, %0,8’i 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ü 4001-5000 TL arası gelire, %0,3’ü 5001 ve üzeri gelire sahiptir.

Engelsiz ulaşımdan yararlanan katılımcılar ise tüm katılımcıların %15,0’ını oluşturmaktadır. Yararlananların %5,9’u 0-1300 TL arası gelire, %4,8’i 1301-2000 TL arası gelire, %1,5’i 2001-3000 TL arası gelire, %1,5’i 3001-4000 TL arası gelire, %0,8’i

4001-5000 TL arası gelire, %0,5'i ise 5001 ve üzeri gelire sahiptir. Katılımcıların %4,3'ünün yararlandığı asker aylığı yardımımdan ise yararlananların %2,3'ü 0-1300 TL arası gelire, %2,0'ı 1301-2000 TL arası gelire sahiptir.

Tablo 33. Aylık Gelir İle Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Aylık Gelir Sosyal Hizmetler		0-1300TL		1301-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5001 ve Üzeri		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	Evet	13	3,3	21	5,3	5	1,3	3	0,8	2	0,5	0	0,0	44	11,2
	Hayır	105	26,7	23	5,9	78	19,8	48	12,2	45	11,5	50	12,7	349	88,8
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	Evet	17	4,3	6	1,5	5	1,3	2	0,5	4	1,0	0	0,0	34	8,7
	Hayır	101	25,7	38	9,7	78	19,8	49	12,5	43	10,9	50	12,7	359	91,3
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	Evet	17	4,3	8	2,0	7	1,8	4	1,0	3	0,8	0	0,0	39	9,9
	Hayır	101	25,7	36	9,2	76	19,3	47	12,0	44	11,2	50	12,7	354	90,1
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	Evet	17	4,3	19	4,8	4	1,0	2	0,5	3	0,8	1	0,3	46	11,7
	Hayır	101	25,7	25	6,4	79	20,1	49	12,5	44	11,2	49	12,4	347	88,3
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	Evet	25	6,4	21	5,3	18	4,6	5	1,3	10	2,5	3	0,8	82	20,9
	Hayır	93	23,7	23	5,9	65	16,5	46	11,7	37	9,4	47	12,0	311	79,1
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	Evet	15	3,8	18	4,6	8	2,0	2	0,5	2	0,5	0	0,0	45	11,5
	Hayır	103	26,2	26	6,6	75	19,1	49	12,5	45	11,5	50	12,7	348	88,5
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0

Tablo 33. (Devamı)

Aylık Gelir Sosyal Hizmetler		0-1300TL		1301-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5001 ve Üzeri		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	Evet	19	4,8	19	4,8	7	1,8	1	0,3	1	0,3	0	0,0	47	12,0
	Hayır	99	25,2	25	6,4	76	19,3	50	12,7	46	11,7	50	12,7	346	88,0
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	Evet	18	4,6	19	4,8	6	1,5	0	0,0	2	0,5	2	0,5	47	12,0
	Hayır	100	25,4	25	6,4	77	19,6	51	13,0	45	11,5	48	12,2	346	88,0
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Uyğurucu Eylem Planı	Evet	17	4,3	17	4,3	8	2,0	1	0,3	2	0,5	0	0,0	45	11,5
	Hayır	101	25,7	27	6,9	75	19,1	50	12,7	45	11,5	50	12,7	348	88,5
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0

Tablo 33’de katılımcıların aylık gelirleri ile sosyal hizmetlerden yararlanma durumları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %11,2’sinin yararlandığı aile, çocuk kadın ve engelli danışma merkezinden en çok %5,3’ünün yer aldığı 1301-2000 TL arası gelire sahip kişiler yararlanmıştır. Daha sonra sırasıyla yararlananların %3,3’ünün 0-1300 TL arası gelire sahip, %1,3’ünün yer aldığı 2001-3000 TL arası gelire sahip, %0,8’inin 3001-4000 TL arası gelire sahip, %0,5’inin ise 4001-5000 TL arası gelire sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %8,7’sinin yararlandığı Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı’ndan en çok yararlanan kesim %4,3 ile 0-1300 TL arası gelire sahiptir. Daha sonra sırasıyla yararlananların %1,5’inin 1301-2000 TL arası gelire sahip, %1,3’ünün 2001-3000 TL arası gelire sahip ve %0,5’inin 3001-4000 TL arası gelire sahip, %1,0’ının ise 4001-5000 TL arası gelire sahip kişiler olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %9,9’unun yararlandığı Kadın Dostu Kent Projesi’nden yararlananların %4,3’ü 0-1300 TL arası gelire, %2,0’ı 1301-2000 TL arası gelire, %1,8’i 2001-3000 TL arası gelire, %1,0’ı 3001-4000 TL arası gelire, %0,8’i ise 4001-5000 TL arası gelire sahiptir.

Katılımcıların %11,7’sinin yararlandığı Çocuk Dostu Kentler Projesi’nden yararlananların ise %4,8’i 1301-2000 TL arası gelire, %4,3’ü 0-1300 TL arası gelire, %1,0’ı 2001-3000 TL arası gelire, %0,8’i 4001-5000 TL arası gelire, %0,5’i 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ü 5001 TL ve üzeri gelire sahiptir.

Sosyal hizmetler içerisinde en çok yararlanılan hizmetlerden olan çocuk oyun odası hizmetinden katılımcıların %20,9’u yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %6,4’ünün 0-1300 TL arası gelire, %5,3’ünün 1301-2000 TL arası gelire, %4,6’sının 2001-3000 TL arası gelire %2,5’inin 4001-5000 TL arası gelire, %1,3’ünün 3001-4000 TL arası gelire, %0,8’inin ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

YADES kapsamında yürütülen Çınarlarımızla El Ele Projesi’nden ise katılımcıların %11,5’i yararlanmıştır. Yararlananların %4,6’sı 1301-2000 TL arası gelire sahip, %3,8’i 0-1300 TL arası gelire sahip, %2,0’ı 2001-3000 TL arası gelire sahip, %0,5’i 3001-4000 TL arası gelire sahip, %0,5’i ise 4001-5000 TL arası gelire sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %12,0’ının yararlandığı Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba’ya Projesi’nden yararlananların %4,8’inin 0-1300 TL arası gelire, %4,8’inin

1301-2000 TL arası gelire, %1,8'inin 2001-3000 TL arası gelire, %0,3'ünün 3001-4000 TL arası gelire, %0,3'ünün 4001-5000 TL arası gelire sahip olduğu görülmektedir.

Evde temizlik/bakım hizmeti ise katılımcıların %12,0'mın yararlandığı bir hizmettir. Bu hizmetten yararlananların %4,8'i 1301-2000 TL arası gelire, %4,6'sı 0-1300 TL arası gelire, %1,5'i 2001-3000 TL arası gelire, %0,5'i 4001-5000 TL arası gelire, %0,5'i ise 5001 ve üzeri gelire sahiptir.

Uyğurucu eylem planından yararlanan katılımcılar ise tüm katılımcıların %11,5'ini oluşturmaktadır. Yararlananların %4,3'ü 0-1300 TL arası gelire, %4,3'ü 1301-2000 TL arası gelire, %2,0'ı 2001-3000 TL arası gelire, %0,5'i 4001-5000 TL arası gelire, %0,3'ü 3001-4000 TL arası gelire sahiptir.

Tablo 34. Aylık Gelir İle Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Aylık Gelir Kültürel Hizmetler		0-1300TL		1301-2000		2001-3000		3001-4000		4001-5000		5001 ve Üzeri		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)	Evet	32	8,1	23	5,9	13	3,3	3	0,8	7	1,8	1	0,3	79	20,1
	Hayır	86	21,9	21	5,3	70	17,8	48	12,2	40	10,2	49	12,4	314	79,9
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	Evet	28	7,1	26	6,6	20	5,1	5	1,3	8	2,0	1	0,3	88	22,4
	Hayır	90	22,9	18	4,6	63	16,0	46	11,7	39	10,0	49	12,4	305	77,6
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	Evet	37	9,4	28	7,1	30	7,6	7	1,8	8	2,0	6	1,5	116	29,5
	Hayır	81	20,6	16	4,1	53	13,5	44	11,2	39	10,0	44	11,2	277	70,5
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	Evet	11	2,8	19	4,8	7	1,8	1	0,3	3	0,8	1	0,3	42	10,7
	Hayır	107	27,2	25	6,4	76	19,3	50	12,7	44	11,2	49	12,4	351	89,3
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	Evet	21	5,3	20	5,1	13	3,3	2	0,5	6	1,5	1	0,3	63	16,0
	Hayır	97	24,7	24	6,1	70	17,8	49	12,5	41	10,4	49	12,4	330	84,0
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	Evet	32	8,1	29	7,4	19	4,8	4	1,0	9	2,3	4	1,0	97	24,7
	Hayır	86	21,9	15	3,8	64	16,3	47	12,0	38	9,7	46	11,7	296	75,3
	Toplam	118	30,0	44	11,2	83	21,1	51	13,0	47	12,0	50	12,7	393	100,0

Tablo 34’de katılımcıların aylık gelirleri ile kültürel hizmetlerden yararlanma durumları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %20,1’inin yararlandığı eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslardan en çok %8,1’nin yer aldığı 0-1300 TL arası gelire sahip kişiler yararlanmıştır. Daha sonra sırasıyla yararlananların %5,9’unun 1301-2000 TL arası gelire, %3,3’ünün 2001-3000 TL arası gelire, %1,8’inin 4001-5000 TL arası gelire, %0,8’inin 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ünün ise 5001 ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %22,4’ünün yararlandığı enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kurslardan yararlananların %7,1’i 0-1300 TL arası gelire, %6,6’sı 1301-2000 TL arası gelire, %5,1’i 2001-3000 TL arası gelire, %2,0’ı 4001-5000 TL arası gelire, %1,3’ü 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ü ise 5001 ve üzeri sahiptir.

Kültürel hizmetler içerisinde en çok yararlanılan hizmetlerden olan konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinliklerden katılımcıların %29,5’i yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %9,4’ünün 0-1300 TL arası gelire, %7,6’sının 2001-3000 TL arası gelire, %7,1’inin 1301-2000 TL arası gelire, %2,0’ının 4001-5000 TL arası gelire, %1,8’inin 3001-4000 TL arası gelire, %1,5’inin 5001 TL ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir. Kültürel hizmetler içerisinde en az yararlanılan amatör spor kulüplerine yardımdan ise katılımcıların %10,7’si yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %4,8’i 1301-2000 TL arası gelire, %2,8’i 0-1300 TL arası gelire, %1,8’i 2001-3000 TL arası gelire, %0,8’i 4001-5000 TL arası gelire, %0,3’ü 3001-4000 TL arası gelire, %0,3’ü ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip katılımcılardan oluşmaktadır.

Sportif faaliyetlerden ise katılımcıların %16,0’ı yararlanmıştır. Sportif faaliyetlerden yararlanan katılımcıların oluşturduğu %16,0’lık dilimin %5,3’ünün 0-1300 TL arası gelire sahip, %5,1’inin 1301-2000 TL arası gelire sahip, %3,3’ünün 2001-3000 TL arası gelire sahip, %1,5’inin 4001-5000 TL arası gelire sahip, %0,5’inin 3001-4000 TL arası gelire sahip, %0,3’ünün ise 5001 TL ve üzeri gelire sahip katılımcılar olduğu görülmektedir.

Son olarak katılımcıların %24,7’sinin yararlandığı Ramazan ayı iftar yemek ve programlarından yararlanan katılımcıların %8,1’i 0-1300 TL arası gelire, %7,4’ü 1301-2000 TL arası gelire, %4,8’i 2001-3000 TL arası gelire, %2,3’ü 4001-5000 TL arası gelire, %1,0’ı 3001-4000 TL arası gelire, %1,0’ı ise 5001 TL ve üzeri gelire sahiptir.

4.2.5.2. Sosyal Güvence İle Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Bireylerin sosyal güvenceleri ile yararlandıkları sosyal belediyeçilik faaliyetleri arasında bir ilişkinin olmasından dolayı karşılaştırma yapılarak katılımcıların sosyal güvence durumlarının sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden yararlanma durumu üzerindeki etkisi ortaya konulmuştur.

Tablo 35. Sosyal Güvence ile Sosyal Yardımlardan Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Sosyal Güvence Sosyal Yardımlar		Yok		SSK		Bağ-Kur		Emekli Sandığı		Genel Sağlık Sigortası		Özel Sigorta		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kart 61	Evet	44	11,2	38	9,7	6	1,5	9	2,3	29	7,4	0	0,0	126	32,1
	Hayır	18	4,6	118	30,0	20	5,1	99	25,2	9	2,3	3	0,8	267	67,9
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)	Evet	34	8,7	15	3,8	5	1,3	4	1,0	13	3,3	0	0,0	71	18,1
	Hayır	28	7,1	141	35,9	21	5,3	104	26,5	25	6,4	3	0,8	322	81,9
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Su Yardımı	Evet	28	7,1	10	2,5	3	0,8	2	0,5	15	3,8	0	0,0	58	14,8
	Hayır	34	8,7	146	37,2	23	5,8	106	27,0	23	5,9	3	0,8	335	85,2
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Eşya ve Kıyafet Yardımı	Evet	27	6,9	6	1,5	4	1,0	2	0,5	12	3,1	0	0,0	51	13,0
	Hayır	35	8,9	150	38,2	22	5,6	106	27,0	26	6,6	3	0,8	342	87,0
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Yakacak Yardımı	Evet	28	7,1	11	2,8	5	1,3	3	0,8	17	4,3	0	0,0	64	16,3
	Hayır	34	8,7	145	36,9	21	5,3	105	26,7	21	5,3	3	0,8	329	83,7
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Eğitim Yardımı (kırtasiye, kıyafet, burs vb.)	Evet	29	7,4	12	3,1	4	1,0	7	1,8	13	3,3	0	0,0	65	16,5
	Hayır	33	8,4	144	36,6	22	5,6	101	25,7	25	6,4	3	0,8	328	83,5
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0

Tablo 35. (Devamı)

Sosyal Güvence Sosyal Yardımlar		Yok		SSK		Bağ-Kur		Emekli Sandığı		Genel Sağlık Sigortası		Özel Sigorta		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar	Evet	20	5,1	12	3,1	4	1,0	12	3,1	9	2,3	0	0,0	57	15,5
	Hayır	42	10,7	144	36,6	22	5,6	96	24,4	29	7,4	3	0,8	336	85,5
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)	Evet	20	5,1	13	3,3	6	1,5	9	2,3	10	2,5	1	0,3	59	15,0
	Hayır	42	10,7	143	36,4	20	5,1	99	25,2	28	7,2	2	0,5	334	85,0
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Asker Aylığı Yardımları	Evet	9	2,3	2	0,5	2	0,0	0	0,0	6	1,5	0	0,0	17	4,3
	Hayır	53	13,5	154	39,2	26	6,6	108	27,5	32	8,1	3	0,8	376	95,7
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0

Tablo 35' de katılımcıların sosyal güvenceleri ile sosyal yardımlardan yararlanmaları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre Kart 61'den en fazla yararlanan kesim sosyal güvencesi olmayan katılımcılar olmuştur. Katılımcıların %32,1'inin yararlandığı Kart 61'den yararlananların %11,2'sinin sosyal güvencesi yoktur. Daha sonra yararlananların sosyal güvencelerinin sırasıyla %9,7'sinin SSK, %7,4'ünün genel sağlık sigortası, %2,3'ünün emekli sandığı, %1,5'inin ise Bağ-Kur olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %18,1'inin yararlandığı gıda yardımından en fazla yararlanan kesim %8,7 ile sosyal güvencesi olmayan kesimdir. Daha sonra sırasıyla yararlananların %3,8'inin SSK, %3,3'ünün genel sağlık sigortası, %1,3'ünün Bağ-Kur, %1,0'ının emekli sandığı sahiplerinden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların %14,8'inin yararlandığı su yardımından yararlananların ise %7,1'i sosyal güvencesi olmayan kişilerdir. Geri kalanlarının ise %3,8'i genel sağlık sigortasına, %2,5'i SSK'ya, %0,8'i Bağ-Kur'a, %0,5'i ise emekli sandığına sahip katılımcılar olduğu görülmektedir.

Eşya ve kıyafet yardımından yararlanan katılımcılar toplam katılımcıların %13,0'ını oluşturmaktadır. Bu oran içerisinde yararlananların %6,9'u sosyal güvencesi olmayan, %3,1'i genel sağlık sigortasına sahip olan, %1,5'i SSK'ya sahip olan, %1,0'ı Bağ-Kur'a sahip olan, %0,5'i ise emekli sandığına sahip olan katılımcılardır.

Sosyal yardımlar içerisinde bulunan yakacak yardımından katılımcıların %16,3'ü yararlanmıştır. Yararlananların büyük bir çoğunluğunu oluşturan %7,1'lik dilimde sosyal güvencesi olmayan kişiler bulunmaktadır. Daha sonra yararlananların sırasıyla %4,3'ünün genel sağlık sigortasına sahip, %2,8'inin SSK'ya sahip, %1,3'ünün Bağ-Kur'a sahip, %0,8'inin ise emekli sandığına sahip kişiler olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %16,5'inin yararlandığı eğitim yardımından yararlananların %7,4'ü sosyal güvencesi olmayan kişilerden oluşmaktadır. Daha sonra sırasıyla yararlananların %3,3'ünün genel sağlık sigortasına, %3,1'inin SSK'ya, %1,8'inin emekli sandığına, %1,0'ının Bağ-Kur'a sahip kişiler olduğu görülmektedir.

Baston, tekerlekli sandalye, medikal ürün vb. yardımlardan yararlanan katılımcıların toplam katılımcıların %15,5'ini oluşturduğu görülmektedir. Bu oran içerisinde ise %5,1'i sosyal güvencesi olmayan, %3,1'i SSK'ya, %3,1'i emekli

sandığına, %2,3'ü genel sağlık sigortasına, %1,0'ı ise Bağ-Kur' a sahip kişiler yer almaktadır.

Engelsiz ulaşımdan yararlanan katılımcılar ise tüm katılımcıların %15,0'ını oluşturmaktadır. Yararlananların %5,1'i sosyal güvencesinin olmayan, %3,3'ü SSK'ya, %2,5'i genel sağlık sigortasına, %2,3'ünün emekli sandığına, %1,5'i Bağ-Kur'a, %0,3'ü ise özel sağlık sigortasına sahip kişilerdir.

Katılımcıların %4,3'ünün yararlandığı asker aylığı yardımımdan yararlananların ise %2,3'ü sosyal güvencesi olmayan, %1,5'i genel sağlık sigortasına, %0,5'i ise SSK'ya sahiptir.

Tablo 36. Sosyal Güvence ile Sosyal Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Sosyal Güvence Sosyal Hizmetler		Yok		SSK		Bağ-Kur		Emekli Sandığı		Genel Sağlık Sigortası		Özel Sigorta		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezi	Evet	16	4,1	8	2,0	6	1,5	5	1,3	8	2,0	1	0,3	44	11,2
	Hayır	46	11,7	148	37,7	20	5,1	103	26,2	30	7,6	2	0,5	349	88,8
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)	Evet	15	3,8	10	2,5	0	0,0	5	1,3	3	0,8	1	0,3	34	8,7
	Hayır	47	12,0	146	37,2	26	6,6	103	26,2	35	8,9	2	0,5	359	91,3
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Kadın Dostu Kent Projesi	Evet	17	4,3	12	3,1	0	0,0	4	1,0	5	1,3	1	0,3	39	9,9
	Hayır	45	11,5	144	36,6	26	6,6	104	26,5	33	8,4	2	0,5	354	90,1
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Çocuk Dostu Kentler Projesi	Evet	18	4,6	7	1,8	4	1,0	4	1	12	3,1	1	0,3	46	11,7
	Hayır	44	11,2	149	37,9	22	5,6	104	26,5	26	6,6	2	0,5	347	83,3
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Çocuk Oyun Odası	Evet	21	5,3	21	5,3	5	1,3	15	3,8	18	4,6	2	0,5	82	20,9
	Hayır	41	10,4	135	34,4	21	5,3	93	23,7	20	5,1	1	0,3	311	79,1
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Çınarlarımızla El Ele Projesi	Evet	16	4,1	7	1,8	5	1,3	4	1,0	12	3,1	1	0,3	45	11,5
	Hayır	46	11,7	149	37,9	21	5,3	104	26,5	26	6,6	2	0,5	348	88,5
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0

Tablo 36. (Devamı)

Sosyal Güvence Sosyal Hizmetler		Yok		SSK		Bağ-Kur		Emekli Sandığı		Genel Sağlık Sigortası		Özel Sigorta		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba'ya Projesi	Evet	18	4,6	8	2,0	4	1,0	3	0,8	14	3,6	0	0,0	47	12,0
	Hayır	44	11,2	148	37,7	22	5,6	105	26,7	24	6,1	3	0,8	347	88,0
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti	Evet	23	5,9	4	1,0	0	0,0	6	1,5	14	3,6	0	0,0	47	12,0
	Hayır	39	9,9	152	38,7	26	6,6	102	26,0	24	6,1	3	0,8	346	88,0
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Uyğurucu Eylem Planı	Evet	15	3,8	9	2,3	4	1,0	2	0,5	14	3,6	1	0,3	45	11,5
	Hayır	47	12,0	147	37,4	22	5,6	106	27,0	24	6,1	2	0,5	348	88,5
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0

Tablo 36’da katılımcıların sosyal güvenceleri ile sosyal hizmetlerden yararlanma durumları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %11,2’sinin yararlandığı aile, çocuk kadın ve engelli danışma merkezinden en çok %4,1’inin yer aldığı sosyal güvencesi olmayan kişiler yararlanmıştır. Daha sonra sırasıyla yararlananların %2,0’nın SSK’ya, %2,0’nın genel sağlık sigortasına, %1,5’inin Bağ-Kur’a, %1,3’ünün emekli sandığına, %0,3’ünün ise özel sigortaya sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %8,7’sinin yararlandığı Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı’ndan en çok yararlanan kesim %3,8 ile sosyal güvencesi olmayanlardır. Daha sonra sırasıyla %2,5 ile SSK, %1,3 ile emekli sandığı, %0,8 ile genel sağlık sigortası, %0,3 ile özel sigorta sahipleridir.

Katılımcıların %9,9’unun yararlandığı Kadın Dostu Kent Projesi’nden yararlananların %4,3’ü sosyal güvencesi olmayan, %3,1’i SSK’ya sahip, %1,3’ü genel sağlık sigortasına sahip, %1,0’ı emekli sandığına sahip, %0,3’ü özel sigortaya sahip kişilerdir.

Çocuk Dostu Kentler Projesi’nden ise katılımcıların %11,7’i yararlanmıştır. Bu oran içerisinde %4,3’ünün sosyal güvencesi yoktur. Bu hizmetten yararlananların %3,1’i SSK’dan, %1,3’ü genel sağlık sigortasından, %1,0’ı emekli sandığından, %0,3’ü ise özel sigortadan faydalanan kişilerdir.

Sosyal hizmetler içerisinde en çok yararlanılan hizmetlerden olan çocuk oyun odası hizmetinden katılımcıların %20,9’u yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %5,3’ünün sosyal güvencesinin olmadığı, %5,3’ünün SSK’ya, %4,6’sı genel sağlık sigortasına, %3,8’i emekli sandığına, %1,3’ü Bağ-Kur’a, %0,3’ü özel sigortaya sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %11,5’inin yararlandığı Çınarlarımızla El Ele Projesi’nden yararlananların %4,1’inin sosyal güvencesi yoktur. Yararlananların %3,1’i genel sağlık sigortasına, %1,8’i SSK’ya, %1,3’ü Bağ-Kur’a, %1,0’ı emekli sandığına, %0,3’ü ise özel sigortaya sahiptir.

Katılımcıların %12,0’nın yararlandığı Engelsiz Spor İçin Hayde Mutlu Çarşamba’ya Projesi’nden yararlananların %4,6’sı sosyal güvencesi olmayan, %3,6’sı genel sağlık sigortasına sahip, %2,0’ı SSK’ya sahip, %1,0’ı Bağ-Kur’a sahip, %0,8’i emekli sandığına sahip kişilerdir.

Evde temizlik/bakım hizmeti ise katılımcıların %12,0'nın yararlandığı bir hizmettir. Bu hizmetten yararlananların %5,9'unun sosyal güvencesi yoktur. Yararlananların %3,6'sı genel sağlık sigortasından, %1,5'i emekli sandığından, %1,0'ı SSK'dan faydalanmaktadır.

Uyuşturucu eylem planından yararlanan katılımcılar ise tüm katılımcıların %11,5'ini oluşturmaktadır. Bu hizmetten yararlananlar %3,8'i sosyal güvencesi olmayan, %3,6'sı genel sağlık sigortasına, %2,3'ü SSK'ya, %1,0'i Bağ-Kur'a, %0,5'i emekli sandığına, %0,3'ü ise özel sigortaya sahip kişilerdir.

Tablo 37. Sosyal Güvence ile Kültürel Hizmetlerden Yararlanma Durumunun Karşılaştırılması

Sosyal Güvence Kültürel Hizmetler		Yok		SSK		Bağ-Kur		Emekli Sandığı		Genel Sağlık Sigortası		Özel Sigorta		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil,bilgisayar vb.)	Evet	30	7,6	21	5,3	5	1,3	9	2,3	13	3,3	1	0,3	79	20,1
	Hayır	32	8,1	135	34,4	21	5,3	99	25,2	25	6,4	2	0,5	314	79,9
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar	Evet	26	6,6	27	6,9	6	1,5	12	3,1	16	4,1	1	0,3	88	22,4
	Hayır	36	9,2	129	32,8	20	5,1	96	24,4	22	5,6	2	0,5	305	77,6
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler	Evet	31	7,9	44	11,2	7	1,8	18	4,6	15	3,8	1	0,3	116	29,5
	Hayır	31	7,9	112	28,5	19	4,8	90	22,9	23	5,9	2	0,5	277	70,5
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Amatör Spor Kulüplerine Yardım	Evet	15	3,8	8	2,0	4	1,0	3	0,8	11	2,8	1	0,3	42	10,7
	Hayır	47	12,0	148	37,7	22	5,6	105	26,7	27	6,9	2	0,5	351	89,3
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)	Evet	22	5,6	15	3,8	5	1,3	6	1,5	14	3,6	1	0,3	63	16,0
	Hayır	40	10,2	141	35,9	21	5,3	102	26,0	24	6,1	2	0,5	330	84,0
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları	Evet	24	6,1	36	9,2	7	1,8	13	3,3	16	4,1	1	0,3	97	24,7
	Hayır	38	9,7	120	30,5	19	4,8	95	24,2	22	5,6	2	0,5	296	75,3
	Toplam	62	15,8	156	39,7	26	6,6	108	27,5	38	9,7	3	0,8	393	100,0

Tablo 37’de katılımcıların sosyal güvenceleri ile kültürel hizmetlerden yararlanma durumları arasındaki ilişki yer almaktadır. Buna göre katılımcıların %20,1’inin yararlandığı eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslardan en çok %7,6’sının yer aldığı sosyal güvencesi olmayan kişiler yararlanmıştır. Daha sonra sırasıyla yararlananların %5,3’ünün SSK’ya, 3,3’ünün genel sağlık sigortasına, %2,3’ünün emekli sandığına, %1,3’ünün Bağ-Kur’a, %0,3’ünün ise özel sigortaya sahip olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %22,4’ünün yararlandığı enstrüman, hobi, el sanatları, halk oyunları, spor vb. kurslardan yararlananların %6,9’u SSK’ya sahip, %6,6’sı sosyal güvencesi olmayan, %4,1’i genel sağlık sigortasına sahip, %3,1’i emekli sandığına sahip, %1,5’i Bağ-Kur’a sahip, %0,3’ü ise özel sigortaya sahip kişilerdir.

Konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinliklerden katılımcıların %29,5’i yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %11,2’si SSK’ya sahip, %7,9’u sosyal güvencesi olmayan, %4,6’sı emekli sandığına sahip, %3,8’i genel sağlık sigortasına sahip, %1,8’i Bağ-Kur’a sahip, %0,3’ü özel sigortaya sahip kişilerdir.

Kültürel hizmetler içerisinde yer alan amatör spor kulüplerine yardımdan ise katılımcıların %10,7’si yararlanmıştır. Bu hizmetten yararlananların %3,8’i sosyal güvencesi olmayan, %2,8’i genel sağlık sigortasına sahip, %2,0’ı SSK’ya sahip, %1,0’ı Bağ-Kur’a sahip, %0,8’i emekli sandığına sahip, %0,3’ü ise özel sigortaya sahip kişilerdir.

Sportif faaliyetlerden ise katılımcıların %16,0’ı yararlanmıştır. Yararlananların %5,6’sı sosyal güvencesi olmayan kişilerdir. Ger kalanların ise %3,8’inin SSK’ya, %3,6’sının genel sağlık sigortasına, %1,5’inin emekli sandığına, %1,3’ünün Bağ-Kur’a, %0,3’ünün özel sigortaya sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak katılımcıların %24,7’sinin yararlandığı Ramazan ayı iftar yemek ve programlarından yararlananların %9,2’si SSK’ya sahip olan, %6,1’i sosyal güvencesi olmayan, %4,1’i genel sağlık sigortası olan, %3,3’ü emekli sandığına sahip olan, %1,8’i Bağ-Kur’a sahip olan, %0,3’ü ise özel sigortaya sahip olan kişiler olduğu görülmektedir.

4.2.5.3.Açık Uçlu Sorunun Değerlendirilmesi

Araştırma doğrultusunda yapılan anket çalışmasında bir tane açık uçlu soru sorulmuştur. Soru “Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetleri kapsamında farklı bir hizmet beklentiniz var mı? (Lütfen varsa birkaç cümle ile belirtiniz.)” şeklinde sorularak, katılımcıların belediyenin sosyal belediyeçilik faaliyetleri hakkında sınırlı olmayan ve beklenmeyen düşüncelerini öğrenme fırsatı yakalanmıştır. Katılımcıların bir kısmı bu soruya yönelik “yok”, “hayır” cevaplarını vermiş, bir kısmı sosyal belediyeçilik anlayışı dışındaki konulara değinmiş, bir kısmı belediyenin sosyal belediyeçilik anlayışını yeterli ve iyi bulmuş, bir kısmı ise Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik öneri ve rahatsızlık durumlarını belirtmiştir. Katılımcıların öneri ve rahatsızlık durumları şu şekildedir:

- Katılımcılar Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal yardımların hem miktarı hem de çeşitliliği artırılmasını istemektedir.
- Belediye tarafından herhangi bir sosyal faaliyet yapılmadan önce, halkın bu faaliyete gerçekten ihtiyacı var mı diye araştırılması isteyen katılımcılar, bunun içinde halkın görüşlerinin alınması gerektiğine vurgu yapmıştır.
- Belediye tarafından yapılan yardım ve hizmetlerin daha fazla duyurulması istenmiştir.
- Yürütülen faaliyetlerin adaletli bir şekilde yapılmasını isteyen katılımcılar, bu çerçevede tüm ihtiyaç sahiplerine ulaşılabilceğini öngörmektedir.
- Bireyler arası adaletsizliğin yanında ilçeler arası adaletsizliklere de değinen katılımcılar, sosyal faaliyetlerin sadece merkezde değil, en uzak mahalle ve köylere dahi yapılmasını istemektedir. Özellikle muhtarlarla daha fazla diyalog içerisine girilerek bireylerin sorunlarının tespit edilip, sorunlara yönelik etkin, verimli faaliyetlerin yürütülmesini istemektedirler.
- Sosyal belediyeçilik faaliyetlerin iktidarda kalmak ve ya iktidarı ele geçirmek için siyasi bir araç olarak kullanıldığı düşüncesi içerisinde olan katılımcılar, bu tür faaliyetlerin hiçbir beklenti olmadan yapılması gerektiğine değinmiştir.
- Sosyal belediyeçilik anlayışının sadece belli bir gruba yönelik faaliyetler olmaktan çok daha öte bir anlam içerdiğine ve özellikle kadına yönelik faaliyetlerin fazla olduğuna değinen katılımcılar, cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin faaliyetlerden yararlanmasını istemiştir.

- Katılımcılar faaliyetler içerisinde sosyal yardımların çok fazla yer aldığını, kültürel hizmetlere çok az yer verildiğini belirterek, kültürel hizmetlerin (festivalin, konserin özellikle rock konseri, daha ucuz kitap fuarların, kapsamlı spor alanların düzenlenmesi vb.) arttırılması ve çeşitlendirilmesini istemiştir.
- Trabzon'un öğrenci şehri olduğunu belirten katılımcılar, öğrencilere yönelik burs, eğitim kursu gibi faaliyetlerin arttırılması gerektiğine değinmiştir.
- Katılımcıların çoğu yardım yapılacak kişilerin tespitinin iyi bir şekilde yapılmasını, yardım yapacak görevlilerin de daha duyarlı çalışmasını istemektedir.
- Belediye tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin düzenli aralıklarla yapılması istenmiştir.
- Özellikle gençlere yönelik iş olanaklarının arttırılması istenmektedir.

4.2.5.4.Hipotezlerin Değerlendirilmesi

Araştırmada sınanan hipotezler, katılımcıların sosyal belediyecilik hakkında fikirlerinin ölçülmesi, belediyenin sosyal belediyecilik faaliyetlerini neden yaptığı düşüncesi, faaliyetlere ilişkin rahatsızlık durumları, faaliyetlerin adil olma durumu gibi düşünceler doğrultusunda, ardından katılımcıların faaliyetlerden yararlanma durumu ile aylık gelir ve sosyal güvence durumlarına göre kurulmuştur. Hipotezlerin değerlendirilmesi ise yukarıda anket çalışması sonucu ortaya çıkan bulgular doğrultusunda yapılmıştır. Hipotezlerin doğruluk durumu Tablo 38'de belirtildiği gibidir.

Tablo 38. Kurulan Hipotezler ve Doğrulanma Durumları

Hipotez	Kabul-Red
Katılımcılarının nispeten çoğunun sosyal belediyeçilik hakkında bilgileri/fikirleri yoktur.	Red
Katılımcıların nispeten çoğunluğu Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin daha çok oy almak için sosyal belediyeçilik faaliyetleri yürüttüğünü düşünmektedir.	Red
Katılımcıların nispeten azı Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinden rahatsız iken katılımcıların nispeten çoğu bürokratik işlem ve engellerden rahatsız olmaktadır.	Kısmen Kabul
Katılımcıların nispeten çoğunluğu Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin adil olmadığını düşünmez.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal yardım faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan kültürel hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile gelir düzeyleri arasında fark vardır.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal yardım faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.	Kabul
Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan kültürel hizmet faaliyetlerinden katılımcıların yararlanma durumu ile sosyal güvenceleri arasında fark vardır.	Kabul

SONUÇ

Tarihi süreç içerisinde sosyal sorunlar ve bu sorunlara çözüm arayışı sürekli değişmiştir. Değişmeyen tek şey bu sorunların varlığıdır. Sosyal sorunlara çözüm arayışı içerisinde olan devletler, önemli politikalar uygulayarak gelişme göstermiştir. Ancak sosyal sorunlara ilişkin asıl gelişme yerel yönetimlerin merkezi yönetimler yanında sosyal sorunlar konusunda önemli rol üstlenmesi ile olmuştur.

Türkiye'de belediyelerin sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde hizmet sunmalarının temeli 1970'li yıllara dayansa da asıl gelişim merkezi idarelerin yetki ve sorumluluklarının azaltılmasını öngören neo-liberal politikaların benimsenmesi ve küreselleşme, yerelleşme, yeni yönetim anlayışı, AB süreci gibi parametreler dahilinde olmuştur. Yerel idarelerin yetki ve sorumluluklarını arttıran bu gelişmelerin yanında 2000'li yılların başında yerel yönetim kanunlarında yapılan değişikliklerle birlikte sosyal belediyecilik anlayışı giderek benimsenmiştir.

Türkiye'de sosyal belediyecilik faaliyetleri sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet şeklinde sıralanmaktadır. Sosyal yardımlar, kendi elleriyle olmayan nedenlerden dolayı muhtaç olan kişilere yönelik ortaya çıkan; sosyal hizmetler toplumda dezavantajlı bireyler olarak bilinen yoksul, yaşlı, engelli, kadın, çocuk ve gençler merkeze alarak tüm insanların avantajlı hale gelmesini amaçlayan; kültürel hizmetler ise insanların sosyal hayata aktif katılımını ve kendilerini geliştirmeyi sağlayan faaliyetlerdir. Bunlar içerisinde en ön planda olan belki de sosyal yardımlardır. Son zamanlarda sosyal hizmetler ve kültürel hizmet alanlarında farklı faaliyetler yapılsa da ağırlık sosyal yardımlarda olmuştur.

Belediyeler tarafından yürütülen sosyal belediyecilik faaliyetleri kadar halkın bu faaliyetlere bakış açısı da önemlidir. Bütün bu yapılanlardan halk ne kadar haberdardır, hangi faaliyetlerden yararlanmaktadır, faaliyetleri faydalı bulma durumu nedir ve faaliyetlere bakış açıları nelerdir? Tüm bu soruların cevapları sosyal belediyecilik faaliyetlerinin etkin ve verimliliği açısından oldukça önemlidir. Bu amaçla örnek alınan Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik faaliyetleri idare ile yapılan görüşmeler ve 2014 yılından 2020 yılına kadar olan faaliyet raporlarından yararlanılarak

listelenmiş ve bir anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışmasında aşağıdaki bulgulara rastlanılmıştır.

219 erkek ve 174 kadın ile yapılan anket çalışmasında katılımcıların medeni durumu incelendiğinde evlilerin daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırmaya katılanların önemli bir kesimi genç ve orta yaş grubunda yer almaktadır. Bu kimseler nitelikleri ölçüsünde herhangi bir işte çalışabilecek yaş aralığındadır. Araştırmaya katılanların önemli bir bölümünün eğitim seviyesi oldukça yüksektir. Eğitim seviyesindeki bu yükseklik kişilerin niteliklerini ve iş bulma kabiliyetlerini geliştirdiğinden belediyenin yapmış olduğu sosyal yardımlardan yararlanma düzeyini ve sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin niteliklerini etkileyeceği düşünülmektedir. Katılımcıların mesleklerine bakıldığında memur, işçi ve ev hanımının ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcıların önemli bir çoğunluğu 0-1300 TL, %62,3'ünün ise 0-3000 TL'lik gelir diliminde oldukları, diğer gelir dilimleri arasındaki oranların ise çok yakın olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılanların sosyal güvencelerine bakıldığında önemli bir kesimin SSK ve Emekli Sandığına sahip olduğu, az bir kesimin ise sosyal güvencesinin olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların sosyal yardım ve hizmete ihtiyaç duyduğunda ilk başvuracakları kurum ve kuruluşlar içerisinde akrabalar birinci, belediye ise üçüncü sıradadır. Akrabaların oranının yüksek çıkmasının temel nedeni ise Trabzon ilinde akrabalık bağlarının hala güçlü olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların %32,8'inin sosyal belediyeçilik hakkındaki temel düşünceleri sosyal belediyeçiliğin yoksul, yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler olduğu yönündedir. Katılımcılara göre sosyal belediyeçilik dezavantajlı gruplara yönelik yapılan yardım ve hizmetlerdir. Katılımcıların %19,8'i sosyal belediyeçilik hakkında hiçbir şey bilmemektedir. Bu oran, sosyal belediyeçilik denilince akla ilk gelen düşüncede ikinci sıradadır.

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyeçilik faaliyetleri sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmet başlıkları altında sıralanarak katılımcılara faaliyetlerin sosyal belediyeçilikle ilgili olup olmaması, faaliyetlerin duyulması, faaliyetlerden yararlanılması ve faaliyetlerin faydalılık durumları sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar aşağıda yer almaktadır:

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu belediye tarafından yapılan sosyal yardım, sosyal hizmet ve kültürel hizmetlerin sosyal belediyecilik ile ilgili olduğunu düşünmektedir. Yürütülen faaliyetlerin sosyal belediyecilik ile ilgilerine grupsal olarak bakıldığında, sosyal yardımların ilgililik durumları oldukça yüksektir. Daha sonra sırasıyla kültürel hizmetler ve sosyal hizmetler gelmektedir. Faaliyetlere bir bütün olarak bakıldığında katılımcılar tarafından en çok sosyal yardımlar içerisinde yer alan gıda yardımı, yakacak yardımı, engelsiz ulaşım ve eğitim yardımının sosyal belediyecilik anlayışıyla ilgisinin olduğu düşünülmektedir. Katılımcıların en az sosyal belediyecilikle ilgisinin olduğunu düşündüğü faaliyetler ise sırasıyla asker aylığı yardımı, Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP) ve uyuşturucu eylem planıdır. Bu durum katılımcıların sosyal belediyecilik denilince akla ilk gelen düşünceleri ile anlamlı bir ilişki içerisinde. Sosyal belediyecilik denilince ilk olarak yoksul, yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler şeklinde bir düşünceye kapılan katılımcılar daha çok dezavantajlı kesimlere yönelik yapılan yardımları sosyal belediyecilik olarak görmektedir.

Belediye tarafından yürütülen faaliyetlerin duyulma durumuna grupsal olarak bakıldığında kültürel hizmetlerin duyulma durumu oldukça yüksektir. Daha sonra sırasıyla sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler gelmektedir. Faaliyetlere bir bütün olarak bakıldığında katılımcılar tarafından en çok kültürel hizmetler içerisinde Ramazan ayı iftar yemek ve programları duyulmuştur. Bunun temel nedeni bu hizmetin Ramazan ayı boyunca tüm ilçe ve mahallerde yürütülmeye çalışılmasıdır. Bu hizmeti sırasıyla gıda yardımı, eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslar, yakacak yardımı takip etmektedir. Katılımcıların en az duyduğu faaliyetler ise sırasıyla asker aylığı yardımı, Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP) ve uyuşturucu eylem planıdır. Bu durumun temel nedeni bu yardım ve hizmetlerin faaliyet alanının çok sınırlı olmasıdır.

Belediye tarafından yürütülen faaliyetlerin yararlanma durumuna grupsal olarak bakıldığında kültürel hizmetlerden yararlanma oranı oldukça yüksek, sosyal hizmetlerin ise düşüktür. Faaliyetlere bir bütün olarak bakıldığında katılımcılar tarafından en çok sosyal yardımlar içerisinde yer alan Kart 61'den yararlanılmıştır. Daha sonra halkın geneline hitap eden kültürel hizmetler içerisinde yer alan konferans, seminer, sergi, konser, festival vb. sosyal etkinliklerden ve Ramazan ayı iftar yemek ve programlarından yararlanılmıştır. Katılımcıların en az yararlandığı faaliyetler ise

sırasıyla asker aylığı yardımı, Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP) ve Kadın Dostu Kent Projesidir. Bu yardım ve hizmetlerden yararlanma durumu, duyulma durumu ile paralellik göstermektedir.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen sosyal belediyecilik faaliyetlerinin faydalılık durumlarına bir bütün olarak bakıldığında, kısmen faydalı, faydasız ve çok faydasız seçeneklerini pek tercih etmeyen katılımcıların faaliyetlere ilişkin genel tutumları, çok faydalı ve faydalı şeklinde olmuştur. Faaliyetler içerisinde sırasıyla eğitim ve mesleki eğitime yönelik kurslar, gıda yardımı ve su yardımı en çok faydalı bulunan faaliyetler olmuştur. Bu faaliyetlerin çok faydalı bulunma durumları arasında pek bir farkın olmamasıyla birlikte, sosyal yardımların çok faydalı bulunma durumları oldukça yüksektir. Faaliyetlerin çok faydasız olduğunu düşünmeyen katılımcılar faaliyetleri daima %5,0'ın altında çok faydasız bulmuşlardır. Bu genellemeden ayrı tek faaliyet asker aylığı yardımıdır. Asker aylığı yardımı katılımcıların %32,3'ü tarafından çok faydasız olarak bulunmuştur.

Katılımcıların belediyenin faaliyetlerinden haberdar olma durumları farklılık göstermektedir. Buna göre katılımcıların önemli bir çoğunluğu faaliyetlerden yakın çevresi vasıtasıyla haberdar olmuştur. Yakın çevrenin etki ve yönlendirmesi burada büyük görev üstlenmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte sosyal paylaşım merkezlerini sıklıkla kullanan bireyler, bunlar vasıtasıyla da sosyal belediyecilik faaliyetlerinden haberdar olmuştur. Burada dikkat çeken nokta belediyenin internet sitesinde sosyal faaliyetlere ilişkin bilgilerin, haberlerin, iletişim adresinin olmasına karşın buradan haberdar olma oranının oldukça düşük olmasıdır. Bunun nedeni ise bireylerin belediyenin internet sitesini çok sık ziyaret etmemeleridir. Belediyenin iletişim bilgilerini kullanmak yerine doğrudan belediyeye gelen bireyler, faaliyetlere ilişkin bilgileri de, faaliyetlerden yararlanma durumlarını da yüz yüze görüşmeler ile sağlamaktadır. Belediyenin sosyal belediyecilik faaliyetlerini neden yaptığı düşüncesine bakıldığında, katılımcıların nispeten çoğunluğu belediyenin sosyal açıdan hizmet etme görevi olduğu için bu faaliyetleri yaptığını düşünmektedir. Belediyenin daha fazla oy kazanmak için sosyal belediyecilik faaliyetlerine başvurduğunu düşünenler ise tüm katılımcıların %19,3'ünü oluşturmaktadır.

Belediyenin sosyal faaliyetlerinden rahatsız olunma durumuna bakıldığında katılımcıların %28,2'i faaliyetlere ilişkin rahatsız olduğunu belirtmiştir. Rahatsız olunan

hususlarda ise yardım ve hizmetlerin düzensiz olması, yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olması, yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanması sırasıyla en çok belirtilen hususlar olmuştur. Bunlardan sonra dördüncü sırada ise bürokratik işlem ve engellerden rahatsız olunmuştur.

Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından uygulanan sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin adil bir şekilde yürütülüp, yürütülmediğine bakıldığında katılımcıların nispeten çoğunluğu faaliyetlerin adil bir şekilde yürütüldüğünü düşünmektedir. Ancak adalet derecelendirmesini tek başına ele alındığında en yüksek derecelendirme %17,0 ile beşe aittir. Çok adaletsiz bulunma durumu %7,4, çok adaletli bulunma durumu ise %10,9'dur.

Trabzon'un Büyükşehir belediyesi olması sonrası faaliyetlerindeki değişiklik değerlendirildiğinde katılımcıların %58,5'i arttığını belirtmiştir. Belediyelerin Büyükşehir belediyesi olmasından sonra bütçelerinin, hizmet anlayışının artması durumu katılımcılara da yansımıştır. Faaliyet raporları incelendiğinde 2018 yılı içerisinde sosyal belediyeçilik faaliyetlerinde ciddi bir artış yaşanmıştır. Daha sonra 2019 yılı yerel seçimlerinden sonra belediyenin teşkilat yapısının değişmesi ve sosyal ihtiyaçlara yönelik daha iyi hizmet verilmesi amacıyla Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nın kurulması, katılımcılara olumlu yönde yansımıştır.

Sosyal belediyeçilik faaliyetlerinde katılımcıların gelir durumları ve sahip oldukları sosyal güvenceleri ile faaliyetlerden yararlanma durumları arasında bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkinin ortaya çıkarılması için yapılan karşılaştırmanın sonuçları aşağıda değerlendirilmiştir:

Belediyelerin sosyal belediyeçilik adı altında yapmış olduğu faaliyetlerden özellikle sosyal yardımlardan gelir seviyesi düşük grupların ve sosyal güvencesi olmayan ya da genel sağlık sigortasından yararlanan kişilerin yararlanması beklenmektedir. Katılımcıların gelir seviyeleri ile sosyal yardımlardan yararlanma durumlarına bakıldığında gelirin arttıkça faaliyetlerden yararlanma oranının düştüğü görülmektedir. Sosyal yardımlardan özellikle 0-1300 TL arası gelire sahip olanlar yararlanmıştır. 4001 TL ve üzerinde gelir elde edenlerin sosyal yardım faaliyetlerinden genellikle yararlanmadığı kısmen yakacak yardımı, baston, tekerlekli sandalye, medikal ürün vb. yardımlar, engelsiz ulaşım gibi yardımlardan çok az yararlandığı görülmektedir.

Katılımcıların sosyal güvenceleri ile sosyal yardımlardan yararlanma durumlarına bakıldığında sosyal yardımlardan en çok yararlanan kesim sosyal güvencesi olmayan kişilerden oluşmaktadır. Daha sonra SSK'ya ve genel sağlık sigortasına sahip kişilerin yararlandığı görülmektedir. Özel sigortaya sahip kişiler ise engelsiz ulaşım haricinde hiçbir sosyal yardım faaliyetinden yararlanmamıştır.

Sosyal hizmetlerden yararlanma durumları ile katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında sosyal hizmetlerden en çok yararlanan katılımcıların 0-1300 TL gelire sahip katılımcılar olduğu görülmektedir. Gelir seviyesi arttıkça yararlanma oranı da azalmaktadır. Gelir durumu 5001 TL ve üzeri olan katılımcılar ise sosyal hizmetler içerisinde sadece çocuk dostu kentler projesi, çocuk oyun odası, evde temizlik/bakım hizmetinden yararlanmıştır.

Sosyal hizmetlerden yararlanma durumu ile katılımcıların sahip oldukları sosyal güvencelere bakıldığında sosyal hizmetlerden en çok yararlanan kesimin sosyal güvencesi olmayan kişilerden oluştuğu görülmektedir. Daha sonra yararlanma durumları bakımından aralarında çok farkın olmadığı SSK, emekli sandığı ve genel sağlık sigortasına sahip kişiler yararlanmıştır. Sosyal güvence durumları içerisinde çok az olmakla beraber özel sigortaya sahip kişilerin de bu hizmetlerden yararlandığı görülmektedir.

Kültürel hizmetlerden yararlanma durumları ile katılımcıların gelir durumlarına bakıldığında kültürel hizmetlerden en çok yararlanan katılımcıların 0-2000 TL gelire sahip olan katılımcılar olduğu görülmektedir. Gelir seviyesi arttıkça diğer faaliyetlerde olduğu gibi kültürel hizmetlerden yararlanma oranı düşmektedir. Ancak 5001 TL ve üzeri gelire sahip katılımcıların az da olsa bu hizmetlerden yararlandıkları görülmektedir.

Katılımcıların sahip oldukları sosyal güvence ile kültürel hizmetlerden yararlanma durumlarına bakıldığında diğer faaliyetlerde olduğu gibi kültürel hizmetlerden en çok yararlanan kişilerin sosyal güvencesi olmayan kişiler olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla SSK, genel sağlık sigortası, emekli sandığı, Bağ-Kur ve özel sigortaya sahip kişiler bu hizmetlerden yararlanmıştır.

Yapılan çalışma genel olarak değerlendirildiğinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal belediyeçilik hizmetlerine halkın bakışı ve bu doğrultuda geliştirilen öneriler şu şekildedir;

Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal belediyecilik çalışmaları incelendiğinde özellikle engellilere yönelik olarak kapsamlı hizmetlerin sunulduğu dikkat çekmektedir. Aynı zamanda kadınlara, yaşlılara ve gençlere yönelik hizmetler gerçekleştirilirken, çocuklara yönelik kapsamlı hizmetlerin gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu anlamda il genelinde bilgi evleri, bilim merkezleri, çocuklara yönelik merkezlerin açılması gibi bir takım faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu sosyal yardımların hem miktarının hem de çeşitliliğinin arttırılmasını istemektedir. Ancak sosyal yardımların yürütülmesinde nitelik, miktar gibi konularda belirli sınırlamalar getirilmesi önemlidir. Çünkü bu yardımların alışkanlık hale gelmesi muhtemeldir. Bu nedenle yardımların bir defaya mahsus yapılacağı yönünde gerekli bilgilendirme yapılmalı ve bireylerde sosyal yardım ihtiyacını ortaya çıkaran işsizlik ve eğitimsizlik gibi sorunlar çözüme ulaştırılmalıdır. Buna ilişkin belediye tarafından eğitim ve mesleki eğitime yönelik bir takım kurslar verilmektedir. Ancak belirtmeli ki bunlar yeterli olmamaktadır. Bu nedenle işsizliği ortadan kaldıracabilecek en azından azaltabilecek kesin çözümler getirilmelidir.

Belediyeler tarafından uygulanan sosyal belediyecilik faaliyetler il genelini kapsamaktadır. Bu nedenle sosyal belediyecilik faaliyetleri sadece merkezde değil, en uzak ilçelere dahi ulaştırılmalıdır. Özellikle diğer belediye başkanları ya da muhtarlarla daha fazla diyalog içerisine girilerek bireylerin sorunları tespit edilmeli ve sorunlara yönelik etkin verimli faaliyetler gerçekleştirilmelidir.

Sosyal belediyecilik faaliyetleri iktidarda kalmak ve ya iktidarı ele geçirmek için siyasi bir araç olarak kullanılmamalıdır. Çünkü bu durum bireylerin gözünde belediyeye özellikle sosyal belediyecilik anlayışına büyük zarar vermektedir.

Bireylerin gözünde sosyal belediyecilik derken akla ilk gelen faaliyet sosyal yardımlardır. Ancak son yıllarda bu durum değişmeye başlamıştır. Bu doğrultuda kültürel hizmetler gibi halkın geneline hitap eden hizmetlerin arttırılması gerekmektedir.

Türkiye’de belediye kanunlarında yapılan değişikliklerle birlikte sosyal belediyecilik anlayışı belediyelerde yerleşmeye başlamıştır. Ancak uygulamada sürekli eksiklikler vardır. Sosyal faaliyetlere pek önem vermeyen belediyelerin bu alana ilişkin harcamaları sınırlı olmuştur. Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan sosyal faaliyetler belediye bütçesinin yaklaşık %2’si kadardır. Fiziki hizmetlere ağırlık veren belediye sosyal faaliyetleri geri planda tutmuştur. Sosyal faaliyetlere ilişkin bütçenin

yaklaşık %1,5'i ise Kart 61 yardımına aittir. Sınırlı ve az bütçenin yarından fazlasını sadece bir yardıma veren belediyenin diğer faaliyetlere ilişkin pek bir bütçesi kalmamış, buda yardım ve hizmetlerin sınırlı ve az olmasına neden olmuştur.

KAYNAKÇA

- Aka, V. ve Güngör, F. (2018). Çocuklara yönelik yerel yönetim uygulamaları: esenler belediyesi örneği. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, (17), 187-214.
- Akkaya, Y. (2000). Sosyal güvenlik tarihi üzerine notlar. *Toplum ve Hekim*, 15(2), 82-91.
- Aktan, C. (t.y.). Sosyal devletin amaçları. 24 Ocak 2020 tarihinde <http://www.canaktan.org/politika/refah-devleti/amaclar.htm> adresinden erişildi.
- Alan, Ç. (2018). Türkiye’ de sosyal belediyeciliğin uygulanmasını zorlaştıran nedenler. *Journal of International Management, Educational and Economics Perspectives*, 6(2), 54-66.
- Alper, Y. (2012). Cumhuriyetten günümüze Türk sosyal güvenlik sistemi: yeni sistem, yeni beklentiler. M. Zincirkıran (Ed.), *Dünden Bugüne Türkiye’nin Toplumsal Yapısı içinde* (293-318). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Ankara Üniversitesi ÖRSEM Tesisleri-Ilgaz Dağı. (2006). Sosyal devlet ve sosyal politika semineri, Ankara: Türk-İş.
- Apaydın, F. (2018). Türkiye’de işsizliğin karakteristiklerinin karşılaştırmalı analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(30), 159-200.
- Arı, H. (2015). Çalışan çocuklara yönelik sosyal politikalar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Yalova.
- Ateş, H. (2009). Sosyal belediyecilik. *Çerçeve Dergisi*, (49), 88-95.
- Ay, H. ve Akan, R. (2017). Tarihsel süreçte sosyal yardımların gelişimi. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(18), 787-798.
- Aydın, M. (2008). Sosyal politika ve yerel yönetimler. İstanbul: Yedirenk.
- Ayyıldız, S. (2014). Yeni dünya düzeni ve sosyal devlet. Ankara: Detay Yayıncılık,
- Baran, D. (2018). Sosyal belediyecilik uygulamaları: Kırşehir belediyesi örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Aksaray.
- Bayramoğlu, S. (2015). Toplumcu belediye. (1.bs.). Ankara: Nota Bene Yayınları.

- Beki, A. (2008). Türkiye’de sosyal belediyeçilik (Ümraniye belediyesi örneği). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Buğra, A. (2008). Kapitalizm, yoksulluk ve Türkiye’de sosyal politika. (1.bs.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bulut, N. (t.y.). Sosyal devletin düşünsel temelleri ve çağdaş sosyal devlet anlayışı. 10 Nisan 2021 tarihinde <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/N.Bulut-2.pdf> adresinden erişildi.
- Caner, C. ve Açıkalın, N. (2008). Küreselleşme sürecinde Türkiye’de sosyal devletin yapısal dönüşümü: yerel yönetimler reformu. L. Özcan, F. Yurttaş, Ö. Köseoğlu, S. Gülenler (Ed), 1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (ss. 269-280). İstanbul.
- Çam, M. (2004). Cumhuriyetin 80. yılında Türkiye sendikacılık hareketi. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (47), 161-190.
- Çelik, E. G. (2013). Yerel yönetimlerin sosyal politikalara etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çeribaş, A. (2020). Sosyal devlet bağlamında yükseköğrenim kredi ve burs imkânlarının eğitimde fırsat eşitliğini sağlamadaki rolü: Bursa ili araştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Çiçek, Ş. E. (2010). Türkiye’de belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım politikaları: batı Akdeniz örneği. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye’de yerel yönetimler. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 53-64.
- Çöpoğlu, M. (2011). Sosyal belediyeçilik. İller ve Belediyeler Dergisi, (756), 62-71.
- Çubuk, A. (1983). Sosyal politika ve sosyal güvenlik. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Demir, İ. (2006). Yerel yönetimlerin sosyal politika fonksiyonları Kocaeli büyükşehir belediyesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Deniz, Ö. (2012). Türkiye’de devletçilik döneminde sosyal politikaların gelişimi (1930-1940). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(22), 246-269.
- Dilik, S. (1980). Sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler arasındaki ilişkiler. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 35(1), 73-84.

- Dilik, S. (1985). Atatürk döneminde sosyal politika. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 40(1), 93-102.
- Duman, İ. H. (1997). Sosyal devlet. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Durdu, Z. (2009). Modern devletin dönüşümünde bir ara dönem: sosyal refah devlet. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 37-50.
- Efe, H. (2012). Türkiye’de sosyal belediyecilik Bayrampaşa belediye örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Ela, E. D. (2007). Sosyal devlet anlayışındaki değişikliklerin Türkiye’ de uygulanan istihdam politikalarına etkisi. Master Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erdal, S. (2012). Küreselleşme sürecinde refah devleti uygulamaları açısından İsveç modelinin değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ersöz, H. Y. (2003). Doğuşundan günümüze sosyal politika anlayışı ve sosyal politika kurumlarının değişen rolü. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 53(2), 119-144.
- Ersöz, H. Y. (2005). 5272 sayılı yasa öncesinde Türkiye’de belediyelerin sosyal politika alanındaki deneyimleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (50), 133-151.
- Ersöz, H. Y. (2011). Sosyal Politikada Yerelleşme. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Ersöz, H. Y.(2005). Sosyal politika- refah devleti-yerel yönetimler ilişkisi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 55(1), 759-775.
- Ertan, B. (2018). Küreselleşme ve yerel yönetimlerin geleceği. A. Mengi ve D. İşçioğlu (Ed.). Küreselleşme Sürecinde Yerel Hizmet ve Yerel Siyaset içinde (ss.45-53.). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2012). Kamu yönetimi düşünceler-yapılar-fonksiyonlar-politikalar. (5.bs). Kocaeli: Umuttepe Kitabevi.
- Es, M. (2008). Osmanlı Devleti’nde mahalli idareler. Yerel Siyaset Dergisi, 27(2), 29-38.
- Göksoy, B. ve Sağol, E. (2017). Demokrasi bağlamında bir değerlendirme: Türk yerel yönetim sistemi ve Osmanlı’dan Cumhuriyet’e belediyelerin kuruluşu. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(4), 734-752.
- Gül, S. S. (224). Sosyal devlet bitti yaşasın piyasa. İstanbul: Etik Yayınları.

- Gümüş, A. T. (2010). Sosyal devlet anlayışının gelişimi ve dönüşümü. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18 (2), 117-158.
- Gümüş, A. T. (2010). Sosyal devlet anlayışının gelişimi ve dönüşümü. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 18(2), 117-158.
- Gümüş, İ. (2018). Tarihsel perspektifte refah devleti: doğuş, yükseliş ve yeniden yapılanma süreci. Journal of Political Administrative and Local Studies, 1(1), 33-66.
- Güven, S. (2009). Sosyal politikanın temelleri. (4. bs.). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Güvercin, C. H. (2004). Sosyal güvenlik kavramı ve Türkiye’de sosyal güvenliğin tarihçesi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, 57(2), 89-95.
- Hazman, G. G. (2011). Türkiye’de gelir dağılımında adalet ve sosyal güvenlik harcamaları arasındaki nedensellik ilişkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 205-216.
- Heywood, A. (2016). Siyasi ideolojiler. (L. Köker Çev.). (10. bs.). Ankara: BB101 Yayınları.
- İleri, Ü.(2014). Tanzimat’tan Cumhuriyet’e işçi örgütlenmelerini hazırlayan etmenler. Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 3(7), 32-59.
- İzveren, A. (1970). Sosyal politika ve sosyal sigortalar. (2.bs.). Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri Ankara: Asil Yayınevi.
- Kalkışım, H. M. (2015). Türkiye’de sosyal belediyeçilik algısı: İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır büyükşehir belediyeleri örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Karaca, M. (2012). Farklılaşma, bütünleşme ve birlikte yaşama üzerine. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, (18), 226-238.
- Kaya’ E. (2003). Yerel yönetimler reformu ve belediyelerde yeniden yapılanma. (2.bs.). İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Keleş, R. (2016). Yerinden yönetim ve siyaset. (10.bs.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kenanoğlu, M. (2016). Refah devleti bağlamında kamu harcamalarının değerlendirilmesi: 1990 sonrası Türkiye örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.

- Kesgin,B. (2019). Yoksulluğa yerel müdahale sosyal belediyeçilik. (2.bs.). İstanbul: Ekin Yayınevi.
- Kızmaz, Z. (2005). Din ve suçluluk: suç teorileri açısından kuramsal bir yaklaşım. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(1), 189-215.
- Kleinman, M. (2015). “Kriz mi? ne krizi? sosyal refah devletlerinde süreklilik ve değişim. A. Buğra ve Ç. Keyder (Der.). Sosyal politika yazıları içinde (ss.159-193). (7.bs.) Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koçtürk, O. M. ve Gölalan, M. (2010). 1923- 1950 Türkiye ekonomisinin yapısal analizi. Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi, 45(2), 48-65.
- Koray, M. (2018). Sosyal politika. (5.bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Koray, M. ve Topçuoğlu, A. (1995). Sosyal politika.(3.bs.). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Mermer, B. (2016). Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları: Denizli büyükşehir belediyesi üzerinde bir inceleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Mutlu, A., Reyhan, H. ve Doğan, H. H. (2016). Kentleşme, Ankara: Palme Yayıncılık.
- Ortaylı, İ. (2016). Türkiye teşkilat ve idare tarihi. (5.bs.). Ankara: Cedit Neşriyat.
- Öçal, E. U. ve Erdoğan, Ş. Ö. (2017). Toplumcu Belediye’den yeni nesil belediyeçilik’e: sürecinin bir analizi ve Çankaya belediyesi örneği. M. Güler ve M. Turan (Der.), Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar içinde (ss.329-341). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). Yerel yönetimlerde yeni vizyonlar. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Ören, K. (2013). Sosyal politika. (3.bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öz, C. S. (2010). Sosyal belediyeçilik bağlamında evde bakım hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli büyükşehir belediyeleri örnekleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Özbek, N. (2006). Cumhuriyet Türkiye’sinde sosyal güvenlik ve sosyal politikalar. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Özcan, G. (2009). Türkiye’de kamu harcamalarını sosyal refah devleti anlayışı açısından değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

- Özdemir, S. (2007). Küreselleşme sürecinde refah devleti. (2.bs.). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Özer, A. (2015). Sosyal ekonomi politikaları kapsamında sosyal belediyeçilik anlayışı. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (35), 79-100.
- Pehlivan, O. (2016). Kamu maliyesi. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Pektaş, E. K. (2010). Türkiye’de sosyal belediyeçilik uygulamaları ve temel sorunlar”, Akademik İncelemeler Dergisi, 5(1), 4-22.
- Resmi Gazete. (1930). 1580 sayılı Belediye Kanunu, Sayı 1471.
- Resmi Gazete. (2004). 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Cilt 43, Sayı 25531.
- Resmi Gazete. (2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Cilt 44, Sayı 25874.
- Resmi Gazete. (2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu, Cilt 44, Sayı 25874
- Resmi Gazete. (2012). 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Cilt 53, Sayı 28489.
- Ruhi, M. E. (2003). 1982 anayasası çerçevesinde sosyal devlet ve özelleştirme. (1.bs.). Ankara: Nobel Yayın.
- Sarısoy, S. (2010). Düzenleyici devlet ve regülasyon uygulamalarının etkinliği üzerine tartışmalar. Maliye Dergisi, (159), 278-298.
- Serdar, A. B. (2017). Sosyal politika kavramı. A. Tokol ve Y. Alper (Ed.), Sosyal politika içinde (ss.1-6). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Serter, N. (1994). Devlet görevlerindeki gelişmelerin sonucu olarak sosyal devlet. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- Seyhan, Ç. ve Bülbül, Ş. (2019). Trabzon kentinin çocuk dostu kent olabilme potansiyelinin incelenmesi. 1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu içinde (ss.264-265). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi.
- Seyitdanlıoğlu, M. (1996). Yerel yönetim metinleri IV: Şehremaneti'nin kuruluşu ve şehremaneti nizamnamesi. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 5(3), 75-82.
- Seyyar, A. (2002). Sosyal siyaset terimleri.(1.bs.).İstanbul: Beta Yayınları.
- Seyyar, A. (2009). Türkiye’de etkin yerel sosyal politikalar önündeki engeller ve çözüm stratejileri. Kamuda Sosyal Politikalar Dergisi, (9), 5-14.
- Seyyar, A. (2011). Sosyal politika bilimine giriş. (1.bs.). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

- Sunay, C. (2002). Belediyeciliğin doğuşu sürecinde Osmanlı mirası. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (2), 113-133.
- Şahin, H. (2020). sosyal belediyecilik anlayışının benimsenmesi: Bursa büyükşehir belediyesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Bursa.
- Şahinoğlu, İ. (2014). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şen, M. (2007), (t.y.). Kültürel Belediyeciliğe giden yolda bir aşama: sosyal belediyecilik", sosyal politikalar dergisi, (2), 01 Eylül 2020. tarihinde <http://www.sosyalpolitikalar.com/SayfaDetay.aspx?id=32> adresinden erişildi.
- Şenkal, A. (2011). Küreselleşme sürecinde sosyal politika. (3.bs.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Şişman, Y. (2017). Türkiye'de sosyal politikanın dünü, bugünü: hayırseverliğin kurumsallaşması mı? gelişim mi?. Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi, 4(2), 1-22.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (t.y.). 12 Şubat 2021 <https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-212974/tarihcesi.html>, adresinden erişildi.
- T.C. Trabzon Valiliği İl Turizm Müdürlüğü (1995). Tarihi ve turistik değerler ile Trabzon. Trabzon: Trabzon Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Talas, C. (1967). Sosyal politika.(3.bs.). Ankara: Sevinç Matbaası.
- Talas, C. (1960). İktisadi iktisat. (2.bs.). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Talas, C. (1992). Türkiye'nin açıklamalı sosyal politika tarihi. (1.bs.).Ankara: Bilgi Yayınları.
- Talas, C. (1997). Toplumsal politika. (5.bs.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Tanilli,S. (1985). Devlet ve demokrasi: anayasa hukukuna giriş. (4.bs.). İstanbul: Say Yayınları.
- Tanör, B. (1978). Anayasa hukukunda sosyal haklar. (1.bs.). İstanbul: May Yayınları.
- Tekeli, İ. (1983). Yerel yönetimlerde demokrasi ve Türkiye'de belediyelerin gelişimi. Amme İdaresi Dergisi, 16(2), 2-22.
- Tokol, A. (1997). Sosyal politika. (2.bs.). Bursa: Ceylan Matbaacılık.

- Tokol, A. (2017). Türkiye’de sosyal politika. A. Tokol ve Y. Alper (Ed.), Sosyal politika içinde (ss.62-76). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Topal, M. H. (2011). Refah devletine yönelik tutumlar ve vergi adaleti algısı: Türkiye üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2014, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2015 Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2016, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2017, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2018, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporu 2019, Trabzon.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (t.y.) 2020-2024 Stratejik plan. 15 Kasım 2020 tarihinde https://www.trabzon.bel.tr/uploads/FCK_SAYFALAR/4457.pdf adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). 15 Şubat 2021 tarihinde <https://www.trabzon.bel.tr/uploads/YONETMELIKLER/112.pdf> adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). 15 Şubat 2021 tarihinde, <https://www.trabzon.bel.tr/uploads/YONETMELIKLER/98.pdf>, adresinden erişildi.
- Trabzon Büyükşehir Belediyesi. (t.y.). 20 Şubat 2021 tarihinde <https://www.trabzon.bel.tr/fck-sayfalar.aspx?id=4299> adresinden erişildi.
- Trabzon Valiliği. (t.y.). 12 Şubat 2021 tarihinde <http://www.trabzon.gov.tr/cografi-ozellikleri> adresinden erişildi.
- Tuna, O., Yalçıntaş, N. (1999). Sosyal siyaset. İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Türkiye Belediyeler Birliği. (2014). (t.y.). 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna İlişkin Rehber, 07 Şubat 2021 tarihinde <https://www.tbb.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (t.y.). 01 Şubat 2021 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/bakanlik/hakkinda/tarihce/> adresinden erişildi.
- TÜSİAD. (1995). Optimal devlet. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.

- Uslu, H. (2013). Sosyal politika açısından belediyeler ve sosyal belediyecilik. K. Özden (Ed.), Yerel Yönetimlerde Güncel Sorunlar ve Tartışmalar içinde (ss.95-146). (1.bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Uzun, U. (2013). Sosyal belediyecilik uygulamaları: Kağıthane belediyesi örneği. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ünlü, U. (2016). Sosyal belediyecilik anlayışının e-belediyecilik uygulamalarına entegre edilmesi. Sayıştay Dergisi, (102), 63-89.
- Yay, S. (2014). Sosyal refah devletinde sosyal yardımlar: Türkiye’de sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonu uygulaması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yay, S. (2014). Tarihsel süreçte Türkiye’de sosyal devlet. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(9), 147-161.
- Yay, S. (2020). Çağdaş iktisadi düşünceler perspektifinden sosyal refah devleti. Ankara: Astana Yayınları.
- Yazgan, E. (2015). Para politikası: bir örnek olarak Türkiye cumhuriyet merkez bankasının tepki fonksiyonunun tahmini. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yazıcı, A. M. (2016). Avrupa birliği sosyal politikasının gelişimi ve Türkiye’nin Avrupa birliği sosyal politikasına uyumu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaztürk, A. ve Güler, T. (2017). Sosyal devlet anlayışının yerel karşılığı: sosyal belediyecilik ve temel sorunları. Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 6(1), 1-23.
- Yorgun, S. (2013). Sosyal politika açısından 6356 sayılı sendikalar ve toplu iş sözleşmesi kanunu. Çalışma ve Toplum Dergisi, 4(39), 357-380.
- Yönetmelik. (2006). Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği, Sayı 26261
- Yücel, B. N. (2017). 2000 yılı sonrası Türkiye’de yoksulluk ve sosyal politika. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkale.

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

Değerli Katılımcı;

Aşağıdaki anket, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı “Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği” konulu yüksek lisans tezi için hazırlanan çalışmanın bir parçasıdır.

Anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar sadece bu çalışmada ve bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Bu nedenle soruları objektif olarak içtenlikle cevaplamanız büyük önem taşımaktadır.

Katkılarınız ve ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.

Merve DEMİR
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Canan ÇAKIR

1. Cinsiyetiniz?

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Medeni durumunuz?

☐ Bekar ☐ Evli ☐ Eşinden Ayrılmış (Boşanma veya Ölüm)

3. Yaşınız?

☐ 18-24 ☐ 25-34 ☐ 35-44 ☐ 45-64 ☐ 65 ve Üzeri

4. Eğitim durumunuz?

☐ İlkokul Mezunu ☐ Ortaokul Mezunu ☐ Lise Mezunu ☐ Önlisans Mezunu (2 yıl)
☐ Lisans Mezunu ☐ Lisansüstü Mezunu

5. Mesleğiniz?

☐ Herhangi Bir Mesleğim Yok ☐ Ev Hanımı ☐ Memur ☐ Esnaf/Tüccar ☐ Öğrenci ☐ İşçi
☐ Çiftçi ☐ Emekli ☐ Diğer. Belirtiniz.....

6. Aylık geliriniz ne kadar?

☐ 0-1300 TL ☐ 1301-2000TL ☐ 2001-3000TL ☐ 3001-4000TL ☐ 4001-5000TL ☐ 5001 TL ve üzeri

7. Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?

☐ Yok ☐ SSK ☐ Bağ-kur ☐ Emekli Sandığı ☐ Genel Sağlık Sigortası ☐ Özel Sigorta
☐ Diğer. Belirtiniz.....

8. Sosyal yardım ya da hizmete ihtiyaç duyduğunuzda ilk başvurduğunuz veya başvuracağınız kurum ve kuruluş hangisidir?

☐ Muhtarlık ☐ Belediye ☐ Valilik/ Kaymakamlık ☐ İş çevresi ☐ Akrabalar
☐ Vakıf/Dernekler ☐ Hayır Kurumları ☐ Diğer. Belirtiniz.....

9. Sosyal belediyecilik denilince aklınıza ne gelmektedir.

☐ Hiçbir fikrim yok ☐ Karşılıksız bir kerelik nakit para
☐ Yiyecek, yakacak ve giyecek yardımı ☐ Sağlık-eğitim gibi masrafların karşılanması
☐ Sürekli maaş veya burs ☐ İş imkanının sunulması
☐ Yoksul, yaşlı, engelli, kadın ve çocuklara yönelik hizmetler ☐ Konser sinema, şenlik gibi faaliyetler
☐ Rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ☐ Kurs ve eğitim faaliyetleri
☐ Diğer. Belirtiniz.....

10. Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nde Yürütülen Sosyal Yardım ve Hizmetler	Sosyal Belediyecilikle İlgilidir		Duydum		Yararlandım		Faydalılık Durumu				
	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Evet	Hayır	Çok Faydalı	Faydalı	Kısmen Faydalı	Faydasız	Çok Faydasız
Sosyal Yardımlar											
Kart 61											
Gıda Yardımı (Sıcak Yemek, Et vb.)											
Su Yardımı											
Eşya ve Kıyafet Yardımı											
Yakacak Yardımı											
Eğitim Yardımı (kurtasiye, kıyafet, burs vb.)											
Baston, Tekerlekli Sandalye, Medikal ürün vb. yardımlar											
Engelsiz Ulaşım (Ücretsiz Ulaşım, Engelli Şarj İstasyonu vb.)											
Asker Aylığı Yardımı											
Sosyal Hizmetler											
Aile, Çocuk Kadın ve Engelli Danışma Merkezi											
Trabzon Yerel Eşitlik Eylem Planı (TYEEP)											
Kadın Dostu Kent Projesi											
Çocuk Dostu Kentler Projesi											
Çocuk Oyun Odası											
Çımarlarımızla El Ele Projesi											
Engelsiz Spor İçin Hayde Muthu Çarşamba'ya Projesi											
Evde Temizlik/Bakım Hizmeti											
Uyğurucu Eylem Planı											
Kültürel Hizmetler											
Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kurslar (KPSS, yabancı dil, bilgisayar vb.)											
Enstrüman, Hobi, El Sanatları, Halk Oyunları, Spor vb. Kurslar											
Konferans, Seminer, Sergi, Konser, Festival vb. Sosyal Etkinlikler											
Amatör Spor Kulüplerine Yardım											
Sportif Faaliyetler (Satranç, Masa Tenisi, Halk Koşusu vb.)											
Ramazan Ayı İftar Yemek ve Programları											

11. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerinden nasıl haberdar oldunuz?

- ☐ Yetkililer beni buldu ☐ Yakın çevrem vasıtasıyla ☐ Yerel TV ☐ Yerel Gazete
☐ Muhtarlık vasıtasıyla ☐ Belediye yayınlarıyla ☐ Belediyenin internet sitesinden
☐ Sosyal paylaşım merkezinden (Twitter, instagram, Facebook, You Tube) ☐ Diğer. Belirtiniz.....

12. Sizce Trabzon Büyükşehir Belediyesi sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerini neden yapmaktadır?

- ☐ Sosyal açıdan hizmet etme görevi olduğu için
☐ Vatandaş temelli hizmet etme amacı olduğundan
☐ Daha fazla oy kazanmak için
☐ Sosyal açıdan güçsüzleri önemseydiği için
☐ Sosyal yardım veriyormuş gibi görünmek için
☐ Belediye başkanı istediği için

13. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmet faaliyetleri kapsamında rahatsız olduğunuz hususlar oldu mu?

- ☐ Evet ☐ Hayır

Eğer cevabınız Evet ise aşağıdaki durumlardan hangisi ile karşılaştınız? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) (Önem derecesine göre sıralanmalı 1-2-3)

- ☐ Yardım ve hizmetlerin onur kırıcı şekilde olması
☐ Bürokratik işlemler ve engeller
☐ Yardım ve hizmetlerin düzensiz olması
☐ Yardım ve hizmetlerin ihtiyaçları tam olarak karşılamaması
☐ Yardıma ihtiyacı olmayanlarında faydalanması
☐ Siyasi ayrımcılığın yapılması
☐ Görevli memurlarının davranışları

14. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetleri adaletli bir şekilde yaptığını düşünüyor musunuz? (1'den 10'a kadar değerlendiriniz.)

- Çok Adaletsiz ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Çok Adaletli
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

15. Trabzon Büyükşehir Belediyesi büyükşehir olduktan sonra gerçekleştirdiği sosyal yardım ve hizmet faaliyetlerinde herhangi bir değişiklik oldu mu?

- ☐ Oldu (Arttı) ☐ Oldu (Azaldı) ☐ Olmadı

16. Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetleri kapsamında farklı bir hizmet beklentiniz var mı? (Lütfen varsa birkaç cümle ile belirtiniz.)

Ek 2. BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU PROJE ONAY FORMU

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

(Proje Onay Formu)

TARİH :
YER :
KATILIMCILAR : Prof.Dr. GÜNAY ÇAKIR (Başkan)
Doç.Dr. HASAN AYAYDIN (Üye)
Prof.Dr. MÜGE YILMAZ (Üye)
Prof.Dr. BAYRAM NAZIR (Üye)
Prof.Dr. EKREM CENGİZ (Üye)
Prof.Dr. SAİME ŞAHİNÖZ (Üye)
Prof.Dr. FERKAN SİPAHİ (Üye)

BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU PROJE ONAY FORMU	
Projenin Adı:	Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Hakkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği
Projenin Niteliği:	Yüksek Lisans Tezi
Proje Araştırmacıları:	Merve DEMİR
Proje Yürütücüsünün Haberleşme Bilgileri:	Canan ÇAKIR Telefon: 534 888 43 64 Adres: Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü E-posta adresi: cananckinsdu@gmail.com
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın temel amacı; Türkiye'deki sosyal belediyecilik anlayışı çerçevesinde Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmet ve yardımlarını incelenerek, ankete katılan bireyler tarafından değerlendirilmesini sağlamak ve aynı zamanda yararlanma, faydalılık durumu gibi değerlerin sonuçlarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın Gerekçesi:	Kocaeli ile ilgili yapılmış olan çalışmalar için Yüksek Öğretim Kurumu'nun Tez Kataloğu detaylı bir taranmaya tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda sosyal belediyeçilik ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır olsa da Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin bu çalışmalara dahil edilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle çalışma ile bu literatür boşluğu giderilmeye çalışılacaktır. Ayrıca çalışma ile Trabzon Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen sosyal belediyeçilik faaliyetlerinin güçlü ve zayıf yönlerinin belirtilerek belediyeye bu hizmetleri geliştirme ve daha iyi bir düzeye getirme noktasında katkı sağlayacağı da düşünülmektedir. Bu nedenle son bölümde Trabzon Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyeçilik kapsamında yürüttüğü sosyal yardım ve hizmetlerine ilişkin soruların olduğu anket çalışmasına yer verilerek, daha sağlıklı ve sistemli veriler elde edilmeye çalışılacaktır.
Araştırmanın Yöntemi:	Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için, öncelikle belirli sayıda hipotez test edilmek üzere saptanmıştır. Hipotezleri test etmede gerekli olan empirik veriyi sağlamak için de sorular hazırlanarak kolaylı örneklem yöntemi ile hedef kitlelere "internet anketleri" tekniği uygulanacaktır.

Kullanılacak
biyolojik,
psikolojik ve
teknik vb. tüm
yöntemleri
açıklayan etik ile
ilgili özet:

Araştırmada kullanılan anket formundaki soruların bir kısmı literatürde daha önce benzer konularda yapılmış çalışmalardan¹ esinlenerek, bir kısmı Trabzon Büyükşehir Belediyesinin Pazlıyet Raporları incelenerek, bir kısmı da okumalar sırasında çalışmanın amacına yöcelik olarak anket hazırlamaya yönelik bilimsel eserlerin rehberliğinde oluşturulmuştur.

Anketde toplam 16 soru önermesi bulunmaktadır. Bunların 14 tanesi demografik özelliklerin ve etkinliğin ölçümüne yönelik olarak kapalı uçlu, biri açık uçlu ve geri kalan bir soru ise Trabzon Büyükşehir Belediyesinin sosyal yardım ve hizmetlerine yönelik Likert tipi bir ölçek üzerinden tablo şeklinde hazırlanmıştır.

İl sınırları içerisinde her bireyin potansiyel sosyal belediyeçilik faaliyeti yararlanıcısı olduğu düşüncesi ile, örneklem büyüklüğü hesaplanırken nüfus sayısı esas alınmıştır. Bu yüzden hedef kitledeki birey sayısının bilinmesi durumunda literatürde yer alan $n = N \cdot t^2 \cdot p \cdot q / (d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q)$ formülü² kullanılarak örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Formüldeki;

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı (uygulanması gereken anket sayısı)

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen olayın görülme-yiş sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır.

Yukarıdaki formülde p=0,05, q=0,5 ve d=0,05 alınarak hesaplama yapıldığında, Trabzon Büyükşehir Belediyesi için tespit edilen hedef kitle sayısı yaklaşık 384'dür. Çalışmada bu sayı dikkate alınarak anket çalışması

	yapılacak, mümkün olduğunca da bu sayının üstüne çıkılmaya çalışılacaktır. Anket çalışmasıyla hedef kitlede aranacak tek özellik Trabzon Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşıyor olmak vardır. Ayrıca yetişkinlerin görüşlerini belirlemek için sorularla yaş aralıkları 18'den başlanmıştır. Son olarak, anket çalışmasından elde edilen veriler MS Excel formatında alınacaktır. Daha sonrasında ise bu veriler SPSS programına kopyalanarak bu program içerisinde ilk olarak Frekans ve yüzde yöntemi daha sonra iki değişken arasında ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için Ki- Kare Bağımsızlık Testi kullanılacaktır.
--	--

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyelerinden Sayın Dr. Öğr. Üyesi Canan ÇAKIR'ın "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarına Halkın Bakışı: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı projesi değerlendirilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Merve DEMİR

Doğum Yeri ve Tarihi :

Eğitim Durumu

Lise Öğrenimi : Şiran Fatih Sultan Mehmet Çok Programlı Anadolu
Lisesi

Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

İletişim

e-posta Adresi :

Tarih : 08/07/2021